

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

EĞİTİM FAKÜLTELERİ
RESİM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ANASANAT
ATÖLYE DERSLERİNE KARŞI TUTUMLARININ,
SANAT ETKİNLİKLERİNİ İZLEME EDİMLERİ İLE
BEĞENİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ

Mustafa HAYKIR

İzmir
2010

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

**EĞİTİM FAKÜLTELERİ
RESİM BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ANASANAT
ATÖLYE DERSLERİNE KARŞI TUTUMLARININ,
SANAT ETKİNLİKLERİNİ İZLEME EDİMLERİ İLE
BEĞENİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ**

Mustafa HAYKIR

**Danışman
Prof. Bedri KARAYAĞMURLAR**

**İzmir
2010**

Doktora tezi olarak sunduğum “**Eğitim Fakülteleri Resim Bölümü**
ğrencilerinin Anasanat Atölye Derslerine Karşı Tutumlarının, Sanat
Etkinliklerini İzleme Edimleri İle Beğeni Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin
İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı
düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin
bibliyografyada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış
olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

03.10.2010

Mustafa HAYKIR

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu çalışma, j¼rimiz tarafından.....

.....G¼ZEL.....SANATLAR EğİTİMİ..... Anabilim Dalı
.....Resim-İş Öğretmenliği Programı..... Bilim Dalında
DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bedri KARAYASIMURLAR

¼ye : Yrd. Doç. Dr. Emine HALIÇINARLI

¼ye : Yrd. Doç. Dr. Hadise K¼Ç¼KKARAG¼Z

¼ye : Yrd. Doç. Fahri SEVER

¼ye : Doç. Zeliha AKGAOğLU TETİK

Onay

Yukarıda imzaların, adı ge¼en öğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

06/01/2010

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstit¼ M¼d¼r¼

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU TEZ DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu:

Üniversite Kodu:

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez Yazarının

Soyadı: HAYKIR

Adı: Mustafa

Tezin Türkçe Adı: Eğitim Fakülteleri Resim Bölümü Öğrencilerinin Anasanat Atölye Derslerine Karşı Tutumlarının, Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri İle Beğeni Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.

Tezin İngilizce Adı: The Research Relations Between Students Of The Faculty Of Education, Department Of Visual Art Whose Attitudes To Mainart Studio Courses', Observing Art Events Statues And Their Aesthetic Taste Levels.

Tezin Yapıldığı,

Üniversite: Dokuz Eylül Üniversitesi **Enstitü:** Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yılı: 2010

Tezin Türü:

1. Yüksek Lisans

Dili: Türkçe

2. Doktora (X)

Sayfa Sayısı: 338

3. Sanatta Yeterlilik

Referans Sayısı: 87

Tez Danışmanının,

Ünvanı: Prof.

Adı: Bedri

Soyadı: KARAYAĞMURLAR

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1. Estetik
2. Beğeni
3. Sanat Eğitimi
4. Görsel Sanatlar
5. Kiç
6. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1. Aesthetic
2. Taste
3. Art Education
4. Visual Arts
5. Kitsch
6. Department of Art Education

ÖNSÖZ

Bu çalışmada insan olarak niteliğimizi belirleyen, derin algılama yetisi kazandıran, dünyaya bakış açımızı etkileyen ve empati duygusunu geliştiren sanatsal bilinç ile bu bilinçten haz almayı sağlayan estetik beğeni ele alınmaktadır. Estetik beğeni, nitelikli olan ile niteliksiz olanın ayırdına varma yetisidir. Sanat, öznel yaşantı içeriğinden beslenen, bir nevi bilimle felsefenin birleşiminden oluşan, duygular yoluyla mesajların somutlaştığı etkin bir iletişim aracıdır. Sanat ve estetik eğitimi bireysel ve toplumsal gelişmenin temel yollarından biridir. Bu çalışmayla, sanat eğitiminde temel amaçlardan biri olan estetik beğeni eğitimine katkı sağlanacağı umulmaktadır.

Bu süreçte bana yardımcı olan ve katkıları olan herkese teşekkür etmek isterim. Çalışmam boyunca engin katkılarından ve sonsuz anlayışlarından dolayı danışmanım Prof. Bedri KARAYAĞMURLAR'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Her zor anımda yanımda hissettiğim ve engin anlayış ve yardımlarından dolayı kurul üyelerim Yrd.Doç.Emine HALIÇINARLI ve Yrd.Doç.Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ'e içten teşekkürlerimi sunarım. Anket sonuçlarını değerlendirme sürecinde bana değerli zamanlarını ayıran Yrd.Doç.Adil OĞUZHAN'a teşekkür ederim. Araştırmalarım sürecinde veri toplama araçlarında bana büyük yardımları dokunan Yrd.Doç.Melek GÖKAY'a, Okutman Hakan AKSOY'a, Arş.Gör.Naza Düz'e, Arş.Gör.Mustafa ÇAPAR'a, Huriye ÜNAL'a, Aşkın SULKU'ya, hem verilerin toplanmasında, hem de tez sürecinde fikirlerinden faydalandığım Bekir İNCE'ye ve her fırsatta yazışma işlerim için yardımcı olan öğrencim Kübra ERDOĞAN'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım boyunca gösterdikleri sabır ve anlayış için eşim Ayla'ya ve kızım Ronahi'ye sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni.....	-
Değerlendirme Kurulu Üyeleri.....	-
YÖK Dokümantasyon Merkezi ve Tez Veri Formu.....	-
Önsöz ve Teşekkür.....	-
İçindekiler.....	i
Tablo Listesi.....	v
Şekil Listesi.....	x
Özet.....	xi
Abstract.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Estetik Beğeni.....	10
1.1.1.1. Estetik	10
1.1.1.2. Estetik Beğeni, Estetik Süje (Alımlayıcı) ve Estetik Obje İlişkisi	15
1.1.2. Beğeni Oluşumu.....	22
- Toplumsal Etkileşim Sürecinde Beğeni Oluşumu.....	22
1.1.3. Nitelikli Beğeni ile Niteliksiz Beğeni Ayrımı.....	30
1.1.3.1. Sanat Yapıtı Ve Kiç	31
1.1.3.1.1. Sanat Yapıtını Okumak.....	33

1.1.3.1.2. Estetik Deneyim.....	37
1.1.3.2. Beğeni Niteliği ve Kıç.....	43
1.1.4. Beğenin Göreceliği Ve Beğeni Ölçütü	49
a) Sağlıklı Olma Koşulu.....	62
b) Uzmanlık Kriteri.....	64
c) Deneyim ya da Kültürlenme Kriteri.....	64
d) Kültürel Önyargı Farkındalığı.....	65
e) Zeka Veya Anlama Yetisi Kriteri	67
1.1.5. Estetik Beğeni Eğitimi	70
1.1.6. Türkiye’de Sanat Kültürü Ve Sanat Eğitimi.....	80
1.1.6.1. Neden Estetik Eğitim?	81
1.1.6.2. Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Estetik Beğenin Durumu.....	83
1.1.6.3. Anasanat Atölye Dersi Ve Estetik Beğeni İlişkisi.....	92
1.1. Amaç ve Önem.....	112
1.2.1. Amaç.....	112
1.2.2. Önem.....	113
1.3. Problem Cümlesi.....	113
1.4. Alt Problemler.....	114
1.5. Sayılılar.....	114
1.6. Sınırlılıklar.....	115
1.7. Tanımlar.....	115
1.8. Kısaltmalar.....	118
BÖLÜM II.....	119
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	119

BÖLÜM III.....	129
YÖNTEM.....	129
3.1. Araştırma Modeli.....	129
3.2. Evren-Örnekleme.....	130
3.2.1. Evren.....	130
3.2.2. Örnekleme.....	130
- Örnekleme Bulguları.....	132
3.3. Veri Toplama Araçları.....	143
3.3.1. Tutum Ölçeğinin Uygulanması ve Geçerlik - Güvenirlik Analizleri.....	144
3.3.2. Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formunun Hazırlanması	147
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri	149
BÖLÜM IV.....	150
BULGULAR VE YORUMLAR.	150
4.1. Öğrencilerin Sanat Etkinliklerini Takip Etme Edimleri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	150
4.2. Öğrencilerin Anasanat Atölye Dersine İlişkin Tutumları İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	160
4.3. Öğrencilerin Sanat Yapıtları Ve Kiç Resimlere Yönelik Beğeni Yargıları İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	164
4.4. Öğrencilerin Anasanat Atölye Dersine İlişkin Tutumları İle Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	168
4.5. Öğrencilerin Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutumları ile Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	182

4.6. Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	191
4.7. Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	204
4.8. Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	213
4.9. Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde Çalışan Öğretim Elemanlarının, Öğrenci Beğenilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	215
BÖLÜM V	222
SONUÇ – TARTIŞMA VE ÖNERİLER	222
5.1. Sonuçlar	222
5.2. Tartışma	238
5.3. Öneriler	277
KAYNAKÇA	300
EKLER	306
RESİMLER	314

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
3.1 - Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı.....	131
3.2 - Yaşa Göre Öğrenci Sayısı Dağılımı.....	132
3.3 - Fakülteye Kayıt Yılı Dağılımı.....	134
3.4- Sınıflara Göre Öğrenci Sayısı Dağılımı.....	134
3.5- Cinsiyete Göre Öğrenci Dağılımı.....	135
3.6- Mezun Olunan Lise Türü Dağılımı.....	136
3.7- Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Anasanat Atölyelere Göre Dağılımı.....	139
3.8- Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Yere Göre Dağılımı.....	141
3.9- Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı.....	142
3.10- Öğrencilerin Sanata İlgisinin Başladığı Yaşa Göre Dağılımı.....	142
3.11- Tutum Ölçeğinin Madde-Test Korelasyonları ve Faktör Yükleri İle Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	146
4.1- Öğrencilerin Sanat İle İlgili Kaynakları Takip Etme Durumlarına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	151
4.2- Plastik Sanatlar İle İlgili Etkinliklere Katılma Sıklıklarına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	154
4.3- Öğrencilerin Sanat Etkinlikleri ile İlgili Duyuruları Hangi Yolla Edindiklerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı.....	159
4.4- Anasanat Atölye Dersi Öğrenci Tutum Ölçeğinin Frekans, Yüzde Dağılımları ile Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	161
4.5- Öğrencilerin Sanat Yapıtları Ve Kiç Resimlere Yönelik Beğeni Yargılarına Göre Frekans, Yüzde Dağılımları ile Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	166
4.6- Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Yaşa Göre Dağılımı.....	169
4.7- Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Yaşa Göre Varyans Analizi sonuçları.....	169
4.8- Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Sınıflara Göre Dağılımı.....	171

4.9-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Sınıflara Göre Varyans Analizi sonuçları.....	171
4.10-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Fakülteye Kayıt Yılına Göre Dağılımı.....	172
4.11-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Fakülteye Kayıt Yılına Göre Varyans Analizi sonuçları	173
4.12-	Anasanat Atölye Dersi Tutumlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları.....	173
4.13-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Mezun Olunan Lise Türüne Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	174
4.14-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Mezun Olunan Lise Türüne Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	175
4.15-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Anasanat Atölye Seçimine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	175
4.16-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Anasanat Atölye Seçimine Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	176
4.17-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Üniversitelere Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	178
4.18-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Üniversitelere Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	178
4.19-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının, Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	179
4.20-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	180
4.21-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının, Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Yere Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	180
4.22-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	181
4.23-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının, Öğrencinin Sanata İlgi Duymaya Başladığı Yaşa Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	181
4.24-	Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Öğrencinin Sanata İlgi Duymaya Başladığı Yaş Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	181

4.25-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, Öğrencilerin Sanat Dergisi Takibine Göre <i>t</i> Testi Sonuçları.....	183
4.26-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, Öğrencilerin Sanatla ilgili İnternet Sitesi Takip Etme Durumuna Göre <i>t</i> Testi Sonuçları.....	184
4.27-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, Son Üç Yıl İçinde Eleştiri-Deneme-İnceleme Türü Kitaplar Okunmasına Göre <i>t</i> Testi Sonuçları	184
4.28-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, TV’de Kültür-Sanat Programları İzlenmesine Göre <i>t</i> Testi Sonuçları.....	186
4.29-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, İstanbul Sanat Bienal’ini Gezme Edimine Göre <i>t</i> Testi Sonuçları.....	187
4.30-	Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	188
4.31-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	188
4.32-	Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	189
4.33-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	189
4.34-	Öğrencilerin Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	190
4.35-	Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının Öğrencilerin Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	190
4.36-	Üniversitelere göre Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri	192
4.37-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Üniversitelere Göre Varyans Analizi Sonuçları	192
4.38-	Öğrencilerin Sanat yapıtlarına ilişkin beğeni yargıları puanlarının cinsiyete göre <i>t</i> testi sonuçları.....	193

4.39- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Yaşa Göre Dağılımı.....	194
4.40- Öğrencilerin Beğeni Yargıları (Düzeyleri) Puanlarının Yaşa Göre Varyans Analizi sonuçları	194
4.41- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Sınıfa Göre Dağılımı.....	195
4.42- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Sınıflara Göre Varyans Analizi sonuçları	195
4.43- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Fakülte Kayıt Yılına Göre Dağılımı.....	196
4.44- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Fakülteye Kayıt Yılına Göre Varyans Analizi sonuçları	196
4.45- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Mezun Oldukları Liseye Göre Dağılımı.....	197
4.46- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Mezun Oldukları Liseye Göre Varyans Analizi sonuçları	198
4.47- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı.....	199
4.48- Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Öğrenci Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi sonuçları.....	200
4.49- Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı.....	200
4.50- Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Varyans Analizi sonuçları.....	201
4.51- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Sanata İlgili Duymaya Başladıkları Yaşa Göre Dağılımı.....	201
4.52- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Sanata İlgili Duymaya Başladıkları Yaşa Göre Varyans Analizi sonuçları.....	201
4.53- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Anasanat Atölyeye Göre Dağılımı.....	202
4.54- Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Anasanat Atölyeye Göre Varyans Analizi sonuçları.....	203

4.55-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Sanat Dergisi Takibine Göre t Testi Sonuçları.....	205
4.56-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin İnternet Sitesi Takibine Göre t Testi Sonuçları.....	206
4.57-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Sanat İle İlgili Kitap Takibine Göre t Testi Sonuçları.....	206
4.58-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Televizyon Takibine Göre t Testi Sonuçları.....	207
4.59-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Bienal Takibine Göre t Testi Sonuçları.....	208
4.60-	Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	208
4.61-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	209
4.62-	Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	210
4.63-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	210
4.64-	Öğrencilerin Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri.....	211
4.65-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının Öğrencilerin Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	212
4.66-	Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutumları Arasındaki Korelasyon.....	213
4.67-	Eğitim Fakülteleri Resim Bölümlerinde Çalışan Öğretim Elemanlarının, Öğrenci Beğenileri Hakkında Görüşlerine İlişkin Frekans, Yüzde Dağılımları ile Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	216

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
3.1. Örnekleme Yer Alan Üniversitelerin Türkiye'deki Bölgesel Dağılım Haritası	131
3.2. Yaşa Göre Öğrenci Sayısı Dağılım Grafiği.....	133
3.3. Cinsiyete Göre Öğrenci Dağılım Grafiği	135
3.4. Mezun Olunan Lise Türü Dağılım Grafiği.....	137
4.1. Üniversitelere Göre Sergi Gezme Sıklığı Grafiği.....	155

ÖZET

Bu çalışmada Resim-İş Eğitimi ABD öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri, sanat etkinlikleri izleme edimleri, Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ile beğeni düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmektedir.

Bu amaçla, Şubat-Nisan 2009 tarihleri arasında Çukurova Ün., Dokuz Eylül Ün., Gazi Ün., İnönü Ün., Marmara Ün., Pamukkale Ün., Selçuk Ün., ve Trakya Ün., Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde 1., 2., 3. ve 4. sınıf olmak üzere toplam 820 öğrenciden, ilk defa geliştirilen 1 tutum ölçeği ve 4 anketten oluşan veri toplama araçları kullanılarak tarama yoluyla veri toplama yöntemi tercih edilmiştir.

Birinci bölümde, problem durumu, konu ile ilgili literatür taraması ve kavram içerikleri açıklanmaktadır. İkinci bölümde, ilgili yayın ve araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, araştırma modeli, evren-örneklem, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleri açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde bulgular ve yorumlara yer verilmektedir. Bu bölümde yer alan veri analizlerinde; ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (SS), frekans ve yüzde dağılımı, “ t ” testi, varyans analizi ve korelasyon testi kullanılmıştır. Beşinci bölümde, sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır. Elde edilen bulgular kısaca şu şekilde özetlenebilir;

1. Öğrenciler küçük resimleri ancak çok belirgin olduğu durumlarda sanat yapıtlarından ayırt edebilmekte, ancak iyi işlenmiş bir küçük resmi sanat yapıtından ayırt etme konusunda zorlanmaktadır. Öğrencilerin çağdaş sanata yabancı oldukları söylenebilir. Sanat yapıtındaki plastik unsurlar yerine doğa gerçeği açısından ve konu olarak algılamaktadır. Kısaca öğrencilerin estetik beğenileri yeterli düzeyde gelişmemiş olduğu, sanat yapıtlarına yabancı oldukları ve sanatsal bilincin yeterli düzeyde oluşmamış olduğu söylenebilir.

2. Öğrencilerin yaş, sınıf, fakülte kayıt yılı, Anasanat Atölye ve üniversiteye göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, buna karşın cinsiyetin, mezun olunan lise, ailenin gelir durumu ile yaşadığı yer ve sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre

öğrencinin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

3. Öğrencilerin sanat dergisi ve internet üzerinden sanat sitesi takip etme, son 3 yıl içinde kitap okuma, televizyonda kültür-sanat programı izleme, plastik sanatlarla ilgili sergi gezme, konferans-panel-söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarıyla Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, buna karşın İstanbul Sanat Bienali gezme, plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıkları, sanatla ilgili konferans-panel-söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $P>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

4. Üniversitelere, yaşa, sınıfa, fakülte kayıt yılına, mezun olunan liseye, sanata ilgi duyulmaya başlanan yaşa ve Anasanat dalına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür.

5. Öğrencilerin sanat dergisi ve internet üzerinden sanat sitesi takip etme, son 3 yıl içinde kitap okuma, televizyonda kültür-sanat programı izleme, plastik sanatlarla ilgili sergi ve müze gezme, konferans-panel-söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarıyla beğeni yargıları arasında farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür.

6. Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Araştırma sonunda, sanat eğitiminde ve sosyal yaşamda estetik beğeniye katkı sağlanması amacıyla uygulanmak üzere önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

In this study, the relations between of the students' of the Faculty of Education, Department of Visual Art, socio-demographic characteristics, acquisition of observing art events, attitudes towards main-art studio courses and their taste levels are examined.

For this purpose, during February-April 2009, through class in 1st, 2nd, 3rd and 4th, total of 820 students of the Faculty of Education Department of Visual Art among Cukurova Unv., Dokuz Eylul Unv., Gazi Unv., İnönü Unv., Marmara Unv., Pamukkale Unv., Selcuk Unv., and Trakya Unv., the first time the survey was developed consisting of 1 attitudes scale and 4 using data collection tools for data collection methods were preferred by screening.

In the first section, the problem status and the concept of relevant literature content describes. In the second section, publications and research were included. In the third section, research model, universe-sampling, data collection tools and data analysis techniques are described. The fourth chapter findings and interpretations are included. In this section the data analysis, mean ($\bar{x}$), standard deviation (SD), frequency and percentage distribution, "t" test, variance analysis and correlation test were used. Fifth section, results, discussion and recommendations are included. Obtained findings can be summarized briefly as follows;

1. Students can distinguish kitsch works from artwork, only if it very specific, but they find it hard to distinguish well-worked kitsch pictures from artworks. Students can be said to be alien to contemporary art. They perceive art work as in terms of nature reality and as matter of topic, instead of the plastic art components. In short that can be said that because students are alien to the art-work, they have not developed a sufficient level of aesthetic taste and artistic consciousness can not be said that has created sufficient.

2. According to students' age, class, college enrollment year, Mainart studio course and university, mean scores of the difference between students' attitude

to mainart studio courses the $p < 0.05$ level is significant, whereas according to the student's gender, graduated high school, the family's income status and where they live, and an interest in art began to live, difference between mean scores of student's attitude towards Mainart studio course the $p > 0.05$ level was not significant.

3. Mean scores of the difference between the student who follow magazine of the arts and art through the internet site, within the last 3 years reading art books, television culture and arts program monitoring, plastic arts exhibitions related to sightseeing, conference-panel-interview by type of event to how often they attend, and their attitude to mainart course $p < 0.05$ level was significant, whereas according to how often students' participate in activities art-related conference-panel-type interview, Istanbul Art Biennial sightseeing, plastic arts related to the frequency of visit museums, mean scores of the difference between attitude to mainart studio courses $P > 0.05$ level was not significant.

4. According to universities, age, class, school record year, graduated high school, art started to be interested in the field age and mainart studio courses, difference of the mean scores between aesthetic taste judgment of students' $p < 0.05$ level were observed to be significant.

5. Difference of the mean scores between students' aesthetic taste judgment and those reading art magazine, following art on the internet site, reading books within the last 3 years, watching culture and art programs on television, visiting exhibitions related to the plastic arts and visual arts and visiting the museum and participating panel discussions, interviews, by type of activity to participate $p < 0.05$ level were observed to be significant.

6. There is a high levels positive, and significant relationship between students' attitudes to Mainart Studio courses and their aesthetic taste judgment.

At the end of research, in order to ensure its' contribution to the aesthetic taste advises is suggested to be implemented in art education and social life.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın dayanağını oluşturan kavram içerikleri tartışılmakta; araştırmanın genel yapısına ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, amaç, önem, sayılılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Ülkemizde sanat eğitimi alan öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirecek toplumsal kültür, sanat etkinlikleri, sanat kültürü ve sanat eğitimi ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Mevcut durumu iyileştirecek uygulamalara ve anlayışa ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Sanat eğitimi kapsamında ve sosyal alanda, estetik beğeni sorunsalının ciddi bir şekilde gözden geçirilip, düzenlemeler yapılması gerekliliği ve estetik beğeni ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri araştırmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Bir toplumun estetik değerleri ve sanat kültürü, o toplumun niteliği ve kalitesi açısından önemli bir göstergedir. Bu gösterge bireysel anlamda da geçerlidir. Günlük yaşantılarımızda “her algıya sadece us değil aynı zamanda duygu etkinliği de eşlik eder.” (Croce, 1983:184). Giyim kuşamdan davranışlarımıza kadar, çevremize karşı bakış açımızdan dünyayı algılama biçimimize kadar, seçtiğimiz sözcüklerden sokakta yürüyüşümüze kadar her şey, bir duygu etkinliğiyle beraber estetik nitelikleriyle algılanır. Estetik olmayan, olumsuz bir duyguyla algılanır ve itici bir şekilde değerlendirilir ya da tersine estetik olan bir nesne ya da olay güzel olarak algılanır ve hoş bir şekilde tanımlanır. Yaşantı içerikleri güzel, çirkin, kötü, iyi, komik, trajik, bayağı, yüce, sığ, derin, etik, yoz gibi sürekli estetik değerlerle yüklü ya da değerlerden yoksun olarak algılanır.

Hem sanat eğitiminin, hem de günlük yaşamda insanların en önemli kaygılarından birisi de estetik kaygılardır. Sanat eğitimi sadece yeteneği, yaratıcı düşünce ve edimini geliştirmeyi amaç edinmez, aynı zamanda öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirmeyi de amaç edinir ve edinmelidir. Sanat eğitimi alan öğrenci, sanat yapıtının yüzeysel ve derin boyutlarını algılayabilen, doğadaki ve insana dair etik-estetik değerleri fark edebilen, estetik olmayanı, estetik bir biçime sokma yetisine sahip olan, estetik olmayandan rahatsız olan ve estetik bir dünya için mücadele eden, nitelikli, elit ve entelektüel öğrenci olmalıdır. Öte yandan günlük yaşamda herkes güzel görünmek ister, herkes çevresini güzel görmek ister. Peki neden buna rağmen çevremizde güzel olmayan birçok davranış, görüngü ve olaylarla karşılaşmaktayız. Bunun nedeni, kültür ve eğitimden kaynaklanan estetik bilinç eksikliğidir. Sanat eğitiminin en önemli görevlerinden birisi de, öğrencilere estetik bir beğeni düzeyi ve estetik bilinç kazandırmaktır. Nitelikli ve gelişmiş bir beğeni düzeyine sahip bir toplum ve daha geniş anlamda bir estetik eğitimi ancak günlük yaşamın içine sanat ve sanat etkinlikleri sokularak gerçekleştirilebilir. Çünkü etik ve estetik değerler yaşantının içinde ve yaşayarak oluşmakta, gelişmekte ve duyguları etkileme gücüne sahip olmaktadır.

“Ne kadar derin olursa olsun, hiçbir metafizik, ne kadar derin düşünceler taşırsa taşısın, hiçbir düşünce sistemi, kendi yaşamımızın yerine geçemez. Eğer estetik yaşam yoksulsa, sahteyse, estetik dışı ilgilerle besleniyorsa, o zaman ne olacak? O zaman yolumuz, kendi yaşamımız yüzünden çıkmazlara girecek, bilim olarak estetiğe giden yol kapanacak, estetik yaşamdaki başıboşluk, estetik bilimin de felaketi olacak. Bu durumda bilimin yolunu açmak için, önce yaşamda bir temizlik yapılmalıdır.” (Geiger, 1985:17).

Estetik beğeni olmadan ne sanat eğitiminin amacına ulaştığından söz edilebilir ne de bir toplumun etik ve estetik değerlerin gelişmişliğinden söz edilebilir. Etik ve estetik değerler de sanatsal bilinç sayesinde kazandırılabilir. Bir ülkenin kalkınması da aynı şekilde sanatsal bilincin gelişmişliğiyle orantılıdır.

Kalkınma kelimesi ilk olarak iktisadi kalkınmayı akla getirir. Oysa ki, kalkınma, bir ülkenin iktisadi kalkınmasının yanı sıra, o ülkenin yaşam biçimi, dünyaya bakışı, olayları değerlendirışı, sosyo-kültürel yapısı ve kurumları, hayat seviyesiyle bütün bir kalkınmayı içermektedir. Bir ülkenin kalkınmışlığını ve diğer ülkelerden farkını ortaya koyan kültürüdür. Bu kültürün temeli de güzel sanatlara verilen değerdir. Bir ülke için sanat, kültür ve kalkınma, gelişmenin en vazgeçilmez halkalarıdır.(Çelik, 2008:98).

Söz konusu gelişmenin en vazgeçilmez halkalarından biri olan estetik değerler, toplumsal kültür aracılığıyla değerlerin ve normların yeni bireylere aktarılmasıyla ve eğitim yoluyla amaçlanan hedefler doğrultusunda bireylerin eğitilmesiyle gelişir.

Toplumsal etkileşim sürecinde beğeni oluşumu, kendiliğinden, rastlantısal olarak şansa bağlıdır. Bireyin beğenisi, toplumda yaygın olan beğenin bir prototipidir. Toplumsal etkileşim sonucu davranışlar model alınarak taklit edilir ve yaşantı içinde tekrarlanır. Tekrarlanan tutum ve davranışlar kişiliğe etki ederek yeni bir ben oluşturur. “Yaşantıların yinelenmesi, sadece belli yaşantılarla tepki gösterme alışkanlığı doğurmakla kalmaz, ben’in kendisi de, bu yaşantı tepkileri anlamında yapı değiştirir.” (Geiger, 1985:23). Bu anlamda olumlu davranışların tekrarlanması, çevrede olumlu örneklerin çokluğu ne kadar olumlu yönde gelişmeler sağlayacaksa, aynı şekilde olumsuz örneklerin tekrarı veya çokluğu da toplumun niteliği açısından o denli tehlike barındırır. Günlük yaşantı içinde yinelenen yaşantılar ben’in özüne işler, ben bu doğrultuda bir algı ve bakış açısı geliştirir. Ailedeki yaşantıyla başlayan bu deneyimler, daha geniş çevreyle devam eder ve pekişir. Beğeni, bireyin sosyal çevre ile sürekli etkileşimi içinde oluşur. Sosyal çevre, ilk önce aileden başlar. “Okul dışında kalan eğitim ilişkileri açısından ailenin eğitimini yaygın eğitim içinde değerlendirebiliriz. Ailenin toplum içindeki yeri, o ailenin yaygın eğitimle ilişkisini de belirlemektedir.” (Karayağmurlar, 1990:144). Bu nedenle toplumun geneline yayılmış değerler sisteminin nitelikli olması için, gereken tedbirlerin alınması gerekmektedir. Günlük yaşantı içinde sürekli karşılaşılan uyarıcılar, görüngüler ve toplumun bu görüngülere yüklediği değerler, yeni bireyler tarafından da benimsenir. Bu da şehir planlamasından sergi salonları ve müzelerin yaygınlaştırılmasına kadar, binaların mimarisinden meydanlara dikilen heykellere kadar, insanların giyim kuşamından davranış ve tutumlarına kadar her şey estetik bilincin toplumsal etkileşim süreci içinde oluşumuyla ilgilidir. Bu şekilde toplumsal etkileşim yoluyla yaygın olan söz konusu estetik değerler sistemi, yeni bireyler tarafından dolaylı ve pasif şekilde özümseilir ve bu şekilde artı bir çaba sarf etmeden yeni bireyler estetik değerlerle eğitilir. Ancak bu oluşum katı ve edilgen bir oluşum değildir. Bireyin değerlendirme, senteze ulaşma edimi sonucu yeni değerler oluşur. “Sosyo-kültürel

yapının estetik beğeniye yansımalarının sonuçları, bir yandan sanatçı ve sanat yapıtını belirlerken, diğer yandan da sanat alıcısının/izleyicisinin/beğeni-beğenisizlik koşullarını oluşturmaktadır.” (Demir, 2009:7). Aynı şekilde estetik değerlerden yoksun bir kültür de, modelleme yoluyla estetik değerlerden yoksun bireyler yetiştirebilir ve bu yolla yerleşen önyargılar, sonradan düzeltilmesi çok zor sorunlar, önyargılar, sabit fikirler ve beğeniler yaratabilir.

Burada akla şu soru gelmektedir: Eğer toplumsal kültürde estetik değerler sorunu varsa, sürekli bir döngü sonucu o toplum, estetik değerlerden yoksun mu kalacaktır? Bunun cevabı, eğer sanat eğitimi ile ilgili devlet ve yetkili birimler bu konuda duyarlı bir tutum takınmayıp, 64. madde gereği sanata ve sanatçıya vermesi gereken desteği vermeyip, anayasal yükümlülüklerini yerine getirmez ve eğitim ile ilgili sorunlar giderilemezse, kamuya yönelik sanatsal etkinlikler ve imkanlar geliştirilmezse, toplumda estetik bilinç ve kültür yoksunluğu devam edebilir ve hatta daha da kötüye, kültür ve beğeni yozlaşmasına neden olacak niteliksiz bir toplumsal kültür yaratılabilir.

Kültür ve beğeni yozlaşmasının önüne geçmenin biricik yolu, etik ve estetik değerleri benimseyen, beğenisi gelişmiş bireyler yetiştirmektir. Estetik beğenisi gelişmiş birey, sahip olduğu bakış açısıyla, gelişmiş algısıyla yaşamı ve dış dünyayı daha güzel algılar. Estetik eğitimin bireye, topluma kazanımları, daha güzel bir dünya yaratmanın kapılarını aralamaktır.

İnsanın dış dünyaya bakış açısı dünyayı algılama biçimi kendi içinde bir bütündür. Sanatsal etkinlik yolu ile sanat eğitimi ile estetik bir beğeni edinmiş, geliştirmiş bir birey, bu bakış açısını estetik algılama biçimini yaşantısının her alanına yansıtır. Giyim biçimi, yaşadığı ortam, insan ilişkileri ve gördüğü her şeyi bu bakış açısıyla algılar. Bu anlamda estetik eğitimi çok önemlidir. İnsanın yaşamı, algılama biçimini olumlu bir deneyime, dünyayı ve yaşamı ve yaşama dair her şeyi güzel görmesini, değilse güzelleşmesinin yollarını görmesini sağlar. (Leath, 1996).

“Estetik algısı, bilinci ve beğenileri gelişmiş bir toplum, çevresine daha farklı bir gözle bakarak, yaşadığı çevredeki kitsch binalardan ve kitsch şehirleşmeden, televizyonda gördüğü kitsch sanatçılardan, programlardan ve hayatındaki her türlü kitsch unsurdan rahatsızlık duyacaktır.” (Selvi, 2008:146-147).

Estetik ve Sanat eğitimi alan birey yaratmayı, doğayı ve çevreyi daha güzel algılamayı öğrenecektir. “Yaratmanın, varolmanın ve nesnelere arasındaki biçimsel güzelliklerle işlevsel ilişkileri sezebilmenin mutluluğunu yaşayan birey, kendine güvenmeyi, karar vermeyi, paylaşmayı, düzensizliklerden ve çirkinliklerden, çarpıklıklardan rahatsız olmayı öğrenir.” (Bora, 2000:7). Özellikle estetik eğitim almamış ve bakış açısı maddi ve pratik kazançla sınırlı bireylerin sanata bakış açısı, sanatın gereksiz bir uğraş ya da bir süs olarak algılanmasıyla sınırlıdır. Pratik ya da maddi bir kâr sağlamadığı sürece, sanattan anlamadıkları mazeretinin arkasına sığınarak, sanata ilgisiz kalmakta, sanatı gereksiz ve bir zaman kaybı olarak görmektedirler. Oysa her maddi ve pratik kazançla yaklaşılacak objenin bile estetik değerler gerektirdiğinin bilincinde değiller. Yatırım amacıyla bir villa alırken bile, villanın estetik niteliğinin de maddi değerine büyük etkisi vardır. Villanın estetik değerlerden yoksun olması o villanın maddi ve pratik değerini de düşürür. Hiç kimse estetik bir villa varken, estetik olmayan, çirkin, kötü görünen bir villa almak istemez. Estetik beğenisi gelişmiş bir toplumun kazanımları, bireysel anlamda saydığımız kazanımlarla aynıdır. Toplumsal anlamda estetik eğitim, güzel, temiz, ahlaklı, huzur ve barış dolu bir toplum yaratır. “Duyguları hazla beslenen insan, kötülüklerden, çirkinliklerden ve basitliklerden uzaklaşarak yüce değerlere yönelecektir. Kişinin estetik eğitimi bu anlamda ahlak eğitiminin ta kendisidir.” (Bora, 2000:7).

Estetik algının geliştirilmesi, öğrencilerin sadece bilinçli birer sanat tüketicisi olarak yetişmelerini sağlamak için değil aynı zamanda gelecekte yapacakları mesleklerine olan sevgilerinin, bağlılıklarının; yaşadıkları ülkeye, insanlara ve doğaya duydukları karşılıksız, içten sevginin ve nihayet davranışları kendine özgü bir estetik değer taşıyan, psikolojisi sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri için de önemli bir rol oynamaktadır. Bir kimsenin davranışının bütüncül bir özellik kazanabilmesi için, o insanın yaptığı işin, ahlakça zorunluluğunun bilincinde olması ve bunu kendinde duyması yeterli olmayıp, aynı zamanda yaptığı o işin güzelliğinin ya da yüceliğinin de bilincinde olması, bunu duyması gerekir. Örneğin soysuz, aşâğılık bir işin ahlaksızlık olduğunu bilmekle kalmayıp, o işin çirkinliğini, bayağılığını da duyan bir tavır bütüncül bir tavidir. Aynı ölçüler içinde, vatanseverlik olsun, topluma bağlılık olsun, siyasal bir kanı olmaktan çıkıp, aynı zamanda estetik bir coşku da olduğu zaman, gerçekten etkili bir güç haline gelebilir. (Selvi, 2008:144-145)

Bu amaçla hareket eden bir sanat eğitimi, çok kapsamlı ve disiplinler arası ilişkileri birleştiren bir yapıda olmalıdır. Nitekim, “Yeni öğretim yaklaşımları, parçalı

ve birbiriyle ilişkilendirilmesi kolay olmayan öğretim alanları yerine, birleştirilmiş disiplinleri ya da disipline dayalı modelleri benimsemektedir.” (İnce, 2007:2)

Genel eğitimin içinde zorunlu olarak yer alması gereken sanat eğitimi, plastik sanatlar, müzik, yazın, sahne ve gösteri sanatlarını içine almalıdır. Ancak ülkemizde sanat eğitiminin bu biçimde yer almadığını biliyoruz. Olaya böyle bakmamıza karşın sanat eğitimi kavramıyla bizim öncelikle anlatmak istediğimiz, plastik sanatlarla ilişkin bir eğitim olacaktır. Diğer sanat alanlarında çalışan eğitimcilerin de sanat eğitimi kendi alanları içinde incelemeleri, programlar, yöntem ve teknikler geliştirmeleri gerekmektedir. Bu tür bir çaba, plastik sanat alanında yapılan eğitime de katkılar sağlayacaktır. Ülkemizde, görsel, yazınsal ve sessel sanat eğitimlerinin birbirlerinden bağımsız ele alınması ve bunlara genel eğitim içinde, diğer öğretim alanlarıyla ilişki kurulmadan yer verilmesi, eğitimi özellikle ilk ve orta öğretim düzeyinde kurulaştırmaktadır. Bu anlamda sanat eğitimi bir müz’sel eğitimi ya da estetik eğitimi biçiminde düşünülebilir. (Karayağmurlar, 1990:184).

Ülkemiz koşullarına bakıldığında bu açıdan ciddi çalışmalara ihtiyaç olduğu görülür. İlköğretim ve ortaöğretimde çok çeşitli sanat dallarının tanıtılması, çok yönlü düşünen sanatı daha iyi kavrayan bireyler yetiştirme şansı yaratacakken, yüksek öğretimde atölye derslerinin, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik gibi disiplinlerle ilişki kurularak verilmesi, sanat bilincinin daha sağlam bir şekilde yerleşmesini sağlayabilir. Eğitim dışında, sosyal alanda devlet politikalarıyla da sanatı ve sanat eğitimi geliştirmemizin gerektiği bir noktadayız. Günümüz koşullarında eğitimle toplumda yaygın olan bir sanat bilinci ve estetik beğeniyi geliştirmek, ilk başta zor ve uzun bir zaman dilimini gerektiren bir süreç gibi görünse de, bir kez kültüre yerleştikten ve yayıldıktan sonra, kendi kendine işleyen bir süreç haline gelebilir. Estetik sadece sanatla ilgilenen dar bir kesimle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda günlük yaşamın içine girerek yaşamın bir parçası haline gelmelidir.

Estetiğin erişilemeyen bir aydın söylemi olmasının yarattığı yabancılaşmanın yıkılması, estetiğin günlük yaşamımıza sokulması, genel toplumsal gelişmenin ve ilerlemenin zorunlu bir adımıdır. Bu sürecin kendisi estetikle bir mesleki etkinlik olarak ilgilenen tasarımcılarda ciddi bir bilinç sıçramasını da beraberinde getirecektir. Mekâna, kente ve kentsel mekâna ilişkin beğeni düzeyinin yükseltilmesi, estetik eğitimin kendisi, yalnızca algı düzeyi ile sınırlanmış bir anlayışa indirgenemez. Estetik anlayışımız, estetiğin bir ‘algı’ ve bir ‘beğeni yargısı’ ya da ‘hazlar kuramı’ olarak gören Kantçı estetiğin ötesindedir. Önemli olan kentsel yaşamın güzelliğin alanına sokulması (kentsel estetik) ve dönüştürülmesidir. Yani estetiğin bizzat yaşamın, toplu yaşamın içine sokulmasıdır. (Keskinok, 2007).

Toplumsal yaşamın ve kültürün bir parçası olan estetik değerler ya da estetik bilinç, geniş halk yığınlarının niteliğini yükseltecektir. Yüksek kültürle beslenen halk kültürü, daha da zenginleşecektir.

Kültür çok geniş bir alanı kapsar. Sanat kültürü, aile içindeki yaşantıyla başlar, arkadaş ilişkileri, sokak kültürü, medyanın sunduğu değerler, devlet politikası sonucu oluşan sanat anlayışı, yaşanan bölgedeki kültürel etkinlikler, müze ve galerilerden kütüphanelere kadar hemen hemen toplumsal yaşantı içinde gerçekleşen ve algılanan her şeyi içine alır. Aileden başlayan kültürün bir parçası olan beğeni, sanat eğitimi ve sanat bilinci, okulöncesi eğitimle dolaylı yollarla kazandırılmaya başlanmalı, ilköğretim ve ortaöğretimde benimsetilmeli ve önemi kavratılmalı, yüksek öğretimde birey, sanat yapıtına bilinçle yaklaşmayı öğrenmeli, estetik beğeni kişiliğin bir parçası olarak özümsetmeli ve sanat yaşamın bir parçası haline getirilmelidir. Sokak kültürüyle yaygınlaşan bir sanat kültürü ile sanat bilinci pekişir, estetik yaşam biçimi haline gelir. Böyle bir sanat eğitimi tek yanlı değil, gerektiğinde bütün sanat dallarını içine alan, çok yönlü bir sanat eğitimi olmalıdır.

Ancak ülkemizde sanat eğitimi aileden başlayarak, gerek örgün eğitimi süresince anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim çağında, gerekse yükseköğretimde ve sokakta ciddi sorunlarla bocalamaktadır. Bu sorunları çözümü estetik beğenin geliştirilmesinde ve sanat bilincinin oluşturulmasında yatar. Arabesk kültürünün hakim olduğu ve kiç beğenin yaygın olduğu toplumumuzda, duyguların derinlikten yoksun olarak aşırı kullanıldığı ürünler sanat yapıtı sanılmaktadır. Yüzeysel düşünmenin ve duyumsamanın sonucu olarak yüzeysel bir yaşam ile sanat ve estetik eğitimin derinlik kattığı düşünce, duygu ve yaşam biçimi arasındaki farkın ayırdına varmak gerekir öncelikle, sonra nitelikli olanı yaşamak için, Geiger'in deyimiyile, yaşamı önce yüzeysel olandan temizlemek gerekir.

Bu durumda bilimin yolunu açmak için, önce yaşamda bir temizlik yapılmalıdır. Estetik bilime el atmadan önce, estetik yaşamın temizliğini tehlikeye sokan şeylerin neler olduğu, açıkça görülmelidir. Bugün, bizi yanlış yollara sürükleyen iki tür estetik yaşam çok yaygınlaşmıştır: Romantik düşünce biçiminin artığı olan duygusallık ve çağın ruhsuzlaşması sonucu, sanatın yüzeysel olanla derin olan etkilerinin karıştırılması. (Geiger, 1985:17).

Kültürde yaygın olan sanat ve estetik sorunları çözecek olan örgün eğitim, toplumsal yaşantı içinde rastlantısal olarak oluşan eğitimden farklı olarak, belli amaçlarla disipline edilerek, kontrollü bir şekilde yürütülür. Ama unutulmamalı ki, okul ve sınıf ortamı da küçük çapta bir sosyal bir çevredir. Sosyal çevre için söz konusu olan etkileşim, örgün eğitim sürecinde de gerçekleşir. Sosyal bir çevre olan sınıf ortamında birey toplumu etkilerken, öte yandan toplum da bireyi etkiler. Birey, toplumla, hem kendisinin bağlı olduğu, hem de kendisine bağlı olan karşılıklı etkiler bütünlüğü içindedir. Eğitimci, bu sosyal etkileşim ortamında, enerjinin kaynağını keşfederek, bunu öğrenme sürecinde etkili bir şekilde kullanabilir. Öğrenci, öğretim elemanı ve yöneticilerin etkileşim grubuna birlikte katılmaları etkileşim grubunun daha etkili olmasına yol açmaktadır. (Aytekin, 2008:9). Eğitimin niteliği, karşılıklı farklı kişilikler ve kültürlerin etkileşimi, öğretmen ve öğrencinin farklı özellikleri sosyal grubun üyeleri olan bireyleri etkiler. Bunun yanında ders kapsamı zenginleştikçe öğrenme de o oranda olumlu yönde gelişir. Bu çerçevede bireysel farklılıklar ve yaşantı içeriği, bireyin eğitimden farklı ölçüde etkilenmesine neden olabilir. Kısaca örgün eğitim olgusunu tek başına bir sistem olarak algılamak kuşkusuz ki yanlıtır bizi. Toplum, zaman ve mekânın, bireysel özelliklerle olan ilişkisi ile dış dünyadan kaynaklanan çok sayıda faktörün bir araya gelmesi, disiplinli saydığımız örgün eğitim sistemini bile çok değişken kılabilmektedir.

Her öğrencinin sanat alanında yetenekli ya da eğilimli olduğu alan, ilköğretimin başında keşfedilerek, orta öğretiminin sonuna kadar, özellikle ilgi duyduğu ya da yetenekli olduğu alanda sanat eğitiminin yoğunlaştırılarak sürdürülmesi, sanat eğitiminin daha etkin bir işleve kavuşmasını sağlayacaktır. Bir öğrenci orta öğrenimi bittiğinde; ya resim, heykel, ebru...vb. yapabilen, ya saz, gitar, keman...vb. çalabilen, ya tiyatroya eğilimli, ya da sadece bir sanat tarihi bilincine sahip olarak sanat, sanatçı ve sanat eserinin ne olduğu konusunda en azından bir fikre sahip biri olarak mezun olmalıdır. Kısacası öğrencilere, sanatta kendisi için özel olan bir alan yaratılmalıdır. (Selvi, 2008:145).

Neden sanat eğitimi alan bireylere kazandırılması gereken en önemli yetilerden birinin estetik beğeni olduğu şu şekilde açıklanabilir; Öğrenci ya da birey, sanat yapıtını oluşturma, doğadaki estetik objenin ayırdına varma ya da doğayı estetik olarak algılama, sanat yapıtını değerlendirme ve sanat yapıtı hakkında yargılarda bulunma sürecinde, yaşamı boyunca biriken estetik değerleri ve nihayetinde oluşan estetik algısının etkisiyle hareket eder. Bu süreçte, bireyin

yarattığının ve algıladığının niteliği estetik beğenisine, estetik beğenisinin niteliği de, sanat eğitiminin niteliğine bağlıdır. Bu nedenle nitelikli bir sanat eğitimi sağlanmalıdır.

Bu araştırma da sanat eğitimi kapsamında çok önemli bir yere sahip olan “estetik beğeni” ele alınırken beğeni ile estetik beğeni arasındaki şu ayrımın üzerinde durulmaktadır: Estetik beğeni derken, estetik kavramıyla belli bir nitelik belirtilmektedir. Beğeni, kendi başına, objenin süje’de uyandırdığı hazzı ifade etmektedir. Beğeni, ister estetik olsun, ister olmasın, herhangi bir nitelik belirtmeden, her türlü niteliğe sahip obje ve durumlara yönelik bir ilgiyi belirtir. Ama ‘estetik’ derken, ‘estetik-olan’, estetik niteliklere sahip bir beğeni kastedilir. Estetik olan yüksek bir beğeni standardının ya da incelmış bir beğenin göstergesidir. Temel sorumuz, beğeni niteliğinin “estetik” olup olmadığıdır. Her algılama sonucu gerçekleşen haz alma ya da almama edimi, beğenin estetik ya da nitelikli olmasını garantilemez. Amaç, estetik beğeni ile estetik olmayan diğer bir deyişle kiç ya da yüzeysel olan, belli bazı toplumsal ya da düşünsel yapıların etkisinde kalmış ve gelişmemiş bir beğeni düzeyi arasındaki farka dikkat çekmek ve beğenin gelişmesini sağlayan faktörleri irdeleyerek, görsel sanat eğitimi alan öğrencilerin estetik düzeylerine katkıda bulunacak bulgulara ulaşmaktır. Ele alınacak olan estetik beğenin, bir disiplin olarak görsel sanat eğitiminin bünyesinde hangi faktörlerden etkilendiği ile örgün eğitimden bağımsız olan sosyo-demografik özellikler gibi etkenler ele alınmaktadır. Eğitimden bağımsız olan bu etkenler, öğrencinin içinde geliştiği genel kültür, sanat eserlerini ve sanatsal etkinliklerini takip etme durumu ele alınmaktadır. Sanat etkinlikleri, özellikle plastik sanatlarla ilgili, sergi ve müze gezileri, bienaller, kaynak kitaplar ve dergiler, internet üzerinden sanat sitelerinin takibi, televizyonda kültür-sanat programlarının izlenmesi ve sanatla ilgili konferans-panel türünden etkinliklere katılım ile öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile sınırlandırılmıştır. Tiyatro, konser, sinema, bale, opera gibi her türlü sanatsal etkinliğin ve sanat ürününün, öğrencilerin beğenilerini etkilediği düşünülmektedir; ancak konuyu fazla dağıtmamak adına ve araştırmamızın görsel sanatlar eğitimi alan öğrencileri kapsamından dolayı, estetik beğenin görsel yanıyla dolaysız ilişkili

olduğu varsayılan görsel sanat yapıtları ve plastik sanatlarla ilgili etkinlikler ele alınmaktadır.

Kısaca, sanat kültürü, sanatsal bilinç ve nitelikli estetik beğeni geliştirilmediği takdirde yozlaşmaya en açık alanlardan biridir. Bu nedenle sanat eğitimi veren kurumların özellikle estetik beğeniye geliştirmeye yönelik bir çaba harcaması gerekmektedir. Estetik beğeni, örgün eğitim, toplumsal değerler ve kişisel yaşantı sonucu oluşur. Kişisel yaşantı içerisinde önemli bir yer tutan örgün eğitim önemli bir paya sahiptir. Bilinçli ve etkili bir sanat eğitimi, yerleşmiş önyargılı ve kiç'leşmiş bir beğeniye sarsabilir ve yerine çok daha sağlam bir beğeni yerleştirebilir.

Bu nedenler ve gerekli önlemlerin alınması gerektiği gerçeğinden hareketle, Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında, öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirecek çalışmaların yetersizliği ve bu konuya olan ilgisizlik ile mezun olan öğrencilerin, sanatçı ve öğretmen adaylarının estetik beğeni düzeylerinin yetersizliği problem durumunu oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgular ışığında önerilen tedbirlerin konuya, yeni çalışmalara, sanat kültürüne, sanat eğitimine ve gelişmiş bir estetik beğeniye sahip bireyler ve toplumun yaratılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.1.1. Estetik Beğeni

Bu bölümde “estetik” ve “beğeni” kavram içerikleri irdelenmekte ve estetik beğeni'nin niteliği belirlenmektedir. Ayrıca estetik beğenin, sanat yapıtı ile alımlayıcı arasındaki ilişkisi ele alınmaktadır.

1.1.1.1. Estetik

İnsanlık tarihi kadar eski olan güzellik olgusuna olan insanın ilgisi, kavram düzeyinde Yunan filozoflarıyla başladığı bilinmektedir. Baumgarten tarafından felsefenin bir kolu ya da bir bilim dalı olarak adı konan estetik, genel olarak güzelliği araştıran bilim olarak bilinse de, kavram içeriği henüz tam olarak belirlenmiş değildir. Estetik beğeni kavramına açıklık getirmek için önce estetik kavramını, bir

disiplin olarak kökenini, gelişim evresini, anlamını ve niteliğini kısaca ele almak gerekir.

Estetik sözcüğü, 18. yüzyılda ilk olarak Alman düşünür Alexander Gottlieb Baumgarten (1714-1762) tarafından bir disiplin haline getirilmiştir. Baumgarten'den önce de estetiğin temel araştırma konularından biri olan “güzellik” kavramı, ilk olarak Yunan filozofları tarafından ele alınmıştır. Bu dönemde “güzel” genellikle, “uyumlu-olan”, “erdem”, “doğru”, “iyi”, “faydalı” gibi niteliklerle özdeşleştirilmiştir. Ancak, köken olarak Yunancada “aisthesis” (duyum, duyuşsal algı) sözcüğünden türetilen estetik sözcüğü, ilk olarak Baumgarten tarafından kendi başına bir felsefe dalı haline getirilmiştir. Baumgarten, sanat yapıtları üzerine yaptığı çalışmalarda, sanat yapıtındaki “...anlam içeriklerinin duyuşsal bir biçim içinde iletildiği somut bir bilgi alanını belirlemek için, estetik sözcüğüne başvurmuş ve güzelliğe ilişkin yargılarda duyuşların belirleyici bir rol oynadıklarını söylemiştir.” (Bozkurt, 2004:33). Baumgarten, “...bilgi'den duyuş ve algıları dışlamanın hata olduğunu, bu duyuş ve algının, gerçeklik kavramını, kartezyen mantık kadar eşit düzeyde sağladığını iddia etmiştir.” (Leath, 1996). Buna göre Baumgarten, estetiği, güzeli araştıran, duyuşsal bilginin bilimi, açık seçik olmayan, aşağı bilginin bilimi, akla benzer bir yeti, özgür sanatlar teorisi, aşağı bilgi teorisi, güzel üzerine düşünme bilimi şeklinde tanımlar. (Tunalı, 1998:14).

Estetik bilgisi “duyuşlardan gelen bir bilgidir”. (Doğan, 2001:15). Bu anlamda ‘us’a dayanan bilginin kaynağı olarak “mantık”tan farklıdır. Antik çağdan aydınlanma çağına kadar, estetik yaşamın düşünsellikten uzak, sadece duyuşsal bir yaşantı olduğu görüşü hakimdi. Aydınlanma çağında ise, estetik yaşantı bir bilme ve yargılama deneyimi olarak kabul görmeye başladı. Estetik yaşantıdaki bu “bilgi”, “duyma”, “bilmenin bir türü”, “bulanık bir yargı” olarak tanımlanmaktaydı. 19. yüzyıl metafizik estetiğinde, özellikle Schopenhauer, sanat yapıtının duyuşlara verilen (ampirik olan) yanından, estetik yaşam yoluyla, başka bir dünyayı, metafizik olanı kavradığımız düşüncesini savunur ve sanat yapıtının bir bilgi içerdiğinde ısrar eder. (Geiger, 1985:48-49).

Kendi başına geniş bir bilim alanı haline gelen Estetik, tanım olarak da genişletilmesi gerekmiştir. Estetik sözcüğünün sözlük anlamları arasında, geniş tanımlardan birini, Ziss yapmaktadır. Ziss'e göre estetik; "insan tarafından gerçeğin estetik özümsemesinin temel ilkelerini ve yasalarını inceleyen felsefi bir bilim"dir. (1984:293). Ziss, estetiğin, sanatın hem özünü ve evrimini hem de güzelin çeşitli dışavurumlarını incelediğini belirtir. (1984:8). Turani, "Sanat Terimleri Sözlüğü"nde estetiği; "Güzelliğin insan aklı ve duyuları üzerindeki etkilerini konu olarak ele alan felsefe dalı" olarak tanımlar. (1993:40). Keser'e göre estetik, " haz ve güzelliğin ilkeleriyle sanat eseri ve sanat eserinin algılanması ile ilgili olan; insanların güzelliğe nasıl tepki verdiği, zevkin evrensel mi yoksa görece mi olduğuyla ilgilenen felsefe dalı"dır. (2005:122).

Estetik, Püsküllüoğlu tarafından, "Fr. 1-sanatsal yaratıcılığın, sanatta ve yaşamda güzel ve güzellik denen kavramın bilimi, güzeli araştıran bilim dalı. 2- insanda güzellik duygusu uyandıran, güzellik duygusuna uygun olan, güzellik duygusuyla ilgili. 3- Fels. güzel olanın ve güzelliğin insan duygularındaki etkilerini konu alan felsefe dalı" şeklinde tanımlanmaktadır. (1997:369).

Estetik, TDK'nin web sayfasında, Güncel Türkçe Sözlüğü'ne göre; "Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu... Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duyu" şeklinde tanımlanmaktadır. Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü'nde, " İng. esthetics (Yun. aisthêsis = güzel duygusu) Güzelliği, güzelliğin insan usu ve duyuları üzerindeki etkilerini konu olarak ele alan felsefe dalı" olarak tanımlar. Yine aynı sayfada, Felsefe Terimleri Sözlüğü, estetik hakkında şu bilgilere yer verir:

(Yun. aisthêtiké (épisteme) - duyumbilimi, öğretisi) : 1. (Yun. kök anlamına uygun olarak) Duyulur algılar öğretisi. // Kant'ta "transsendental estetik" duyarlığın - önsel ilkelerinin bilimidir. 2. Baumgarten'in "duyusalın yetkinliği" öğretisini geliştiren "Aesthetica" (2 cilt, 1750-1758) adlı yapıtından bu yana güzeli araştıran bilim dalı. ("Güzelin bilimi") // Estetik yalnız sanattaki güzeli, dolayısıyla yalnız sanat felsefesini değil (sanat felsefesi estetiğin ancak bir bölümüdür), doğadaki güzeli de kapsar; öte yandan yalnız güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel-ruhsal yaşanışını ve yaratılışını da içine alır. Gerçekte güzel ve sanat Platon'dan beri felsefi düşüncenin konusu olmuştur. Ama ilkin aydınlanma filozofu Baumgarten'den bu yana estetik, felsefenin ayrı

bir dalı olarak gelişmiştir. Estetiği geliştirenler Kant, Hegel ve romantik filozoflar olmuştur. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=estetik&ayn=tam>, son erişim 22 Kasım 2009)

Kagan, estetik hakkında daha kapsamlı bir tanım yapmaktadır: “Estetik, sanatsal değerler ortaya koyan, sanatsal-yaratıcı nitelik taşıyan, böylelikle de özde ötekilerden ayrılan, kendine özgü insansal etkinliğin bir ürünü olarak sanatı, bu etkinliğin ne denli sanatsal olduğunu ve nasıl yürütüldüğünü araştırır.” (1993:17). Kagan, bu tanımı kısaca şu şekilde toparlayarak, estetiği “gerçekliğin insanlar tarafından estetik özümlemesinin bilimi.” (1993:15-16) olarak tanımlar. Bu tanıma göre estetik, hem doğada bulunanı hem de ve özellikle de sanat yapıtı ve sanat yapıtının yasalarını konu alır. Wittgenstein, estetiğin yalnızca güzelle sınırlanmayacağını belirtir. Çünkü güzel bir sıfattır ve bir niteliği belirtir. G. Theodor Fechner, güzelin insana haz verdiğini, dolayısıyla araştırılması gerekenin hazdan acıya varan her duygu ilgileri olması gerektiği belirtir. Böyle bir bilimin adının da “hedonik” (haz) olması gerektiğini savunur. (Tunalı, 1998:16). Buna karşılık Geiger, şöyle der; “Estetiğin bağımsız, ayrı bir bilim olarak ulaşabileceği son şey şudur: Estetik alanın bütünü az sayıda değer ilkeleri ile kaplamak. Aynı şekilde ayrı bir bilim olan estetik de, estetik değerler olgusunu varsayarak, bunların ilkelerini araştırmaya çalışır.” (1985:140).

Estetiğin nesnelere kavraması, kavramalara dayanan bilgiye göre daha tam ve yüksek bir ilgi olarak görmek isteyen estetikteki irrationalist düşüncelilik akımı ile 17. yüzyıl ve 18. yüzyıl rationalist düşüncelilik akımı, estetik algılamayı karışık, açık olmayan, bundan dolayı da bilginin tam olmayan bir şekli olarak görmekteydi. Estetik kontemplantionda (seyretmeye eşlik eden derin düşünme), nesnelere içinden görmek istemesi yüzünden, bir bilgi niteliği görülse bile, böyle bir estetik bilginin amacı, niyeti ve anlamı, kavrama dayanan bilgininkinden bambaşkadır. (Geiger, 1985:84). Kavram düzeyindeki bilgi, soyut bir bilgidir, estetik bilgisi ben’in içine işleyen, yaşantının bir parçası olarak bilinir.

Geiger, her ne kadar estetik felsefe disiplini olarak öne çıktıysa da, Estetik biliminin, bağımsız bir disiplin, ayrı bir bilim olarak, onu başka alanlardan ayıran

öğenin, estetik değerler olduğunu belirtir. (1985:128). Estetik değerler, estetiğin niteliğini belirler. Burada özellikle ele almak istediğimiz estetik sözcüğünün niteliğidir. Estetik, kavram olarak, sanatsal-olan, güzel-olan, değerli-olan, yüce-olan, faydalı-olan, derin-olan, trajik-olan, etik-olan gibi daha sayılabilecek bir çok nitelik ile ilgili bir içerik taşımaktadır.

Estetik değer damgasını taşıyabilen her şey (güzel ya da çirkin, özgün ya da sıradan, yüksek ya da aşağı, zevkli ya da zevksiz, zengin ya da yoksul olarak değerlendirilebilecek olan her şey) şiir ve müzik parçaları, resim ve süsleme, portreler ve manzaralar, yapılar, parklar, danslar, bütün bunlar, ayrı bir bilim olan estetiğin alanına girerler. (Geiger, 1985:129).

Kısaca Estetik kavramını toparlayacak olursak; haz duygusunu uyandıran her türlü değer, nesne, olgu ve olayları, oluşumu ve yasalarıyla ilgili inceleyen felsefî bir disiplindir. Buna göre, estetik ve sanat felsefesinin birleşimi olan “felsefî estetik” varlık alanı olarak şu estetik fenomenleri inceler:

1) Estetik haz duyan süje (estetik tavrın ve estetik algılamanın söz konusu olduğu, sübjektivist estetik), 2) Estetik obje (sanat yapıtından yola çıkılan objektivist estetik, 3) Estetik değerler alanı (güzel, değer, idea, eidos, orantı, simetri, düzen vb. gibi değerlerin incelendiği aksiyolojist estetik), ve nihayet 4) Estetik beğeni ve yargı olmak üzere dört alana ayrılır ve bu dört bölümlenme çerçevesinde inceler. (Bozkurt, 35:2004).

Burada, estetiğin konusunu ve yöntemini Kagan’ın tespitiyle şu üç başlık altında toplayabiliriz:

1-Sanatsal yaratım yasalarının çözümlenmesi (yetenek, ustalık, dünya görüşü ve sanatsal yöntem sorunları yanı sıra, yaratım sürecinde bilinçli-olanla bilinçsiz-olan arasındaki göreliğin de çözümlenmesi)

2-Sanat yapıtının yapısının çözümlenmesi (İçerik ile biçim, sanatsal imge ile anlatım gücü, düşüncesele içerik ile hakikate bağlılık arasındaki karşılıklı ilişkinin çözümlenmesi)

3-Sanatsal algının çözümlenmesi (sanatsal beğeni, yaşantı, sanat <<dili>>, yaratım sonrası yorumlama, vs. sorunlarının çözümlenmesi). (17:1993).

Bu durumda estetik fenomeninin ontik bütünlüğü içinde dört temel yapıdan söz edilebilir: 1. Estetik Süje, 2. Estetik Objeye, 3. Estetik Değer (Güzel) ve 4. Estetik Yargı. Estetik beğeni, estetik süje ile estetik obje arasındaki ilişkide ortaya çıkar. Bu nedenle estetik fenomeni daha iyi açıklamak için, ontik olarak estetiği oluşturan öğeler ile öğeler arasındaki ilişkiyi incelemek gerekmektedir.

1.1.1.2. Estetik Beğeni, Estetik Süje (Alımlayıcı) ve Estetik Obje İlişkisi

Estetiği oluşturan öğelerin ilişkisini ele almadan önce, kavramları tek tek tanımlamakta yarar var. “Estetik’in spesifik konusunun birbirinden ayrılmaz üç yanı vardır: 1) objektif realitenin estetik yanı; 2) sübjektif-estetik yan (estetik bilinç) 3) sanat. Estetik bu üç yanın öz ve yapılarını somut tezahürlerini diyalektik bütünlükleri için inceler.” (Rosenthal&Yudin, 140:1972). Bu bütünlüğü oluşturan öğelerden biri “estetik bilinç”tir. Estetik bilinç, alımlayıcının beğenisinin niteliğini ve gelişmişlik düzeyini gösterir. Estetik ve sanatsal değerlerin ayırdına varan, bu konuda farkındalık düzeyinin yüksek olması demektir. Beğeni hakkında tanımlara baktığımızda, beğenin, nesne, olay ve olgulara yönelik özne’nin verdiği hoşlanma duygusuna ait olumlu ya da olumsuz değer yargısı olduğunu görürüz.

Püsküllüoğlu’na göre beğeni, “kişiye, bir şey için, güzel ya da çirkin yargısını verdiren duygu”dur. (1997:156). TDK web sitesinde, Güncel Türkçe Sözlüğü’ne göre beğeni, “ 1. Güzel veya çirkin yargısını verdiren duygu, zevk. 2. Herhangi bir konuda güzeli çirkinden ayırma yetisi, gusto” şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı sitede, Felsefe Terimleri Sözlüğü’nde beğeni hakkında şöyle yazılmaktadır; 1. Kesin, güvenilir, ince ayrımlara varan bir duyguya dayanan estetik yargılama ve değerlendirme gücü; güzeli çirkinden ayırma yetisi. 2. Estetik duyumlamanın öznel-kişisel rengi ve belirliliği. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=be%F0eni&ayn=tam>, son erişim: 22 Kasım 2009). Aynı sayfada yer alan; “ özellikle modada kendini gösteren, toplumlara ya da çağlara ilişkin, bireyüstü ortak değerlendirme eğilimi” tanımı, beğenin topluma, çağa göre değişkenliği ve toplumda ortak bir yapı taşıdığına yönelik beğenin önemli özelliklerini ortaya koymaktadır.

Keser’e göre beğeni, “Güzelliğin insanda yarattığı öznel duygudur. Sanat eserlerini duyum ve deney yoluyla yargılama; iyi ve güzel yönlerle eksiklik ya da hataları ayırt edebilme yetisi, kişisel bir tercih ya da hoşlanma”dır. (2005:68). Ziss, beğeni’yi, “gerçeklikteki olayları ve sanat yapıtlarını her şeyden önce, güzel ve çirkin açısından estetik bir yolla değerlendirme yetisi” olarak tanımlar. (288:1984). Yargı

veren etkinliğe, beğeni (gusto) adı verilir ve meydana getiren etkinliğe, deha (genius) adı verilir. Deha ve beğeni, bunun sonucu olarak tözce aynıdır. (Croce, 1983:225). Sanatçının yaratma sürecindeki dehası ve dolayısıyla estetik bilinci, alımlayıcının algılama sürecindeki estetik bilinci öz olarak birbirine benzer. Aradaki fark, sanatçının farklı gören bakışında ve bunu yaratmadaki ediminde saklıdır. Alımlayıcı sanat yapıtını algılama sürecinde, sanatçının bu bakış açısını paylaşır, kendi öz-ben'ine işler.

Estetik beğeni, estetik sujenin, estetik objede algıladığı estetik değerler karşısında aldığı estetik tavrı dolayısıyla duyduğu estetik hazzı ifade eder. Bu sürecin oluşmasında iki önemli unsurun varlığı gereklidir; estetik objenin varlığı ile estetik bir algıya sahip olan estetik süje'nin varlığı. Eğer, süje estetik bir algıya sahip değilse, estetik objeyi algılayamaz, ondan haz alamaz. Diğer bir deyişle, estetik beğenisi gelişmemiş öğrenciler, sanat yapıtını okuyamaz, değerlendiremez, algılayamaz ve dolayısıyla ondan haz alamazlar. Burada anlatılmak istenen ifade, Aşık Veysel'in, "güzelliğin on par'etmez, bu bendeki aşk olmazsa" mısralarında daha güzel ve açık bir şekilde dile getirilmektedir. Burada estetik beğenin iki önemli özelliğine vurgu yapılmaktadır; Birincisi, süje'nin algısıyla anlam bulan, varlık ve değer kazanan estetik obje, ikincisi, objenin niteliklerinden bağımsız olarak estetik algılama yetisi, güzeli görme, çirkini güzele dönüştürme ya da güzel görme yetisinin önemi.

Estetik obje olarak bir sanat yapıtının algılanması, yapıtın yaratıldığı andan itibaren başlar, yapıtın sanatsal bildirimini iletme işlevine kadar uzanır. Burada birinci öge, sanat yapıtının yaratıcısı olarak onu algılayan ve ona kendi psişik iç dünyasını yansıtan kişi olan sanatçı ile sanat yapıtındaki estetik ve tematik yapıyı oluşturan içerik-biçim bütününe algılayan ikinci öge; izleyici, alımlayıcıdır. Sanat algısı, sanatçı ile izleyici arasında, sanatçının sanatsal değerleri zihinsel pratik bir edim içinde yüklediği sanat yapıtı aracılığıyla, onu algılayan alımlayıcının sanat algısının duygusal ve zihinsel edimi, tam bir simetri oluşturur. (Kagan, 447:1993). Sanat yapıtı aracılığıyla, "bir insan kendi yaşantılarını belli işaretlerle bile bile diğerlerine geçirir, diğerleri de bu duyguları alır ve aynı olayı yaşarlar." (Read, 1974:181). Alımlayıcı,

sanatçıda var olan dehaya benzer özelliklere sahip değilse, sanat yapıtındaki değerleri algılama şansına da sahip olmaz. Kandinsky, “Anlamak, seyirciyi eğitmek, onu sanatçının görüş açısını paylaşmaya ikna edebilmektir.” (1981:22) der.

Beğeni kavramı, öznedede uyanan hazzı ifade eder. Beğeni yargısı, haz ya da acı duygusunu uyandıran güzel, çirkin, komik, trajik, etik, komik, naif, yüce gibi estetik değerlerin ifade edilmesidir. Estetik değer, estetik öznenin, estetik objeye yüklediği ya da estetik objede gördüğü değerlerdir. Estetik obje'nin algılanması, objenin içerdiği değerleri ve güzelliğin görülebilmesi için, estetik süje'nin duyarlı, gelişmiş, incelmış bir estetik algıya sahip olması gerekir. Güzel'in var olabilmesinin önkoşulu, güzeli algılayan bir bilinç ve bu bilinçle uyumlu bir güzel nesne, diğer bir deyişle estetik obje'nin varlığıdır. Estetik-olan sadece bir obje için söz konusu değildir. Marx'ın deyimiyle “güzellik, bizim için bir nesne olduğu kadar, bizim bir durumumuzdur da.” (Kagan, 1993:46).

Bireyin bu duruma doğuştan mı sahip olduğu, yoksa sonradan sosyal çevreyle etkileşiminde ve eğitimle mi kazanıldığı merak uyandırmaktadır. Kagan, “İnsanların renk ve sese karşı estetik bir duyumsamaları oluşu doğuştan değildir” (1993:75) der. Bu estetik duyumsama, yaşamın içinde, çevreyle sürekli etkileşim içinde gelişir. İnsanın içinde bulunduğu sosyal çevrenin giyim-kuşamından günlük kullanım eşyalarına, evinin boyası ve dizaynından sokakların görüntüsüne kadar her görüngü, bireyin beğenisi üzerinde bir etki yapar. “İnsan nesnelere dolu dünyasında, her gün hiç üzerinde durup düşünmediği binlerce nesneyle ilişkiye girer.”(Karayağmurlar, 1990:36). Bu nesnelere, bireyin içinde bulunduğu toplumun benimsediği nesnelere dir. Birey, bilinçli ya da bilinçsiz, bu nesnelere karşı bir özdeşleşim kurmaya ve bu nesnelere özellikleri benimsemeye başlar. Çevreyle sürekli etkileşimde “Çok sayıda anılar bir deney oluşturur. Bilim ve sanat insanlara deney aracılığıyla ulaşır.” (Timuçin; 1976:35). Sosyal çevreyle sürekli etkileşiminde birey, değer yargılarını ve dolayısıyla da beğenisini tek tek anıların bir araya getirmesiyle beğeni kalıplarını oluşturur.

Gündelik yaşamda şöyle bir bakıp geçtiğimiz, hatta görmeden geçtiğimiz nesnelere bizden estetikleşme beklemeye başladıkları anda sorunlu duruma girerler. Bu sorunluluk durumu elbette öncelikle bizim insan olma durumumuzla ilgilidir. Biz

nesnede kendimizi aşarken, nesnede kendimizi tartışırız, kendimizi ararız. İnsan için temel olan bir şeyleri bulup çıkarmaya bakarız. (Timuçin, 2009:66).

Günlük yaşamda ilk etapta sanatsal ya da estetik bir değer taşımayan nesnelere olan bu algılarımız, sanatsal bir objeye yaklaşımımızda etkili olmaya başlar. Sanat yapıtını değerlendirme sürecinde geçmiş deneyimlerimizde biriken bu imgelerden faydalanırız.

Buradaki algılarımız, gündelik bildiğimiz nesnelere dünyadaki yolculuğumuzu yönlendirecek, estetiksel değer taşımayan algılardır. Algılarımızın estetiksel değer taşımaya başlamasıyla bizim için önemli olan özne-nesne ilişkisi kurulmuş olur. Pratik algıda da özne-nesne ilişkisi söz konusudur ancak, algının özel ve bilinçli bir düşünme yüklü olarak nesneye yöneltilmesi, sanat denilen olaya başlangıç oluşturabilir. (Karayağmurlar, 1990:37).

Böyle bir ilişki sonucu estetik nesne, insan yüklü bir nesne olur. Bizim nesneyi algılama biçimimiz, nesneye estetik ve ruhsal bir nitelik kazandırır. Özellikle Dadaizm ve Suprematizm bize bunun böyle olduğunu ispatladı. Ancak bu konuda farklı düşünceler savunulmaktadır. “İdealistler, estetik fenomenleri zihinde doğan şeyler olarak görürler, materyalistler ise estetik fenomenin objektif temelini tabiat’ta ve insan hayatında ararlar.” (Rosenthal, Yudin, 1972:140). Gerçekliği ve fenomenleri idealler dünyasında arayan düşünce sistemini, materyalist bir değerlendirmeye tabi tutarsak, estetik fenomenlerin kalıtsal olduğu, insanın bu özellikleri doğuştan getirdiği sonucuna varırız. Ancak kültürler arasındaki büyük çapta beğeni farklılıklarına bakarsak, beğenin sosyal kültürle ne kadar sıkı sıkıya bağlı olduğunu görürüz.

Şimdi “estetik beğeni” kavramı üzerinde durmakta yarar var. “Estetik” kavramı, “beğeni” sözcüğüne bir nitelik kazandırırken, “estetik beğeni” nitelikli olanı, kaliteli olanı, incelmış olanı, gelişmiş olanı, niteliksiz olandan ayırt etme yetisini ifade eder. Buna göre, estetik beğeni; “Güzelle çirkini ayırt edebilme yeteneği”dir. (Hançerlioğlu, 2022:94). Estetik beğeni, “güzel ile çirkin’i ayırt edip, değerlendirme yeteneğidir. İnsan, bu yeteneği, toplumun yaşayışına katılmakla elde eder. İyi bir estetik zevk, gerçekten güzel olan bir şeyden haz duyma melekesini; insanın günlük hayatta, davranışta ve sanatta güzel’i yaratma duygusunu gösterir.”

(Rosenthal, Yudin, 1972:141). Estetik beğeni, güzel ile çirkin, iyi ile kötü, yanlış ile doğruyu arasındaki ayrımın farkına varma yetisidir. Bir başka deyişle, olumluyu olumsuzdan ayırma becerisine “estetik beğeni” denir.

Estetik beğenisi gelişmiş birey, nitelikli, estetik değerlerle yüklü olanı seçerken, nitelik olarak değersiz olanı, kiç olanı dışlayacaktır. Nitelik ise sonradan, toplumsal etkileşim sürecinde ve eğitimle kazanılan bir yetidir. Bu yetiye sahip olan kişi estetik süje'dir. Estetik özne, alımlayıcı, izleyici, sanat tüketicisi, okuyucu gibi farklı isimlerle adlandırılan estetik süje; sanat yapıtı karşısında estetik tavır içinde olan, estetik nesneden haz alan, estetik nesneye estetik değer yükleyen kişidir. Estetik beğeni, estetik obje ile estetik süje'nin karşılıklı ilişkisi sonucu gerçekleştiğini belirtmiştik. Estetik beğeni; estetik süje'nin (özne'nin), estetik objeyi algılamasıyla, süje'nin duyduğu estetik hazzın oluşmasıdır. Süje, bu estetik hazzı meydana getiren obje hakkında yargılarını, estetik duygularını ifade etmesiyle estetik beğenisini somutlaştırır. Her ne kadar algılama alımlayıcının sanat yapıtından aldığı uyarımları, kendi psişik dünyasında tek taraflı olarak işlese de, estetik özne, sanat yapıtını algılama sürecinde estetik nesneden uyarımlar alır ve bu uyarımlara tepkiler verir. Burada sanat yapıtında bir değişim gerçekleşmezken, alımlayıcıda değişimler gerçekleşir. Bu durum, bir kişinin aynayla olan ilişkisine benzetilebilir. Tek farkla ki; alımlayıcı sanatçının duygu ve düşünceleriyle iletişim kurarken, kendi algısıyla, birikimiyle, içdünyasıyla tepki verir. Sanat yapıtını algılama sürecinde alımlayıcının algıladığı, sanat yapıtının varlık katmanlarıdır. Bu nedenle kısaca estetik objenin varlık katmanlarını açıklamakta yarar vardır:

Alımlayıcı, estetik nesneyi algılama sürecinde, sanat yapıtıyla ilk karşılaşmada yapıtın real tabakasını, maddi varlığını kavrar ve maddi varlığı aracılığıyla ön yapıyı, biçimi algılar. Real tabaka aracılığıyla biçimleri ve ön yapıyı, ön yapı aracılığıyla da arka yapıyı, yapıtın irreal varlığını, tinsel tabakasını, özünü içeriğini, temasını kavrar. Görüldüğü gibi sanat yapıtı diğer bir deyişle estetik obje, kendi içinde çok katmanlı bir birlik taşımakta ve algılanması sürecinde alımlayıcı ve eser arasında diyalektik bir sentez barındırmaktadır. Burada bir ucunu oluşturan estetik süje'nin duyguları, algıları, estetik obje karşısında duyduğu hazzı inceleyen

ve alıcı durumunda olanı ele alan sübjektivist estetik, diğer ucu olan estetik obje'nin niteliği, katmanlarını inceleyen objektivist estetik vardır. (Tunalı, 1983:11-12).

Estetik nesne, estetikleştirilmiş nesnedir. Nesneyi estetikleştiren alımlayıcının bakış açısıdır ve bu bir görme biçimidir. Diğer bir deyişle estetik nesnenin estetik olması, alımlayıcının bakış açısına, görme biçimine bağlıdır. Alımlayıcı nesneyle özdeşleyim kurarak, nesneyi öznelştirmiş olur. O nesne hem kendi var oluş koşullarını sürdürür, hem de öznelğin etkisiyle özelleşmiştir. (Timuçin, 2009:64-65). Bu özellik, alımlayıcının kültürü, birikimi, derinliği tarafından belirlenir.

Ontolojik estetik, estetik objeyi ontik bir bütünlük içinde, süje'den bağımsız olarak da var olabilen bilgi objesinden farklı olarak, estetik süje'nin varlığına bağlar. Buna göre estetik obje, estetik süje için vardır. “Estetik dünyası-estetik nesnelere, estetik değerler-fenomen olarak verilmişlerdir ve ayrı bir bilim olan estetik tarafından böyle görüleceklerdir. Fakat düşünölmelidir ki, onlar fenomen olarak, bir ben için fenomendirler.” (Geiger, 1985:141). Maddi varlık tabakası kendi başına var olabilir ama biçimlerin arkasında yatan anlam ve tema ve dolayısıyla içerik, o anlamı çıkaracak bir ruh, bilinç sahibi bir alımlayıcı gerektirir. Ontik olarak estetik objenin varlığı ya da anlam kazanması ve estetik deneyimin yaşanabilmesi, estetik süje'nin estetik obje'yle dolaysız ilgisine bağlıdır.

Bunu, şöyle bir örnekle açıklayalım: Herhangi bir ağaçtan bahsedildiğinde, ağaç bilgisinin ya da kavramının oluşması için ağacı görmek gerekemeyebilir ama bir sanat yapıtı söz konusu olduğunda, sözgelimi Modigliani'nin “Siyah Kravatlı Kız” tablosunu görmeyen bir kişi, kendi yaşantısından hareket edecek ve imgelem gücüne göre en fazla siyah kravatlı bir kız imgesi oluşturacaktır. Ancak tablonun kavranması, tabloyla dolaysız bir bağ kurulmasına bağlıdır. Aksi takdirde Modigliani'ye ait “siyah kravatlı kız” tablosu, biçim ve içeriğiyle, insanın üzerinde bıraktığı sanatsal etki yaşanmaz. Günlük yaşamda bir filmi tekrar izlemek istemek ya da bir müziği tekrar tekrar dinlemek, bir eseri duvara sürekli görülmesi için asmak, estetik obje

karşısında deneyimin, duyuların, hazzın yaşanması için estetik obje'yle dolaysız bir ilginin gerekliliğini göstermektedir.

Alımlama estetiği, alımlayıcının sanat karşısındaki yorumunun önemsendiği, öne çıkarıldığı estetik anlayışıdır. Alımlayıcı, sanat yapıtının karşısında sadece pasif bir algılayan değil, aynı zamanda yaratma edimine katılan, aktif bir taraftır. Sanat yapıtının anlamını çözerken, biçimler arasında ilişkileri incelerken, yeni ilişkiler kurar, araştırır, tamamlar, çıkarır, boşlukları doldurur. Her alımlayıcı sahip olduğu kültüre, birikime, algılama biçimine göre farklı anlamlar, etkiler çıkarır. Bu anlamda sanat yapıtının bir değil, bir çok anlamı vardır. Eco, "Açık Yapıt"ta özellikle bazı yapıtların izleyicinin tamamlaması için bazı düzenlemelerin bırakıldığını belirtir. Alımlayıcı bu yaratıcı süreçte, sanatçının yaratma edimine benzer bir etkinlik içine girerek, sanatçının yaşadığı haz'a benzer bir haz yaşar.

Geiger, sanatçının hoşla gitmeyi amaçladığı, sanat yapıtının da amacının alımlayıcıyı etkilemek olduğunu savunanları eleştirir. Değer estetiğine göre, sanat olayının merkezinde onun alıcısı değil, sanat yapıtının kendisi bulunur. Sanat yapıtının değeri kendi içindedir. Değer estetiğine göre sanatçı ve alımlayıcının tavrını, sanat yapıtının bir değerler merkezi olması etkiler. Alımlayıcı, kendisinde duygusal yaşantılar uyandırmak için sanat yapıtının yaratıldığı kimse değil, var olan değerleri kavrayan bunlardan etkilenen kimsedir. (Geiger, 1985:46-47).

Özbek'e göre, günümüzde eleştirmenler, alımlama estetiğini önemsemeye başlamış ve sanat yapıtının anlamını alımlayıcı ile yapıt arasındaki iletişimde aramaya başlamışlar. Buna göre anlam, bir yapıtın içinde değil, yapıtla alımlayıcı arasındaki etkileşimde bulunur. Bu etkileşim artık eserin yaratıcısından bağımsız bir iletişimdir. Yapıtı can veren yaratıcıdır ama onun yaşamasını ve yaşamaya devam etmesini sağlayan alımlayıcıdır. (2005:7-8). "Alımlama estetiğinde, her okur kendi deneyimlerinden, birikimden yola çıkarak, yapıtın anlamına katkı sağlar, yapıtı yorumlama sürecinde belirsizlikleri belirli hale getirir, boşlukları doldurur ve soyut alanları somutlaştırmak gibi bir işlevi üstlenir." (Özbek, 2005:12).

Alımlayıcıyı önemseyen yaklaşımlar, demokrasi kültürünü besleyen alımlama estetiği, eleştirel aklı da besler, alımlayıcının düş gücünü geliştirir, yeni anlamlar üretmesini sağlar, duygu düşünce üretmeye yöneltir, sorgulamaya, irdelemeye, eleştirel düşünmeye yöneltir. (Özbek, 2005:13). Fendrich, benzer bir ifadeyle, sanat eğitimi alan genç öğrencilere, yalnızca sanat hakkında bilgi vermekten öte, estetik beğenilerini eğitmek için onları sanata tutkuyla bağlanan sanatseverler kervanına katılmaya davet etmenin, demokratik bir davet olduğunu belirtir.(2008b). Sanat eğitiminde sanat eleştirisi, estetik ve müze eğitimi ve uygulamaları derslerinde öğrencilerin sanat yapıtına ilişkin kendi yaklaşımlarını, yorumlarını, izlenimlerini ifade etmelerinin sağlanması, Özbek'in de yukarıda belirttiği gibi öğrencilerin demokrasi kültürünü besleyerek onları, eleştirel ve yaratıcı düşünmeye, hayal etmeye, sorgulamaya, irdelemeye yöneltir. Sadece şunu gözden kaçırmamak gerekir; Alımlayıcı estetikte, alımlayıcının niteliği ne olursa olsun, çıkarsadığı her anlam meşrudur demek bazı sakıncalar taşır. Estetik algının niteliğini belirleyen, alımlayıcının estetik bilinci, sanat kültürü ve eğitimi, niteliği belirleyen çok önemli etmenlerdir. Bu nedenle nitelikli bir sanat eğitimi ve bireylerin yüksek kültürle eğitilmesi gereklidir.

1.1.2. Beğeni Oluşumu

Bu bölümde beğenin hangi koşullarda oluştuğu ve sosyal kültürle ilişkisi incelenmektedir.

- Toplumsal Etkileşim Sürecinde Beğeni Oluşumu

İnsan toplumsal bir varlıktır. İnançlarıyla, değer yargılarıyla, dünyayı algılama ve yaşam biçimiyle, kısaca kişilik yapısı ve kültür birikimiyle ait olduğu toplumun özelliklerini taşır. Kişiliğinin ve değer yargılarının bir ürünü olan beğenisi de bu toplumsal etkileşim sürecinde oluşur.

“İnsan hem toplum içinde yaşayıp, hem de ondan bağımsız olamaz.” (Lenin, 33; Kagan, 1993: s. 112'deki alıntı). İnsanın içinde yaşadığı toplum, o insanın duygu, düşünce ve inançlarını, kısaca sınırlarını belirler. İnsana dair olguları doğru

değerlendirmek için bu düşüncenin ışığında hareket etmek gerekir. Toplumsallığı sadece günlük yaşamın içinde gelişen etkilerle sınırlandırmak değil, aynı zamanda toplumun yarattığı örgün eğitim sistemi ve kurumları da bu olgunun içine dahil etmek gerekir. İnsan, içinde yaşadığı toplumun her türlü kültürel ögesinin, toplumsal yaşayış biçiminin bir sentezini içinde barındırır. Öyle ki, bireysel kültür, toplumsal kültürün bir prototipi olur. O halde kültürün tanımını ortaya koymak gerekirse: “a Fr. 1- bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan, gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümü. 2 – topb. tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan her türlü değerlerle bunların kullanmada sonraki kuşaklara iletmede kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü . 3- akıl yürütme, eşleştirme ve beğeni yeteneklerinin öğrenim, deney ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi. 4- bireyin herhangi bir alanda kazandığı bilgi.” (Püsküllüoğlu, 1997:685). Tanımda da belirtildiği gibi, her türlü kültür ögesinin kullanmada sonraki kuşaklara iletmede kullanılması ve iletilen bu değerlerin akıl yürütme ve beğeni yeteneklerinin yaşantılar yoluyla geliştirilmiş biçimi, beğenin kültürle yeni bireylere aktarımını göstermektedir.

“Marx’a göre, insanın varlığını oluşturan onun bilinci değildir, tersine, insan bilincini oluşturan onun toplumsal varlığıdır.” (Tunalı, 1979:105). Bu bilinç ister güdümlü, ister yaşantının içeriğinde kendiliğinden oluşsun, toplumun özellikleriyle, bireyin kişisel özelliklerinin bir harmanından meydana gelir. Bireyin bakış açısı, dünyayı algılama biçimi gibi düşünsel ve duygusal yetileri, toplumsal koşullanmışlığın etkisi altında şekillenir. Öte yandan, insanın doğuştan getirdiği genetik özellikler ve bireysel yaşantının içerdiği farklı ayrıntı deneyimleri de, o bireyi toplumdan ayıran, onu farklı kişisel özelliklerle donatan ve kendine özgü bir birey yapar. “İnsanlar nasıl yaşıyorlarsa öyle düşünürler.” (Karayağmurlar, 1990:166). Aynı şekilde bunun tersi de doğrudur; insanlar nasıl düşünüyorlarsa, öyle de yaşarlar. Çünkü algı, duyum ve düşünce alanı içinde olan fenomenler, kendisiyle ilgili düşünce ve duyguları uyandırır ve insan düşünebildiği kadarını eyleme geçirebilir. İnsan düşünen varlıktır ancak Heidegger, insanın düşünme imkanına sahip olmasının, onun düşünebilmesinin garantisi olmadığını belirtir ve bunu şöyle açıklar; “Çünkü, ancak yapmaya eğilimli olduğumuz şeyleri yapmaya

muktedirizdir...ve yine gerçek anlamda biz, ancak bize ve en iç özümüze eğilimli olana, özde tutan olarak o da özümüze seslenirken eğilimliyizdir” (Kant et al, 2008:47-48). Ve kendisini insandan çeken, ona yüz çeviren, erişilmeyi reddeden şeyi düşünemediğimizi belirtir. Burada ilgi temel faktörken, ilgi alanımızın ve algı sınırlarımızın dışında olan şeylerin düşünülmesi de, bir düşünce fitilini ateşlemesi de mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bireyin özel yaşantıları ve üyesi olduğu toplumsal kültürün, bireyin kişiliğini, duygu, düşünce ve inanç şeklini biçimlendirdiğini söyleyebiliriz. Beğeni, bütün bu kültürel oluşumun bir parçası olarak aynı süreçten etkilenir. Ancak farklı yaşantı içeriğinden kaynaklanan bu bireysel farklılıklar, toplumsal etkilerin yanında sönük kalır. Beğenin niteliğini belirleyen ikinci faktör eğitimidir: “Eğitim, özellikle estetik eğitimi, sanatı anlama ve değerlendirme bakımından bir ön şarttır.” (Timuçin, 2009:105). Burada konuyu dağıtmamak amacıyla, beğeni oluşumunun eğitsel yanına ilerleyen konularda yer yer değinilmekte ve özellikle “Estetik Beğeni Eğitimi” başlığı altında daha geniş bir şekilde ele alınmaktadır.

Beğenin toplumsallığı ve bireyselliği, sanatın toplumsal ve bireysel yanıyla benzerlik gösterir. Beğeni gibi, bir sanat yapıtı da toplumsal özellikleri yansıtmakla beraber, kişisel özellikler de taşır. Ve “Her gerçek sanat eseri, geleneğe bağlılığı oranında, onu yadsıyıcı bir özellik de taşır... Yani hem toplumsaldır hem de alabildiğine bireyseldir.” (Cömert, 1999:9). Ne bireyi, ne de bireyin ürettiği ve beğeni nesnesi olarak estetik objeyi ve sanat yapıtını toplumdan ayrı düşünmek mümkündür. Öte yandan kendine özgü özel özellikleri nedeniyle birey, özel bir bireydir ve sanat yapıtı, özgün bireyin ve yaratıcı düşünen sanatçının yaratım nesnesi olarak tektir ve kendine özgüdür.

Sanat olayına katılan, onun oluşmasına yardım eden insan; toplumsal bir varlık olduğuna göre, onun meydana getirdiği sanat eseri de toplumsal bir ürün olacaktır. Sanat, insan emeğinin bir ürünüdür. Estetik yansıtmanın konusu her zaman insandır. Estetiksel yaratmada iki önemli öge vardır. Bunlardan biri sanatçının özlemleri, arzuları, diğeri ise toplumun istekleridir. Sanatçı meydana getirdiği eserini topluma kabul ettirebilirse tam bir doyum elde edebilir. Ancak sanat eserinin toplumca kabul edilmesinde toplumun düzeyi de önemlidir. Sanatsal gelişim, toplumsal gelişmeye ve toplumsal hayatın yapısıyla doğrudan ilgilidir. Sanatçının dünya görüşü içinde bulunduğu toplumdaki konumuna göre bilinçli veya bilinçsiz olarak şartlanabilir. (Kavuran, 2002:225-237).

Bir toplumun sanat kültürü, sanatsal anlayışı ve dolayısıyla güzellik anlayışı da o toplumun beğenisini oluşturur. Sanat kültürüyle kastedilmek istenen nedir ve sanatsal kültür alanının kapsamı, sınırları nereye kadar uzanır? Kagan, sanatsal kültürü kısaca şöyle ifade eder:

Sanatsal kültür, sanat yapıtlarının yaratılması, korunması, yaygınlaştırılması, algılanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi süreçleri içinde olmak üzere, toplumdaki tüm sanatsal yaşamı kuşatan kültür alanı olarak tanımlanabilir. Bu kültürde sanatsal değerlerin üretildiği yaratım süreci, sanatçı-alımlayıcı arasındaki iletişim sürecinde sanatsal tüketim, bilgi etkinliği olan sanatın araştırılışı, değer-yönlendirici sürecinde sanat eleştirisi ve bütün bu süreçleri kendinde toplayan sanat yapıtı sanatsal kültüre girer. (Kagan, 1993:494).

Sanatsal kültüre giren bu etkinliklerin artması ve gelişmesi, o toplumun üyesi olan bireylerin yaşantısına da yansır. “Estetiğe giriş yolu, temelde, bizim kendi estetik yaşamımızdan geçer.” (Geiger, 1985:17). Günlük yaşantıya yansımayan bir sanat eğitimi, bireylerin kişiliğini etkilemeyerek, yüzeysel kalır. Yaşantıya giren etkinlik duygusal düzeyde ben’i etkiler ve kalıcı bir şekilde kişiliğin bir parçası olarak nüfus eder. Yaşamımızdaki tek tek yaşantıların birikmesi, kişiliği ve beğenin niteliğini oluşturur. “Wundt’a göre, ruhsal hayatın tek tek öğeleri bir araya gelerek, karmaşık olanları oluşturur: bir bireşim yapar ve bu bireşimde yeni bir birlik kurarlar; öyle ki artık bu yeni birlik, kendi öğelerinin toplamından fazla bir şeydir.” (Geiger, 1985:56). Dolayısıyla bu birliği oluşturan öğeler ne kadar zengin olursa, bir bütün olarak ruhsal yapı da o denli zengin olur. Bireysel beğenin niteliği, toplumda sanatsal kültürün artması ve zenginleşmesiyle geliştirilebilir. Bireysel beğeni, onun arka plandaki sosyo-kültürel ve psikolojik koşullar sıkı sıkıya birbirine bağlıdır. “Bir insan, bu güzel bir müzik derken, beğeni yargısını somutlaştırır. Ama, bunun arka plânında bir çok sosyo-kültürel ve psikolojik koşulları da yerine getirir.” (Tunalı, 1979:248). Bireyin ilk tanıştığı tatlar, toplumda yaygın olarak kullanılan tatlardır. Birey bu tatlarla tanışarak büyür ve toplumun genel olarak benimsediği tatları, ezgileri, biçimleri, renkleri benimser. Burada sosyal etkileşim ve model alma, etkilenme sürecinde önemli bir rol oynar.

Bireyin sosyal çevre ile etkileşimi, ilk önce aileden başlar. “Gerçi aile çevresi, yaşanılan toplumsal çevrenin genel yapısından uzakta bir yerde değildir

ancak, toplumsal yapıdaki farklılıklar ve oluşan katmanlar, aile çevresinin özel olarak ele alınmasını gerekli kılar.” (Karayağmurlar, 1990:137). Aile, toplumsal kültürün özelliklerini taşıdığı gibi, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, bireyin nitelikli sanat yapısıyla tanışma imkanını belirleyen, duygu, düşünce, değer ve beğeni niteliğinin toplumdan farklı olarak bireysel yanını oluşturur. Kişilik, toplumsal kültür ile aile çevresi ve bireysel yaşantının toplamından meydana gelen yeni bir bütündür.

Özsoy, bireylerin eğitiminin aile içinde başladığını, okullarda bilgi, beceri ve davranışların şekillendirildiğini, sivil ve çalışma hayatında dolaylı veya doğrudan eğitimin sürüp gittiğini ifade etmektedir. Eğitim süreci içinde verilen sanat derslerinin, kişilere estetik duyarlılık ve davranışlar kazandırılmasını önemli bir amaç olarak benimsenmekte ve diğer disiplinlere oranla daha fazla olarak bu konuyla ilgilenmektedir. Bunu da sanatın özünde var olan estetik kaygıları aktararak yaptığını söylemektedir. (ÖZSOY, 1996:39, Akın, 2006, s:24'deki alıntı).

Aile'nin sosyo-kültürel yapısı, niteliği burada büyük bir önem kazanmaktadır. Kültürel olarak nitelikli bilgiye, beğeniye sahip bir ailenin, çocuklarının eğitimine, beğenisine etkisi de olumlu olacaktır. Aynı şekilde yanlış ya da nitelsiz bir kültür ve beğeni de, çocukları olumsuz etkileyecektir. Bu anlamda Karayağmurlar'ın da belirttiği gibi, eğitimde, sosyal yaşamda diğer bir deyişle çocuk evden dışarı çıktığı an, kültürün, beğenin iyileştirilmesi, geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin, olanakların sağlanması, yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Her ailenin ve daha geniş anlamda her toplumun kendine özgü kültürü vardır. Toplum kendine özgü kültürüyle, kendine uygun ya da kendine benzer bireyler yetiştirir.

Bütün anne ve babalar çocuklarının kendi istekleri doğrultusunda yetişmesine çaba harcarlar. Bu bir takım yanlış ya da doğru eğilimlerin ortaya çıkması demektir, öyleyse öncelikle ailelerin toplum içinde bireyin özgürleşme sürecine mantıklı bir biçimde yaklaşmalarının sağlanması gerekir. Bu da hiç kuşkusuz toplumun yeni ekonomik ve kültürel yapılanmasının aileler düzeyine yurt çapında yaygınlaştırılması ile ilgilidir. Yani, gelir dağılımının düzenlenmesi, kültürel iletişim olanaklarının yaygınlaştırılması, gerekli psikolojik danışmanlık örgütlerinin, koruyucu sağlık hizmeti içinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. (Karayağmurlar, 1990:151).

Beğenin toplumsal süreç içinde oluşumunu, psikolojide “sosyal etkileşim” çerçevesinde ele almak gerekir. Sosyal etkileşim, toplumun bireyleri arasında karşılıklı ilişkileri ve etkilenmelerin ele alındığı ve psikolojinin bir dalı olan Sosyal Psikolojinin alanına girmektedir. Sosyal etkileşim genellikle iletişim yoluyla insanların ve grupların hareketlerinin karşılıklı etkileşimini ifade eder. “Sosyal psikoloji, bir bireyin davranış, duygu veya düşüncelerinin diğer kimselerin davranış ve/veya özelliklerinden nasıl etkilendiğini ya da belirlendiğini inceleyen bilim dalıdır” (Baron&Byrne, 1977; Cüceloğlu, 1997: s. 514’deki alıntı).

Sosyal etkileşim; iki tarafın arasında birbirini olumlu veya olumsuz bir biçimde etkileyen ilişki olarak tanımlanabilir...Sosyal etkileşimde en etkili etkileşim biçimi ve aktif etkileşim anlamına gelen, Yakın İlişki (Close Relationship) de yüz yüze olma özelliği bulunmaktadır. Berscheid, Snyder ve Omoto, bu tür sosyal etkileşimin aile bireyleri, yakın arkadaşlar, öğrenci ve iyi öğretmen arasında yer aldığına işaret etmektedirler. (Rıza, 147-149; Aytekin, 2008: s.10’deki alıntı).

Bu etkileşim aile içinde, sokakta, okulda ve sınıf ortamında, kısaca insanın sosyal çevreyle her türlü etkileşimi sürecinde gerçekleşir. Bu süreçte sanat galerilerinin düzenlediği sergilerin ve plastik sanatlarla ilgili müzelerin ziyaret edilmesi türünden sanat etkinliklerine katılımı rol oynar. Bunun gibi sanatla ilgili kitap ve güncel-sürelî yayınların takip edilmesi ile medya araçlarının sanata geniş yer verilmesiyle sanat kültürü gelişir. Bu nedenle toplumu oluşturan bireylerin sanata ulaşmasını kolaylaştıracak, sanatın günlük yaşamın gerekliliklerinden biri olduğu kavratılarak, spora, kahveye ayrılan zamanın sanatsal etkinliklere ayrılması gerektiği bilinci geliştirilerek, yaygın bir sanat kültürü oluşturulabilir. Beğenin oluşumu açısından sosyal kültürden daha önemli olan etken eğitim ve eğitimcinin niteliğidir.

Daha yüksek beğeni (duyma ve görme) açıkça kültürün özellikleri tarafından şekillenir. Tıpkı bir bonsai ağacının büyümesinin, nasıl dikildiğine, içerik özelliklerine, ışık, köklerinin bağlı olduğu toprağa, su ve gübreleme ve dallarının kırılması gibi çok faktörlü koşullara bağlı olması gibi, görsel beğeni, kültürden kültüre çeşitlilik gösterir. Böyle olmasına rağmen, yine de bütün beğeniler, her yerde “bahçıvanın” niteliğine, kalitesine bağlıdır. (Fendrich, 2008).

Sınıf ortamı da sosyal bir alandır ve sosyal etkileşim, bir sınıf ortamında da aynı şekilde gerçekleşir. Öğrencilerin duygu, düşünce, tutum ve davranışları, sınıf atmosferinden dolayı ve dolaysız yollarla etkilenmektedir.

Öğrenci öncelikle kendi öznel dünyasında ve de diğer kişiler arasında bulunan sosyal bir varlıktır ve de hep etkileşim içindedir. Bireyler, gereksinimleri, örneğin eğitim ihtiyacı için toplanmak ve karşı karşıya gelmek zorundadırlar. Birden fazla bireyin etkileşimi, güç birliği, işbirliği olmaksızın toplumsal yaşamın da olamayacağı bilinen bir gerçektir. Toplumsal yaşam denildiğinde aile, toplumsal sınıf, etnik gruplar ve rastlantısal insan grupları ve formal örgütler anlaşılmaktadır. Sınıf içi etkileşim denildiğinde akla ilk gelen öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci arasındaki ilişki, karşılıklı bağlıdır. (Aytekin, 2008:8).

Küçükkaragöz, kişiliğin oluşum sürecinde çevre faktörünü, sosyal öğrenme kuramıyla açıklar. “Sosyal Öğrenme Kuramı davranışçı yaklaşımın, kişiliğin oluşumunda, kalımdan daha çok çevrenin önemini vurgulayan görüşünü benimser.” (1998:19). Küçükkaragöz, sosyal öğrenmede ödül ve cezanın etkilerini açıkladıktan sonra, Rotter’dan şunları aktarır; “Ancak bu kuramda kişilik yalnızca çevre etkenlerine ödül ve cezalara tepki veren güçsüz bir organizma değil aynı zamanda duygu, inanç, kavram, alışkanlık, içgüdüler ve organizma içinde devam eden düşünce süreçleri tarafından da belirlendiği vurgulanır.” (1998:19). Burada, bireyin birikimi, zekası, kültürü gibi kişisel özellikleri de sosyal öğrenme sürecinde önemli olduğu görülmektedir. Sosyal etkileşim sürecinde birey çevreden belli duyular alırken, bunları değerlendirme sürecine girer, parçaları birleştirir, yeni sentezlere ulaşır. Bu değerlendirme sürecinde değer yargıları oluşur. Beğeni, değer yargıları ile ilgili olduğu için, dolayısıyla bu sürecin bir ürünü olur. Birey bu süreçte tercihlerde bulunur. Doğru, güzel ya da kendisine haz veren değerleri benimserken, bunların dışında kalanları eleme eğilimindedir. Aytekin, çeşitli kaynaklara dayanarak, bu tercih ve elemelerin tamamen kendiliği içinde geliştiğini ve toplum içindeki bireylerin, normlar üzerinden karar verme otoritesini verdiğini belirtir. (2008:13).

Sınıf ve okul ortamında, bireyin içinde bulunduğu sosyal grubun sanat etkinliklerini ve sanatsal kültürü önemsemesi, dolaylı ve dolaysız bir şekilde diğer bireylerin tutumuna yansır. Sınıf ortamında belli davranışların model alınması ya da benimsenmesi için ödül ve ceza faktörü de devreye girebilir. Burada ödül çoğu

zaman, bir sergiye gitmiş olmak, arkadaş ortamında bir sergiyi tartışmak, sanata olan ilginin takdir edilmesi gibi tutum ve davranışlar, ödül veya ceza olarak işlev görebilir. Sanat etkinliklerine katılımın önemsenmediği bir sınıf ortamında, sanat etkinliğine katılım davranışı pekişmeyebilir ve motivasyonun düşük olmasına neden olabilir. Burada yüz yüze iletişimin etkisi önemlidir. Anasanat atölye derslerindeki sınıf ortamında, sosyal bir etkileşim ve karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Etkileşim insanın duygularını, algılarını da etkileyebilir. Birey bir yandan toplumdaki etkilenirken, öte yandan toplumu oluşturan diğer bireyleri de etkileme gücüne sahiptir. Bu etkileşim çok yönlüdür ve kişiliği bir çok düzeyde etkileyebilir. Bunlar; “1- Davranış düzeyindeki bağlantılar, 2- Biliş düzeyinde bağlantılar- kişisel algılama, düşünme süreçleri, tutum, beklentilerdeki bağlantılar, 3- Duygu düzeyindeki bağlantılardır.” (Aytekin, 9:2008). Son iki bağlantı, beğeniyle dolaysız ilgilidir ve birincisi de bireyin bu ilgileri doğrultusunda eyleme geçmesini diğer bir deyişle sanat etkinliklerine katılımını sağlar.

Beğenin sosyal yaşantı içinde olduğu savını, son zamanlarda gelişen bazı iddialar daha da ilginç kılmaktadır; Sanal ya da bilinçaltı reklâm ve 25. kare iddiaları. Sanal ya da bilinçaltı reklâm, şöyle açıklanmaktadır; bilgisayar ortamında görüntü arasına istenilen dijital görüntünün yerleştirilip, görüntü izlenirken farkında olmadan aktarılmak istenen şeyin izleyicinin bilinçaltında kabul görmesidir. Bu görüntüler gözün algılayabileceği frekanstan daha yüksek ama beynin algılayabildiği görüntülerdir. “Bazı bilim adamlarına göre bir saniye içinde gösterilen yirmi beş kareden sonuncusu beyin tarafından bilinçli olarak algılanmaz fakat bilinçaltında yer edinir.” (Arslan:<http://blog.milliyet.com.tr/Blog.aspx?BlogNo=20663>). Eğer bu doğruysa, günlük yaşamda etkisinde kaldığımız görüntüler bombardımanının da benzer şekilde bilinçli olarak algılamadığımız görüngülerin bilinçaltına yerleşmesi ve beğenimize etki etmesi, beğenimizi oluşturması mümkündür. Belki de bir beğeni nesnesinin alımlanması için dikkatle incelenmesi gerekmeyebilir ve görsel alan içine girmesi, onun beyin tarafından kaydedilmesi ve diğer bilgilerle bütünleştirilerek işlenmesi için yeterli olabilir. Hatta Bolla, çoğu zaman beğeni nesnesini algılamak için “dikkatimizi bir konuda tuttuğumuzda, dikkatsizliğin durgunluğu devreye girer, neredeyse dikkatin üzerindeki baskı, dikkatsizliğin serbest bırakılmasını zorunlu

kılmaktadır.” (2001:72) der. Beynin bir çeşit rahatlama ihtiyacına benzeyen bu hareketinde, beyin daha iyi çalışabilmekte ve bilgi akışını daha rahat işleyebilmektedir. Eğitimin, daha doğrusu sanat eğitimine düşen görev, bunu bilinçli ve daha nitelikli bir niteliğe sokarak, eğitimde bundan faydalanmasıdır. İşte günlük yaşamda görüngülerle olan bu ilişkilerimiz sürecinde, beğeni de şekillenmektedir. Sadece bilinçli olarak algılanan nesnelere dışında, yoğunlaşmanın gerçekleşmediği, çevremizde bulunan görsel nesnelere, beğenimizi etkileyerek, bizim için birer görsel beğeni nesnesi haline gelebilmektedir.

Sonuç olarak, estetik beğeni toplumdan ayrı, nesnel bir alan olarak ele alınamaz. Bireyin beğenisi sosyal yaşantı içinde ve eğitim sürecinde duyuşal olarak algıladığı her şeyden etkilenir. İşte beğenin niteliğini belirleyen ve beğeni niteliği açısından en tehlikeli tuzak da budur: Beğeni nesnesinin günlük yaşantı içinde alışılğelen şey olmasıdır. Bu tehlikeyi savuşturmanın biricik yolu da eğitimle müdahale edilmesidir. Bu anlamda bireyin ve tüm bir halkın estetik eğitimi, sosyal yaşantının rastlantısal akışına bırakılacak kadar önemsiz bir olgu olmamalıdır. Bu nedenle, örgün eğitimin bu açığı kapatmak için sanat ve estetik eğitimi özel olarak ele alması gerekmektedir.

1.1.3. Nitelikli Beğeni ile Niteliksiz Beğeni Ayrımı

Bu bölümde, estetik beğenin objesi olan estetik nesne olarak sanat yapıtı ve niteliksiz beğeni nesnesi olan kiç arasındaki ayrım incelenmektedir. Veri toplama araçlarımızdan biri olan beğeni düzeyi belirleme anketinde, öğrencilerin sanat yapıtı ve kiç arasında beğeni yargılarına başvurduğumuz için, sanat yapıtı ile kiç arasındaki ayrımı belirlemek gerekmektedir. Sanat yapıtının kısaca tanımına değinmekle beraber, sanat yapıtının estetik bir obje olarak alımlayıcı ile olan ilişkisi, alımlayıcının estetik algısına ve sanat yapıtının alımlayıcının üzerindeki etkisine değinilmektedir.

Nitelikli beğeni, çok katmanlı, derin, biçim-içerik uyumuna ve estetik özelliklere sahip olan sanat yapıtı ya da estetik objeye yönelen estetik beğenidir. Niteliksiz beğeni ise sığ, yüzeysel, plastik öğeleri kötü bir şekilde sonuçlandırılmış,

estetikten yoksun niteliğinde kiç ve düzeyindeki nesnelere yönelik bir beğenidir. Nitelikli ve niteliksiz beğeni ayırımı, sanat yapıtı ve kiç kavramlarının irdelenmesiyle daha açık bir şekilde ortaya konulabilir.

1.1.3.1. Sanat Yapıtı Ve Kiç

“Sanat yapıtıları bize hem aşına, hem yabancıdır.” (2004:7) der, Lenoir. Sanat hakkında çok şey öğrendiğimizi ve çok şey bildiğimizi düşünerek yaklaşıyoruz sanat yapıtına. Deneyimlerimize, bilgi birikimimize, öğrendiğimiz dogmalara dayanarak sanat yapıtını değerlendirir, tenkit eder, belli kalıplara sokarız. Öte yandan dayandığımız bilgilerin ya da değerlerin, her sanat yapıtı için aynı şekilde geçerli olmayabileceğini, çoğu zaman bir anlam veremediğimiz bir yapıtın, kendi kurallarını oluşturduğunu görürüz. “Sanatçı, sanat ürünü ve alıcı üçgeninin yarattığı girift ilişki, günümüz koşullarında, artık değişken ve kuralsız bir biçim içeriyormuş gibi görünmektedir.” (Demir, 2009:7). Bu gün beğendiğimiz sanat yapıtlarının önemli bir kısmının, tarihte yeni doğduklarında devrimci, yenilikçi ve farklı niteliklerinden dolayı beğenilmediklerini unutmamak gerekir. Özellikle Post-modernizm bize sanatta kuralsızlığı ya da her eserin kendi kuralını yarattığını gösterdi. Bu nedenle sanat hakkında öğrendiğimiz ne varsa, bir kenara atıp, yepyeni ve bambaşka bir bakışla yaklaşmak durumunda kalırız sanat yapıtına. Edindiğimiz sanat kültürü sayesinde sanat yapıtına aşına olabiliriz ama öte yandan sürekli değişen, ortaya çıkan yeni ve farklı biçimler, toplumun değişen içeriğine karşılık, sanatın değişen özü, biçimleri ve kuralları bize yabancı kalmasına neden olur. Sanat yapıtını gizemli kılan bu özelliği nedeniyle, her zaman sanat yapıtına temkinli yaklaşmamız gerekir. Hatta günümüzde bir sanat yapıtı, ürünü ya da eylemini anlayabilmek için, sanatçının yaratıcı düşünce ve hayal gücüne, açık fikirliliğine ve estetik bakış açısına sahip olmak gerekmektedir. Sanat yapıtının karmaşık yapısından dolayı, sanat nedir sorusuna yanıt aramak zor ve sonuç vermeyecek bir çaba gibi görünmektedir. “Sorunun bu denli karmaşık olmasının temel nedeni, bütün sanat yapıtılarının özgün, yaratıcı insan çabasının sonucu ortaya çıkmış olmaları ve nicelik-nitelik ortaklıklarının bulunmamasıdır.” (Karayağmurlar, 1990:114). Sanat yapıtı nedir sorusuna cevap aramak yerine, bir sanat yapıtının özellikleri, ne zaman ve hangi koşullarda sanat yapıtı özelliği kazandığını araştırmak daha faydalı olacaktır. Bu

noktadan hareket edecek olursak, sanat yapıtının özünü ya da mantığını anlamaya çalışmak, sanat yapıtının ne olduğunu öğrenmeye çalışmaktan daha faydalı olacağını kanısındayız. Bu düşünceyle hareket eden Goodman, “ ‘sanat yapıtı nedir?’ sorusu yerine, ‘bir nesne ne zaman sanat yapıtı işlevini üstlenir?’” (Lenoir, 2004:28) sorusunu sorar. Sanat yapıtının, insanın adına ‘sanat’ dediği her şeyin sanat olabileceğini savunur. Bir sanat yapıtı olarak, özelliklerine dikkat çekilen, simgeleştirilen her türlü objenin, sanat yapıtı olabileceğini gösterir bize;

...burada önemli olan yalnızca bizim, bir bütünün sahip olduğu özelliklerin başka özelliklere ya da kendisine gönderme yaptığı belirli türde bir simgeleştirmeye karşı karşıya olmamızdır. Bu durumda biz herhangi bir nesneyi, bizim gözümüzde, Goodman’ın söylediği gibi, bu nesne dünyanın bir değişkesini oluşturuyor izlenimi bıraktığı sürece onu sanat yapıtı olarak tanımlarız. (Lenoir, 2004:29).

Aslında sanat yapıtını sanat yapıtı yapan şey, bizim bakış açımız, algılama biçimimiz ve estetik beğenilerimizdir. Aynı şey antik objeler için de geçerlidir. Geçmişte pratik amacı için kullanılan objeler, günümüzde antik özellikleri nedeniyle artık pratik yararı olan bir obje olarak değil, biçimsel ve tarihsel özellikleri olan estetik obje olarak görülürler. Malevich’in siyah karesi başka bir durumda kimsenin dikkatini çekmezken, suprematist bir simge olarak dikkatimize sunulduktan sonra, bir sanat yapıtı olarak işlev görmeye başlar. Öte yandan, “her şeyin simge olarak kabul edilebileceğine kuşku yok.”(Lenoir, 2004:29). Simge olan her şeyin, özelliklerine dikkat çekilen her şeyin sanat yapıtı olması beklenebilir mi? Şunu gözden kaçırmamak gerekir; “...sanat, nesnelere yönelttiğimiz bakış değil, herkese dünya hakkında belirli bir bakış biçimi ileten bir nesnenin üretilmesidir. (Lenoir, 2004:29).

Sanatın daha belirgin özelliklerini ortaya koymak adına, “Kimlerin, hangi amaçlarla ve nasıl biçimlendirdikleri nesnelere, sanat yapıtı kategorisine” (Karayağmurlar, 1990:8) alınacağı sorusuna yanıt aramak gerekir. “Sanatın en basit ve kullanılan tanımı hoşça giden biçimler yaratmak gayretidir. Bu biçimler bizim güzellik duygumuzu okşar ve güzellik duygumuzu okşayan da duyularımız arasındaki biçim bağlantılarının birliği veya ahengidir.” (Read, 1974:18). Bir sanat yapıtının en önemli özelliği estetik oluşudur. Bir sanat yapıtının ön koşulu estetik

oluşudur ama sadece estetik özelliği ile sanat yapıtı olarak değerlendirilmez. İçerik, anlam, tema boyutuyla da kendini gösterir. İçerik ve biçimin bütünselliği burada çok önemlidir. Malevich'in siyah karesi ele alındığında, tek başına biçim olarak estetik değildir. Malevich'in ona bir anlam yükledikten ve bir sanat yapıtı olarak dikkatleri o nesneye çektikten sonra, "Siyah Kare", anlam yüklü estetik bir nesne olarak dikkat çeker ve estetik bir nesne olarak haz uyandırır. Aynı şeyler Mondrian'ın geometrik soyutlamaları için de söylenebilir. Tıpkı pisuar olarak kullanılan objenin, günlük yaşamda pratik yararı için kullanıldığında sanat eseri olmayışı ama Duchamp, o objeyi alıp sergiye heykel olarak sunduğunda, bizim artık objenin biçimini, özelliklerini fark etmemiz, bir heykel olarak görmeye başlamamız, o objenin sanat yapıtı olmasını sağlaması gibi. "Öyleyse sanat, yalnızca bir nesneye biçim verme eylemi olarak anlaşılamaz." (Karayağmurlar, 1990:12). Sanat yapıtı kendisini oluşturan bileşkeleriyle bir bütündür. Kagan, sanat yapıtının çözümlenebilmesi için önce, onu oluşturan parçalarına ayrılması gerektiğini ve bunu yaptığımızda karşımıza çıkan bir içeriksel, bir de biçimsel yanı olduğunu belirtir. Beğeni nesnesi olarak sanat yapıtının algılanması ve alımlayıcı ile olan ilişkisinin anlaşılması için sanat yapıtını oluşturan katmanların çözümlenmesi ve sanat yapıtını okumanın temellerinin irdelenmesi gerekmektedir.

1.1.3.1.1. Sanat Yapıtını Okumak

Bir sanat yapıtı çok katmanlı bir dizgedir. Sanat yapıtının alımlayıcı üzerindeki etkilerini incelemek için önce onu katmanlarına ayırarak çözümlenmek gerekir.

Sanat yapıtının çözümlenmesi ve ondan haz alınması, doğru okunmasına ve doğru anlaşılmasına bağlıdır. "Algının temel ilkesi, her zaman için, belli bir sanatın, görüntüsel göstergelerle konuştuğu sistemi anlamaktan geçer." (Kagan, 1993:453). Sanat yapıtının görsel sistemin anlaşılması için, önce alımlayıcının hazır olması gerekir. "Sanatsal tavrın özü, varoluşsal nitelikte bir kontemplation'dur (Seyirdir)" (Geiger, 1985:125). Öncelikle "...resme bakma edimi, bakan kişinin mevcudiyeti, yani kişinin bakma edimi sırasında buradayım diye hissetmesi ile resmin kendisinin mevcudiyeti arasında bir tür uzlaşma gerektirir." (Bolla, 2001:34). Bu uzlaşma,

alımlayıcının sanat yapıtındaki varlık katmanlarını ayırt edebilmesini, onu okuyabilmesini gerektirir.

Sanat yapıtı, maddî varlık olan reel yapı ve manevi varlık olan irreal yapı katmanlarından oluşur. Sanat yapıtı her şeyden önce maddi bir varlıktır. Maddi varlık, yapıtın somutlaşmasını sağlayan araç-gereçtir. Maddî varlık olmadan yapıt ortaya çıkmaz. Bir heykel her şeyden önce, taş, mermer, kil, alçı, ahşap, demir gibi maddelerden oluşur. Resim, tuval, boya, bez, kağıt gibi malzemelerden oluşur. Bu malzemeler tek başına bir anlam taşımaz. Sanatçının elinde, onun psişesinin taşıyıcısı olarak önem kazanır. Önem kazanmasını sağlayan onun irreal ya da manevi yapısıdır. İreel yapı, biçim ve içerik olarak iki katmandan oluşur. Biçim, figüratif ya da naturalist resimde tasvir edilen figür, nesne ve mekan olarak ya da soyut resimde sadece soyut biçimler aracılığıyla renk, çizgi, leke gibi elemanlar olarak karşımıza çıkar. Biçim, resimsel ilkelere göre düzenlenir. Kompozisyon, güzellik algısına göre bir araya getirilir. Yüzyıllar boyunca deneme ve yanılmadan geçerek, insanın algısına en güzel şekilde uyan kurallar dizgesi olan plastik unsurlar, bu ilkeleri oluşturur. Ya da sanatçının yaratıcılığına göre tüm bir plastik unsurlara meydan okuyarak, bütün kuralları alt üst eden yeni, farklı ve hatta daha etkili bir biçim sistemi ya da anlayışıyla karşımıza çıkabilir. Read, güzelliği, biçim, yüzey ve kütlenin belli ölçülere göre düzenlenmesi olarak tanımlar, düzen eksikliğinin sıkıntı ve tiksinti verdiğini savunur ve eşyanın biçiminin farkında olmayı henüz gelişmemiş sayar. (1974:18).

Demek ki ilk önce sanat yapıtı estetik olarak biçim yanıyla algılanır. Biçim aracılığıyla içerik yanına ulaşılır. Bazı Post-modern sanat anlayışına ve bazı eleştirmenlere göre sanat yapıtı biçimden oluşur ve sanatçının iletmek istediği tek şeyin biçimin estetik yanı olduğu savunulur. Buna karşılık yine Kavramsal sanat gibi bazı Post-modern sanat ve toplumsal gerçekçilik anlayışında içerik ön plana çıkmaktadır. Ancak estetik açıdan yetkin, çok katmanlı, hem duygusal, hem düşünsel yönden doyum sağlayan ve içerik-biçim bütünlüğünün eşsiz uyumu, sanat yapıtını benzersiz kılan önemli özelliklerindedir. Kagan, “...biçim kendi başına varolan bir nesne olmayıp, öbür yanı içerik olan somut bir bütünün bir yanı’dır...Tüm

nesnelerin, olayların ve süreçlerin somut varoluşu içinde biçim içerikten ayrılmaz; bu içeriğin biçimleşmiş varlığı'dır" diyerek, biçimin içerikten yoksun olamayacağını belirtir. "Sanat yapıtında ruhsal içerik, konuda, sanat yapıtının nesnesinde saklıdır, sanatçının görüşünün ruhsal içeriği olarak tasvirin tarzında kendisini açığa çıkarır." (Geiger, 1985:109). İçerik; konu, tema ve insana-insanın iç dünyasına özgü evrensel gerçekliğin yansıması olarak karşımıza çıkar.

Sanatsal içerik, biçimce maddileştirilmesi süreci, derinden yüze doğru hareketle karşılaştırılabilir. Sanat yapıtının algılanışı tam tersine doğrudan doğruya gözle görüp için önce dış biçimini kavrarız. Duyusal olarak algılayabileceğimiz imgesel anlamı, renkler, tonlar gibi resimsel bağıntılardan anlarız; sonra yapıtın derinliklerine bütün gücümüzle girip içi biçimin anlamını kavramaya çalışırız. Sonuçta yaşantı anlayışımız sanatsal içeriğin tüm doluluğuyla örtüşür. (Kagan, 1993:445).

Sanatçı, ifade etmek istediği duygu, düşünce ve değerleri en iyi şekilde yansıtacak araçları konuyu ve biçimi seçer. Sanatçı belli kuralları uyararak, belli bir düzen ölçüsünde özgürce yaratma çabası içindedir. Duygu, düşünce ya da belli bir mesajı yani içeriği aktarmak, somutlaştırmak için belli biçimlerden faydalanır. "Bir başka deyişle biçim, sanatçının dünyayı şiirsel olarak algılayışında barınan soyut anlamı taşıdığı kadar, insanlığa da sanatçının söylemek istediği bildirimini iletmelidir." (Kagan, 1993:442). Sanatçı, seçtiği araçla kendisini görsel, işitsel ya da tercih ettiği herhangi başka bir dil ve ifade araçlarıyla estetik somut biçimlere dönüştürür. Bu duygu, düşünce ve değerler, sanat yapıtının içeriğini oluşturur. "Bir yapıtın içeriği, kendi biçiminin anlamıdır, onu oluşturan gösterge sisteminin anlam yüküdür, yapıtın tüm görüntüsel dokusu içinde barınan ve oradan çıkan manevi bildirimidir."(Kagan, 1993:428). İçerik, konu ve tema olarak iki tabakadan oluşur. Konu, sanat yapıtında görülen olay ve eylemlerdir. Tema ise, konunun, olayların ve eylemlerin arkasında kavradığımız anlamdır. Tema, konunun görünen eylem ve olaylarından yola çıkılarak, toplumsal ve kişisel yaşantı sürecinde öğrenilen değerlere göre anlamlandırılır.

Sanat yapıtlarını kısaca yüzeysel ve derin olarak değerlendirmek gerekebilir. Tunalı, sanat yapıtının farklı modları(tarz, hal, düzey) olduğunu savunur; irreal tabakanın ağır bastığı soyut sanat yapıtlarını derin ve yüce, real tabakanın ağır bastığı duyusal-natüralist yapıtlarını da derinlikten yoksun niteleyerek, bunların hoş

olduğunu belirtir. Ancak hepsinin de estetik obje olarak güzel olduğunu belirtir. “Demek oluyor ki, burada iki çeşitten san’at eseri ile karşılaşırız: Birincisi çeşitten olanlar, çok tabakalı ve derin; ikinci çeşitten olanlar, az tabakalı ve sığ.” (Tunalı, 1983:24-25).

Real ön-yapı sferinde arka-yapının bütün tabakaları ile görünüşe ulaştığı eserler, varlığını çok derinden kavrarlar, M.Geiger’in deyiimiyle bize mutluluk verirler. Ötekilere, real’de arka-yapının bütün tabakaları ile görünüşe çıkmadığı eserlere gelince; bunlar sadece hoşumuza giderler, içine aldığı tabakalar bakımından zengin olmayıp, daima sığ bir tesir yaparlar. (Tunalı, 1983:24).

Yüzeysel olanlar da kendi aralarında sanatsal olan ve kiç olarak ayrılabilir. Ancak kiç, hem biçimsel olarak estetikten ve yaratıcılıktan, özgünlükten yoksun, hem de içerik olarak ağır duygusallık yüklü, klişe ve yüzeysel yanıla estetik beğeniye hitap etmez. Sanat yapıtının estetik yanı, düşünsellikle beslendikçe zenginleşir. Sanat yapıtında öz’ün ya da biçimin öne çıkması, sanat yapıtının niteliğini düşürür. Öz ve biçim dengeli ve uyumlu bir şekilde yansıtıldığında yetkinleşir. Biçimin estetik olarak yetkin düzenlenişi ile onu besleyen arka-yapı tabakalarının tema ve anlam içeriğiyle beslenmesi, sanat eserinin derinliğini meydana getirir. Sanat yapıtının öz-biçim ilişkisi, duygu ve düşünsellik ilişkisiyle ilintilidir ve onunla benzerlik gösterir. Dolayısıyla sanatta estetik kaygıları, biçimi öne çıkaran ve konunun etkileriyle uyandırılan duygular ile yapıtın temasını oluşturan düşünsellik olgusunun dengesi ve uyumu sanat yapıtının niteliğini belirler ve sanat yapıtının kavranması bu iki düzeyde gerçekleşir.

Söz konusu olan, ille de duygudan arınmış bir düşünsellik ile, düşünceden arınmış bir duygusallık karşıtından birinde karar kılmak değildir. Bu ikisi arasında üçüncü bir olasılık var: Sanat değerlerinin duyarak kavranması...Gerçek sanat yaşamı, salt bir duygusallık ile salt bir düşünsellik ortasında yer alır. (Geiger, 1985:50).

Başka bir deyişle sanat yapıtının “estetik algılanışı soyut mantıksal alanda kavranır...Bir yapıtın anlam kapsamının gerçekten özümle nişi, düşünsel ve coşkusal mekanizmalarda aynı anda ve aynı ölçüde harekete geçen bir sezgisel bilgi işleimidir.” (Kagan, 1993:446-454). Sanat yapıtının derin-yüzeysel özelliği dışında, sanat yapıtının derin ya da yüzeysel algılanmasını etkileyen diğ er bir faktör de alımlayıcının sahip oldu ğ u kültürel, duygusal, düşünsel birikimi, ufku ve sezgileridir. Alımlayıcının algılama düzeyi de sanat yapıtının niteliği kadar önemlidir. Bu nedenle

hem sanat yapıtı ya da estetik obje, hem de alımlayıcının algısının nitelikli olması şarttır. İkisinden biri estetik nitelikten yoksun ise estetik beğeni oluşmaz. Objenin estetik nitelikten yoksun oluşu objenin niteliksizliği, estetik süje tarafından algılanabilir; ancak estetik bir obje, estetik beğeniden yoksun süje tarafından algılanmaz. İkisinin de estetik değerlerden ve algıdan yoksun olması ise estetik kültürün yozlaşması demektir.

Sanatın ve sanat yapıtını doğru okumanın biricik amacı, estetik deneyimin yaşanmasıdır. Ancak sanat yapıtı doğru okunabilirse, estetik deneyim yaşanabilir. Sanat eğitiminin temel amaçlarından birisi de, öğrenciye estetik deneyimi yaşama hazzını öğretmektir. Öğrenci bu hazzı öğrendikten sonra, sanat sevgisi geliştirecek, Anasanat Atölye dersine ve sanatla ilgili diğer derslerine karşı olumlu bir tutum takınacak, sanat yapıtlarına ve sanat etkinliklerine karşı ilgi duymaya başlayacak, sonuç olarak öğrencinin başarısı yükselecek ve estetik beğenisi de nitelikli yapıtlardan beslenmeye başlayacaktır.

1.1.3.1.2. Estetik Deneyim

Estetik beğeni, estetik deneyimin hem sonucu hem de nedenidir. Bu bölümde birbirini karşılıklı olarak besleyen estetik beğeni ve estetik deneyimin doğası ile sanat yapıtının, estetik beğenin öznesi olan alımlayıcının üzerindeki etkileri irdelenmektedir.

Alımlayıcının sanat yapıtıyla karşılaşmasında yaşadığı deneyim, sanatın varoluşunun temel nedenlerinden biridir ve çok önemli bir deneyimdir. Bu deneyim doğru tanımlanabilirse, belki sanatın ne olduğu sorusunun da cevabı bulunabilir. Sanat yapıtı karşısında yaşanan deneyim çok gizemli bir andır. Bolla, sanat yapıtı karşısında yaşanan deneyim duygusuna genellikle “suskunluk” hissinin eşlik ettiğini ifade eder. Sanat yapıtı karşısındaki yaşanan bu tür deneyimler, estetik deneyimi sözlerle ifade etmenin zorluğuna işaret etmektedir. Bolla bu durumu şöyle tarif eder; “...söyleyecek söz bulamama ya da sanat yapıtı karşısında konuşmaya nasıl ve nereden başlayacağını bilememe duygusunun, sanat yapıtlarına verilen en yaygın ilk tepki olduğuna inanıyorum.” (2006:16). Bolla, sanat yapıtı karşısında

hissedilene dile getirmeye yönelik hemen her çabanın, deneyimi zayıflatacağı, hatta tamamen yok edeceği fikrinin yaygın olduğuna inanmakta ve çok değerli olduğuna inanılan bir şeyi kaybetme korkusuyla bir çok öğrencinin bu ilk tepkileri hakkında kaçındıklarına tanık olduğunu belirtir.

Sanat yapıtıyla karşılaşma ya da onu algılama, iki farklı düzeyde gerçekleşir. Geiger'e göre bu algılama birinci düzeyi biçimseldir. İkincisi ise ritmik ilkelerin anlamına benzer, içerikle ilgili olan tasvir edilebilirlik ilkesi ile aynı çizgide bulunan bir anlamdır. Biçimsel açıdan özün kavranması, nesnenin kavranabilir içten görülebilir hale getirmesi, dış biçimler aracılığıyla gerisinde, derinlerde olanın kavranmasıyla, alımlayıcının egemenliğine girer. Somut algılanan özün, estetik yaşamda, kavramsal özün bilgedeki işlevine benzer ruhsal bir işlevi vardır. (1985:96).

Söz konusu kavramsal öz, duygusallığın, coşkunun ve heyecanın eşlik ettiği kavrayıştır. Biçimin, arka planda yatan anlamla, estetik bir şekilde, haz vererek iletilmesi ya da kavranması, sanat yapıtına hem düşünsel hem duygusal boyutta doyum sağlayan bir işlev kazandırarak, onu eşsiz bir değer olarak karşımıza çıkarır. Geiger, bu ruhsal doyumun kökenindeki nedenleri, ruhsal ve vital öğeler gibi insani değerlerle yüklü estetik nesne de bulur:

En basit estetik yapılar bile ruhsal niteliklerle süslenir. Renkler dingin, sağlam doygun, huzursuz ve tedirgin, kıvılcımlı, dalgalı, tonlar, kapalı ezik, özlem dolu, yakınma doğa görüntülerinin de karamsar, kederli bir hava, ağırbaşlı kıvanç dolu ve tazelik dolu gibi ruhsal niteliklerle doludur ve böyle algılanır...duyularla algılanabilirliğin ötesinde olan vital ve ruhsal öğeler, estetik nesnenin özünde yer alır, hatta estetik dünyasının çekirdeğini oluştururlar...kendisinde insanca bir güç, insanca bir doluluk, insan zenginliği, insan inceliği duyduğumuz ruhsal ve vital olan her şey, estetik bakımından değerlidir. Her türlü iç yoksulluğu, bütün zayıflıklar ve küçüklükler, estetik bakımdan aşağı değerlerdir. (1985:101-103).

Ve en basit söylemle bütün aşağı değerler iticidir, yaşama hizmet eden bütün insani değerler de çekicidir ve ruhsal bir doyum sağlar. Yukarıda söz konusu olan alımlayıcının dış dünyadaki fenomenleri ruhsal öğelerle algılaması, sanat yapıtıyla özdeşleşim kurarak, kendi duygularını sanat yapıtına aktarması ve sanat yapıtıyla bütünleşmesi, kaynaşması, Karayağmurlar'ın deyişiyle "içinde erime isteği duymasıyla" gerçekleşir. Ruhsal doyum sağlayan şey, estetik nesneyle bu bütünleşme isteğidir.

Benzer bir açıklamayla Edman, resim ve heykeldeki çizgilere bakarken alınan zevkin kaynağını “empati” de görmektedir.

Empati, içten içe hareket etmek ve gerilmek suretiyle vücudun, idrak edilen nesnelere kapılması demektir. Sadece hayalden değil, gerçekten de bir resimdeki çizgilerle birlikte hareket ederiz; tuval üzerinde kesilen bir ritim, idrakımızın ve içtepimizin akışını da keser. Akıcı ve kıvrak bir çizgi, vücudumuzdaki gerginliği azaltır; hem idrakımızı, hem de yarı-şuurlu tepkimizi, rahat ve zevkli bir hale getirir. Edebiyatta bir romanı okurken nasıl hayali karakterlerin hayatlarını yaşarsak, denilebilir ki görsel sanatlarda da tuval ve mermerdeki çizgilerin hayatlarını yaşarız. (1977: 47).

Empati kavramından yola çıkan estetik yaşam anlayışı, “kendi kendimizden duyduğumuz hazzın, estetik nesnede, sanat yapıtında nesnelleşmesi” şeklinde ifade edilir. Worringer, “empati kavramından yola çıkan modern estetiğin sanat tarihinin geniş alanlarına uygulanamayacağını” savunur. Empati kavramı ancak karşı kutbu olan soyutlama dürtüsüyle birleştiği zaman kapsamlı bir estetik sistem biçimini alacağını belirtir. Worringer’e göre empati dürtüsü, estetik yaşamın önkoşulu olarak doyumunu organik olanda bulurken soyutlama dürtüsü estetik doyumunu, hayatı dışlayan inorganik olanın güzelliğinde, bütün soyut yasa ve zorunluluklarında bulur. Temelleri ilkel çağlardaki ve doğu halklarının sanatsal ifadesine uzandığını belirten Worringer, soyutlama dürtüsünü, “dış dünyanın fenomenlerinin insanda uyandırdığı büyük bir iç huzursuzluğu, uzay karşısında duyulan derin bir tinsel korkudan kaynaklandığını” belirtir. (1999:276-278)

Leath, estetik deneyimlerin genellikle hayata anlam ve değer katan, zevkli ve arzu edilen deneyimler olduğunu ve sanat yapıtı ya da estetik nesnenin estetik haz için bir uyarıcı niteliği taşıdığını, asıl estetik hazzın kaynağının insanın kendi biyolojik yapısında olduğunu belirtir. Leath şöyle der: “Estetik hazzın kaynağı, organizmanın çevresindeki algılarının olumlu bir deneyime dönüşmesini sağlayan ve her zaman kökü biyolojik olan bir yapıya dayanır. Bir sanat yapıtı ya da herhangi estetik bir nesne haz veren bir nesne olabilir ancak asla hazzın kaynağı olamaz.” (1996). Estetik hazzın kökeninde biyolojik yapının olduğu kesindir; ancak estetik nesnedeki uyarıcıları algılamanın ön koşulları da, alımlayıcının görsel algısının gelişmişliğiyle doğru orantılı olduğunu vurgulamak gerekir. Ayrıca beğenin

toplumsal etkilerini de gözden kaçırmamak gerekir. “Sanatçı topluma dayanır-tonunu, hızını, şiddetini üyesi bulunduğu toplumdan alır. Fakat sanat eserinin şahsi özelliğinin bağlı olduğu daha başka şeyler de vardır.” (Read, 1974:186). Read, bu şahsi özelliğın, sanatçının güçlü bir biçim verme isteğı olduğunu belirtir. Sanatçının biçim verme dürtüsünü, alımlayıcı da sanat yapıtıyla olan iletişim sürecinde bunu paylaşarak yaşar. Dolayısıyla sanatçının yaratmaktan dolayı duyduğı hazza benzer bir hazzı da alımlayıcı, estetik deneyimle yaşar.

Bir sanat yapıtı karşısındaki izleyicinin algısı da, sanatçının her herhangi bir nesneye yönelmiş algısı da Estetik Tavrı içinde değeriendirilebilecek algılardır. İnsanların algılarının sübjektif nitelik taşıdığını biliyoruz, öyleyse her birey kendi yaşam biçimine uygun olarak algılayacaktır dış dünyayı. Duyumların verdiğı, duyu verilerinin aynı olduğunu düşünsek bile, bizdeki bellek ve psikolojik yapıımız algımızın niteliğini etkileyecektir. (Karayağmurlar, 1990:51).

Sanatçı, sahip olduğı estetik görüşü aracılığıyla yaratıcı bir şekilde sanat yapıtında somutlaştırdığı ve haz aldığı estetik biçimlerin ve düşünsel içeriğın, alımlayıcı tarafından da alınmasını ister. Aslında “Yaratıcı ile yaratılan eserin seyrine dalan kişi arasında davranış bakımından hiçbir ayrılık yoktur. Çünkü bir sanat eseri karşısındaki insan da aynı psikolojik yollardan geçmektedir.” (Yetkin, 1979:46, Akın, 2006 s:23’deki alıntısı).

Biz, sanatçının görüşü ile görüyoruz, onun dünya karşısındaki tavrını takınıyoruz, onun yaşamını yaşıyoruz...Sanatçının görüşü sanat yapıtına yerleşmiştir, onda belli yağı öğelerinde nesnelleşir, demektir. Sanatçı bir manzarayı bütün zenginliğıyle görüyor, çizgilerinde, biçim vermedeki ritimde bu kendini gösteriyor...Kavrayışın bu nesnelleşmiş öğeleri, alıcısını, kendi içinde aynı kavrayışı gerçekleştirmeye zorlar...Biz dünyaya ve şeylere karşı, sanatçının tavrı ile aynı olan bir tavrı kazanırız. (Geiger, 1985:110).

Bu paylaşım beğeninın gelişmesini sağlar. Karşılıklı olarak birbirini besleyen bu etkileşim döngüsünün devamlılığı, beğeninın niteliğı açısından önemlidir. Eğer görsel algı gelişmediyse, sanat yapıtı sadece yüzeysel olarak algılanır ve sanat yapıtının derin içeriğı algılanmaz.

Sanat yapıtıyla olan karşılaşmanın, estetik deneyimin duyu yönüne dikkat çeken Karayağmurlar, sanat yapıtıyla “ilk karşılaşma, duygusal bir tavırla bir başka deyişle, istekle, hoşlanarak, onun içinde erime isteğı duyarak gerçekleşen karşılaşma,

sanatın temellerinden biridir”(1990:48) der. Karayağmurlar’ın sanat yapıtının içinde erime, ondan hoşlanma isteği diye nitelendirdiği karşılaşma, estetik hazla açıklanabilir. “Sanat algısındaki yaşantı, zorunlu olarak estetik hazza bağlıdır. Gerçek yaşantıda sadece olumlu deneyimler ararken, sanatta olumsuz olaylar karşısında acıma, korku, öfke türünden duygular duysak bile, aynı zamanda ondan bir haz alırız.” (Kagan, 1993:457).

Yalnız burada sanat yapıtından alınan derin estetik haz ile kiç ya da benzer düzeyde bir nesneden alınan sığ ve yüzeysel zevk’in ayrımını netleştirmek gerekir. Sanat yapıtıyla karşılaşmada, yüzeysel bir zevk ve derin bir haz vardır. Bu ikinci halde, salt duyuşal bir doyum ya da doyumsuzluk hali söz konusuysen, birinci halde, söz konusu olan şey, “...duyuşal algı için gerekli temeli oluşturan ve özü, sinir sistemindeki yalın psikolojik tepkilerin çok uzağında kalan, zihinsel bir yaşantı’dır” (Kagan, 1993:98). Bu zihinsel yaşantı entelektüel yaşantıyı da içerir. Yaşamın özüne dair olanı, evrensel olanın estetik kavranması, coşkusal bir öğrenme ve sezme, gerçeği hissederek öğrenme hazzıdır. Sanat yapıtında gizli olan ruhsal öğeler yoluyla, bu değerlerin algılanması insana yüksek bir haz verir.

Sanatın etkilerini inceleyen psikolojik teörinin ödevinin, derin ve yüzeysel etkiyi birbirinden açık bir şekilde ayırmak olduğunu belirten Geiger, sanatın yüzeysel ve derin etkisi hakkında şunları söyler; “Kuşkusuz sanatın sadece yüzeysel etkisinde değil, derin etkisinde de tam anlamıyla bir zevk etkisi vardır ve bu yadsınmamalıdır. Ama zevk etkisinin iki türü vardır”(1985:59) der ve aralarındaki farkı şu şekilde ortaya koyar; “...zevk için zevk arama sadece yüzeysel etki alanında geçerlidir...derin etkide aranan ben’in sarsılmasıdır. Amaç zevk değil mutluluktur...Mutluluk kişisel bir durumdur, zevk ise tek tek olayların bir kılığıdır.” (Geiger, 1985:60-61). Sanat yapıtından alınan hazzın, hedonist bir zevk anlayışının olmadığı, amacının ben’in derinliğine inen, ben’in psişesinin bütün işlevleriyle sanatsal etkinliğe katıldığı bir mutluluk duygusu olduğunu belirtmek gerekir. Geiger’e göre zevk, vital sferlerin tepkisidir. Sanat, ben’in sferine yükseldiğinde mutluluk yaşanır.

Demek ki yüzeysel olan ve derin olan sanat arasındaki farkta olduğu gibi, yüzeysel zevk ve ben'in derinliklerine ulaşan yüksek mutluluk arasında da nitelik farkı vardır. Yetkin, nitelikli, yüksek, ince ya da estetik bir beğeniye daha insana yaraşır olarak, yüzeysel, sığ, kaba, niteliksiz ya da estetik olmayan bir beğeniye de geliştirilmesi ya da eğitilmesi gereken bir düzeyde olduğunu kabul edebiliriz.

Leath, alımlayıcının yaratıcı bir tavırla konsantrasyon sağladığında, estetik olan pozitif ve olumlu bir deneyim yaşayabileceğini savunur. Leath, bu teorisini iki temele dayandırmaktadır: “Birincisi, bütün deneyimler estetik olarak nitelendirilebilir. İkincisi estetik deneyimin niteliği, deneyimin üzerine yoğunlaşan kişisel ilginin şiddeti (konsantrasyonu) ve süresi tarafından belirlenebilir. “Her etkinliğin bir zevkle bir arada olduğu doğruysa, bunu insanın etkinliklerinin belirlenmesinden ortaya çıkaramaz mıyız?” (Timuçin; 1976:120). Leath, estetik deneyim “...ancak organizma (alımlayıcı, izleyici, estetik süje) üzerinde yarattığı konsantrasyon aracılığıyla, çevreyi daha yüksek düzeyde ve daha canlı algılamayı sağlayan özelliğiyle karakterize edilir” (1996) demektedir. Buna göre, olumlu estetik deneyimin, yaşanan deneyim üzerinde daha fazla kontrol arzusunun olmadığı bir deneyime yoğunlaşma olduğu sonucuna varmaktadır. Konsantrasyon ile kontrol arzusu arasındaki fark şudur: Konsantrasyonda insan estetik deneyimi doğaçlama yaşar, kontrollü bir bilincin ya da iradenin devreden çıktığı, spontane yaşadığı bir ruh halidir. Kontrol arzusu ise, iradenin devreye girdiği, özgürlüğün, yaratıcılığın, yeteneklerin ve hayal gücünün sınırlandığı bir ruh hali yaratır. Söz konusu “daha fazla kontrol arzusunun olmaması” olgusu, Schiller'in, “Güzelliğin büyü, onun bir giz oluşundadır, öğeleri zorla bir araya getirilirse, ortada güzellik kalmaz.” (1990:5) sözüyle açıklanabilir sanırız. Zorlama bir yaklaşım, gerek yaratma sürecinde, gerekse alımlama sürecinde, estetik beğeniye ve hazzı sekteye uğratan bir yaklaşımdır. “Estetik görüş, ondaki güçleri ve güç gerilimlerini, taşıma ve yükleme işlevlerini görmek için, hesap eden görüş gereksinmez. Bunlar estetik için doğrudan verilmiştir, vital niteliklerdir, hayat öğeleridir. Bunlara özel olarak arhitektonik öğeler diyoruz.” (Geiger, 1985:100). Arhitektonik öğeler, sanat literatüründe; plastik unsurlar, devamlılık öğeleri, sanatsal unsurlar gibi farklı şekillerde ifade edilen değerlerin insan doğasına uygunluğu olarak açıklanabilir. Arhitektonik öğeler, sanatta evrensel

değerlerin göstergesidir. Sanatta evrensel değerlerin varlığı, insan doğasının her yerde aynı olmasından kaynaklanır. İnsanın biyolojik ve fiziksel yapısı, doğa kanunlarına tabidir. Doğayı algılama şekli, bu kanunlar tarafından belirlenir. Architektonik öğeler, insanın doğada görmek isteyeceği biçimde, dengeyle, uyumla, düzenle ilgilidir. İnsanın doğayla uyumunu sağlayan bu görsel uyarıcılar, sanatın estetik olarak hoş gitmesini sağlar. Bu nedenle sanat yapıtının algılanması alımlayıcının, kendini açık fikirlilikle yapıtın akışına bırakması gerekir. “Sanatla kendi içini değiştirmek; bunu için duyuşsal niteliklerin değişkenliği ve yumuşaklığı gereklidir; yalın bir dosdoğruluk, bükölmez bir erkeklik yerine.” (Geiger, 1985:114).

Alımlama estetiği öznel-dir. Öznelin alanına, duyum, imgelem, duyuğu, coşku, beğeni, yüce, tutkuları, belleği vb. başka bir deyişle, bütün şairlerin, filozofların, sanatçıların açık ve seçik, genel herkes için geçerli ve her duruma uygulanabilir bilgilere gerçekten ulaşmadan kavramlar yardımıyla tanımlamaya çırpınmadıkları her şeyi içerir. (Jimenez, 2008:25).

Sanatçı da sezgilerinin yönlendirmesiyle yaratırken, kendini içten gelen bu dürtülerin akışına bırakır. Alımlayıcı da sanat yapıtını izlerken benzer bir tavır içinde olması gerekir. Bu nedenle sanatta doğallık ve kendiliğindenlik, yaratma ve estetik haz için son derece gerekli unsurlardır. Ancak sanat yapıtını okumaya hazır olduktan sonra “...sanat yapıtının karşısında geçici de olsa o anlık kendimizi aşmaya, zengin ağırbaşlı, soylu bir görüşle görmeye, duymaya ve yaşamaya...” (Geiger, 1985:111) başlarız.

1.1.3.2. Beğeni Niteliği ve Kiç

Şimdiye kadar estetik obje olarak sanat yapıtının niteliği ve alımlayıcı üzerindeki etkileri ele alındı. Bu bölümde estetik bir obje nitelikleri taşımayan, sanat objesinin olumlu niteliklerinden yoksun olan kitsch, camp, gadget, pastiche, retro, rüküş, banal ve arabesk gibi düşük bir beğeniye hitap eden ürünlerin nitelikleri ve alımlayıcı üzerindeki etkileri ile buna tepki veren beğeni niteliği ele alınmaktadır.

Beğenin göreceliği olgusuna dayanan beğenin tartışılmayacağı savı, beğenin niteliği söz konusu olduğunda geçerliğini yitirir. Beğeni bir oranda görecelidir. Nitelikli olan arasında beğeni farkları söz konusu olabilir. Nihayetinde

tezimizde beğenin hem öznel hem nesnel olabileceği ortaya koymaya çalışılmaktadır. Ancak, estetik beğenin öznel ya da nesnellüğünden söz edebilmek için önce beğenin niteliği ve niteliksizliği açıkça belirlenmelidir. Estetik eğitimin amacı, beğenin gelişmesini sağlayarak, nitelikli bir beğeni düzeyi oluşturmaktır. Bu nedenle nitelikli olan ile niteliksiz olan arasındaki ayırım da bundan önceki bölümlerde tartışıldı. Nitelikli olan, genel olarak sanat yapıtı başlığı altında verilmeye çalışıldı. Ayrıca “Sanat Yapıtını Okumak” ve “Estetik Deneyim” başlıkları altında derin ve yüzeysel olanın ayırımı verilmeye çalışırken, nitelikli olan ile niteliksiz olan arasındaki ayırım da açıklanmaya çalışıldı. Bu bölümde ise kiç olarak niteliksiz olanın özellikleri ortaya koyulmaya ve nitelikli olan ile arasındaki farka dikkat çekilmeye çalışılmaktadır.

Niteliksiz olanın farklı kültürlerde farklı şekillerde adlandırıldığı görülmektedir. Bunlardan en yaygını kiç (kitsch)tir. Gadget, eğlendirici, oyuncak anlamında tüketim toplumuna hitap eden nesnelere için Baudrillard’ın kullandığı bir terimdir. Camp, Susan Sontag tarafından genellikle ironik olarak kiçle yakın olarak kötü beğeni anlamında kullanılan bir sözcüktür. Pastiş (pastiche), TDK sözlüğünde, “başka sanatçıların eserlerini taklit yoluyla meydana getirilen sanat eseri” olarak tanımlanır. Retro, kültürel beğeni nesnelere yaşıyan geriye dönüşler, “yeni”den sıkılma, eskiye duyulan özlem anlamına gelmektedir. Bütün bu terimler, kiç’in ayrı versiyonları olarak görülebilir. Türkiye’de arabesk, rüküş ve banal gibi sözcükler benzer anlamda kullanılsa da, tam olarak kiç’in karşılığını vermemekte, bu nedenle kiç sözcüğü Türkçede olduğu gibi kullanılmaktadır.

Kiç kavramı köken olarak, genellikle Almanya’da 19. Yüzyılın ikinci yarısına dayandığı ve Almanca’da "kitschen" olarak geçen kavramın, acele, kabaca, eğreti, uydurma bir iş yapmak vb. anlamına geldiği bilinmektedir. Morreall ve Loy, 1860’larda Münih’te sanatçılar ve tüccarlar arasında ucuz, el altından satılan sanatsal eşyalar için kullanılan kiç’in, günümüzde ev eşyaları ve ev dizaynı, resim, manzara, heykel ve televizyon programları için de kullanılmaya başlandığını yazarlar. (1989).

Bir estetik stil ve tüketim toplumunun genel bir eğilimi olarak kitsch kavramının teorileştirilmesi ise Moles’e dayanmaktadır. Moles; yaptığı araştırmalarda

kiçin burjuva ve tüketim toplumunun zevklerinin temel eğilimi olduğunu farketmiştir. Refah düzeyi hızla artan savaş sonrası Avrupa'sının temel bir tüketim özelliğini ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla kitsch, sanatsal bir akım olmaktan öte toplumsal ve ekonomik bir olgu olma niteliği taşımaktadır. Zira kitsch, burjuva uygarlığının yükselişine paralel olarak gelişmiş bir kavramdır ve güzel ile konformizm arası bir alana yerleşmektedir. (<http://www.privatesozluk.com/show.asp?m=%40+32551&page=2>, Son erişim:2 Kasım 2009).

Ancak, Lukacs'a göre, "İngilizce 'sketch' (taslak) sözcüğünün bozulmuşudur kiç. Münih'te İngiliz ve Amerikalı alıcılar için piyasaya sürülen ucuz resimleri gösterirdi. Genel olarak sanatsal değeri olmayan, ucuza satın alınabilen genel beğeni düzeyine uydurulmuş nesnelere dile getirir" (1988:204, Demir, 2009 s:18'deki alıntı). Köken ne olursa olsun hepsinde de kiç, ucuz, yüzeysel, aslının öz ve derinliğinden yoksun taklidi gibi niteliksiz ve yavan obje, eylem ve olayları tanımlar. Kiçi yavan yapan nedenlerden birisi onun klişe olmasıdır. Öz ve derinliğe sahip aslının, öz ve derinlikten yoksun taklidi olmasıdır. "Kitsch söylemdeki 'klişenin' eşdeğerlisidir...Kitsch, en kısa tanımıyla, herhangi bir nesnenin mutlak işlevini aşır, öylece ona iliştilmiş olan bir eklenti, daha doğrusu bir fazlalıktır, esasen."(Matara, 1998:255-257). Amaç bellidir; günümüzde yaygınlaşan, emek sarf etmeden, kolay yoldan para kazanma, rahat etme eğilimi gibi, kiçte de entelektüel hiçbir zahmete girmeden, sanattan alınan estetik zevkin taklidini almaya çalışmaktır.

Sanatın yerini tutacak, kolayca sindirilebilir bir şey olarak Kitsch, öyle uzun boylu çaba gösterme gereğini duymaksızın güzelliği anlamak ve tatmak isteyen tembel bir okuyucu kitlesi için ideal bir yeygidir... Walter Killy'e göre, kitsch geniş ölçüde bir küçük burjuva işidir; gerçek imgelerin sadece birincil gücünün ikincil bir öykünmesini değerlendirebildikleri halde, özgün bir dünya tasarımından zevk alabileceğini sanan, bir halk kitlesinin kültür iddiasıdır. (Kurdak, 1999:207).

"Kitsch'in ardında yatan en masum isteklerden biri, yaşamdan alınan estetik doyumunu arttırma zevkidir, özlemidir."(Matara, 1998:255). Kiç nesneyi tanımak zor değildir. Kahve köşelerinde görülen manzara resimleri tipik bir örnektir. TRT 2'de yayınlanan 'Resim Sevinci' programında bir çırpıda yapılan tek düze, yaratıcılıktan uzak, özden yoksun birbirinin kopyası resimler, Türkiye'de çok geniş bir kitleyi etkilemiştir. Yanağından gözyaşı süzülen çocuk portresi de tipik bir kiç örneğidir. Bu tür resimlerin dışında, "Kitsch-nesne genel olarak yalancı mermerden yapılmış, tüm taklit nesnelere, aksesuarlar, folklorik biblolar, 'anı eşyaları', zencilerin yaptığı abajur ya da maskeler yığını, her yerde, özellikle tatil ve eğlence yerlerinde

hızla çoğalan tüm tecim malları” (Matara, 1998:257) gibi örneklerini çevremizde çok sayıda görebileceğimiz nesnelere. Genellikle bir hediye niteliğine bürünmüş ya da günlük hayatta kullanılan bir eşya olarak günlük yaşamımıza girebilmektedir. Hatta görsel sanatlar eğitimi veren fakülte ve liselerde bile örneklerine rastlayabileceğimiz fantastik konular, kartpostal tarzı çalışmalar, yeterince görsel belleği nitelikli resimlerle donatılmamış, sadece uygulama ağırlıklı eğitim anlayışı ya da ortamlarda da kiç kültürü tuzağına düşülebilmektedir. Kiç, çoğu zaman bir tuzak niteliğine bürünebilmektedir.

Kitsch her yerde, büyük bir bütünün planında olduğu gibi bir nesnenin ayrıntısında, foto-romanda olduğu gibi yapay bir çiçekte de olabilir. Tercihen sözde-nesne olarak, gerçek anlamlandırma yoksulluğu ve gösterge, alegorik gönderme, uyumsuz yan anlam bolluğu olarak, ayrıntının yüceltilmesi ve ayrıntılar aracılığıyla doygunluk olarak tanımlanacak. (Matara, 1998:257).

Özellikle sanayinin gelişmesi, seri üretim ve Post-modernizmin gelişmesi, pop-sanatın, geniş halk kitlelerinin kültürüne ve beğenisine hitap etmesiyle kiç'in ortaya çıkması için zemin hazırlanmıştır.

Sanayileşmiş bir ekonominin sonucu olarak ortaya çıkan kiç; genel beğeni düzeyine indirgenmiş, 'ucuza', 'satın alınabilen', 'popüler', sanatsal bir yapıya sahip olmak yerine - olabirlik koşulları belki de olanaksızlık içerdiğinden ya da 'bir uğraş gerektireceğinden'- 'sanatsal' bir etkileme yolu ile üretilmiş ve buna göre biçimlendirilmiş, kolay üretilip tüketilen, yüzeysel bir algılanmaya sahip, üretimi ticari kaygı ile yapılan ürünleri tanımlayabilmek için kullanılmaktadır. (Demir, 2009:14-15).

Kiç, var olan bir tarzın aşağı bir kopyası olan sanatı sınıflandırmak-ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Bu terim ayrıca, kibirli ve bayağı bir tada sahip şeylere ve ticarî kaygılarla üretilmiş olan banal ve sıkıcı ürünlere gönderme yaparken de kullanılır.

Kitsch estetiğinde güzel olanın taklidine dayalı bir estetik arayışı söz konusudur. Sonsuz röprodüksiyon ve kopya, hatta zevksizlikle karışan bir sanat anlayışının temsilidir. Burada kopya ve taklit aslında mutluluğun bir anti-sanatı niteliğinde sayılmaktadır. Vasatlıkla dolu bir refah, gelişigüzel satın alma/biriktirmeye dayalı bir konfor durumu, herkesin fikir birliğinde olduğu bir zevk fikri karşısında estetik güzelliğin gerileyişi, yabancılaşma söz konusudur. Kitsch bir sanat değil, sanata paralel bir anti-sanat, tüketim toplumunun kolaya kaçışının yol açtığı bir bayağılık, bir vülgarizasyonun temsilidir. Toplumsal anlamda ise, insanın şeylerle ilişkisinin bir tarzıdır, kitle kültürünün hemen her alanında bulunabilir. (<http://www.privatesozluk.com/show.asp?m=%40+32551&page=2>, Son erişim:2 Kasım 2009).

Kiç, göstermelik değerlerin ve sahici olmayanın yükseldiği günümüz toplumunda bir yaşam tarzını ifade etmektedir. Kolayca alınıp tüketilen, biriktirilen ve model alınarak kopyalandığı, gerçeğinin kötü bir taklidinden ötesi olamayan yaşam biçimlerinin kavramsallaştırılmasıdır. Genel anlamıyla, yüzeysellik, ucuzluk, gösterişçilik, kendini olduğundan daha değerli ya da önemli gösterme hali, kendi var etmediği bir hayatı yaşama sevdasına kapılan Türkiye, kiç'in birçok özelliğini barındırmaktadır.

Kiç olarak adlandırılan beğeni anlayışı, salt sanatsal üretimde belirginleşmemekte; kullanılan giysilerden davranış biçimine, dekorasyonda kullanım eşyalarına kadar çok geniş bir zincir içinde görülmektedir. Bütün bu olgulardan hareketle kiç için, sadece bir sanatsal sonuç değil, 'bir dünyaya ve yaşama bakış', 'bir dünyayı ve yaşamı algılayış tarzı' dır demek hiç de hatalı olmasa gerek. (Demir, 2009:15).

Ergüven, kiç'i tanımlarken ve günlük yaşamımızın içine giren kiç ürünlere şöyle örnekler vermektedir:

Eklentiye dönüşmüş biçim ile varlığını sürdüren içerik, kitsch'in önkoşuludur; üçüncü Reich'in propagandasında tanık olduğumuz bir Führer kartı, ister genç sevgililerin yazışmasına aracılık eden çiçekli pembe zarf olsun, sonuç değişmez: biçim, kitsch'e teslim olduğu andan itibaren sözümona kendisiyle dile gelen şeyde eğreti durmaya mahkûm bir fazlalıktır. Dile duyulan güvensizlik, sonuçta düzmece bir ihtiyaç haline getirir onu; çay tepsisinde kır manzarası, sadece çay ikramıyla yetinmeyen ev sahibinin misafirperverliğini bir kez daha güvenceye alır. Tıpkı müzikli şeker kutusundaki dans eden balerin gibi. (1998:19).

Kiç niteliksiz bir beğeniye temsil eder ve niteliksiz beğeni de, alımlayıcının sanata yaklaşımında ve bakış açısında kendini gösterir. Daha önce nitelikli olan ve niteliksiz olanın ayrımını, derin olan-derin algılanan ve yüzeysel olan-yüzeysel algılanan olduğunu belirtmiştik. Niteliksiz olan bir beğeni, sanatı yapıtını ya da dış dünyayı yüzeysel olarak algılayan, dar, dogmatik ve gelişmemiş bir beğeniye niteler. "Dar, dogmatik, gelişmemiş bir beğeni ise, o kişinin, kendi algısının değişebilmesine karşı koyuşunda; yalnızca ciddi ya da yalnızca neşeli sanata, yalnızca derin bir ortak yaşantıya ya da yalnızca hoşbeşe yönelik, tek bir algı gücüyle sınırlanmış oluşunda kendini belli eder." (Kagan, 1993:449). Sözelimi sanat yapıtına konu olarak yaklaşmak, sanat yapıtı ne anlatmak istemektedir gibi sorular ya da yapıtta, gerçeklikle benzerliğini arayan bakışlar gibi sanatı basitleştirmeye yönelik, yüzeysel yaklaşımlar da kiç beğeni olarak nitelendirilebilir.

Kiç, kötüyü, özelliksizi ve değersiz içinde barındırır ve bu ürünlerin en büyük özelliği yoğun bir duygusallıkla yüklü olmalarıdır. Duygusallık izleyene dolaylı olarak değil doğrudan iletilir. Kiç'in sanatsal üretiminden en büyük farkı dünyaya yeni bir açıdan bakmamıza olanak vermemesidir...Sanat tarihinin aslında biçimler tarihi olduğu düşünülürse "nasıl" sorusunun "ne" sorusundan daha önemli olduğu da rahatça anlaşılabilir. Kiç de ne anlatıldığı önemlidir. Bu bazen ağlayan çocuktur, bazen sözüm ona şirin bir manzara resmidir. Önemli olansa derinliksiz oluşudur. (Kavuran, 2002:232-233).

Kiç ya da sanatı yüzeysel olarak algılayan tavırlardan en önemlisi de sanat yapıtına konu olarak yaklaşan tavırlardır. Konu, genellikle en önemli unsurdur ve burada konu yüzeysel bir içeriğe sahiptir.

Estetik nesnenin anlaşılmasına neden olduğu en çok görülen şey, yaşantının, sanatın verdiği biçim yerine, sanat yapıtının işlediği konudan kaynaklanmaktadır...Burada her zaman konunun uyandırdığı etik, dinsel, milliyetçi yükseklik sanatın yüksekliği sanılır; Sadece konudan duyulan coşku, sanatın coşkusu olarak yaşanır...Konunun duygusallığı, biçimdeki duygusallıkla birleşince, aslında sanat değerine pek aldırış etmeyen yığınlar, coşup taşarlar. (Geiger, 1985: 25-26).

Kiç'te konu ve sömürülen bir duygusallık ön plandadır. Kişisel ilgiler, ideolojik içerikler gibi çıkarsal anlamlarla yüklüdür. Oysa, nitelikli beğeni anlamında kullandığımız estetik beğeni kavramı, estetik bir tavır takınır. Kant'a göre estetik tavır çıkarsızdır (auto-telos), kendi amacı dışında bir amacı yoktur. Sanat yapıtında konu arayan ve belli bir ideolojik ya da maddî çıkar gibi günlük yaşantının içinde başka amaçlarla beslenen bir tavır, estetik tavır değildir. Ya da sanatı aslına benzerliğiyle değerlendirme, doğanın kopyası olarak sadece el ustalığı gibi görme sanat yapıtının doğru okunmamasına, varlık nedeninin dışında değerlendirilmesine yol açar. Auto-Telos'u olan tavır, estetik nesneyi günlük yaşamın gerçekliğinden koparır, kendi değerleri ile algılamasını sağlar.

Estetik tavır sadece çıkarsız değil aynı zamanda ayırıcıdır da...nesneyi günlük hayat ilişkilerinden koparır, bambaşka bir gerçeklik sferine sıçrarlar...gerçekliklerinden soyulurlar...sanat yoluyla biçimlenme ile yaşantılar, gerçeklik niteliğini kaybeder, böylece korkunç olan yakınlığı da soyulmuş olur... daha da önemlisi soyulma, sanat yapıtının varlığı ve anlam içeriğinin daha saf olarak kavranmasına hizmet eder. (Geiger, 1985:122-123-124).

Kiç resimlerde ise, konunun içeriği çok fazla abartılarak, yüzeyleştirilerek duygular basitleştirilerek arabesk bir tavırla ele alınır. Şimdiye kadar kiç ve

versiyonları olan sanatı yüzeysel, sığ, yüksek sanatı da derin olarak belirledik. Alımlayıcının derinliği ya da yüzeyselliği de estetik objenin algılama niteliğini belirleyen önemli bir etmen olduğunu belirttik. Sözgelimi yaratıcı, açık görüşlü, entelektüel düşünen ve estetik bir bakış açısına sahip bir alımlayıcı gerek estetik obje’de estetik nitelikleri fark eden, gerekse doğayı daha estetik ve nitelikli bir biçime dönüştüren bir görüye sahip olacaktır.

Selvi, kiç olgusunun lise öğrencilerinin estetik algı ve beğenilerine etkileri ile ilgili yaptığı araştırmada, kiç beğeniye sahip öğrencilerin yüzeysel düşündüklerini, dolayısıyla da yüzeysel olanı tercih ettiklerini, buna karşılık daha nitelikli eserleri tercih eden öğrencilerin daha zengin ve derin düşündüklerini bulgulamıştır. Selvi, araştırma sonuçlarını şöyle yorumlamaktadır;

Kitsch ürünleri benimseyen öğrencilerin seçimlerinin, genel olarak birbirine çok benzeyen özelliklere sahip oldukları gözlenmektedir. Kitsch ürünleri benimsemeyen öğrencilerin seçimleri ise daha fazla çeşitlilik gösteren özellikler taşımaktadır. Bu ortak özellikler ise kitsch ürünleri benimseyen öğrencilerin daha az düşündüklerini ve bunun sonucunda da daha basit, yüzeysel seçimler yaptıklarını göstermektedir. Bu durum kitsch’in tanımında da olduğu gibi kitsch’den etkilenen öğrencilerin birbirlerinin aynı, yüzeysel ve kitlesel bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Kitsch ürünleri daha az benimseyen öğrencilerin ise yaptıkları seçimlerde olduğu gibi sıradan olmayan daha fazla düşünmeyi, duyarlılığı gerektiren seçimler yaptıkları ve daha fazla çeşitliliğe sahip farklı bakış açlarına sahip oldukları görülmektedir. (Selvi, 2008:141-142).

Demek ki, sanat yapıtı ile kiç arasındaki derin ve yüzeysel özelliklerinin yanında, alımlayıcının derin ve yüzeysel algısı da estetik beğeni açısından önemlidir. Daha doğru bir deyişle, yüzeysel bir algıya sahip bireyler, algılarına uygun yüzeysel ürünleri tercih etmektedirler, daha zengin ve derin düşünen insanlar da daha nitelikli, derin eserleri tercih etmektedirler. Bu durumda kiç özelliğe sahip görüngülere yönelik beğeniyi de “kiç beğeni” olarak nitelendirebiliriz.

1.1.4. Beğenin Göreceliği Ve Beğeni Ölçütü

Bu bölümde, toplumda yaygın olarak savunulan ve sıkça tartışma konusu olan “beğenin göreceliği, zevklerin ve beğenilerin tartışılmayacağı” konusu tartışılmaktadır. Öğrencilerin beğeni düzeylerini belirlemek için kullandığımız

“Öğrencilerin Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu”na destekleyici bir alt yapı oluşturmak amacıyla beğeni ölçütünü tartışmayı gerekli gördük.

Kökeni Latinceye dayanan “De gustibus non est disputandum” sözü, günlük yaşantıda sıkça karşılaşılan ve savunulan bir ifade olarak dilimize “Zevkler ve renkler tartışılmaz” şeklinde geçmiştir. Latince, “Beğeniler tartışılmaz” anlamına gelen ve her türlü beğeniye meşru gösteren bu söz, beğenin niteliğinin ve ölçütlerinin belirlenemeyeceği, herkesin beğenisinin kendine göre doğru ve haklı olduğu anlamına gelir. Beğenin görece ya da görelî olmasını Timuçin, şöyle açıklamaktadır: “Tüm varlığı başka şeylere bağımlı olmakla belirgin olan ya da bir başka biçimde başka bir şeyle ilişkili olmakla belirgin olan şeylere görelî denir.” (1976:66). Bir şeyin, bir değer, bir bilginin, bir olgunun ya da yargının doğruluğunun, geçerliğinin kesin olmayıp, bir şeye, bir kimseye, duruma, zamana, kültüre göre değişmesi, değişebilmesi göreceli ya da görelî olması demektir.

Beğenin göreceli olması, beğenilerin nesnel olmayıp dolayısıyla tartışılmayacağı, beğenin öznel olduğu, kişiye göre değiştiği, her beğenin kendine göre doğru ve geçerli olduğu anlamına gelir. Eğer beğeni göreceli ise, “Ağlayan Çocuk Resmi” ile Rubens’in oğlu “Nicholas’ın Portresi” ya da Picasso’nun oğlu “Paul’un Portresi“, arasındaki nitelik farkı nasıl açıklanır? Bob Ross’un manzaraları ile Cézanne’nin manzaralarını beğenen iki farklı kişinin beğenisi aynı derecede doğru mudur? Rembrandt’ın “Banyo Yapan Kadın”ı ile herhangi erotik bir kartpostal arasında bir nitelik farkı yok mudur? Burada farklı tercihler yapan farkı iki kişinin, beğendiği resimden aldığı haz, yaşadığı duygu anlamında geçerli olabilir; ancak hazzın yaşanmasından daha önemli olan şey, hazzın niteliğidir. Beğeniler tartışılmayabilir ancak “beğenin niteliği” tartışılır. Belki, beğenilerin tartışılmayacağı sözünün haklılığı şu şekilde ileri sürülmektedir; Alımlayıcı, Picasso’yu Rembrandt’a, Vermeer’i Matisse’e, Monet’i Sisley’e daha çok tercih edebilir ya da Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun bir eserini, başka bir eserine göre daha çok beğenebilir. Dikkat edilirse bu iddia da benzer şekilde pek haklı görünmemektedir. Başarılı bir sanatçının yeteneği, yaratıcılığı, belki bir-iki istisna dışında, bütün çalışmalarına az-çok yansır. Çünkü insan, kişiliği, yeteneği, yaratıcılığı ve bakış

açısıyla bir bütündür. Dolayısıyla yaratıcı ve yetenekli bir sanatçının ürünleri, aynı kaynaktan doğduğuna göre, nitelikleri de istisnalar dışında birbirine yakın olacaktır.

Eğer güzel çok göreceli ise, yani insana, zamana ve mekana göre değişiklik gösterebiliyorsa ya da güzelin evrenselliği ancak belli durumlarda kabul edilebiliyorsa, örneğin; ulu gibi, yüce gibi, kutsal gibi, hatta moda gibi nitelendirmelerle saptanmış bir konuyu imlediği için güzel kabul edilmiş ise, ne güzeli uğraşı alanı yapan sanatı tanımlamak, ne de sanat kavramını görünür kılan sanat yapıtlarını tanımlamak, ne de sanatı ve sanat eserlerini irdeleyen eleştiriyi geçerli kılmak olanaklıdır. (Erinç, 1995:15).

Görüldüğü gibi beğenin göreceliği, nitelik açısından ele alındığında tartışılır görünmektedir. Ancak belki bir beğeni hiyerarşisinden söz edilebilir ve beğeni türleri ve nitelikleri sınıflandırılabilir. Fendrich, her ne kadar insanların yaşadıkları deneyimleri anlayamamak da, beğenin hiyerarşik olduğunu ve tamamen subjektif bir konu olmadığını belirtir. Fendrich, beğeni(estetik) ve etik(moral) sorunsalının son derece birbirine benzerlik arz eden karmaşık konular olduğunu belirterek iyiden kötüye kadar her türlü beğenin, hiçbir zaman kanıtlanabilir nitelikte olmadığını belirtir. (2008b).

Beğenin göreceliği, her zaman birbirine çok yakın olan iki şey (vanilyalı dondurmanın, çikolatalı dondurmadan daha güzel olduğunu söylemek gibi) karşılaştırıldığında kullanılır. Birbirinden çok uzak ve farklı olan iki şey (Velázquez'in Las Meninas'ının, çocukların karalamalarından daha iyi olduğunu söylemek gibi) karşılaştırıldığında savunulmaz. Biraz görme yetisi olan hiç kimse, beğeni yargısının tamamen subjektif (öznel) olduğunu savunmaz. Bundan, beğeni türlerinin, sıralamasından hiçbir zaman emin olamamak da, hiyerarşik (sınıflandırılması gerektiği) olduğu sonucu çıkmaktadır. (Fendrich, 2008b).

Öte yandan tarih süzgecinden geçmiş başarılı bir sanatçı, neden sanat kültürüne ve birikimine sahip insanlar tarafından beğenilir de, sanat kültürüne sahip olmayanlar tarafında küçümsenir ya da beğenilmez. Özellikle Modern ve Post-modern sanat ele alındığında, sanattan haz almanın önkoşulunun belli bir eğitimden geçmeyi ve sanat kültürüne sahip olmayı gerekli kıldığını göstermektedir.

Tekrar beğenin hiyerarşik olduğu konusuna dönersek, eğer beğeni hiyerarşik ise beğeni sınıflandırmamız gerekir. Hangi tür beğeni öznel, hangi tür evrensel, bunları birbirinden ayırmak gerekir.

Bir erkeğin bir kadını güzel bulması belki yalnız onu ilgilendiren bir yaklaşımdır. Ancak bir sanat yapıtı için aynı biçimde, bu kişilerin özel yaklaşımlarıdır, kimseyi ilgilendirmez denemez. Her dönemin güzele ilişkin yargıları değişse de söz konusu olan bir sanat yapıtı ise, ona yüklenen güzel değeri, diğer nesnelere yüklenen değerler gibi geçip gitmez. (Karayağmurlar, 1990: 72).

Geçicilik ve kalıcılık unsurları bir ölçüt olarak kabul edilmelidir. Çünkü tarihte yer etmiş tartışma götürmeyen sanat yapıtları baz (temel) alındığında, bir ölçüt gibi görünmektedir. Evrensellik de zaten bir anlamda aynı şeyi ifade eder. Kendi zamanıyla sınırlı bir yapıt, kendinden sonraki zamana geçmeyen yapıt, (gün yüzüne çıkma fırsatı bulamamış ya da anlaşılammış şanssız eserler hariç) zaten sanat yapıtı sıfatını taşımaz. Kendi zamanından başka zamanlara taşması, onun evrenselliğinin de bir göstergesidir. “Estetik yargılar çağları da aşan niteliklere bürünür. Sanat adını alan bütün çalışmalar, insan yaratıcılığının tanıkları olarak değerlerini korurlar.” (Karayağmurlar, 1990:166). Sanat yapıtının çağları aşan kalıcılığı, devamlılığı estetik beğeni için bir ölçüttür. Estetikte fenomenolojik yöntem, zaman dışı ve özü daima aynı kalanı inceler. Fenomenolojik yöntemin, zaman dışı ve özü daima aynı kalana yönelmesi şöyle açıklanabilir; Nasıl üçgenin daima aynı kalan özü, tek tek üçgenlerde çok çeşitli kenar uzunluklarıyla somutlaşırsa, tıpkı bunu gibi, daima aynı kalan estetik değerlerin değişikliklerinin çeşitliliğinde aynı kalan özü çok çeşitli biçimlerde somutlaşır. (Geiger, 1985:135-136). Bir antik Yunan heykeli karşısında herkes hayranlık duyar. Mona Lisa'nın güzel olmadığını söyleyen olmamıştır. Natüralist gerçekçi sanat söz konusu olunca hemen hemen beğeni ortaklığından söz edilebilir. Beğenin ayrıldığı nokta, antik Yunan idealizmi, Rönesans'ın ve Barok sanatın doğayı perspektif, hacim, ışık gölge ile doğayı gerçekçi bir tarzla en iyi şekilde yansıtan sanat dışında kalan sanat türlerinde ve özellikle de non-figüratif sanatta görülür. Nitekim araştırmamızda kullandığımız, öğrencilerin beğeni yargıları anketinde, beğeni düzeyleri arasındaki farklılıklar, kiç ve çağdaş sanat yapıtlarında belirginleşmekte, klasik ve nispeten empresyonist eserlerde azaldığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Eğer ortak beğenilerin olamayacağı, beğenin göreceli olduğunu iddia edersek, sanat tarihine geçmiş sanat yapıtlarını, resim yarışmalarını, derslerde öğrencinin çalışmalarını değerlendirecek öğretmenin ve buna benzer birçok durumda

yanlış ya da haksız değerlendirmeler yapıldığı, bu uygulamaların geçerliğinin olmadığını iddia etmiş oluruz. Eğer sanat yapıtı diye bir şeyden söz edilirse, bir beğeni ölçütünün de varlığından söz edilmek zorunluluğu ortadadır. “Mesela su 100°’de kaynar dediğimizde, bu nasıl herkes için genel-geçer bir yargı ise, “bu güzeldir” dediğim zaman da verdiğim beğeni yargısı, böyle genel-geçer, apriori, zorunlu bir yargıdır.” (Tunalı, 1983:101). Tunalı, bu iki yargı arasındaki farkın, birincisinin mutlak bir zorunluluğu ve genel-geçerliği olduğunu, ikincisinin örnek bir zorunluluğu ve genel-geçerliği olduğunu belirtir.

O halde neden herkesin sanat yapıtlarını beğenmediği merak edilebilir. Read’in kalıplaşmış, yaratıcılıktan, estetik ve sanat eğitiminden uzak bir eğitimin ve sanatsal kültürden yoksun, sınırlayıcı toplumsal baskının etkileri konusundaki tespitleri ilginçtir;

Bizler sanatçı olarak doğarız ve burjuva toplumunda alelade şehirliler olur çıkarız, bu neden böyle oluyor, (a) öncelikle eğitim süreci boyunca ‘fiziki olarak’ deforme oluyoruz. Öyle ki artık vücutlarımız kendi doğal yapısını uyumlu hareketler edemiyor: yahut ta (b) biz ‘psikolojik olarak’ deforme oluyoruz, çünkü estetik içtepelerimizin serbestçe anlatılmasını devre dışı bırakan toplumsal bir normallik kavramını kabul etmişizdir. (1981:125).

Schiller, “İncelmenin her çeşit faydaları yanında, insan, kendisini güzelliğin gevşetici etkisine bırakmış görmektense, kaba ve katı olmak tehlikesini göze alarak, onun eritici gücün eksikliğine boyun eğer” der (1990:47). Nitelikli bir beğeniye sahip olmak, öncelikle nitelikli bir sanat ve estetik eğitime, sonrasında da entelektüel bir dimağa sahip olmak, kültür, birikim, emek, çaba ve ilgiye gereksinim duyar. Özellikle eğitim ve kültür seviyesi düşük toplumlarda sanat bir lüks olarak görülmektedir. Yaşamın katı, zor, ciddi ve kutsal değerlerinden oluşan törenin yanında sanat bir zaman kaybı, Platon felsefesinde görüldüğü gibi insanı yoldan çıkaran bir günah, pratik yarar sağlayan günlük ihtiyaçlar ve kutsal görevleri yerine getirme zorunluluğu dururken, kendini güzelliğe, lükse, aylaklığa kaptırmak bir suç olarak görünmektedir. Bu bakış açısıyla hareket edildiğinde, beğeni sığ ve estetik hazza yabancı bir yola sapmaya başlar. Estetik beğenin niteliğini ve sanatsal bilinci geliştirmenin yolu ise, ortak-evrensel kültürün oluşturulmasından ve sanat

eğitiminden geçer. Beğeni farklılığının temel nedenleri farklı kültürler, eğitim eksikliği ve kişisel deneyimlerdir.

Estetik beğeni kültürden kültüre ciddi bir şekilde değişmektedir. Bazı kültürler görsel olarak sadeliği, basit şeyleri severken, bir diğeri yığını, karmaşık olanı sever. Bu kıyaslama kültürlerin beğeni durumlarını karşılaştırma riski taşır. Kültürler arası bu farklılık kendi içinde olgunlaştıkça değişir, gelişir. Genellikle insanların beğenileri, 20’li, 30’lu, 40’lı yaşlarına geldikçe hızla ve sıkça değişir. 50’li yaşlarda bir şekilde bir çok insanın beğenisi genellikle sabit bir şekilde taşlaşır. Bu durumu belki “insanların beğeni serisi” diye adlandırmak doğru olur. Sabah Jhon Prine’ı seven adam, öğlen olduğunda Beethoven’ı seven biri olabilir. (Fendrich, 2008c).

Günümüzde kültürler arası sınırların kalktığı bir dönemde ortak beğeni alanının oluşacağını söyleyebiliriz ancak bu sefer bir başka sınıfsal ayrıklık ortaya çıkmaktadır: Estetik eğitim alanlar, estetik eğitim almayanlar ve popüler kültürün etkisinde kalanlar gibi farklı eğitim ve bireysel nedenlerden kaynaklanan ayrıklıklar karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca her insanın kendine özgü psikik yapısı nedeniyle her zaman beğeni arasında farklılıklar olacaktır. Ancak eğitim, kültür ve yaşantı ortaklığı, bu farklılığı ortadan kaldıracaktır. Amaç farklılıkları ortadan kaldırmak değil elbette, nitelikli bir sanat beğenisi yaratmaktır. Estetik eğitimin amacı, daha güzel görme, dünyayı daha derin algılama ve anlamlandırma yetisi kazandırmaktır. Estetik eğitimden geçmeyen bir beğeni de günlük yaşantının içinde rastgele olasılıklar arasında oluşmaya mâhkumdur. Etik ve estetik değerlerin eğitimi, şansa bırakılacak kadar önemsiz değerler değildir. Hiç kimse, hiçbir toplum bu lükse sahip değildir.

Kültürden kaynaklanan beğeni farklılıklarının haklı nedenlerini bir kenara alırsak, sanat yapıtları yerine kiç olanı beğenmek, klasik müziği eleştirip, pop ya da arabeski övmek, filozoflar, bilim adamları düşünürlerin fikirlerini tartışmak yerine futbolda basit bir hakem hatasını tartışmanın tek bir nedeni ve sonucu olabilir; Gelişmemiş, eğitilmemiş, ilkel ve kaba bir beğeni niteliği, incelikten ve eğitimden yoksun bir ruh ve derinliği olmayan sığ bir algılama düzeyi. Ve çağın gerisinde kalmış, etik ve estetik değerlerden yoksun bir toplum.

Beğenin niteliği asla kanıtlanamaz, kanıtlanamayabilir. Ama herkes bilir ki bir sanat yapıtı ile hobi niyetiyle resim yapan bir amatörün yaptığı resim arasında

çok büyük bir nitelik farkı vardır. Akli başında hiç kimse, Rembrandt'ın bir eseri ile hafta sonu resim kursuna giden ve Bob Ross'un öğrettiği tarzda resim yapan bir amatörün resmini karşılaştırmaz ve aralarında bir nitelik farkı olmadığını, beğenin göreceli olduğunu, Rembrandt'ın eseri yerine amatörün resminin beğenilebileceğini ya da ikisinin de nitelik açısından tartışılmayacağını söylemez. Karayağmurlar, bizim nesnelere güzel, hoş, çirkin, görkemli, yararlı, iyi, yüce, doğru, yararlı vb. niteliklemlerle anlatmaya çalışırken, bu niteliklerin gerçekten nesnelere özellikleri mi, yoksa bize ilişkin durumlar mı, bizim nesnelere yüklediğimiz değerler mi olduğunu sorar ve şöyle der; "Estetik anlamda bir nesneye bazı değerler yükliyorsak bu değerler, öncelikle bizden kaynaklanan, ancak sanatsal bir yapıt söz konusu olduğunda, bazı ortaklıkların bulunduğu özel değerlerdir." (1990:72). Bu ortaklıklar insanın doğasından kaynaklanan, özü her yerde ve her zaman aynı kalan, dünyayı algılama biçimine denk düşen değerlerdir. Genel insansal olan, evrensel olan değerler vardır. İnsanın özünün aynı olması, yüzeysel olarak değişen ancak özünde aynı kalan değerler üretmesine ve dünyayı aynı ya da benzer algılamasına bağlıdır. Bu benzerlik evrensel "doğru"yu ve "güzel"i doğurur. Evrensel doğrular genel insansal olan ile ilintilidir. Bu doğrular ya da değerler, Geiger'in eurytmik işlev dediği işlevle açıklanabilir. Eurytmik işlev, bir parçalara bölüp düzenleme işlevi olması, onun estetikte ilk anlamıdır. Karmaşıklık ben'e yabancı bir şeydir, egemen olamadığı bir durumdur. "Düzenlenmiş olma, yabancı nesnelere, ben için egemen olunabilir şeylere çevirir." Biçimsel değerler, eurytmi denen biçimsel ilke: simetri, uyum, ritm ve denge, çoklukta birlik olaylarıdır. "Sanatın hiçbir alanı yoktur ki, (güzel olanın da, doğanın da) bu ilkelere bağlı ve onlara göre biçimlenmiş olmasın. Eurytmi düzenleme işlevi, yığına biçim verme işlevidir. (1985:79-80-81). Eurytmi düzenleme işlevi, insan doğasına uygun, ustaca düzenlendiğinde, evrensel ya da nesnel güzeli yaratır. Bu nesnel güzel bizim için genel bir ölçüt görevi görür ve beğeni yargısının tartışılabilirliğini gösterir. "...beğeni yargısı, estetik yargı üzerinde pekala tartışabiliriz. Çünkü, beğeni yargısının bir genelliği vardır, beğeni yargısının dayandığı bir prensip vardır." (Tunalı, 1983:98). Bu değerler, eğitimden yoksun bırakılmış ya da herhangi bir hastalığa maruz kalmış insanların dışında, insanın doğasına denk düşen ve sanatsal anlamda etkileyen değerlerdir. Herakleitos, "Her canlı türün kendine göre işlevi ve bu işleve bağlı olarak da kendine göre hazzı

vardır...‘en güzel maymun bile çirkindir...ve eşeğin samanı altına yeğ tuttuğu kesindir” der (Timuçin; 1976:119-120). İnsanın yapısına ya da Herakleitos’un deyimiyle işlevine denk düşen sanatsal değerlere plastik unsurlar örnek olarak gösterilebilir. Yaratıcı bir şekilde kurgulanmış trajik bir yapıt, yapıtın evrensel etkilerini gösteren yapıtın içerik yanına başka bir örnek olabilir. Trajik bir oyunu farklı toplumlardan aklı başında hiç kimse komik bulmaz. Hektor’un trajik ölümünden herkes etkilenir. İnsanın dış dünyayı algılama biçimi, kültürel kodlar dışında, hem biçimsel, hem de ruhsal anlamda benzerdir.

Bütün bunlara rağmen şu itirazla karşılaşılabilir; Her duygu, bireyde uyandırdığı haz açısından doğrudur ve hazzın duygusal etkisi genel olarak aynı şeye gönderme yapar. Acaba bu doğru mudur? Bir sanat yapıtının ön yapısının biçimlerinden duyduğu hoşlanma ve ön-yapı aracılığıyla yapıtın derin arka-yapısını, tema’sını algılayan ve bu içerik-biçim bütünlüğünü bilincinde tamamlayan bir izleyicinin duyduğu haz duygusuyla, “sevgilisinden mektup almış asker” kartpostalından haz alan kişinin aldığı haz duygusu aynı mıdır?

Herkes kabul eder ki böyle bir durumda, farklı nitelikte olan yüzeysel bir beğeni nesnesi ile derin ve estetik özellikleri olan bir beğeni nesnesi karşısında duyulan duygu ve hazzın yoğunluğu ve niteliği arasındaki fark muazzam olacaktır. O halde, “beğeniler kesinlikle tartışılabilir” ve “iyi ve kötü beğeni vardır”, diyebiliriz. Tunalı, her beğenin geçeri ve meşru olduğunu, her beğeni yargısının doğru olduğunu söylemenin, estetik yargılar üzerinde tartışılmayacağı anlamına geldiğini ifade eder. Dolayısıyla insanlar kadar beğeniler ve zevkler olduğu, beğeniler ve zevkler arasında bir tutarlılığın olmadığı sonucunu çıkarır. “Böyle bir sav bir estetik değer septisizmine yol açar” der. (1983:95).

Lenoir’nın tespitlerine göre, beğenin göreceliği, düşünürleri de ikiye ayırmış durumda, “Kuşkucular, beğeniye bir ölçüt koymamanın olanaksız olduğunu ileri sürer ve kişinin deneyimine bağlı olarak beğenilerin bir bireyden ötekine, hatta aynı birey için bir andan ötekine değiştiğini anımsatırlar.”(2004:124). “Hume, Kant ve Hegel güzelliğin evrenselliğini, zevklerin çeşitliliğini insanlar arasındaki farklara (kimi insanlar başkalarından iyi-kötü daha duyarlı, daha bilgilidir) dikkat çekerek,

görecelik düşüncesine karşı çıkarlar.” (2004:10). Aslında tam da Hume, beğeni standartları adlı denemesinde, daha duyarlı, daha bilgili insanların beğenilerinin bir ölçüt olabileceğini ileri sürer. Daha duyarlı, daha bilgili insanların algılayabildiği estetik değerleri, aynı duyarlığa ve bilgiye sahip olmayan insanların algılamayabileceği gerçeğine karşın, her iki insanın kendine özgü beğenilerinin varlığı, tartışmaya nokta koymak adına, bizi şu noktaya getirir; “Estetik değerlendirmeler hem öznel, hem de evrenseldir” (Bolla, 2001:21). Beğeni hem öznel ve hem nesnel olduğu için Fendrich’in belirttiği gibi hiyerarşiktir ve sınıflandırılması gerekir. Öznel olarak sınıflandırılacak beğeni türleri, evrensel olan beğeni türleri gibi beğeni türlerini birbirinden ayrıldığında, belki bu tür tartışmaların bir sonuca bağlanması sağlanmış olur. Ampirikler, beğenin öznel tarafına, Rasyonalistler evrensel tarafına odaklandıkları için tartışma sürüp gitmektedir.

Beğeni, toplumsal yaşamın içinde geliştiğine göre (eğitim ortamını da sosyal bir ortam olarak kabul edersek), söz konusu olan beğeni nesnesinin tanınmış, öğrenilmiş ve benimsenmiş olması gerekir. “Hiç çağdaş klasik müzik dinlenmeden, diyelim ki Cage’in yapıtları dinlenmeye kalkılırsa, yapıtların ses dünyalarıyla hemen yakınlık kurulması pek olası değildir.” (Bolla, 2001:68). Bolla, bunu, bizim söz konusu beğeni nesnesinin habitus’un bir parçası olduğumuzla açıklar. Habitus nedir? Habitus karmaşık bir kavramdır ancak açıklanması gerekirse; geçmiş sosyal yaşantılardan yola çıkarak, yeni karşılaşılan ve geçmişle benzerlik arz eden durumlarda, yeni bileşimler ve sentezler yapmak ve bunun sonucunda yeni algılar, takdirler, eylemler ve beğeniler bütününe ortaya çıkması durumudur. Bourdieu’ya göre habitus, bireylerin, grupların ya da sınıfların, zevkleri, alışkanlıkları ve jestleri de içine alan gündelik yaşam pratikleri ya da insanların zihinlerindeki kültürel yapılarıdır. (Lizardo, 2009). Bourdieu, habitus kavramını kültürel sermayenin aktarılmasını açıklamak için kullanır. “Belli bir kültür çevresi içinde yetişmiş bir insan için bir başka kültür çevresi ile ilgili bir kültür fenomeni mesela bir sanat eserini anlamak onu değerlendirmek güçtür, hatta bu imkânsızdır.” (Tunalı, 1983:103). Bunun nedeni, habitusun, dünyaya bakışımızda, dünyayı algılayışımızda ve hatta duygularımızın içeriğinde etkili olmasıdır. Habitus, basit alışkanlıklardan ve

eğilimlerden ötedir, bilinç dışındadır. Soyuttur ama somut olarak günlük yaşayışlarımıza yargılarımıza ve davranışlarımıza yansır.

Burada bizim için önemli olan nokta şudur; İnsan deneyimleri, duyuları aracılığıyla topladığı renkleri, biçimleri, tonları vs. görsel değerleri, o görüngülerle beraber o ana eşlik eden duygusal yaşantısıyla beraber alırken, aralarındaki bağ, o uyarıcıların o insan için anlamı olarak etiketlenir. O ana dair herhangi bir parçanın hatırlanması, görülmesi ya da yaşanması, o anla bağı olan diğer görüngü ve duygular da yaşanarak o anın canlanmasına neden olur. Eski yaşantı ile yeni yaşantı arasında bağ kurarak, daha önceki bilgiler, duygular ve yaşantılar yenilerle karşılaştırılarak anlamlandırılır. Bu anlamlandırma sürecinde yeni bir yaşantı, değer, anlamı olan bir anla beraber üzerine etiketlenen yeni bir duyguyla beraber hafızaya kaydolur. Yaşadığı bu yeni duygu onun beğenisini oluşturur ve ona özgüdür. Bu beğeniye uygun tercihlerde bulunurlar. Erinç'e göre insanlar, genel olarak kendi bakış açılarına göre, duygusal doyumlarına olanak sağlayan beğeni kaynaklarını, bir başka deyişle beğenilebilecek olanları üç grupta toplarlar. Bunlar;

1-Bizim beğenimize daha yatkın olanlar, bizim alışageldiğimiz güzele uygunduşenler, 2-Bizim yeğlediğimiz olmayan, fakat yeğlediğimizle az ya da çok benzerlik gösteren, 'o olmazsa bu olabilir' dediklerimiz, 3-Bizim zevkimizden farklı olanlar, beğenimize ters düşenlerdir. Alıcının o alandaki görgüsü, bilgisi arttıkça, hem derinlemesine, hem de genişlemesine arttıkça, beğeni konusunda da daha seçici davranmaktadır. (ERİNÇ, 1998a, Akın, 2006, s:22'deki alıntı).

Eğer söz konusu beğenin içeriği kültürel, etik, sanatsal açıdan bir derinliğe sahip değilse evrensel bir niteliğe sahip olmadığı da söylenebilir.

Kültürler ve dönemler arası beğeni nesnelere farklılığının, görünürde, ayrıntılarla ilgili olduğu, özünde değişmeyen, aynı kalan bazı kriterlerin olduğu fikri ağır basmaktadır. Bu görünürdeki farklılıklar ve özünde aynı olan değerler, kültürel ve törensel normlar için de geçerli olduğu için bu konudaki örneklere bir göz atmakta yarar var: Morris, temelde benzer olan kültürler arasındaki şaşırtıcı farklılıkların ve çeşitliliklerin bizi yanıltarak, benzerlikleri gizlediğini, örttüğünü bizlere şu örnekle gösterir; "Bazı kültürlerde cenaze törenlerinde karalar giyilir, bazılarında ise tam tersi beyazlar." (1981:31). Hatta bazı kültürlerde koyu mavi, gri, sarı ya da krem

renklerinin kullanıldığına da tanık olduğunu belirtir. Ve bütün renklerin özünde benzer bir işlevi olduğunu, benzer anlamlar yüklendiği için aynı şekilde algılandığını şu şekilde açıklar;

Siz daha çocukluğunuzdan beri, diyelim siyahın matem rengi olarak bilindiği bir kültürde yetişmişseniz, cenaze törenin maviler ya da sarılar giymeyi aklınızdan bile geçirmeyeceksinizdir. Başka bir kültürde böyle bir şeye rastladığınızda bunun da sizin alıştığınız kültürden çok farklı olduğunu düşünürsünüz hemen. Böyle yaptınız mı kültürel ayrılığın size kurduğu tuzağa düştünüz demektir. Renklerin ayrılığı, dışarıdan bakılınca, insanın öyle gözünü alır ki, bütün bu kültürlerin, matemini belirtmek için normal zamankinden farklı bir renk kullanmak gibi ortak bir yanları olduğunu görmenizi engeller. (1981:31-32).

Benzer şekilde bazı kültürlerde çok beğenilen bir tat, başka bir kültürde iğrendirici bulunabilmektedir. İki kültürde de beğeni nesnesi özünde aynı iken, ikisine yüklenen kültürel anlam farklıdır. Mesela Tayland'da yemek kültüründe hamam böceği tercih edilirken, ülkemizde bir hamam böceğinin çorbada yanlışlıkla çıkması bile tüylerimizi ürpertir. Kültürel yaşantı ve toplumun beğeni nesnesine yüklediği anlam duyguları etkileyebilmekte ve beğeni nesnesine karşı olumlu ya da olumsuz bir tavır takınmaya neden olabilmektedir. Sanat yapıtları için de benzer bir durum söz konusudur. Aynı kültür içinde yaşayan bireyler, eğer o beğeni sistemini oluşturan dili öğrenmediyse, kodlarını çözmediyse, beğeni sistemine yabancı kalacaktır.

Göz kusurlarının olmadığını varsaydığımızda, bütün insanlar, bütün nesnelere aynı biçimde görecektirler, Elde ettikleri duyu verilerinin biçim olarak ayrılığı konusunda, toplumsal yaşam içinde bir birliktelik her zaman bulunmak zorundadır, örneğin, bu gördüğümüz ev, hepimiz için, duvarının rengi, kapısının yüksekliği, pencerelerinin biçimi ve çatısındaki kiremitlerinin rengiyle hepimizin ortak algısını oluşturur. Oysa gözün entelektüel duyum organı olduğu benimsenirse, o görülen ev görsel imge açısından hepimizde benzer ya da aynı imgeleri oluşturacakken, bakışımızdaki nitelik ayrılıkları nedeniyle, evden aldığımız algıların aynı anlamlara geldiğini söylemek mümkün olmayacaktır. Ancak toplumsal kodlar da bu birlik her zaman mümkün olabilir, örneğin bir ulusun bayrağının rengi ve ulusal sembollerinin biçimi, o ulusu oluşturan bireylerde ortak görsel ve düşünsel imajlar oluşturabilir. (Karayağmurlar, 1990:45).

Söz konusu olan, beğeni nesnesinin tanınmış ve genel olarak toplum tarafından olumlu bir sıfat ya da ortak bir kod yüklenmiş olmasıdır. Bu tür değerler görecelidir ve doğru-yanlış, nitelikli-niteliksiz olarak değerlendirilemez. Öte yandan bazı evrensel, genel geçer, genel insansal olan, insan doğasına denk düşen değerler

de vardır. Bu değerler öğrenilmediği için farkına varılmamış ya da benimsenmemiş olabilir ancak insan doğasına daha uygundur. Bu değerle deyim yerindeyse ince beğenilere hitap eden daha yüksek bir bilinç eşiği gerektiren değerlerdir. Ancak eğitim yoluyla bu değerler bireye kazandırılabilir. Nedir bu değerler; sözgelimi estetik değerler bu kapsama girer. Resimsel unsurlar ya da plastik unsurlar, yüzlerce yıllık sınama yanılma yoluyla, sanatçıların yoğun çalışma ve araştırma çabalarının süzgecinden geçmiş, yaratıcı edimin sonucu bulgulanmış, insanın dünyayı algılama biçimine denk düşen en uygun diyebileceğimiz, “altın kural”lardan oluşmaktadır. Bu unsurların evrensel olması, insan doğasının her yerde aynı olmasından kaynaklanmaktadır. İnsan doğası, insanın biyolojik ve fizyolojik yapısından kaynaklanan ve doğa kanunlarına tabi olduğu özellikleri aracılığıyla dünyayı aynı ya da benzer algılaması anlamına gelir. Sözgelimi altın kesim, dünyanın her yerinde insanı etkileyen bir ölçüdür. Evrensel doğrular, beğenin tartışılabilirliğini ve evrensel beğenin varlığını gösterir. Ancak bu evrensel beğeni kıstaslarına rağmen, yine de beğeni farkları olacaktır. Bu nedenle beğenilerin sınıflandırılması, hiyerarşik bir düzen içine alınabilir. Beğenin sınıflandırılması, belki anlık güzellik ile evrensel güzelliğin birbirine karışmasını engelleyebilir.

Anlık güzellik duygusu zamana göre değişebilir ancak doğru; evrensel doğru keşfedildiğinde bütün zamanlarda ve bütün insanlar geçerli olan güzel yakalanmış olur, o zaman biz “artık zamanın içinde değil, tersine, zamanın bitip tükenmek bilmeyen bütün anlarıyla bizim içindedir. Biz artık ayrı ayrı kişiler değil, bir türüz. Bütün kafaların yargıları, bizimkiyle söylenmiş oluyor; bütün yüreklerin seçtikleri de yaptığımızla gösteriliyor. (Schiller, 1990:58).

Ancak burada eğer beğenin tartışılabilirliğini savunursak, beğenin normlarını da olduğunu belirtmiş oluruz. Acaba beğeni normları var mıdır, varsa nasıl belirleyeceğiz? Beğenin evrensel normları olmakla beraber, bu normlar çağa, topluma ve kültüre göre değişmektedir. Kagan, “Bir kimsenin beğenisinin niteliğini kestirebilmenin ölçütü olacak beğeni normları vardır. Bu normlar, belirli bir dönemde, bir toplumun, bir ulusun ya da bir kesimin estetik bilincinde oluşurlar ve insanların bireysel beğenileri için bir çeşit <<ölçüt>> olma görevini görürler” der (1993:113). Ancak başka bir yerde şunu da belirtmekten geri kalmaz; “Şunu da anlamamız gerekir, hiçbir çağ mutlak estetik hakikate ulaşamamıştır; çünkü toplumsal idealden bağımsız hiçbir mutlak güzellik yoktur ve olamaz.”(1993:113).

Kagan'ın mutlak güzellikten kastettiği şey, sabit ve bütün zamanlar için değişmeyen aynı biçimlerin kalıcılığı. Oysa sanat, özü gereği yeniliğe ve değişime açıktır. Mutlak güzelliği aynı biçimlerin kalıcılığı olarak görmek bu anlamda yanıltabilir bizi. Mutlak güzelliği, her dönem sanatın sürekli değişen biçimlerine rağmen, farklı kültürlerde ve farklı dönemlerde, eski biçimlerin de hala beğenilebilmesi, o biçimlerin mutlak güzelliği olarak kabul edilmesi gerektiğini gösterir.

Nitelik farklarına dayanarak beğenin tartışılabilirliğini savunduğumuza göre, beğeni kriterlerini de belirlemek gerekir. Fendrich, Hume'dan da ilham alarak, iyi beğenin tanımlanmasının bütün zorluklarına rağmen, ölçütlerin varlığını ısrarla savunur ve şöyle der; "İyi beğeni bütün zamanları aştıktan sonra netleşen ve belli bir nitelik ortaya koyan bir özelliğe sahiptir. "Manet'in eserleri kesinlikle güzeldir" demek, hemen hemen "Su 100 santigrat derecede kaynar" demek kadar evrensel bir gerçekliğe sahiptir." (2008). Fendrich'e göre beğenin tamamen subjektif olduğunu söylemek, estetik beğeni ile ilgili sorunları aydınlatmak için gösterilen çabaları çözümsüzlüğe iter.

Ziss, "Estetik, beğenin oluşumunu, somut toplumsal ve tarihsel koşullara bağladığından, tanımında her türlü düzgüsel (normatif) soyut yaklaşımı reddeder." (1984:288) der. Ancak, araştırmalarımızda beğeni için bir ölçüt ararken, gerek bizim ortaya koyacağımız ölçütler, gerekse bu konuda yapılmış yorum ve öne sürülen tezler arasında ölçüt olarak ortaya konabilecek en nesnel standartlar, David Hume'un öne sürdüğü beş maddelik beğeni standartları olduğunu söyleyebiliriz. Bu standartları açıklamadan önce, Fendrich'in, Hume'un beğeni hakkındaki düşüncelerini özetlediği şu ifadelerle yer vermek gerekir:

Kesinlikle çok önemli bilgiler içeren David Hume'un "Beğeni Standartları" makalesinde, bir kişinin farklı düzeyde birkaç iyi beğenisine dayanarak (güçlü bir duygu, hassas duyguları kendi bünyesinde birleştirir, pratikle geliştirir, kıyaslama yaparak mükemmelleştirir ve bütün önyargıları yıkar), o kişinin niteliğini belirlemenin imkânsız olduğunu belirtir. Bunun, böyle bir insanın muhtemelen var olamayacağı anlamına gelmeyeceğini ifade eder. (Hume'un standartları insana aittir, tanrısal olana değil. Hume, bir kimsenin estetik beğenisini her zaman tartışma konusu olmakla beraber, yargı gücü her zaman geçerli olacaktır, der. (2008c).

Huma'a göre beğeni standardı, "insan doğası" dır. Sanat, özü gereği hem değişime açık bir beğeni algısı, hem de evrensel klasik değerleri algılayan bir beğeni gerektirmektedir. "Hume'a göre, insan doğası, deyim yerindeyse, başka her şeye göre değişmeden kalan tek şeydir ve bu bakımdan beğenin mutlak tümelliği için olmasa bile, hiç değilse uzay ve zaman içerisindeki ampirik genelliği için bir temel sağlayabilir" (Hünler,1988:173). Hume, insan doğasının değişmeden kalan tek şey olduğunu, dolayısıyla belli evrensel standartların buna göre belirlenebileceğini belirtir:

...[o] halde öyle görünüyor ki, tüm beğeni çeşitliliğinin ve kaprisinin ortasında, belli genel takdir (approbation) ya da tekdir (blame) ilkeleri vardır ve dikkatli bir göz, bu ilkelerin etkisini zihnin bütün işlemlerinde izleyebilir. İçsel dokunun orijinal yapısından, bazı tikel biçimlerin veya niteliklerin hoşlanma uyandırması ve başka bazılarının hoşlanma uyandırmaması hesaplanır. (Hünler, 1988:174).

Söz konusu, genel beğenme ya da beğenmeme ilkeleri, beğeni standartlarının ne olduğu sorusuna cevap ararken, Hume'un öne sürdüğü standartların, plastik unsurların ustaca düzenlenmiş yapıtları değerlendirme sürecinde geçerli olduğunu savunan tezimizle paralellik göstermektedir. Buna göre, Hume'un şu düşüncelerine katılmakla beraber, arasında bir nitelik farkı hakkındaki tartışmalarımıza yukarıda değinilmiştir; "bu 'içsel doku' temelde homojendir, diğer bir deyişle duyu izlenimlerinin taşıyıcısı ilke bakımından her insanda özdeştir. Fakat buna rağmen "...beğenide çeşitlilik gözlemlenebiliyorsa, bu, 'içsel doku'nun az ya da çok saf (pure) olmasından ötürüdür" (Hünler, 1988:174).

Hünler, Ferry'nin Hume hakkındaki yorumunu bize aktarırken, beğeni konularında insan doğasının saflığının derecesini ölçebileceğimiz beş temel kriter sayar; "Bu kriterler, beğeni farklılıklarının sebeplerini göstermekle kalmazlar, aynı zamanda yargılarında diğerlerinden üstün olan, bir anlamda 'asıl' beğeniye belirleyen etmenleri de açıklar." (1988:174). Bu kriterler kısaca aşağıda maddeler halinde verilmektedir:

a) Sağlıklı Olma Koşulu: "Beğeni ve duygu konusunda bize gerçek bir ölçüt vermesi beklenen, yalnızca sağlıklı durumdur." (Lenoir, 2004:125). Beğeni yargısının nesneliliği öncelikle, bireyin sağlıklı olmasında yatar. Sağlıklı çalışmayan

duyu organları ya da sağlıklı bir zihin, dış dünyayı farklı, yetersiz çarpık algılayacaktır. “Hoş olmayan şeyleri hoş bulmak hastalık belirtisidir” (Timuçin; 1976:120).

Estetik beğeni, biyolojik olarak görme yetisine sahip olan ve bir çok şeyi hassasiyeti sayesinde duyumsayan görme duyusu olan gözle, bitip tükenmeyen bir şekilde görmesiyle başlar. (Beyinle ilişkili çalışan, açıkçası göz tamamen pasiftir) – Bazı insanlar, mesela diğerlerine göre daha çok renk skalasını, çeşidini ya da ton derecelerini daha çok fark edebilir. Diğer bir deyişle bazı insanlar kırmızı/yeşil renk kötürdür (yaklaşık olarak insanların % 8’i) ve az da olsa bazıları akromatopsidir (renkleri hemen hemen hiç ayırt edemezler). (Fendrich, 2008c).

Hasta bir insanın damak tadının değişmesi gibi, renk körlüğü ve hastalıktan dolayı halüsinasyon gören bir zihnin beğenisinin de bir ölçüt oluşturmayacağı kesindir.

Hepimiz akromatopsi olan birinin, resim öğretmeni (monokrom resim dışında) olmaması gerektiği konusunda hemfikir olabiliriz ve böyle bir öğretmenin renk konusundaki estetik beğenisine de pek itibar etmeyiz. Beethoven sağır olmasına rağmen kendi müziğini yarattı ama resim yapmanın doğası gereği, böyle bir mucizeyi imkansız kılar. (Fendrich, 2008c).

“Bütün insanların bir tablonun reel yapısını, bir görme ve zeka bozukluğu olmadığı (buna ruhsal saplantıları da ekleyebiliriz) düşünüldüğünde, benzer biçimde göreceklarını varsayabiliriz.” (Karayağmurlar, 1990:51). Öte yandan hasta olduğumuzda, “...deneyimimiz yanıltıcı olacaktır ve [bu durumda] genel evrensel güzelliği yargılayamayız. Ateşler içinde yatan bir insan, damağının lezzet konusunda karar verebileceğinde ısrar etmez; sarılığın etkisinde kalmış bir kimse de, renkler hakkında bir hüküm verme iddiasında bulunmaz.” (Hünler, 1988:174).

Benzer şekilde Lenoir şu yorumu yapar;

Sağlıklı insanın damağına tatlı gelen bir şeyin, hasta insana acı gelmesi gibi, bir yapıtı, beğenimizin iyi, kötü, sağlıklı ve duyarlı oluşuna göre güzel ya da çirkin bulabiliriz. Dolayısıyla beğeni, nesnenin niteliklerinin edilgin olarak algılanmasından başka bir şey değildir. Ne var ki, doğru algılamayı sağlayan koşulların çok ender olarak bir araya gelmesi ölçüsünde, güzel beğeni de ender rastlanan değerli bir niteliktir. Güzel beğeni, gerçekten de bir sanat yapıtının basit olarak algılanmasını aşar, çünkü tüm insanların ancak sağlıklı olduklarında üzerinde anlaşabilecekleri bir şeyin doğru değerlendirilmesinden başka bir şey değildir. (2004:124-125).

b) Uzmanlık Kriteri: Bilirkişi ya da uzman görüşü, sanat objesi veya estetik objeyi algılama konusunda yeterince eğitilmemiş, yeterli incelik ve hassaslıkla donatılmamış bir yargı organına göre daha nesnel olacağı kesindir. O halde ikinci koşul ya da ölçüt, bilirkişinin beğeni yargısıdır. “Bunun içindir ki estetik eğitim görmüş, beğenisi incelmış birisinin vereceği estetik yargı, böyle bir eğitimden yoksun kalmış bir insanın vereceği estetik yargıdan tabii olarak farklı olacaktır.” (Tunalı, 1983:105).

c) Deneyim ya da Kültürlenme Kriteri: Sanat alanında deneyim, birikim sanat yapıtını daha iyi tanımaya, dolayısıyla ince ayrıntıları ve özellikleri daha iyi algılamayı da sağlayacaktır. Bu anlamda deneyim ve kültür bir ölçüt olarak kabul edilebilir.

Güzellik, her bireyin ayrı ayrı değerlendirmesine bağlı olmaksızın, hangi ülkeye ya da döneme ait olursa olsun, bir yapıtın hoş gitmesine yol açan ilkelerin ortaya çıkarılmasını sağlayan bir deneyimin ürünüdür. Dolayısıyla aynı zamanda hem deneyi temel alır, hem evrenseldir, çünkü insanın doğası her yerde, her zaman aynıdır. (Lenoir, 2004:124)

Hume, sanatla haşır neşir olma, tanıma ve bu alanda biriken deneyimin aynı zamanda beğeni niteliğini iyileştireceğini ve artıracığını savunur. Hume’a göre, “incelik hususunda bir kimse ile bir başkası arasında doğal olarak büyük bir farklılık olmasına rağmen, (yine de) tikel bir sanatta pratik ve tikel bir güzellik türünün sık sık tetkiki ve seyri bu yeteneği arttırmaya ve iyileştirmeye yöneltir. (Hünler,1988:176)

O halde sanat yapıtlarını tanıyan, yasalarını bilen, uygulayan ve bu konuda geniş bir kültüre sahip bireyin beğeni yargıları nesnel bir ölçüt olabilir. Bu arada şu konuyu belirtmekte yarar var; Söz konusu ölçütler kesin ve değişmez ölçütler olamayacağını göz önünde bulundurmak gerekir. Ancak sağlıklı bir bireyin yargıları, sağlıklı bir bireye göre daha güvenilir, bilirkişi ya da deneyim ve kültür sahibi bireyin yargısının da deneyimsiz bir bireye göre daha nesnel olacağı da kuşku götürmez.

d) Kültürel Önyargı Farkındalığı: Kültür ve deneyim daha nesnel bir yargı oluşturma olasılığı sağlamakla beraber, yukarıda da belirttiğimiz gibi zaman zaman bu kültür öğelerinin etkisi altında kalarak, önyargılı yargılar vermeye neden olabilir.

Kültür, bizi özgürlüğe kavuşturmaktan çok uzak, içimizde her gücüyle yalnızca yeni bir gerekseme geliştirir; fiziksel bağlar, hep daha büyük bir ürkeklikle birbirlerine bağlanır; hem de öylesine ki, bunları yitirmek korkusu, iyileştirecek olan ateşli içtepiyi bile boğar ve acı veren boyun eğdirici yasalarda, yaşamın en üstün bilgeliği sayılır. (Schiller, 1990:20).

Önyargılardan kurtulmanın yolu eskiye ait değerleri yıkmaktan geçer. Schiller, “Ama işte doğruyu usa gösteren bu teknik biçim, onu gene duygudan saklar; Çünkü, ne yazık ki, us, iç duygunu nesnesini benimsemek isteyince, bunu önce parçalaması gerekiyor” der. (1990:4).

“Bizim dış dünyayı algılayışımız, onu görüşümüz, bu yüzden, sosyal ve psikolojik etmenlerin etkisinde olduğu kadar, bizim kültürel yapımız ve yaşama biçimimizle de ilgilidir.”(Karayağmurlar, 1990:45). Söz konusu yapı, genellikle önyargılarla katılaştır ve gerçekleri görmeyi, doğru algılamayı engeller.

Empirist öğretisi açısından herhangi bir yanlışlaşmaya meydan vermemek için, beğeninini içermek zorunda olduğu kültür öğesinin beğeni yargısından dışlanması gereken önyargıdan ayırt edilmesi, Hume’un denemesindeki dördüncü kriteri oluşturur. (Hünler, 1988:177).

Sanat tarihi bunun örnekleriyle doludur. Birçok sanatçının ve eserin zamanında anlaşılmasının nedeni, geleneklere bağlı kalarak önyargılı yargılar verilmiş olmasıdır. Oysa yeni biçimlere açık olmak, sanatsal olanın yasalarını kavramak, estetik olanı algılamak da genel evrensel olan çerçevesinde öğrenildiğinde, önyargılı yargıların sakıncaları ortadan kaldırılabilir. Hume’a göre bu tür sakıncaları engellemek sağduyunun görevidir:

...anlama yetisine tabi tüm sorunlarda, önyargı, sağlam yargılamayı yıkıp yok eder ve entelektüel yetilerin tüm işlemlerini saptırır. Önyargı, iyi beğeniye daha az karşıt değildir; önyargının güzellik duygumuzu bozma etkisi hiç de daha az değildir. Her iki

durumda da önyargının etkisini engellemek sağduyunun (good sense) görevidir. (Hünler, 1988:177).

Sağduyunun önyargılara karşı eğitilmesi, farkındalık düzeyinin artırılması da sağduyunun yanında bir eğitim sorunudur. Sanat eğitiminde özellikle önyargıyı yıkmaya yönelik bir eğitim sistemi temel olmalıdır. Böyle bir eğitim sistemi, yaratıcı düşünmeyi amaç edinen bir eğitim sistemi olabilir. Ancak burada bir paradoks olduğu savunulabilir. Mesela, Hünler; "... nasıl olur da beğenisini belli toplumsal pratikler içerisinde kültürleştiren bir insan, karşısına yeni çıkan bir sanat eserini yargılamada yargısını o pratiklerin şekillendirdiği zihinsel şemanın dışında tutabilir ve önyargıdan kurtarabilir?" (Hünler, 1988:178) diye sorar. Bir yandan bazı kriterlerin öğretilmesinden söz ederken, öte yandan kriterlerden bağımsız yargılar verebilmek gerektiği savunulmaktadır. Birincisi, söz edilen kriterler, belli bir akım, dönem, kültür ya da zamanla sınırlı olmayan, genel evrensel ya da insansal olan, sanatın hiç değişmeyen yasaları ya da öz'ünü oluşturan yasalardır. Bu yasalar yaratıcılık ve yenilik ilkelerine açık olmayı gerektirir. Yaratıcılık ve yeniliğe açık olma, önyargıya karşı temkinli olmayı sağlar. Özellikle geleneklere bağlı olmama şartı göz önünde bulundurulduğunda, bu sorun çözülebilir. İkincisi, önyargıya karşı uyanık bir bilinç eğitilebilir ya da geliştirilebilir. "Ama güzelliğin pek çok düzenlerinde, özellikle güzel sanatlarınkinde, uygun olan duyguyu duymak için çok fazla düşünmek gerekir. Yanlış bir beğeni, çok kez, tartışma ve düşünmeyle düzeltilir." (Arat, 1987:145-146). Sanat, özü gereği anlaşılması için, her şeyden önce devrimci olmayı gerektiriyor. Önyargısız ve yaratıcı olmayı, yeni fikirlere ve biçimlere açık olmayı gerektirir. Bu yeti ya da bilinç özellikle sanatçılarda mevcuttur. "Sanatçılar, tersine, varlıkların ve şeylerin benzersizliğini kavrar ve gerçekliğin gerçek deneyiminin saflaştırılmış değişkesi olan yapıt böylelikle, tipik olmayan bu kavrayışı başkalarıyla paylaşmanın bir tarzını oluşturur." (Lenoir, 2004:26). Yaratıcılık öğretildiği gibi, yeni biçimlere açık olmak da aynı şekilde öğretilir. "Matisse ya da Picasso gibi sanatlarının doruğuna ulaşmış sanatçılar bize, yaşamlarını daha önce öğrendiklerini unutmakla geçirdiklerini ve ancak her şeyi unuttuktan sonra yaratmaya başladıklarını söyleyip dururlar" (Lenoir, 2004:8). Sanat eğitimi alan öğrencilerin ve özellikle sanat eleştirmenlerinin de bu ilke ışığında sanat

yapıtına yaklaşımları gerekir. Yeni biçimlere açık bir bilinç, bütünüyle olmasa bile, yüksek oranda önyargıdan bağımsız yargılar verebilir. Öte yandan:

...kültüre dayalı yargı, önyargıya dayalı yargıyla karıştırılmamalıdır. Beğeni yargısının nesneliliği, kendisinin nihai ilkesine, yani insan doğasına sadık kalmasına ve dolayısıyla metafizik kurgulardan vareste doğal bir yargı olmasına bağlıdır. O halde insan doğası kültürlü hale getirilebileceğine göre, beğeni yargısı da hiç kuşkusuz kültürleştirilebilir bir doğal yargı türü olarak ele alınabilir; fakat yapaylık ögesi içerdiği için, önyargı, ne doğal yargının ne de beğeni yargısının temeli olabilir. (Hünler, 1988:177).

Sanımız önümüzdeki en önemli sorulardan biri, beğenin önyargılı olup, olmadığı sorusudur. Beğeni yargısının geçmiş yaşantıların etkisiyle verildiği gerçeği, beğenin ön yargılı olduğuna yönelik bir işarettir. Yargı, kendinden önce bellek deposuna kaydedilmiş bilgilere göre verilir. Bellek, daha önce beyne kaydolmamış bir bilgiye dayanmayan yeni bir olgu, olay ya da nesne ile karşılaştığında onu anlamlandırmakta güçlük çeker ve mümkün olan en kısa sürede bir anlam vermek için daha önce hafızaya kayıtlı olan bilgilerin arasında en yakın, en benzer olanla ilişkilendirerek anlamlandırmaya çalışır. Aynı şekilde bir estetik yargı da, geçmiş yaşantıların içinde edinilmiş bilgi, duygu ve değerlerin etkisiyle verilir. Estetik nesne karşısında verilen yargının dayandığı bilgi, duygu ve değerlerin arka planındaki insan psişesini oluşturan düzeyleri Kagan şöyle açıklar; "...değer yönlendirmenin birbirinden nitel olarak farklı iki düzeyi vardır; biri, fizyolojik, ya da daha doğrusu, psikofizyolojik düzey, ötekiyse zihinsel, toplumsal-psikolojik düzeydir." (Kagan, 98:1993). Beğeni nesnesi karşısında verilen yeni yargı da, aynı şekilde, psikofizyolojik ve sosyo-demografik etkilerle verilir. Dolayısıyla önyargısız bir estetik yargının verilmesi çok zordur. Ancak eğer birey bunun farkına varırsa ve önyargılara karşı uyanık bir bilinçle estetik nesneye yaklaşmak gerektiği yönünde bir sanat eğitimi alırsa, o zaman önyargılarını yıkabilir.

e) Zeka Veya Anlama Yetisi Kriteri: Hume, nihayet, yukarıdaki son kriterlerle bağıntılı olarak beğeni sahibi insandan 'sağlam anlama yetisi' olması gerektiğini savunur. Hume'un 'sağlam anlamayeti'ne sahip olmaktan kastı; bir sanat eserinin anlamını kavrayacak kadar keskin bir zekâyâ sahip olmaktır. "...her sanat eseri, aynı zamanda, kendisi için hesaplandığı belli bir amaca veya gayeye

sahiptir ve bu amaca ulaşmaya az ya da çok uygun olması ölçüsünde az ya da çok mükemmel sayılmalıdır.” (Hünler, 1988:178). Zeki bir insan, sanat yapıtının amacına uygunluğunu anlama yetisine de sahiptir. Yukarıda da söz ettiğimiz, sanatta plastik unsurların yetkin kurgusu, yaratıcılık, arka-planda yatan anlam ve temanın derinliği ve içerik biçim uyumu gibi sayabileceğimiz bu amaçlar, yaratıcı ve önyargısız bir algı ile düşünen keskin bir zekâ tarafından değerlendirilebilir. Hume’a göre “...iyi beğeni akıllı öngerektirir veya akıl beğeniye müdahale eder:...pek çok bakımdan olduğu gibi, bu bakımdan da akıl, beğeninin özsel bir parçası değilse bile, en azından bu ikinci yetinin işlemleri için gereklidir.” (Hünler, 1988:178). En azından şöyle denilebilir; Yeni biçimler, düşünceler ya da akımlar ortaya çıktığında, onu fark etmek, algılamak ve doğru değerlendirmek için keskin zekâ ya da Hume’un deyimiyle sağlam anlama yetisi gereklidir.

Beğeni sorunlarını çözümlemenin en uygun yolu, belli nesnel kriterler, beğeni standartları, değerler ölçütleri belirlemektir. Ancak söz konusu insan deneyimleri ve duyguları olunca, bu pozitif bilimlerde olduğu gibi formüllerle ortaya konabilecek kadar kolay görünmemektedir. Sorun insan deneyimi olunca, ölçüt belirlemenin yolu da deneyimlerden geçer gibi görünmektedir. Sonuç olarak Hume’un öğretilerinde temel nokta, “her zaman her yerde işlemleri değişmeden kalan kendine-yeter öznel bir bünyedir.” (Hünler, 1781:988). Leath de, Baumgarten’a dayanarak, alımlayıcının canlı, yoğunlaşmış deneyimlerinden, bir sanat yapıtındaki estetik değerleri keşfedebileceğine inandığını belirtir.

Estetik değerlerin en anlaşılır ve mantıklı açıklaması budur; Tek ölçüt, izleyicinin sanat yapıtına yönelik canlı deneyiminden doğan kriterdir. Bu basit, etkileyici tanımlama, sanat yapıtını sanat deneyiminden ayırmaya çalışan estetisyenlerin çabalarına tam bir zıtlık teşkil etmektedir. Ben sanatın sanat deneyiminden bağımsız kendi başına var olamayacağını savunuyorum. Bu nedenle sanatı tanımlayan bütün sorular, estetik deneyimi anlamaya göre ikincil derecede önem arz ediyor. (1996).

Ancak kendine yetmeyen bir bünye için ne diyebiliriz. “Kimin bakışı peçelenmişse, kim gerekli yetişme ve yetenekten yoksunsa, elde edilen sonuçların doğruluğunu göremeyecektir.” (Geiger, 1985:137). O halde kendine yeten bir bünye için yapılacak tek şey, nitelikli bir sanat eğitimi ve sanatsal kültürün

yaygınlaştırılmasıdır. Zekâ ise genetik olduğundan, belki sağlık koşullarının iyileştirilmesiyle bu sorunun giderilmesine katkı sağlanabilir.

Son olarak, sağlıklı, zeki, uzman, kültürlü ve önyargısız bir kişinin, estetik nesnenin ya da beğeni nesnesi olarak sanat yapıtının niteliklerini ve nihayetinde evrensel beğeni ölçütlerine uygun olup olmadığını belirleyebilmesi için, Kagan'ın önerdiği çok uzun ve karmaşık çözümleme, nesnel bir ölçüt sunabilir gibi görünmektedir. Sanatın özünün karmaşık, çelişmeli ve çok yanlı olması nedeniyle, söz konusu nesneyi çözümlmek için Kagan'ın önerdiği şu sistem göz önünde bulundurulabilir:

- 1- “O nesnenin karmaşık yapısını tanımalı, karmaşık-olan yalın-olan gibi vermemeli, yani, bütünüün özelliklerini, o bütünüün belli bir bileşken ögesinin özelliklerine indirgememeli;
- 2- O nesneyi çözümlerken, bütünüün kendine özgü niteliğini göstermek ve bunda kararlık derecesine ulaşmak için gerekli olan yeterli bileşken yanları (öğeleri ya da alt sistemleri) açığa çıkarmalı;
- 3- O sistemin temel bileşkenlerinin birbiriyle ne gibi ve ne türde bir bağıntı içinde bulunduğunu, yani bu bağıntının düzenleşik mi, alt-sırasal mı, yoksa ikisi birden mi olduğunu açıklayarak, o sistemin yapısını modellendirmeli;
- 4- Eğer başından gerekiyorsa, o sistemin bir takım bileşkenlerini titizlikle inceleyerek, bunların birbirlerinden ne denli bağımsız olduklarını göz önüne almalı, yani bu bileşkenler bütünüün arasında, bileşkenlerin gerçekten var oldukları ve işlev gördükleri ilişkiyi doğru olarak kurmalı; böyle bir yaklaşımla, bu gibi karmaşık sistem-belirten bir nesnenin, aynı zamanda, genel bir sistem'in bir alt-sistemi olduğunu görmeli;
- 5- Sisteme özgü bir görüşü yalnızca araştırılan nesnenin çözümü için gündeme getirmemeli, o nesnende içerikli tüm nitelikler ile o nesnenin dinamikleri arasında olduğu kadar, o nesnenin gördüğü tüm işlevler arasında da, karşılıklı bir bağıntı olduğu için, araştırılan nesnenin, aynı zamanda, kökenleri ile işlevselliğini de gündeme getirmeli;
- 6- Buradan ortaya çıkacak eşbiçimlilik düşüncesinden yararlanmalı, yani birbirine bağımlı farklı sistemler arasındaki yapıyla benzerliği, karşılıklı yansıtma ya da karşılıklı ortaya koyma yoluyla vererek, bu farklı sistemleri daha kapsamlı tek bir sistem altında bir araya getirmeli;
- 7- Eğer o sistem dural değil, dinamik; dönüşüme, evrime, gelişime elverişli ise, o sistemi bu dinamikleri içerisinde araştırmalı, yani, araştırmacı, araştırmanın yapısal-işlevsel yanları ile oluşsal-tarihsel yanlarını birbirine bağlamalıdır”. (1998:50-51).

Görüldüğü bir estetik nesnenin ya da sanat yapıtının nesnel beğeni ölçütlerine uygunluğunu belirlemek basite indirgenecek bir olgu değildir. Son derece karmaşık, çok yönlü ve titizlikle incelenmesi gereken sanat yapıtı, ancak bu

aşamalardan sonra nesnel değerlendirilmiş olabilir. Bir sanat yapıtının evrensel yönden değerlendirmenin daha kolay ancak daha uzun zaman alan güvenilir başka bir yolu daha var. O da bir yapıtın tarih süzgecinden geçtikten sonra varlığını hala devam etmesi, zamanını aşan varlığını korumasıdır. Bir sanat yapıtı bu aşamalardan sonra, görece beğeni tartışmasından muaf olarak değerlendirilebilir artık. O zaman diyebiliriz ki, beğeni üzerinde tartışılabilir hatta uzlaşılabilir. Ama ne var ki, bu uzlaşım mutlak değildir, relativdir. (Tunalı, 1983:108). Dolayısıyla “beğeniler tartışılmaz” tartışmasına verilecek son söz, Croce’nin deyimiyile, “Beğenin ölçüsü, fantezinin sezgiye dayanan mutlaklığı içindeki mutlaklıktır” (1983:227) denilebilir.

1.1.5. Estetik Beğeni Eğitimi

Beğeni oluşumunun toplumsal-kültürel bir olgu olduğu, sosyal yaşantının içinde geliştiği ve beğenin etkisinde kaldığı etkenler “Toplumsal Etkileşim Sürecinde Beğeni Oluşumu” başlığı altında belirlendikten sonra, beğenin daha kontrollü, daha disiplinli olarak oluşturmanın gerektiği örgün eğitimin rolü “Türkiye’de Sanat Kültürü Ve Sanat Eğitimi” başlığı altında ve bu bölümde ele alınmaktadır. Estetik konusunda kuramsal bilgi, sanat tarihi, estetik, sanat yapıtı izleme-tanıma-eleştirme-inceleme-analiz etme gibi çok yönlü çözümleme ve sanatsal uygulama etkinlikleri beğeniye belirleyen en önemli faktörler olduğu vurgulanmaktadır.

Sanat eğitiminde, estetik beğenin amacına uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için, öncelikle estetik eğitimin doğru tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca estetik eğitimin nitelikleri belirlenmeli ve nasıl bir estetik eğitimin olması gerektiği ortaya konmalıdır.

Estetik beğeni eğitimi tanımlanmaya çalışıldığında, geleneksel sanat eğitiminden farklı bir anlayışla karşılaştığı görülür. Estetik eğitimin okullarda sadece yetenek geliştirme, resim yapma, çizim teknikleri öğretme ve kuru bilgilerin aktarımı olmadığı görülmektedir. Bunların yanında, daha çok bir algılama biçiminin kazandırılması olarak düşünülmesi gereken estetik eğitimi, öğrencinin algılama ve bakış açısını, düşünme biçimini daha nitelikli bir düzeye çıkarmayı hedef alır. Bu

görüşte olan Haynes, “Estetik eğitimi tanımlamanın en kolay yolu, onun ne olmadığını belirtmektir”(1999) der. Haynes, estetik eğitimi, resim çizmenin bir takım teknik yollarını öğretmek veya doğayı gerçekçi bir şekilde resim yüzeyine aktarmakla ilgili dersler vermek gibi kuru teorik bilgileri aktarmakla yetinmek olmadığını belirtir. Estetik eğitimin daha çok, sanatın tanımlanamayan karakteristik bir özelliği ile ilgili olduğunu belirtir. Bu karakteristik özellik, insanın algılama şeklini ya da bakış açısını değiştiren ve dolayısıyla duygulanımlarını etkileyen bir özelliktir. Estetik eğitim bireyi, dünyayı, nesnelere ve sanat yapıtlarını daha nitelikli bir şekilde algılamaları yönünde eğitmektir. Gerek çevreye ve estetik nesneye, gerekse etik değerlere yaklaşımını nitelikli bir çerçeveye sokmaktır. Estetik beğeni eğitimi, dünyaya yöneltilen kaba, gelişmemiş ve incelmemiş bir bakış açısını değiştirmek ve onu daha nitelikli, daha güzel bir algılama şekline sokma eğitimidir. “Sanat eğitiminin temelinde, öğrenciyi gözle düşünmeye alıştırmak, doğaya, olaylara ve yaşama bilinçle bakmayı öğretmek ana unsur olarak kabul edilmektedir.” (Yılmaz, 1998:1). Söz konusu algı, edilgen bir algı değil aynı zamanda yaratıcı, dönüştürücü bir niteliği olan etkin bir algılamadır. Eğitim kadar, çevrenin de bu konuda çok önemli bir payı vardır. Ancak eğitime düşen görev çok büyüktür.

Estetik eğitim, özü ve amacı, uyumlu bir şekilde gelişmiş, gerçekliğin dönüştürülmesine, estetik idealin gerekleriyle uygunluk içinde yeniden örgünleşmesine, etkin bir payla katılmaya can atan bir kişilik yetiştirmektir. Bu yoldaki başarıya yol açan araçlar, sanatsal eğitim araçlarıdır, yani değişik toplumsal grupların (yaşa ve mesleğe göre) ve bütünüyle toplumun, insanlığın kültürel ve sanatsal kazanımlarının elden geldiğince yetkin bir biçimde özümsemelerini hedef alan önlemlerin oluşturduğu, büyük ve dallı budaklı bir dizgedir. Estetik eğitim , beğeniyi ve estetik algı yetisini geliştirmekten başka, dolaylı yolla yüksek moral nitelikler oluşturmak, imgelemin ve yaratıcı düşüncenin serpilip gelişmesini sağlamak zorundadır. (Ziss, 1984:294).

Eğitimin amacı, istendik yönde davranış değiştirmek ve geliştirmek ise, estetik beğeni eğitiminin amacı da, istendik yönde duyum ve algıları geliştirmek olmalıdır. Duyum ve algıların değişmesi, davranış ya da düşüncelerin değişmesinden daha zor görünmektedir. Çünkü kökü bilinçaltına dayanan duyguların değişmesi, o derece etkili eğitim yöntemlerini de gerektirir. Duyum ve algıların değiştirilmesi ve geliştirilmesi zor görünse de, imkansız değildir. Hume öğretisinde, “...tüm körlüğüne karşın beğeni, öğretisi olan bir yetidir. Bu öğretiyi, çözümlenebilir ve öğretilir.” (Arat, 1987:145). Beğeni öğretisi çözümlenebilir ve öğretilir çünkü “beğeni,

donmuş, statik bir şey değil, tersine, gelişen, oluşan, daha doğrusu eğitime muhtaç bir yetidir.” (Tunalı, 1983:105). Beğenin değiştirilebileceği, geliştirilebileceği, eğitilebileceği gerçeği, deyim yerindeyse yüreğe su serpen bir umut kapısı aralar bize. Ancak sadece teorik bilgiye dayanan ya da sadece uygulamaya dönük bir eğitim sisteminin bunu geliştirmeyeceği açıktır. Ezberci bir eğitim, tanımlamalara dayanan, teorik bilginin aktarılması zihniyeti, bilgiyi ezberleyen ama kavrayamayan, yaşamına sokamayan ve yaşayamayan insan tipi yaratır. Estetiğin ne olduğunu bilen ama estetik değerleri duyumsayamayan bir insan tipi, sanat ve estetik eğitimin amaçlarına ters düşer. Sanat eğitimi almış öğrencilerin, sadece birkaç sanatçyı tanıması, birkaç büyük ressamın adını ve en ünlü eserlerinin adını bilmesi, estetik eğitimin gerçekleştiği anlamına gelmez. Maalesef sanat hakkında konuşulduğunda ya da gözlemlerimize dayanarak sınavlarda öğrencilere sanatçıları tanıyıp tanımadıkları sorulduğunda tek bildikleri örneklerin Picasso, Leonardo da Vinci, Salvador Dali ve biraz daha ilgili görünenler Van Gogh’u örnek verirler. Ancak tam olarak eserleri ve sanatları hakkında en ufak bir bilgileri ya da düşünceleri yoktur. Bu tip bir eğitim, aşağıda alıntı yapılan farklı makale ve yazılardan da anlaşıldığı kadarıyla, sadece ülkemizin sorunu olmadığı görölmektedir. Sanat, genellikle geniş halk yığınlarına ulaşamamaktadır. Her zaman geniş halk yığınları ile sanat ve felsefe gibi yaşamın derin ve entelektüel içeriğiyle ilgili yanı arasında büyük bir boşluk vardır. Toplumsal kültür ve gelenekleri devam ettirme gibi olumsuz etkilerin bunda büyük payı vardır. Read, “Estetik içtepileri, bizim süper-ego’larımız doğrultusunda bir kişilik olarak eğitime gibi bir riskli taraf da var, öyle ki iyi bir yurttaş olarak yetiştirilen çocuk <<çağlar boyu uzayıp giden değerler ve geleneklerin bir taşıyıcısı olarak kuşaktan kuşağa geçen bu zinciri tamamlasın >> diye düşünölüyor” der (1981:124). Buna benzer nedenler uzun uzun tartışılabilir, ancak konuyu fazla dağıtmadan ezber bilginin estetik beğeniye bir katkısı olmadığı açıklamalardan birkaç örnek verelim. Read, kendi yaşadığı bir deneyimden yola çıkarak, kuramsal bilgi ile estetik algının nasıl birbirinden ayrı olduğu, sadece kuru teorik bilginin tek başına estetik algılamayı etkilemediğini şu örnekle açıklamaktadır;

Örneğin bir öğrenci, Sanat tarihine ait bütün olayları (sanatçıların doğum ve ölüm tarihlerini, deyimlerin ve teknik işlemlerin tanımlamalarını hatta konunun psikolojik yanlarını) inceden inceye biliyordu, fakat bir kısım sanat eserindeki estetik değerleri arasında bir ayırım yapamıyor, onları tanıyamıyordu. (1981:122).

Benzer şekilde Hume, us ile beğeni arasındaki ayrımı şu örnekle vermektedir;

Virgil'i okurken, Aeneas'ın yolculuğunu haritanın aracılığı ile incelemekten başka bir haz duymayan bir matematikçi, her Latince sözcüğün anlamını pekala anlayabilir ve bunun sonucu olarak şiirin tümü hakkında belirli bir düşünceye, hatta şiirin tümü hakkında, şiirin coğrafyasını böyle kesinlikle incelememiş olanlardan çok daha belirli bir düşünceye sahip olabilirdi. Bundan ötürü O, şiirin içindeki her şeyi bilirdi ama şiirin güzelliğinden habersiz kalırdı. Çünkü güzellik, şiirde değil, okuyucunun duyu ya da beğenisinde bulunur. İnsan, kendisine bu duyguyu duyuracak yaradılış inceliğinden yoksun ise, bir melek kadar bilgili ve anlayışlı olsa bile güzellikten habersiz kalacaktır. (Hume'dan akt. Arat, 1987:145).

Hofstra Üniversitesinde estetik eğitimi veren Fendrich'in gözlemleri, başka ülkelerde de yaygın olan bu sorunun sonuçlarına işaret etmektedir;

Üniversitede birinci sınıf öğrencileri, müzikten kıyafetlere, yemek ve elektronik cihazlara kadar her şeyle ilgili sahip oldukları beğenileri ile kampüse gelirler. Bilinçli ya da bilinçsiz sanatla ilgili belirli bir beğeni de geliştirmiş olurlar. Beğeni, gençlerde kişilikleriyle oluştuğu şekliyle, birinci sınıf öğrencileri ya herhangi bir beğeniye sahip olmadan ya da kötü bir beğeniye gelirler -sadece sanatla ilgili değil, her şeyle ilgili- ama her iki durumda da beğenilerinden son derece memnunlar. Onları değiştirmek gibi bir beklentileri ya da istekleri yoktur. Buradaki paradoks, kendilerine özgü ve kişisel olduğunu düşündükleri beğenileri, aynı durumda olan diğer üniversite birinci sınıf öğrencileri tarafından da son derece saygı görmesidir..Eğer üniversite öğrencilerinin sanat ile ilgili bir fikirleri varsa, bu da genellikle M.C. Escher ve Salvador Dali'nin iki büyük ressam olduğunu bilmeleridir. Bunlar da genellikle Van Gogh'un yıldızlı gece resmini seven ve bir şekilde lisede sanat tarihi dersini almış olanlardır. (2008).

Görüldüğü gibi beğeni eğitimi sorunsalı evrensel bir sorun gibi görünmektedir. Estetik beğeniye gelişme olanağı sağlamayan bir sanat eğitimi anlayışı, Geiger'in deyimiyle sanat alanında amatör ruhuna sahip bireylerin yetişmesine neden olur. Bu bireyler sanat kültürü ve ülkenin geleceği açısından bir tehlike oluştururlar. Estetik eğitimi, estetik bir beğeni vermekten uzak ise, bu eğitimde yetişen öğrenciler amatör ama bu konuda söz sahibi olmakla yükümlü görürler kendilerini. Bu amatör ruhu, sanat kültürüne şu açıdan zararlıdır; sanat eğitimi aldığı gerekçesine dayanarak, kendinde söz söyleme hakkı gören öğrencinin ya da yetişmiş bireyin, gelişmemiş bir beğeni ile sanat yapıtına yönelik çoğunlukla yanlış yaklaşım ve yorum tarzı tehlikeli bir hal alır. "Amatörlüğün en tehlikeli,

sökülmesi güç ve ruhsal bakımdan karmaşık olanı, görünüşte sanat eğitimi görmüş kimselerin amatörlüğüdür.” (Geiger, 1985:30). Temelde estetik bir eğitim almamış bireylerin, kariyer, eğitim ya da yaşça belli bir yere gelmiş olmaları, durumu değiştirmez. Beğeni, yaşça gelişen bir kişilik özelliği değil, muhakkak sanat eğitimi almayı gerektirir. Maalesef ülkemiz için yaygın olan bu durum, başka bir çok ülkeler için de geçerlidir. Fendrich, yaşadığı bölgede tanıdığı insanlar hakkındaki şöyle bir yorum yapar; “... beğenileri sıg ya da kötü olanlar sadece üniversite öğrencileri değildir. Beğenileri ya berbat ya çok sıradan ya da tamamen beğeniden habersiz olan birçok entelektüel, akademisyen, bankacı, doktor ve avukatlar gördüm.” (2008). Madra, benzer sorunların varlığına, ülkemizde özellikle görsel sanatlarda aydınların tutumuna işaret etmektedir;

Türkiye’de günümüz sanatının başlıca sorunlarından birisi, bu üretimin geniş kitle tarafından anlaşılması değil; çünkü bu modern sanatın doğduğu Batı Avrupa ülkelerinde de geniş ve tutucu kitle Matisse, Picasso ve Dali’de takılmış durumdadır. Sorun, aydınların ve akademisyenlerin görsel/nesnel sanat ürünlerinin kurduğu düşünsel düş ve eğretilme dünyasını ve bunları üretenlerin söylem ve duruşlarını anlamaya, okumaya ve kabul etmeye direnmeleridir; görsel sanat üretimini benimsemiyor ve desteklemiyorlar! Yaşamı modernist kurallarla sınırlanmış bir bilgiyle ve yalnız yazın, tiyatro ve sinema üstünden yorumlamaya devam ediyorlar.”(Madra, B.<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazarYazisi&Date=04.10.2008&ArticleID=901588>. (25 Temmuz 2009).

Aydın, elit ya da entelektüel kesimin bile çoğu zaman yabancı kaldığı, estetik algıdan yoksun olduğu hatta bazen “ben anlamam” diyebildiği bir toplumda, sanat eğitimi ve dolayısıyla estetik eğitiminin sorgulanması gerekir. Toplumda ilkel bir beğeni düzeyi, sanatın çöküşünü de beraberinde getirir. O yüzden toplumda beğeniye geliştirecek önlemler ve yeterli bir estetik eğitimin gerçekleştirilmesi için gerekli adımların biran önce atılması gerekir. Böyle bir estetik eğitimin hedefini de Kagan, açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

Toplumumuzda insanların estetik olarak eğitilmesindeki en önemli hedeflerden biri de hiç kuşkusuz sanat algısı ve sanat araştırmasında ilkelik kadar, estetizm’in de üstesinden gelinebilmesidir. Doğru yönlendirilmiş bir estetik eğitimi insanlara sanatsal biçimi tam etrafıca sökebilmeyi, böylelikle de sanatsal biçimde yatan anlam kapsamını kavrayabilmeyi öğretir. (1993:450).

Monroe Beardsley, estetik eğitimin, temel amacı beğeniye geliştirmek olan iki görevi olduğunu iddia eder; 1- Karmaşık ve ince (kolay algılanmayan) nesnelere,

birlik ve bütünlüğü içinde oluşan çeşitlilikten estetik haz alma kapasitesi geliştirmek ve 2 - Güzel nesnelere alınan estetik hazzı artırmak. Beardsley'a göre, güzel nesnelere doğal olarak zaten mükemmel ve güzeldir. Güzel bir kompozisyonun kurallarına uygundur. Hoşa gitmek için renk, çizgi, biçim olarak en güzel özelliklere sahiptir. Önemli olan, insanın zaten kendisinde varolan ruhsal enerjisini, hayal gücünü kullanarak, dikkatini nesnenin güzelliklerine yöneltmesi, güzellikleri görmek için konsantre olmasıdır. (Haynes, 1999). Ancak bu görme biçimi ve konsantre olma yetisi eğitimle kazandırılabilir.

Estetik beğeni eğitimi, duygu ve algılama eğitimidir. Burada teorik bazı bilgiler vermekten daha farklı olan ve dolayısıyla daha zor olan şey, nasıl bakılacağı ve nasıl görüleceği, görülen şeyin nasıl hissedileceği, yaşanacak haz ve duygu kazanımları ile ilgilidir. Bu kazanımları elde eden birey, estetik bir algıya sahip olacak ve çevresine daha olumlu bakmayı, daha olumlu deneyimler yaşamayı öğrenecektir. Estetik beğeni eğitiminin amacı, görsel algıyı ya da beğeniyi daha olumlu bir deneyime dönüştürmektir. Bu olumlu deneyim, Leath'in de belirttiği gibi, kişinin kendini iyi hissetmesini sağlayan ve haz veren bir deneyimdir. Bu deneyim, kişinin sürekliliğini arzu edebileceği ya da tekrar bu deneyimi yaşamak isteyeceği zevkli bir deneyimdir. "Estetik eğitim ya da öğretim insanların estetik düşünme yetilerinin geliştirilmesi ve bu yolla kişinin mutlu olmasını sağlayan bir yol olarak görülmektedir."(Akın, 2006:1). Estetik beğeni eğitimi kısaca bireyi sanat eğitimi yoluyla mutlu olmasını sağlayan estetik bilincin kazandırılması demektir.

Estetik beğeni eğitimi yoluyla estetik bilincin oluşturulması, yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı, bilgi birikiminden çok, yaratıcılık, estetik algılama yetisi ve empati kurma becerisi gerektirir. Sınırları ve ölçütleri belli olmayan bir alan olması dolayısıyla estetik eğitimi, eğitimi veren eğitmenin, estetik beğeni eğitimindeki başarısı, sahip olduğu estetik beğenisi ile sanatçının sanat yapıtını yaratırken sahip olduğu bakış açısını öğrenciye aktarabilmesinde yatar. Kagan'ın "ortak yaratım" ya da "sonradan yaratım" (1993:449) dediği yetiye sahip olması ve bu yetiyi öğrencilerine aktarabilmesini gerektirir. Çünkü Kandinsky'nin de belirttiği gibi, "Anlamak, seyirciyi eğitmek, onu sanatçının görüş açısını paylaşmaya ikna

edebilmektir.” (1981:22). Bunun için, eğitimcinin, sahip olduğu bilgi birikimi, kültürü ve gelişmiş beğenisi ile harmanlaşmış sezgileri ışığında, yaratıcı bir yaklaşım sergilemesi gerekir.

Estetik eğitimin diğer bir zorluğu, öğrencinin kültür birikimi, ufku ve sezgilerinin de devreye girmesidir. Estetik deneyim, bir çeşit kişisel bir keşiftir aslında. Bu nedenle eğitmenin, estetik objenin alımlanması sürecinde, öğrenciye bir yere kadar eşlik edebilmektedir. Batur, estetik bilgiye ulaşmak için okurun kendine bir kullanım kılavuzu yaratması gerektiğini ve bu kullanım kılavuzunu şu şekilde oluşturabileceğini belirtir; “Okurun sezgi gücü, ufku, birikimi, özneliği belirler kılavuzu–yararlanıyor, yararlanabiliyorsa bilimsel yöntemlerden kendi bakışına kattıkları da önemi küçümsenemeyecek bir pay alır orada.” (Batur, 1987:21).

Leath’e göre Baumgarten de, izleyicinin üretken ve canlı bir ilgiyle sanat yapıtına yaklaştığında, estetik değerleri deneyimleriyle fark edebileceğine inanmaktaydı. (1996). Demek ki, estetik eğitim, sanat eğitimi yanında, izleyicinin estetik objeyi alımlaması sürecinde, alımlayıcının sezgi gücü, ufku, birikimi gibi özelliklerinin de katıldığı, çok katmanlı bir dizge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu katmanları oluşturan en önemli faktörlerden biri de, sanat eğitiminin yanında, beğenin toplumsal oluşumu başlığında değinildiği gibi sosyal yaşam ve sanatsal kültürdür.

Estetik beğeni sorununun temel nedenlerinden biri de, beğeni sınırlarının çok belirsiz ve öznel bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Son derece değişken olabilen beğenin eğitim yoluyla geliştirilebileceği savı, nasıl bir sanat eğitimi sorusuna yanıt aramaya yöneltir bizi. Diğer bir deyişle, herhangi bir deneyim ya da estetik olmayan bir deneyim nasıl estetik bir deneyime dönüştürülebilir, sorusuna cevap bulmak gerekir. Leath, estetik deneyimden haz almanın, estetik beğeniye geliştirmenin diğer bir deyişle, görsel algının ya da beğenin olumlu bir deneyime dönüştürülebileceği fikrini iki temele dayandırır; Birincisi bütün deneyimler estetik olarak nitelendirilebilir. İkincisi estetik deneyimin niteliği, deneyimin üzerine yoğunlaşan kişisel ilginin şiddeti ve süresi tarafından

belirlenebilir. Daha önce de değinildiği gibi Leath, olumlu estetik deneyimin, deneyim üzerine daha fazla kontrol arzusunun olmadığı, alımlayıcının kendini deneyimin akışına bıraktığı bir deneyime konsantre olmakla gerçekleştirilebileceği sonucuna varır. (1996).

Leath'e göre, bütün deneyimlerin estetik olduğu kavramı, bütün deneyimlerin bir algılama olduğu fikrine dayanmaktadır. "Bizim en çok yoğunlaştığımız algılamalar, bizim nitelikli estetik deneyimlerimizdir" (1996) der. Bir estetik deneyimin niteliği, deneyimin üzerine yoğunlaşan dikkatin yoğunluğuyla (konsantrasyonuyla) nitelendirir. Ancak bu konsantrasyon baskı altında olan, sıkı bir denetim altında olan bir konsantrasyon değil, kendiliğindenliği olan bir konsantrasyondur. Ancak eğitilmiş ince bir beğeniye sahip olmayan birinin bu konsantrasyonu sağlaması zor görünmektedir. Leath, gözden kaçırmış gibi görüldüğü bu noktaya sonradan değinir ve sanat deneyimi olmadan, estetik deneyimin yaşanmayacağını, bu sanat deneyiminin bir çeşit estetik beğeni eğitimi olduğunu vurgulamaya çalışır.

Kagan, Sovyet psikologların araştırmasına dayanarak, "insan psişesinin, çeşitli etkenlerin etkisi altında belli bir duyarlılık ve eğilim içine girdiğini; bu psişik yönlendirmenin, insanın davranış ve eylemlerinin üstünde bir etkinlik gösterdiğini belirtir. Bu etkinlik, sanat yapıtının algılanışı sırasında insanı bir hazır oluş durumuna sokmakta ve daha bir sergiye, konsere, müzeye gidildiğinde başlar. (Kagan, 1993:448). Bu durumda alımlayıcı sanat yapıtı karşısında, estetik bir haz alacağı, sanatçısıyla iletişime gireceği, yeni bir bilgi edineceği, ortak yaşantılarıyla ilgili deneyimler öğreneceği, ve sanatsal yaratıya dolaylı bir katılım umudu gibi bir yığın beklenti içine girerek yaklaşır. Bu beklentiler sanat yapıtı ve alımlayıcı arasındaki iletişimde, alımlayıcının da kültürünün ve kişiliğinin estetik beğeni niteliğinin devreye girdiği bir algılama başlar. Gelişmiş bir estetik beğeni, sanat yapıtıyla karşılaştığında tüm bu değer yönlendirmelerin farkında olur ve algıyı değişik yerlere çevirebilme konusunda o yapıttan ne beklenip ne beklenmeyeceğini bilir.

Sanat eğitiminde beğeni oluşumu, sanat yapıtını değerlendirme sürecinde, sanat yapıtını oluşturma sürecinde ve yeni sanatçı adaylarının eğitilmesi sürecinde temel dayanak noktasını oluşturmaktadır.

Buraya kadar sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesinin canlı deneyimle sağlanabileceğini gördük. Öğrenci yaparak, uygulayarak ama sadece yapma, uygulama tek başına kesinlikle yetersizdir, aynı zamanda sanat yapıtlarını görerek, inceleyerek, nitelikli sergileri, müzeleri gezerek, sanatla ilgili kaynakları tarayarak, sanatı yaşayarak, nitelikli sanat yapıtlarını inceleyerek, analiz ederek ve sanat yapıtındaki değerleri algılayarak, kısaca sanatsal etkinliklerle bire bir tanışarak estetik beğenisini geliştirebilir. "...insanın kişiliği, başlı başına ve bütün maddesel gereçlerden bağımsız olarak bakıldığında, olabilecek, sonsuz deyişler için yalnızca bir biçim taslağıdır. Kişi, bakmadığı ve duymadığı sürece, biçimden ve boş yetiden başka bir şey değildir." (Schiller, 1990:52). Bu nedenledir ki, estetik beğenin gelişmesi büyük oranda görsel algının gelişmesine bağlıdır. Görsel belleğin nitelikli yapıtlarla doldurulması, zenginleştirilmesi için sergi, galeri ve müzeler gezilerek, kitap, dergi türünden her türlü kaynağın takibi yanında, ders içeriğinin de görsel materyallerle zenginleştirilmesi gerekir. Bu anlamda küçük şehirlerde öğrenim gören öğrencilerin en önemli sorununun görsel materyal yetersizliği olduğu düşünülmektedir. Sanatsal etkinlikler özellikle küçük şehirlerde çok yetersizdir. Büyükşehir'de yaşayan öğrenciler ise bu imkânlara sahip olmalarına rağmen sanatsal etkinliklere yeterli ilgiyi ya göstermemekte ya da imkân yetersizliğinden yakınmaktadır. Gerek yeterli sanat yapıtlarıyla tanışmama ya da tanışamama gerekse dersin içeriği ve öğretim elemanının tutumu ya da öğrenci-öğretim elemanı arasında yaşanan iletişimsizlik gibi nedenler, öğrencilerin derse karşı tutumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sanat yapıtlarını tanıma, kuşkusuz öğrencinin hem estetik beğenisini geliştirecek hem de yeni yapıtlar yaratma arzusunu kamçılacaktır. Dolayısıyla öğrenci resim yapmak isteyecek ve atölye derslerine karşı daha olumlu bir tutum içine girecektir. Sonuçta yeni yapıtlar yaratma sürecinde kompozisyonla, kurguyla, renkle kısacası pentürle tanıştıkça, sanat yapıtını daha iyi tanıyacak ve daha doğru irdelleyebilecektir. Uygulama ve görsel algıyla geliştirilen öğrencinin estetik beğenisi, kuramsal bilgiyle desteklenerek, öğrencilerin sanat ve sanat yapıtı

hakkındaki yargılarını bilinçli olarak oluşturmalarını sağlayacaktır. Çok yönlü verilmeyen bir sanat eğitimi ise, öğrencilerin yüzeysel ve kolaycı bir anlayışla sanat yapıtına yaklaşımlarına neden olacaktır. Böyle bir yaklaşımın beğeni nesnesi de ancak kiç ürünler olacaktır. Selvi'nin lise öğrencilerinin beğenileri üzerinde yaptığı araştırma da bu iddialarımızı doğrulamaktadır;

Araştırmada öğrencilerin estetik algı ve beğenilerinin değerlendirildiği tablolarda ortaya çıkan bulgulara göre lise öğrencilerinin estetik algı ve beğenilerinin kitsch ürünler tarafından etkilendiği sonucuna varılmıştır. Kitsch ürünleri benimseyen öğrencilerin beğenileri ve görüşleri konusunda daha yüzeysel ve kolaycı bir anlayışta oldukları göze çarpmaktadır. Bu durum davranış geliştirmede ve model almada daha kolay ve basit olanı seçmelerine neden olabilmektedir. Yaptıkları seçimler kitsch kültürden etkilenme düzeylerinin ve hayata bakışlarının bir göstergesidir. (Selvi, 2008:141).

Yanlış yerleşmiş yargılar, niteliksiz beğeniler ve yanlış bilgi eğitimle değiştirilebilir, düzeltilebilir. “Bazı güzellik türleri, ilk görünüşlerinde sevgi ve övgümüzü kazanırlar...Ama güzelliğin pek çok düzenlerinde, özellikle güzel sanatlarınkinde, uygun olan duyguyu duymak için çok fazla düşünmek gerekir. Yanlış bir beğeni, çok kez, tartışma ve düşünmeyle düzeltilebilir.” (Arat, 1987:145-146). Bunun için ilköğretimden başlayarak görsel sanatlar eğitiminin görsel materyallerle desteklenmesi, öğrencilerin nitelikli sanat yapıtlarıyla tanışmaları sağlanmalıdır. Bu konuda ilginç bir araştırma, Danış'ın ilköğretim ikinci basamağı öğrencilerinden oluşan kontrol ve deney grupları üzerinde yaptığı çalışmada görülmektedir. Önce deney grubundaki öğrencilerin “sanat eseri” kavramı hakkında neler bildikleri yoklandıktan ve estetik değer yargıları tespit edilmeye çalışıldıktan sonra, öğrencilerin büyük çoğunluğunun “sanat eseri” kavramı hakkında bilgisiz oldukları tespit edildiği, sanat değeri taşımayan bir resmi sanat eseri olarak adlandırdıkları belirlenmektedir. Ancak deney grubu olarak seçilen gruba öğretim sürecinde çeşitli görsel materyaller kullanıldıktan sonra, araştırmada sonucunda deney gurubu olarak seçilen öğrencilerin “sanat eseri” kavramı hakkında düşüncelerinin değiştiğinin gözlemlendiği, estetik beğeni düzeylerinin gelişmesi için hazırlanan materyaller sayesinde öğrencilerin estetik değer biçme becerilerinin geliştiği belirlenmektedir. (2007:95). Bu araştırmadan da anlaşılacağı gibi, görsel belleğin zenginleştirilmesi, öğrencilerin sadece başarılı çalışmalar ortaya koymalarını

sağlamaz aynı zamanda yüksek, gelişmiş ve bilinçli bir estetik beğeni de sağlar. Sanatçı veya sanatçı adayının sanatsal birikimi, deneyimi ne kadar çok ise sanat yapıtı veya estetik obje karşısında da o denli bilinçli bir tavır takınabilir. “Sanatçının yaratımında sezginin önemi ne olursa olsun, bilinçdışı sanatsal etkinliğin, sanatçının kendi konusu ve amacı karşısındaki bilinçli etkinliğinin yanında yer alması gerekir” (Kagan, 1993:31). Bunun için alımlayıcının, kendi öznel yaşantısı içinde, algı alanının sınırlarına alabildiği her şey, onun bilinç alanı ve bilindışı güdülerinin yapısını etkileyecektir. Jimenez’in de belirttiği gibi, öznel olan alımlama estetiği alanına, “duyum, imgelem, duygu, coşku, beğeni, yüce, tutkuları, belleği vb. başka bir deyişle, bütün şairlerin, filozofların, sanatçıların açık ve seçik, genel herkes için geçerli ve her duruma uygulanabilir bilgilere gerçekten ulaşmadan kavramlar yardımıyla tanımlamaya çırpınmadıkları her şey” girer (2008:25).

Sonuç olarak yaratıcı ve çok yönlü bir sanat eğitiminin, görsel algı çerçevesinde sanat tarihi bilinci ve kültürü, sanat eseri analizi, müze eğitimi, güncel sanat etkinlikleri izleme, sergi, bienal gibi görsel belleği zenginleştiren etkinliklerle desteklenmelidir. Bunun dışında öğrenci, kendi imkânlarıyla sağlayacağı kitap, internet, gazete, dergi gibi farklı kaynaklardan faydalanabilir. Bu gibi etkinlikler estetik objenin ya da sanat yapıtının temelinde yatan yasaların kavranmasını sağlar. Öğrenci bu kaynaklar sayesinde kendi mesleğinin yasalarını tanıma ve öğrenme fırsatı edinir. “İnsan kendi mesleğinin hangi yasalara göre ele alınması gerektiğini bilmeden, kendi mesleğinde ustalaşamaz”(Kagan,1993:31).

1.1.6. Türkiye’de Sanat Kültürü Ve Sanat Eğitimi

Bu bölümde sanat eğitimi irdelenmekte, Türkiye’de sanat eğitiminin durumu ve nasıl bir sanat eğitiminin gerekli olduğu tartışılmaktadır. Toplumsal çevre, toplumun alt kültürlerinden birini oluşturan eğitimi de kapsar. Eğitim sistemi, toplumsal kültürle sıkı sıkıya bağlı olmakla birlikte, daha disiplinli ve daha gelişmiş bir sistemdir. Estetik beğenin oluşum sürecinde önemli bir rol oynayan örgün eğitim sistemi içerisinde yer alan estetik eğitim asıl konumuzu oluşturmaktadır.

1.1.6. 1. Neden Estetik Eğitim?

Estetik eğitimi sorunu, sanat eğitiminin en önemli sorunlarından birisidir. Bu gün Türkiye’de plastik sanatlar eğitimini akademik düzeyde, bir disiplin olarak veren en ciddi kurumlar, yüksek öğretime öğrenci hazırlayan Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri dışında, Eğitim Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim bölümleridir. Her yıl yaklaşık olarak bu bölümlerden 3000’e yakın öğrenci mezun olmaktadır. Bu öğrencilerin Türkiye’nin gelecek yıllarda sanat kültürünü oluşturacak olan sanatçıları, sanat eğitimcileri, sanat eleştirmenleri ve sanat izleyicileri gibi sanatla ilgili söz sahibi olan kitleyi oluşturacaklardır.

Sanat hakkında söz sahibi olmak demek, sanat kültürüne biçim vermek demektir. Bu denli önemli olan bir misyona hakkını verebilmek için de, gelişmiş estetik bir beğeni düzeyine sahip olmayı gerektirir. Aksi takdirde sanat eğitimi, eğitilmiş bir amatörler yığını yaratmaktan başka bir amaca hizmet etmemiş olur.

Estetik beğeniyi geliştirmenin en etkili yollarından biri, etkin bir sanat eğitimidir. Güzel sanatlar eğitimi, genellikle tek yanlı ve kısır bir uygulama alanı olarak düşünülmektedir. Oysa güzel sanatların tüm alanlarını kapsayan ve sanatların sadece uygulamalı olarak öğretilmesi değil, eğitim çerçevesinde ve sosyal yaşamda sanatı izleyen, anlayan, okuyan, sanattan haz alan, düşünen, sorgulayan ve yaratıcı bireyler yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Bunun için çok yönlü bir sanat eğitimi şarttır. Görsel sanat eğitiminin temel amaçları arasında, öğrencinin yeteneğini geliştirmek, yaratıcı düşünme yetisini kazandırmak, sanat tarihi kültürü edindirmek, sanatın gelişim evrelerini neden-sonuç ilişkisi içinde kavratmak, sanatın düşünsel temellerini uygulamalı ve kuramsal olarak öğretmek, estetik beğeniyi ve dolayısıyla estetik algıyı geliştirmek gibi çok yönlü düşünme, algılama ve uygulama yeteneği kazandırarak, sanat bilinci ve kültürüne sahip bireylerin yetiştirilmesi gelmektedir. Yaptığımız araştırmalarda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin sanat yapıtına dış gerçekliğe göre algıladığı, plastik unsurlardan çok, sanat bilincine ve algısının yeterince gelişmediği belirlenmiştir. Oysa sanat yapıtının ve doğanın resimsel elemanlara göre algılanması sağlanmalıdır.

Eğitimin işlevini abartmak sayılmazsa, plastik sanatlar eğitimi içindeki bireyin iyi motive edilmesi (güdülenmesi) ile çizgi çalışmaları sırasında, gerçekliği çizgisel bir yapı olarak kavraması, renk çalışmalarında gerçekliğe renk olarak bakması sağlanmalıdır. Yapılacak çalışmalarda başarılı sonuçların alınması öncelikle eğiticinin öğrencilerini güdülemesi ve daha işin başında algılara yön vermesi ile olanaklıdır. (Karayağmurlar, 1990:232).

Türkiye’de gerek örgün eğitimde olsun, gerekse genel toplumsal kültürde olsun estetik beğeni sorunu olduğu yadsınamaz. Sanat Eğitiminde estetik bir beğeni düzeyi oluşturulmadığı takdirde, ortaya çıkacak olası sonuçlar şöyle sıralanabilir;

- 1.Sanat yapıtı yaratma sürecinde nitelikli yapıtların ortaya çıkması, *sanatçının* gelişmiş estetik bir beğeniye sahip olması ile mümkündür. Estetik beğeniye sahip olmayan bir sanatçı düşünülemez. Gelişmemiş bir beğeniye sahip ellerden çıkmış bir resim de, o beğenin sonucunu olarak yavan, tekdüze, tatsız, sığ, nihayetinde kiç niteliğinde olabilir.
- 2.Estetik beğeniye sahip olmayan bir *sanat eğitimcisi*, yüzlerce sanat öğrencisinin yanlış eğitmesine ve yanlış yönlendirmesine neden olabilir. Bu da sonradan düzeltilmesi mümkün olmayan sonuçlara ve önyargılara neden olabilir.
- 3.Bir *sanat eleştirmeni* nitelikli bir estetik beğeniye sahip değilse, ya eleştiri yapamaz ya da yanlış ve haksız eleştirilerde bulunabilir. Bu da insanların yanlış yönlendirilmesine ve en önemlisi de sanatçıya, sanat yapıtına, sanat kültürüne ve sanat izleyicisine haksızlık yapılmasına neden olabilir.
- 4.Estetik beğeniye sahip olmayan *sanat izleyicisi*, sanat yapıtı ile sanat yapıtı olmayan bir yapıtı birbirinden ayırt edemez. En önemlisi de sanat yapıtından haz alamaz. Sonuçta ya sanata ilgisiz ya da yozlaşmış bir sanat kültürü olan bir toplum yaratılmış olur.

Bu ve buna benzer nedenler, sanat eğitiminde estetik beğenin ciddi olarak ele alınması, irdelenmesi ve geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Eğitim süreci içinde verilen sanat dersleri de, öğrencilere estetik duyarlılık ve davranışlar kazandırılmasını önemli bir amaç olarak benimsemekte ve

diğer disiplinlere oranla daha fazla bu konuyla ilgilenmektedir. Bunu da sanatın özünde var olan estetik kaygıları aktararak yapmaktadır. (Akın, 2006:1)

1.1.6.2. Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Estetik Beğenin Durumu

Kültürün en önemli alt öğelerinden biri de eğitimidir. Doğru düzenlenerek gerçekleştirilen bir eğitim, toplumda süre giden eksiklerin ve yanlışların devam etmesini engelleyerek, asırlar boyu sürecek olan uzun bir sınama-yanılma yoluyla öğrenme ve gelişme sürecini, toplumsal ve bireysel boyutta kısa sürede düzeltme, geliştirme ve kısa sürede hedeflere ulaşmayı sağlar. Türkiye’de mevcut sanat kültürünün ve sanat eğitiminin bu anlamda çok eksiklikleri olduğu bilinmektedir ve bu konuda acil önlemlerin alınması gerekmektedir.

Sanat eğitiminde estetik beğenin payı çok önemli olduğundan dolayı estetik eğitim ihmal edilmemesi gereken bir alandır. Sanat eğitimi ve estetik eğitim, birbiriyle bağımlı iki süreç olduğundan dolayı, genellikle birbiriyle özdeşleştirilerek kullanılmaktadır. Estetik eğitimde sanat olgusu, estetik bilincin oluşturulmasında temel role sahiptir. Estetik eğitim ile sanatsal eğitim kavramları genellikle birbiriyle özdeşleştirilerek ele alınmaktadır. Aslında birbirinden ayrıldığı kadar, birbirine sımsıkı bağımlı iki süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatın eğitsel etkinliği, hiç kuşkusuz, toplumda estetik bilincin biçimlendirilmesiyle sınırlandırılmaz. Estetik eğitimde, sanatın özel bir rolü vardır. Gerçekte, birçok düşünür de, insanın estetik eğitiminde, sanatın ek olmasa bile, başlıca bir araç olduğunu kabul etmektedir. (Kagan, 1993:203-209).

Sanat eğitimi kapsamında estetik beğenin gelişmesi, sanata olan ilginin artmasını sağlar. Ancak sanat kültürünün geniş halk yığınlarının günlük yaşantısına pek yansımadağı görülmektedir. Sanatın geniş halk yığınlarının yaşamına yeterince girmemesi, üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken bir sorundur. Neden geniş halk yığınları, sanata ya da daha doğru bir deyişle yüksek sanata ilgisiz kalmaktadır? Nitelikli bir toplum yaratmanın en önemli yollarından biri de, sanatı halkın yaşamıyla bütünleştirmekten geçer. Türkiye’de sanat kültürü sorununun ne kadar ciddi olduğu, gözlemlerimize dayanarak sanatla uğraşan insanların günlük

yaşantısında ve insanlarla yapılan konuşmalarda sıkça karşılaştığı söylenebilir. Sanatın gereksiz bir uğraş ya da sadece uzmanlık alanı olan insanların ilgilenmesi gereken bir alan olduğu düşüncesi hakimdir. Bu durum, sanat eğitimi ve kültürünün yeterince yerleşmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Günlük yaşantı, kültürün önemli bir göstergesidir. Yılmaz'ın (1998:2) da belirttiği ve sanatla hemen hemen uğraşan herkesin karşılaştığı günlük yaşantıda, sanat konusu gündeme geldiğinde veya bir sanat eseri üzerinde konuşulduğunda sanata ilgili olmayanların "benim hiç yeteneğim yok", "ben resimden hiç anlamam" veya bir sergide Picasso'nun bir resmini görünce "bunu ben de yaparım" gibi sözlerle fikirlerini belirttikleri görülür. Evinde süs amacıyla ya da duvarlar boş kalmaması diye resim asmak isteyenlerin bir resim öğretmeni ya da ressamla karşılaştıklarında "malzemesini vereyim bana bir resim yap" gibi sipariş zihniyetiyle ve sanat eserini basit bir malzemeden ibaret, yapıtı üretme sürecinde sanatçının yaratıcılığının, ufkunun, derin iç dünyasının, bakış açısının ve sanatsal ifadesinin önemini farkına varılmadığı ya da küçümsendiği bu gibi durumlar, sanat bilincinin ne kadar zayıf ve duyarsız bir toplum olduğunun göstergesidir.

Çevremize olan duyarlılığımızın düzeyinin alacağımız sanat eğitimine, edineceğimiz sanatsal deneyimlere sıkı sıkıya bağlı olduğunu görmemiz gerekir. Eğer her gün önünden geçtiğimiz bir elektrik direğine asılı duran ve her an düşecek olan paslı tabeladan; sokaklarımızda kokusu beynimizi uyuşturan, yırtılarak suları akmış artıkların bulunduğu paslı çöp tenekesinden, kimi taşları ve kaplamaları yerinden oynamış, kırılmış ve yüksekliği dolayısıyla çocuklu ve hamile hanımlarla, yaşlıların çıkamadığı kaldırımlardan; otomobiliyle giderken gerekli gereksiz korna çalan sürücülerden, rüzgarın savurarak ağaçların, çalıların ve tel örgülerin üstlerine taktığı naylon poşetlerden ve ortalığa atılan izmarit ve ambalaj malzemelerinden; sanat adına yapılan çirkin nesnelere rahatsız olmuyor isek duyarlılığımız nasırlaşmış demektir. (Kavuran, 2002:225-237).

Bunlar, estetik eğitimin ve sanat kültürünün eksikliğini gösteren örneklerdir. Türkiye'de sanat tüketicisi sadece çok dar bir kesimle sınırlıdır. Sanata ilgilenmek için sanki sanatsal çalışmalar yapmanın zorunlu olduğu düşüncesi hakimdir. Sanatla hobi niyetiyle ilgilenen insanların da birkaç aylık resim kursundan sonra resim sergisi açarak kendini sanatçı olarak lanse etme eğilimi de başka bir sorunun göstergesidir. Günümüzde Türkiye'deki sanat eğitiminin bunda payı çok büyüktür.

Herkes sanatçı olmak zorunda değildir, fakat çağdaş bir insan olmanın gereği olarak, herkes sanattan bir parça anlamak zorundadır. Sanatsal güzelliklerden tat alabilen, kendi kültürünü tanıyan, çevresine ve sanat eserlerine eleştirel gözle bakabilen bireyler yetiştirmek, günümüz sanat eğitimi uygulamalarıyla olanaksız görülmektedir. (Yılmaz, 1998:2).

Türkiye’de estetik beğenin gelişmesi için sanat kültürünün yaygınlaştırılması ve eğitimin geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim aracılığıyla toplumsal yapı da değişerek beraberinde kültürel yapıyı da değiştirir ancak bu değişim çok yavaş işleyen bir süreçtir.

Her kültürel yapı, kendi inanışlarını kendi estetik değerlerini oluşturur. Toplumsal değişmelerle birlikte kültürler de değişir. Ancak bu değişimler ekonomik yapı da daha kolay olsa da, kültürel yapı kolay değişmez. Eski değerler yeni kültür içinde uzun zaman varlıklarını korurlar. Her kültür, yeni kültürün belirtilerini de içinde taşır. Bu üçlü yapı hem kültürel süreklilik hem de, kültürel değişim için gerekli olan bir zorunluluktur. (Karayağmurlar, 1990:166).

Bu yapı, kültürün yavaş bir şekilde değişmesine ya da gelişmesine neden olmaktadır. Sanat ne kadar yaygınlaşırsa, değişim ve gelişim o denli hızlı gerçekleşir. Sanat kültürü nasıl yaygınlaşır? Sanat kültürü ailede başlar, eğitim kurumlarında daha disiplinli bir şekilde gelişir, sokakta sanat galerileri ve müzelerle günlük yaşamın içine girerek, medyada haber ve sanat programlarında evlerimize girmesini sağlayarak, devlet politikalarıyla, kurumlarıyla önemle ele alınan bir konu haline gelerek yaygınlaşır. Sanat, toplumun geniş alanlarına yaygınlaştıkça, toplumun niteliğini de geliştirir. Lukacs’ın belirttiği gibi, “Büyük sanatçılar her zaman insan soyunun ilerlemesinde öncü rolünü üstlenmişlerdir. Yaratıcı yapıtlarıyla en önce onlar, nesnelere arasındaki bilinmeyen bağlantıların gizini açığa çıkarırlar; bilim ve felsefe, bu bağlantıları ancak çok sonraları tam olarak biçimlendirebilirler.” (Bozkurt, 2004:251). Sanatın önemini gösteren bu güzel söz, sanat bilincinin gelişmesi gerekliliğinin önemini de göstermektedir. Sanat ne kadar yaygınlaşırsa, insan soyu o kadar hızlı ilerler, bilim, felsefe gelişir ve güzel bir dünya bu şekilde kurulabilir. Bir toplumun düzeyi, o toplumun sanat bilinciyle doğru orantılıdır.

Bir toplumun kültür düzeyini, o toplumun yetişmiş sanatçılarının ve sanattan anlayan, değer yargıları gelişmiş kişilerin çokluğu belirler. Böylesi insanların sayısını çoğaltmak, dolayısıyla, toplumumuzun kültür düzeyini yükseltecek, sanatta, bilimde, sporda, toplum yaşayışında ve her türlü gelişmede;

bu değişim ve gelişim dinamiğini sağlayacak olan, ancak ve ancak, sanat eğitimidir. (Bora, 2000:5).

İnsan, ilkel ve entelektüel ihtiyaçları olan bir varlıktır. Bilindiği gibi Maslow'un beş kategoriden oluşun ihtiyaç hiyerarşisi teorisine göre en üst seviyede kendini gerçekleştirme ihtiyaçları bulunmaktadır. Ancak son dönemlerde ise, sosyal psikologlar, bu ihtiyaçlara, bilme-anlama ve en üst seviyeye de estetik ihtiyaçları da eklemeyi gerekli görmüşlerdir. (Omay, 2009). İnsan, alt düzeyde bulunan diğer ihtiyaçlarını, sırayla; fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, saygınlık (statü) gibi ihtiyaçlarını gidermeden, üst seviyedeki ihtiyaçlara yönelmez. Fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaçları, ait olma ve sevgi-saygınlık (statü) ihtiyaçları ilkel ihtiyaçlar olarak, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine dayanarak belirlenebilir. Entelektüel ihtiyaçlar; kendini gerçekleştirme, bilme-öğrenme ve estetik ihtiyaçlar yüksek değerlerden oluşmaktadır. Bilim, felsefe ve sanatı yayma görevini, eğitim ve sanat eğitimi üstlenmiştir. Eğitim, toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısıyla ilişkilidir ve sosyal bir varlık olan insan bu yapıdan dolayı ve dolaysız bir şekilde etkilenir. İnsanın ilkel ihtiyaçlarının giderildiği, insanın insanca yaşadığı bir sosyal yapı, insanı, estetik, entelektüel ve Schiller'in deyimiyle insanı yüksek yolda eğitme yollarını açar. Schiller, "Doğa, aşığı örgütlerde, ilkel güçlerin savaşı yatışmadan, fiziksel insanı yüksek yolda eğitmeğe kalkışmaz." der (1990:31). Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye, Çelik'in de belirttiği gibi, küreselleşme sürecindeki gelişmelere ayak uyduramamış, alt düzeydeki ihtiyaçların büyük oranda sağlanamadığı sosyo-ekonomik sorunlarla bocalarken, bir yandan kimlik sorunsalı yaşamakta ve kültürel-sanatsal alanda yozlaşma ile karşı karşıya kalmaktadır. Sadece ilkel ihtiyaçlarını gidermek için yaşayan geniş halk yığını ve "'kalabalıklar' insanla hayvan arasında bir arayer oluşturmaktadır." (Timuçin; 1976:120). İnsanın insanca yaşaması, önce ilkel ihtiyaçlarının giderilmesi, sonra entelektüel, sanatsal ve felsefi ilgilerinin artmasına bağlıdır.

Gelir dağılımındaki adaletsizlik, kronikleşen enflasyon ve hızlı bir tüketim toplumu olma gibi sorunlarla mücadele eden Türkiye, geri kalmışlık duygusu ile teknoloji ve tüketim çılgınlığına kapılmaktadır ve kültürel-sanatsal çözümsüzlüğün içinde debelenmektedir. (Çelik, 2008:2).

Bu ortamda sanat ve estetik kültürün çağın gerisinde kalışı da doğal görünmektedir. Ekonomik kalkınmadan sonra estetik eğitim, bu anlamda yegane kurtarıcı olarak işlev görür. Estetik eğitim, bireyin toplumdan aldığı olumsuz etkileri düzelterek, daha olumlu bir kişilik geliştirmesini, dünyaya daha güzel, daha doğru bir algıyla yaklaşmasını sağlayabilir.

Eğitim, kişiliğin oluşturulması yanında alguların yönlendirilmesi için de gereklidir. Doğal, kendi fizik yapımızla sınırlı algının yanında, estetik amaçlı, sanatın biçimsel değerleriyle ilişkili bir algılama eğitim yoluyla kazandırılabilir. Alguların ve imgelerin, madde olanakları öğretilmiş araçlarla anlatımı da eğitim ile yönlendirilebilir.”(Karayağmurlar, 1990:232).

Algısı değişen ve gelişen insanın, dünyayı yeni bir bakışla görmesi demektir, bu da farklı bir insan yaratmak demektir. Öğretimle bireye verilen ezber bir bilgi kişilik bazında bir değişiklik yaratması zordur, bireye sadece yeni bir bilgi yüklenmiş olur. Ama estetik eğitimle bakış açısı, algısı değişen insan, yeni bir gözle gören insan olarak karşımıza çıkar. Sanat kültürü ve sanat eğitimini beraber ele almamızın nedeni, ikisinin son derece birbiriyle ilişkili olmasındandır. Ülkemizde sanat eğitimindeki sorunların, kültürü olumsuz etkilediği, kültürün de sanat eğitimini olumsuz etkilediği, bu anlamda durumun pek iç açıcı olmadığı görülmektedir. Eğitimde ilköğretimden başlayarak sanat eğitiminin önemsiz bir ders olduğu, dolaylı ve dolaysız yollarla sezdirilmektedir.

Ülkemizde sanat eğitimine bakış, batıdaki gelişmeleri izlemekle birlikte, bu izleyiş oldukça geride kalmaktadır. Sanat eğitimine ilişkin yeterince araştırmanın yapılmadığı, sanat konulu ya da eğitim konulu toplantılarda bildiriler düzeyinde ele alındığı düşünüldürse, sorun ciddi denecek boyuttadır. (Karayağmurlar, 1990:216).

Sanat eğitiminin hak ettiği ilginin sadece söylemlerde kalması, sanat kültürüne de yansımaktadır. Öte yandan eğitimi geliştirmek için gösterilen çabalar da yetersiz kalmaktadır.

Cumhuriyet tarihi boyunca hazırlanan bütün programlar gerek içeriği açısından gerekse uygulanışı açısından aşağı yukarı birbirine benzemektedir. Bütün bu programların altında ezbere dayanan, araştırmacılıktan uzak, klasik ve geleneğe uygun olan bilgi yükleyici bir zihniyet yatmaktadır. Bu programlardaki sanat eğitimi ve uygulanan resim-iş programları incelendiğinde, çağdaş eğitim ve okul anlayışı içerisinde sanat eğitiminin yeni yaklaşımlarla ele alınmasının gerekli olduğu kanısı ortaya çıkmaktadır. (Yılmaz, 1998:2-3).

Ezbere dayalı bir eğitimin yanında, sanat eğitiminin sadece uygulamaya dönük algılanması, sanat eğitiminin basit bir süs ve doğaya öykünme, gerçeğine benzetme amaçlı sanılmasına yol açmaktadır. Hem eğitimde hem de halk arasında bu kanı yerleşmiştir. “Türkiye’de kamuoyu yaratan elit kitlenin, çağdaş sanatı sırf el becerisi ile yapılan resim ve heykel olarak görmesinden kaynaklı epistemolojik bir sorun var.” (Madra, 2009:16). Ülkemizde sanat eğitiminin sadece uygulamaya dönük olarak algılanması, resim derslerinin bu güne kadar sadece resim çizdirilerek uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Yılmaz’ında belirttiği gibi, “Sanat eğitimi derslerinin sadece uygulama ağırlıklı ve el becerisi olarak düşünmek, çağdaş sanat öğretimi felsefesine ters düşmektedir.” (1998:2).

Sadece uygulamaya ağırlık verilen programlarda her tekniği öğretmek kaygısı, kargaşa, uyumsuzluk ve disiplinsizlik yaratmakta, yeniliğe kapalı olmakta, araştırma ve sanatsal yaratıcılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Kaldı ki yaratıcılık sadece sanatta değil, bireyin bütün yaşamı boyunca her alanda ön planda yer alması gereken bir unsurdur. (Yılmaz, 1998:2).

Özellikle ilköğretimde görsel sanatlar dersinin yaratıcı düşünme yetisine katkıları kavrandığında, bu yaratıcılığın günlük yaşamda ve matematik, dil, sosyal bilimler gibi diğer derslere kazanımları da çok büyük olacaktır. Öğrenci yaratıcı düşünme yetisi geliştirdiğinde diğer derslerde daha başarılı olacak ve günlük yaşantısında da uygulayabilecektir. Bu anlamda gerektiği gibi işlendiğinde görsel sanatlar dersi en önemli derslerden biridir.

Gerek devletin bir eğitim politikasının olmayışı, gerekse ilköğretimde sanat eğitimine verilen önemin yetersizliği, bu konudaki uygulamalar, tutum ve yaklaşımlarda olduğu kadar ders saatlerinde de göstermektedir kendini.

Ulusal eğitim çizgimizin sürekli değişmesi, eğitimi uzun vadede insan yetiştirmeye yönelik yapıdan yoksun bırakıldığı görülmektedir. Sorunlara kısa vadede ve tek yanlı çözümler aranması, eğitimde ağırlığın sürekli fen ve matematik alanlarına verilmesi sanat eğitimi (resim-iş dersi)ni disiplinler dışı boş zaman uğraşı konumuna getirmiştir. Oysa ülkemizde giderek düzeysizleşen kültür ortamı, daha iyi bir yaşam için daha güzel bir çevre özlemi, çocuklarımızın ve gençlerimizin işlenmeyi bekleyen sanatsal zekaları ve yaratıcılıkları sanat eğitimi toplumumuz için her zamandakinden daha önemli ve zorunlu kılmaktadır. (Kırıçoğlu, 1991:5).

Diğer derslere oranla görsel sanatlar dersi, gerek ders saati olarak gerekse uygulama açısından gördüğü ilgi ve yaklaşımların yetersizliği ve yanlışları yüzünden önemli bir fark yaratılmamasına neden olmaktadır. Bu da zaten görsel sanatlar dersine karşı olumsuz olan tutumların daha da olumsuz olmasına neden olmaktadır. Burada neden ve sonuç sürekli birbirini besleyerek sürüp gitmektedir. Oysa matematik gibi derslere verilen önem ve doğru uygulamalarla sonuç farklı olacak ve bu konudaki yanlış kanılar da ortadan kalkabilecektir.

Nasıl ki matematik dersi, öğrenciye mantıklı düşünme yeteneğinin kazandırılabilmesi için haftada 4 saat veriliyorsa, öğrencinin büyüdüğünde sanata içten gereksinim duyan kendine özgü bir estetik değer taşıyıcısı olarak topluma kazandırılabilmesi için de sanat dersleri aynı oranda verilmelidir. Ülkemizde görsel sanatlar ve müzik dersleri ilköğretim okullarında haftada sadece 1'er saat'tir ve Milli Eğitim Bakanlığının bu durumu değiştirmesi gerekir. Matematik, Fen, Türkçe gibi derslere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen önem ve değer, sanat derslerine de verilmezse toplumun sanata ve estetik eğitime değer vermesi beklenemez. Bu yüzden sanat derslerine de diğer dersler gibi hak ettiği değerin verilmesi ve bu derslerin içeriklerinin bahsedilen şekilde genişletilerek, haftalık ders saati sayısının da en az 2'şer saat olarak artırılması gerekir. (Selvi, 2008:144).

Sanat dersleriyle ilgili önyargıların yıkılması için uygulamaların değişmesi gerekir. Çok yönlü bir eğitim anlayışının yerleşmesi, derslerde sadece uygulama ağırlıklı değil, sanat yapıtını incelenmesine zaman ayrılması, eleştiri, estetik sanat tarihi gibi disiplinlere ve diğer sanat dallarıyla ilgili etkinliklere de yer verilmesi, eğitimi sadece sınıf ortamında ve ders saatiyle sınırlı değil, sergi ve müze gezileri gibi sanat etkinliklerine katılımın sağlanması ve öğrencilerin motive edilmesi gerekir. Sanat bilinci ancak bu şekilde verilebilir.

Okuldaki sanat dersleri, sanatın her alanına öğrencilerin dikkatini çekerek, ilgi ve merak uyandıracak şekilde çok yönlü olarak, sadece el becerisini geliştirmeye yönelik değil, öğrenciyi düşünen eleştiren, soru soran, yaratıcı bir birey olarak yetiştirmeyi hedefleyen bir anlayışla geliştirilmelidir. Örneğin görsel sanatlar dersinde sadece resim sanatı değil sinema, tiyatro, mimari gibi diğer sanat dallarından da örnekler gösterilmeli aynı şekilde müzik dersinde de yerli ve yabancı farklı sanatçılar ve müzik türleri dinletilmelidir. Bu eserler üzerinde düşünceleri sağlanmalıdır. İmkânlar dâhilinde senede bir gün bile olsa tiyatro ya da sinema gösterimi gibi farklı etkinlikler düzenlenmelidir. (Selvi, 2008:144).

İlk ve ortaöğretimde görsel sanat eğitimi verecek olan öğretmenlerin nasıl bir eğitimden geçtikleri de çok önemlidir. Yükseköğretimde öğretmenlerin aldığı eğitimin de benzer sorunlarla bocaladığı görülmektedir.

1981 yılından sonra Yükseköğretim kanununda yapılan değişiklikle öğretmen yetiştirme üniversitelerin sorumluluğuna verilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan eğitim fakülteleri de daha önceki okulların bir uzantısı olmaktan öteye gidememiştir. Aynı mekanlarda aynı öğretim elemanı kadrosuyla ve ders programlarında yapılan küçük değişikliklerle, eski öğretim yöntemi ve anlayışıyla bugün de devam etmektedir. Son on yılda birbiri ardına açılan üniversiteler ve buna bağlı olarak eğitim fakülteleri; gerekli öğretim elemanı, fiziki donanım, araç-gereç gibi olanaklardan yoksun oldukları için buralardaki öğretim de istenilen düzeye ulaşamamaktadır. (Bora, 2000:52).

Atölye ortamında ders araç gereçlerinin zenginliği, öğrencinin hem derse karşı tutumunu olumlu yönde etkileyecek hem de daha çok duyu organına hitap etmesi açısından daha etkili ve kalıcı etkiler yaratacaktır. Bu konuda Bora'nın yaptığı araştırma sonucunda eksiklikler olduğu ve düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bora araştırmasının sonucunda şunları söylemektedir:

Öğretim elemanlarının büyük bir bölümü; kendi bölümlerinde; slayt, fotoğraf, video kaset arşivinin, televizyonun ve kendi alanlarına ilişkin kütüphanenin bulunmadığı, duvar gazetesinin düzenlenmediği, ve ders gereçlerinin yeterli olmadığı konusunda ortak algılan paylaşmakla birlikte, bütün bu sorunların kendi performansları üzerinde de çok etkili olduğu konusunda görüş birliği göstermektedirler. (Bora, 2000:161).

Araştırmamızda öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine karşı tutumlarını olumlu yönde etkilemesi ve estetik beğenilerinin gelişmesi açısından, Atölye donanımının yeterli düzeyde olması, resimlerin sergilenmesi, kaynak kitaplara ulaşılması için kütüphane ya da kitaplığın oluşturulmasının gerekli olduğu saptanmıştır. Ancak Kıratlı'nın Resim-İş Öğretmenliği Programındaki Anasanat Atölye derslerine ilişkin öğretim elemanı ve öğrencilerin görüşlerine dayanarak yaptığı araştırmada, öğretim elemanı ve öğrencilerin Anasanat Atölye derslerinin yürütüldüğü ortamlara ilişkin olumsuz görüş belirttikleri, atölyelerin büyüklüğü, sıcaklığı ve aydınlatma donanımını yeterli buldukları, buna karşın atölyelerde sunulan teknolojik olanakların yetersiz olduğu, atölye derslerinde yapılan çalışmaların sergilenmesi için pano ve/veya stantların bulunduğunu ancak yetersiz olduğu, çalışmaların sürekli sergilenmesi için özel bir mekanın olmadığı ya da yetersiz olduğu, Anasanat Atölye dersler için gerekli olan kaynaklara ulaşabilecekleri kütüphanenin yeterli olmadığı, atölyelerde bulunan araçların yeterli olmadığı ve etkili bir biçimde kullanamadıkları yönünde görüş belirttikleri ifade edilmektedir. Ayrıca öğretim elemanı ve öğrenciler haftalık 6 saat olan Anasanat Atölye ders

saatlerinin 10 saat ve üzerinde olması beklentisi içinde oldukları, Anasanat Atölye derslerini destekleyici seminerler ve konferanslar verilmesi gerektiği, atölyelerde teknik eleman yetersizliği olduğu yönünde görüş belirttikleri vurgulanmaktadır. (2005:67-68).

İnce, lisans programları uygulamaya koyulduğunda özellikle sanat eğitimi alanında açık seçik olarak görünen 3 temel sorundan (ya da ihtiyaçtan) söz eder; 1- Uygun niteliklere sahip akademik personel açığı, 2- Yeni programın öngördüğü temel öğretim alanlarında kitap, yayın (alanyazın) gereksinimi, 3- Üniversitelerin fiziki olanaklarının programı destekleyebilecek düzeyde olmaması. (2007:5).

Özellikle görsel materyallerle ilgili donanım, estetik beğeni ve dersin niteliği açısından çok önemlidir. Bu konuda Danış'ın araştırması bizlere önemli ipuçları verir. Danış, ilköğretim ikinci kademe öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma bulgularına göre, görsel sanatlar eğitimi dersinde materyal kullanımının estetik beğeniye etkileri üzerine şöyle yazar;

Çeşitli görsel materyallerle zenginleştirilmiş öğretim sürecinde öğrencilerin motivasyonlarının yüksek olduğu görülmüştür. Görsel malzemelerle zenginleştirilmiş bir sanat dersi ilgi çekicidir. Tek düzelikten kurtarır ve odaklanmayı sağlar. Öğretmen için kolaylık öğrenci için eğlenceli olur, böylece görsel sanatlar dersi anlamlı ve kalıcı hale gelir. Güzel sanatlara duyarlı bireyler toplum için yararlı ve başarılı işler yapabilirler. Belirli bir estetik beğeni düzeyine ulaşabilen bireyler kendilerini ve çevrelerini daha çekici kılarlar. (Danış, 2007:96).

İlköğretimde görsel sanatlar eğitimiyle ilgili sorunların çözülmesi, öncelikle yükseköğretimde görsel sanat eğitimi veren ve özellikle sanat eğitimcisi yetiştiren fakültelerin, bölümlerin ve anabilim dallarının akademik personel ihtiyacı, kaynak-yayın gereksinimi ve donanım sorunlarının çözüme kavuşturulması gerekir. Sonra sanat ve estetik bilincin sadece uygulamayla ve sınıfta kazandırılacak bir olgu olmadığı, sanat yapıtlarını tanıyarak, sergi ve müze gezileri yaparak, plastik sanatlar dışındaki sanat etkinlikleriyle de tanışarak gelişebileceğini kavratmak gerekir. Ondan sonra sanat etkinliklerinden faydalanmaları için anayasanın 64. madde gereği sanatı ve sanatçıyı desteklemesi, yayması gereken devletin sorumluluğunu yerine getirmesi gerekir.

1.1.6.3. Anasanat Atölye Dersi Ve Estetik Beğeni İlişkisi

Yaptığımız araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu nedenle atölye derslerine karşı tutumlarının olumlu olması estetik beğenileri ve başarıları açısından önemlidir.

Anasanat Atölye dersi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Resim, Grafik Tasarımı, Heykel, Tekstil Tasarımı, Seramik, Geleneksel Türk Sanatları, Özgün Baskı, Endüstriyel Tasarım, Fotoğraf gibi alanları kapsayan ve 1. sınıftan sonra 6 yarıyıl ders dönemi boyunca, haftalık 2 ders saati teorik anlatımlar, 4 ders saati alanla ilgili uygulama şeklinde yoğun temel alan bilgileri, çağdaş ve özgün çalışmaları kapsayan derslerdir. Öğrencilerin öğrenimleri boyunca önemli bir zaman dilimini kapsayan Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu bir tutum içinde olmaları için gerekli koşulların sağlanması gereklidir. Tutum nedir? Püsküllüoğlu'na göre tutum, "Bir sorunu ele alış biçimi, bir kimsenin bir sorun karşısında aldığı durum, tutulan yol, davranış"tır.(1997:1077). TDK'nin internet sitesi, Toplumbilim Terimleri sözlüğünde, "Belli nesnelere, olaylara, kişilere karşı belli biçimde davranma yolunda toplumsal olarak kazanılmış eğilim ya da yönelim." şeklinde tanımlanmaktadır. ([http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst &kelime=tutum&ayn=tam](http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=tutum&ayn=tam). Son erişim, 29 Kasım 2009). Bu tanımdan, tutumun sosyal yaşantı içinde olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal bir çevre olan sınıf ya da atölye ortamı da tutumu etkileyen önemli bir alandır. Bireylerde olduğu gibi, toplumların da tutumları olduğu bilinmektedir. O halde bir toplumun sanata, sanat etkinliklerine karşı tutumu, bireyin tutumunu da aynı yönde etkileyebilmektedir. Allport'un tutum hakkındaki tanımı da bu düşünceyi desteklemektedir; "Yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumudur." (Allport, 1967:4, Tavşancıl, 2005, s:65'deki alıntı).

Tutum bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilerin toplamıdır...Tutum, bir eylem ya da davranış değildir. Sadece davranışa geçmeye bir hazırlık ve eğilimdir...tutumun, davranışlara hazırlayıcı, öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz bir ön

eğilim ve davranışa yön verici niteliğe sahiptir...Tutum ortamsal etkenlerle etkileşim halinde davranışı meydana getirmektedir. Ortamsal etken dışında 'alışkanlıklar', 'sonuç hakkındaki beklentiler' de davranışı etkileyen etkenlerdir. (Aytekin, 2008:166-167-170).

Tutumu etkileyen faktörler çok çeşitlidir. Birinci sınıf öğrencilerin karşılaştıkları belli başlı sorunlar tutumlarını etkilemektedir. Bu sorunlardan birisi, lisede temel düzeyde sanat eğitimi almış AGSL ve Kız Meslek Liselerinden gelen öğrenciler ile diğer liselerden gelen öğrencilerin farklı düzeyde aldıkları eğitimden kaynaklanmaktadır. AGSL'den mezun olan öğrenciler, temel düzeyde sanat eğitimi almış oldukları için, ders içeriklerine karşı yaklaşımları farklı olmaktadır. Lisede aldıklarını düşündükleri bir eğitimi tekrar almanın sıkıcı ve gereksiz olduğu düşüncesi hâkimdir. Genellikle, "biz sanat eğitimi hakkında gerekli bilgiye sahibiz, öğretim elemanları bize yetmiyor" şeklinde bir yaklaşım sergilemektedirler. "Bir bireyin tutumları gözle görülmez fakat, onu davranışlarına bakarak bir objeye ilişkin tutumu hakkında fikir sahibi olunabilir." (Tavşancıl, 2005:67). Dolayısıyla öğrencilerin bu tür bir tutum içinde olmaları başarılarını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, "A.G.S. Liselerinde doğru görmeyi, alternatifli çağdaş düşünebilmeyi geliştirici öğretim, çeşitli araç gereçlerle uygulamalara dönüştürülmelidir" (Buyurgan, 2001). Öğretim elemanlarının AGSL'den gelen öğrencilerin aldıkları eğitim programları hakkında bilgi sahibi olması, öğrencilere yaklaşımları ve nasıl bir eğitim izlemeleri gerektiği yönünde gereklidir. "Öğretim elemanlarının çoğunluğunun, araştırma için uygulanan ön ankette, A.G.S.L. Resim Bölümü ders programları ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür." (Buyurgan, 2001).

Buyurgan, öğrencilere yönelik yaptığı ankette, öğrencilerin üniversite eğitim sürecindeki başarısızlık nedenleri olarak kişisel nedenleri, ailevi nedenler, ilgisizlik, devamsızlık daha önceden aldıkları derslerden sıkılma, beklediğini bulamama, öğretim elemanlarının kendilerine karşı ön yargılı oluşu ve iletişim kuramama gibi nedenleri ifade ettikleri bulgulanmıştır. Öğrencilerin bu tür iddiaları konusunda haklı ya da haksız olmaları bir yana, bu tutumların sanat eğitimlerini olumsuz etkilemesi bizim için önemlidir. Bu olumsuz etkiler, öğrencilerin derslere karşı ilgisizleşmelerine ve zamanla derslerden kopmalarına neden olmaktadır. Sınıf

içi tutum ve davranışları bulaşıcıdır. Dolayısıyla bu öğrencilerin ilgisizlikleri diğer sanat eğitimi almamış öğrencileri de olumsuz etkileyebilir. Bu tür olumsuz etkileri ortadan kaldırmak için çeşitli önlemler alınmalıdır. Mesela AGSL'den ve genel lise ya da diğer meslek liselerinden mezun öğrenciler için farklı sınıflar oluşturulabilir. Araştırmalarımızın sonuçlarına göre Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları öğrenci potansiyelini en çok düz liselerden gelen öğrenciler, oransal olarak ikinci sırada AGSL'den gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Bu da AGSL'den gelen öğrenciler için ayrı bir sınıf oluşturulabileceğini göstermektedir. “Üniversitelerde seviyeye ve sınıfa uygun veri ve açıklamalarla yönlendirmeler ön plana çıkarılarak, aynı konuları aldığını düşünen öğrenciler kazanılmaya çalışılmalıdır.” (Buyurgan, 2001:42).

Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi ilgili bölümlerin öğretim elemanlarının, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Bölümü mezunu öğrencilerinin üniversite başarı durumlarına ilişkin görüşlerini ele alan Buyurgan, öğrencilerin bir kısmının üniversitelerde başarısız ve tutuk bir süreç yaşadıklarını, ilgilerinin dağıldığını, yaratıcı düşünceden uzak kalıplaşmalar gösterdiklerini vurgulamaktadır. Buyurgan, “Belirli bir alt yapı ile üniversite eğitimi alan bu öğrencilerin başarısızlık nedenlerinin belirlenerek giderilmesi yolları aranmalıdır.” demektedir (2001). AGSL'den mezun öğrencilerin başarıları konusunda, Buyurganın araştırma sonuçları ile yaptığımız araştırma sonuçları arasında tutarlı sonuçlar görülmektedir.

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutumlarının, beğenileri arasındaki anlamlı ilişki, öğrencilerin Anasanat Atölyelerini doğru seçmeleri ve sevmelerinin, estetik beğenileri ile başarıları açısından önemli görünmektedir. Birinci sınıf öğrencilerinin diğer bir sorunu, Anadal seçimi sürecinde karşılaştıkları sorunlardır. Anasanat Atölye tercihi, “Öğrencinin bir yıl boyunca almış olduğu sanat eğitimi ve bölümce yapılan Anasanat Atölye dersi Seçimi sonunda vardığı Anasanat Atölyesi kararı olarak tanımlanabilir.” (Aytekin, 2008:2). Öğrencilerin doğru tercihi yapmaları, öğrenimleri boyunca çalışacakları Anasanat Atölye ortamından memnunluk düzeylerini belirleyecektir. “Öğrencinin başarılı olabileceği atölyeye devam edememesi üst düzeyde sanatsal davranışlar sergilemesini engellemektedir.”

(Ünver, 2002:84, Aytekin, 2008, s:7' deki alıntı). Birinci sınıfta öğrenciler Anasanat Atölye dersi yerine Temel Tasarım dersi almaktadır. Öğrenciler, ikinci sınıftan itibaren okuyacakları Anasanat Atölye dersi için Anadal seçimini birinci sınıfın sonunda yaparlar. Birinci sınıfta atölye dersi olarak Temel Tasarım dersi alan öğrenciler, Anasanat Atölye dersi için bir yıl hazırlık niteliğinde temel bir eğitimi kapsamaktadır.

Temel Tasarım Eğitimi (TTE), Güzel Sanatlar Eğitimi yapan yüksek öğrenimin birinci sınıflarının ana dersi olarak ayrı bir öneme sahiptir. Bu ders ile; öğrencilerin görebilen, sezebilen, araştıran, düşünen, üretken bireyler haline gelerek yaratıcı ve yapıcı güçlerinin gelişmesine çalışılmaktadır. Bu dersin asıl amacı; nokta, çizgi, koyu-açık, leke, doku, boşluk-doluluk, renk gibi plastik unsurları ve kompozisyon, ritim, denge, ışık-gölge, perspektif, armoni gibi estetik ilkeleri kavratmaktır. (Erdoğan, 2007:2-3).

Öğrencinin Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu bir tutum içinde olmalarının ön şartlarından biri de, öğrencinin doğru tercihi yapmasıdır.

Karar aşamasında öğrenciler kendilerine açık olan Anasanat Atölye dersini çeşitli yönleri ile değerlendirip; kendi ihtiyaçları ve beklentileri bakımından istenilen yönleri çok, istenilmeyen yönleri az olana doğru yönelmektedirler. Öğrencinin belirlenmiş ya da kararlaştırılmış bir yönelimde bulunabilmesi için karşılaştığı sorunlu ve karışık durumda kendi tutumunu ve yönünü belirlemiş olması gerekmektedir. Kısaca öğrencinin bir yıllık eğitim-öğretim süreci sonunda öz benliğini-kendisini kendisi yapan özellikleri tanıyarak, kendisine en uygun Anasanat Atölye kararını vermesi beklenmektedir. Öğrenci bunu diğer insanlarla etkileşimde bulunurken az çok doğrudan algıları ve etkinlikleriyle deneyimlemektedir. Öğrenci bazen Anadal'a yerleşme aşamasına kadar kendine ya da geleceğine ilişkin açık ve temel bir plan yapamayabilir ve idealleri ve düşünceleri başlangıçta geçici de olabilir. Ancak, kendi başarısını ve bölümün işleyişini etkileyecek bir karara varmak zorunluluğundadır. (Aytekin, 2008:2-3).

Ancak bundan önce Erdoğan, öğrencilerin, Anasanat dalı seçimi öncesinde kapsamlı ve amaçlarına uygun bir Temel Tasarım Eğitimi sürecinden geçmeleri gerektiği ve buna bağlı olarak Temel Tasarım Eğitimi alan öğrencilerin, üst sınıflardaki Grafik Tasarım sürecine dayalı eğitim gereksinimlerinin karşılanması için de önlemlerin alınması gerektiğini belirtmektedir. (2007:64). Erdoğan, özellikle Grafik Anasanat dallarına yönelik yaptığı araştırma, bütün Anasanat dallarına için geçerli olduğu söylenebilir. Bu anlamda 1. sınıfta alınan Temel Tasarım dersi Anasanat Atölye derslerin için temel teşkil eden ön hazırlık düzeyinde bir derstir.

Bu nedenle öğrencinin Anasanat Atölye dersine karşı öğrencinin olumlu bir tutum içinde olması, Temel Tasarım dersinin gerektiği gibi işlenmesine ve öğrencinin Anadal konusunda doğru tercih yapmasına da bağlıdır. Öğrencinin Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum içinde olması, derse karşı ilgisinin artmasına neden olacak, öğrencinin daha çok emek ve çaba sarf etmesini sağlayacaktır. Sonuç olarak öğrencinin başarısına olumlu yansımaları olacaktır. Öğrencinin sanat yapıtına daha çok ilgiyle yaklaşması, daha çok inceleme ve araştırma yapması, beğenisinin gelişmesine olanak sağlayacaktır.

Anasanat Atölye derslerinde öğrenciye verilmesi gereken en önemli kazanımlardan biri de, öğrencilerin sanat etkinliklerine ve sanat yapıtına karşı ilgisini artırmaktır. İlgi, öğrencinin engelleyici koşullara rağmen, bir amaca yönelmesini, o amacı benimsemesini ve amaca ulaşmak için emek sarf etmesini sağlayan önemli bir tutumdur. İlginin kavram içeriğine bakıldığında, ilginin varlığının başarı için şart olduğu görülür. Hançerlioğlu, ilgiyi şöyle tanımlar;

Belli bir amaca ulaşmak için duygunun ve dikkatin olumlu yönelimini dile getirir. Yüksek düzeydeki hayvanlarda bir yönelme tepkisi olarak bulunan ilgi, insanlarda çalışma ve öğrenme sürecine sıkıca bağlı bilinçsel bir yetenek'tir. İnsan ancak ilgi duyduğunu öğrenebilir ve belleğine yerleştirebilir; ilgi duymadığını öğrenemez ve belleğine yerleştiremez. İnsansal kişilik, ilgisel yönelimlerinin çoğalmasıyla gelişir...Bireysel ilgiler de, temelde, toplumca belirlenir. (2002:178-179).

İnsanın ilgi duyduğunu öğrenmesi ve bireysel ilgilerin toplumca belirlenmesi çok önemlidir. Heidegger, "İlgi, (İnter-esse), şeylerin arasında veya ortasında ya da bir şeyin tam merkezinde olmak ve onunla birlikte kalmak demektir" der. (Kant et al, 2008:50). Püsküllüoğlu, ilgiyi şöyle tanımlar; "ruhb. belli bir olay, etkinlik, şey ya da kişiye yakınlık duyumsama, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma... ruhb. dikkati öncelikle belirli bir şey üzerine toplama eylemi...". (527:1997). TDK "Büyük Türkçe Sözlük"te ve "Eğitim Terimleri Sözlüğü"nde ilgi şöyle tanımlanır;

Belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma...Bir kimsenin bir etkinliğe, kişiye ya da nesneye karşı, kısıtlayıcı

koşullar altında bile, oldukça uzun süre devam eden bağlanma isteği ya da eğilimi.
2. Seçme söz konusu olduğu zaman bir kimsenin benimsediği, üstün tuttuğu durum, düşünce ya da tutum. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ilgi&ayn=tam>, son erişim:22 Kasım 2009).

Demek ki öğrencinin öğrenmesini, beğenisinin gelişmesini ve sanat etkinliklerine yönelmesini sağlamak için öncelikle ilgisini sağlamak gerekir. Aynı zamanda ilgi dış çevresel faktörlerin etkisinde kalıyorsa, eğitimde ve özellikle toplumda sanat etkinliklerinin artırılması, günlük yaşamın içine sokulması, sanata gereken önemin verilmesi, kısaca toplumda yaygın olan bir sanat kültürünün oluşturulması, toplumun birer üyeleri olan bireylerin de daha çok sanata ve sanat etkinliklerine ilgi duymasını sağlayacaktır.

Tanımdaki “kısıtlayıcı koşullara rağmen, eğilimin devam etmesi” çok önemlidir. Çünkü genellikle, sanatla ve sanat etkinlikleriyle ilgilenmemenin nedeni olarak, zaman, mekan ya da ekonomik gibi bir takım kısıtlayıcı koşullar mazeret gösterilir, sanata olan ilgisizlik bu şekilde haklı çıkarılmaya çalışıldığı görülür. Oysa yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı gibi ilgi, kısıtlayıcı koşullar altında bile kişinin etkinliğe yönelmesi durumudur. Bu durumda kısıtlayıcı nedenlere rağmen yönelmiyorsa, ilgi yetersizliğinden söz edilebilir.

İlgi olmadan öğrencinin beğenisi, yeteneği, yaratıcı düşünce yetisi, bilgisi gelişmez. Öğrencilerin sanat etkinliklerine katılımlarına bakarak ilgileri olup olmadığı anlaşılabilir. Araştırmalarımızda öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgilerinin yüksek olmadığı görülmüştür. Görüşlerine başvurduğumuz öğretim elemanları da aynı yönde görüş belirtmişlerdir. İlgi, aynı zamanda alanıyla ilgili bilgi, birikim, alanlarına karşı sevgileri ve İnce'nin belirttiği gibi eğitimde yer verilen pekiştireçlerle de ilgilidir. Alanıyla hakkında geniş bir bilgi ve birikime sahip olan öğrencilerin alanlarına yönelik ilgileri de artacaktır.

Bireyin yakın ve uzak çevresindeki sanat etkinliklerine ilgi duyması, izlemesi, bazen katılarak içinde yer alması birçok etkenle açıklanabilir. Uyarıcı (tetikleyen) durumundaki bazı olaylar yönlendirebileceği gibi kendiliğinden gerçekleşme olasılığı da yüksektir. Her iki koşulda da süreksizlik, sönme denilen durumu yaratmaktadır. Süreklilik kazanması, yaygın ve örgün sanat eğitiminde yer verilen pekiştireçlere bağlıdır. Bu durumda, müfredat ve ders planlamaları önem kazanmaktadır. (İnce, 2007:107).

Öğrencinin başarısıyla ilgili bir diğer faktör, resim bölümüne uygun öğrenci alımıyla ilgilidir. Yetenek sınavıyla öğrenci alan bu bölümlerde "...niteliği olumsuz yönde etkileyen en önemli etmenlerden biri olarak; bu alanda yetenekli, başarılı olabilecek ve işini severek yürütebilecek niteliklere sahip öğrencilerin seçilemiyor olduğu düşünülmektedir." (2000:419) diyen Bora, bu konuda şunları savunmaktadır;

Bir öğretim sisteminin en önemli unsurlarından birisi öğrencidir. Belirlenen eğitim-öğretim hedeflerine ulaşabilmek, öğrencinin o alana uygun olup olmaması, ilgisi ve yetenekleriyle doğrudan ilişkilidir. Ürünün istenilen nitelikte olması o alana uygun insanların seçilebilmiş olmasıyla ilgilidir. Eğitim-öğretimin niteliğini olumlu ya da olumsuz etkileyen başka faktörler de vardır ancak, öğrenci niteliği diğer etmenlerden daha önemli gözükmektedir. Özellikle yetenekli olmayı gerektiren bir alanda eğitim-öğretim yapılacaksa, alınan öğrencilerin doğru seçilmiş olması daha da önem kazanmaktadır. (2000:57).

Resim-İş Eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin oluşturan öğrencileriyle ilgili diğer bir sorun, ÖSS sınavında yeterli yerleştirme puanı alamadıklarında, açıkta kalmamak için çok ilgili olmadığı halde, ön kayıt sistemiyle (yetenek sınavı) yerleştirme yapan okullara yönelmeleridir. Örneğimizde öğrencilerin yarısından fazlasının normal öğrenim yaşından büyük ve çeşitli nedenlerden dolayı kayıp yılları olan öğrencilerden oluştuğu görülmüştür. Bu öğrencilerin, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve Kız Meslek Liselerinin sanat alanları dışında, yıl kaybını göze alarak yetenek sınavına hazırlandıkları da söylenebilir ancak bu bölümlerin açıkta kalmamak için önemli oranda bir öğrenci kitlesinin hedefleri arasında olduğu da bilinmektedir. Giriş sınavlarında sanata karşı özel ilgisi ve yeteneği olan öğrencilerin elenmemesi, açıkta kalmamak için daha az ilgili ve yetenekli öğrencilerin ikinci derecede önemli gördükleri bu bölümlere yönelmelerini azaltmak için, sınavın titizlikle yapılması ya da tekrar ele alınması ve uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Bunun için sınavda estetik algı, imgesel düşünme gücü ve özellikle yetenek için alınan puana ayrılan yüzdeler payı yükseltilebilir, ortaöğretim başarı puanı, ÖSS sınavı puanı gibi puanların payı azaltılabilir. Mülakat sınavlarında öğrencinin sanata olan ilgisi sınanmalıdır.

Bora'nın yaptığı araştırmada, Resim-İş Eğitimi Bölümü öğretim elemanlarının "yetenek sınavı giriş puanı"na ilişkin görüşlerini ele almaktadır. Buna

göre; öğretim elemanlarının büyük bir bölümü; "Daha geniş bir grup içinden seçim yapabilmek ve yetenekli öğrencilerin programa alınabilmesi için, yetenek sınavı giriş puanının düşük tutulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bora, anket sonuçlarına dayanarak, bu konuda şu yorumu yapmaktadır;

Öğretim elemanlarının, yetenek sınavlarında; daha yetenekli öğrencileri seçebilmek için giriş puanlarının düşük tutularak daha çok öğrencinin sınavlara katılmasının sağlanması ve daha geniş bir grup içinden yetenekli öğrencilerin seçilebilmesine olanak hazırlamak için puanların düşük tutulması gerektiği görüşünde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bir başka deyişle; ÖSS puanının düşük ya da yüksek olması öğrencilerin yetenek veya zekâsıyla ilişkili görülmemektedir. Sonuç olarak öğretim elemanları; yetenek sınavı giriş puanının düşük tutulması görüşünde birleşmektedirler denilebilir. (2000:111-112).

Araştırma sonuçlarımıza göre öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri ile beğeni düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Sanatsal etkinliklerini izleme ediminden kasıt, öğrencinin çevresinde bulunan müzelere, sergilere, bienallere, kitap konuşmalarına, söyleşi, panel, konferanslara düzenli gitmesi, sanatla ilgili kitap, dergi, internet sitesi, televizyon programlarını düzenli takip etmesidir. Edim sözcüğünü Püsküllüoğlu'na göre tanımlayacak olursak; "1-gerçeleşmiş, olup bitmiş iş, eylem. eş.esk. amel. 2-fels. İnsan bilincinin bir amaca yönelik tek tek davranışları, eylemi. 3- ruhb. Belirli bir durumla karşılaştığında kişinin yapabildikleri..."dir (345:1997). Bu edim bir ölçüde imkânlarla da ilgilidir. Bu nedenle öğrencilerin sanat etkinliklerine katılmaları için imkân yaratılması ve beğenilerinin gelişmesi için sanat etkinliklerine katılmaları sağlanmalıdır. Kagan, "sanatsal olarak yetiştirmenin ve insanın kendisini yetiştirmesinin en iyi biricik yolu, insanın içinde bulunduğu kendi sanatsal çevresidir; müzelere, sergilere, konserlere, tiyatro gösterilerine, kitap konuşmalarına düzenli gitmesidir, vb." (1993:486) demektedir. Sanat etkinliklerine katılarak, sanatsal kaynakları inceleyerek, okuldan alacakları eğitimi hem pekiştirmiş olurlar, hem de büyük oranda geliştirmiş olurlar. Estetik beğenilerini geliştirirken, kiç ürünlere karşı daha bilinçli bir tavır geliştirirler. Artut, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin beğeni düzeyiyle ilgili yaptığı araştırmasında, öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, almış oldukları sanat dersleri ile bulunmuş oldukları büyük kentin ve üniversitenin sosyo-kültürel olanakları gereği, beğeni düzeylerinde olumlu gelişmelerin gözlemlendiğini belirtmektedir. (1994).

Gerek yeterli sanat yapıtlarıyla tanışmama ya da tanışamama gerekse dersin içeriğinin zenginleştirilmemesi, öğrencilerin derse karşı tutumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Sanat yapıtlarını tanıma, kuşkusuz öğrencinin hem estetik beğenisini geliştirecek hem de yeni yapıtlar yaratma arzusunu kamçılacaktır. Dolayısıyla öğrenci resim yapmak isteyecek ve atölye derslerine karşı daha olumlu bir tutum içine girecektir. Sonuçta yeni yapıtlar yaratma sürecinde kompozisyonla, kurguyla, renkle kısacası pentürle tanışıkça, sanat yapıtını daha iyi tanıyacak ve daha doğru irdelleyebilecektir. Kuramsal bilgi, öğrencilerin sanat ve sanat yapıtı hakkında yargılarını dolaysız etkiler. Görsel algının zenginleştirilmesi, öğrencilerin hem başarılı çalışmalar ortaya koymalarını sağlar, hem de yüksek, gelişmiş ve bilinçli bir estetik beğeniye sahip olurlar. Sanatçı veya sanatçı adayının sanatsal birikimi, geliştikçe, sanat yapıtı ve estetik obje karşısında daha bilinçli bir tavır takınabilir.

Görsel algı çerçevesinde sanat tarihi bilinci ve kültürü, sanat eseri analizi, müze eğitimi, güncel sanat etkinlikleri izleme, sergi, bienal gibi görsel algıyı zenginleştiren etkinliklerle sağlanabilir. Bunun dışında öğrenci, kendi imkânlarıyla sağlayacağı kitap, internet, gazete, dergi gibi farklı kaynaklardan faydalanabilir. Bu gibi etkinlikler estetik objenin ya da sanat yapıtının temelinde yatan yasaların kavranmasını sağlar. Öğrenci bu kaynaklar sayesinde kendi mesleğinin yasalarını tanıma ve öğrenme fırsatı edinir. Kagan, insanın kendi mesleğinde ustalaşması için, kendi mesleğinin hangi yasalara göre ele alınması gerektiğini bilmesi gerektiğini savunur. (1993:31).

Artut, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin beğenilerini etkileyen faktörler üzerinde yaptığı araştırma bulgularına göre, (a) cinsiyet ve sınıf öğretmenliğini tercih sırasının, öğrencilerin estetik beğenilerini önemli ölçüde etkilemediğini, (b) sınıf düzeyi, yerleşim birimi, mezun olunan lise ve gelir düzeyi ile estetik beğeniler arasında anlamlı farkların olduğunu, (c) sınıf düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinde olumlu gelişmeler olduğunu bulgulamaktadır. Artut'un cinsiyete göre öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri arasında anlamlı farkların olmadığı, mezun olunan liseye göre öğrencilerin estetik beğenileri arasında anlamlı farkların olduğu ve sınıf düzeyi

yükseldikçe, öğrencilerin beğenilerinin geliştiği yönündeki bulgularıyla, bulgularımız arasında paralellik gözlenmiştir. Artut, bu bulgular ışığında şöyle yazar;

Temel sanat eğitimi genel anlamda deneysel olarak düşünülmektedir ve bir sistem olarak algılama ve düşünce ürünlerini yansıtırma yetisini kapsar, amaçlar. Deneyler arttıkça onunla eşdeğer olan düşünce, algılama yetisi de uygun koşullarda gelişerek anlam kazanır. Bu deneylerin, uygulamaların amaçlanan niteliklere uygun, düzeyli bir şekilde geliştirilmesi, bireyin aldığı kuramsal estetik eğitimle doğru orantılıdır. (1994).

Selvi'nin ilköğretimde yaptığı araştırmaya göre, okul dışında sanat etkinlikleriyle ilgilenen öğrencilerin estetik beğenilerinin geliştiği gözlenmiştir. Selvi'nin araştırma sonuçları ile araştırmalarımızın sonucu paralellik göstermektedir. Araştırmalarımızın sonucunda sanat etkinliklerine katılan öğrencilerin beğeni düzeylerinin olumlu yönde geliştiği bulgulanmıştır.

Okuldaki sanat dersleri dışında herhangi bir sanat dalı ile uğraşan öğrencilerin estetik algı ve beğenilerinin uğraşmayanlara göre daha gelişmiş ve seçici özellikte olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte sanatla ilgilenen öğrencilerin ilgilenmeyenlere göre kitsch kültürden daha az benimsedikleri ve etkilendikleri görülmüştür. (Selvi, 2008:141).

Ancak sanat etkinliklerin gerçekleşmesi için, etkinliklerin gerçekleşme oranı ve öğrencilerin ilgisi çok önemlidir. Estetik beğenin gelişmesi büyük oranda görsel algının gelişmesine bağlıdır. Görsel algının nitelikli yapıtlarla zenginleştirilmesi için sergi, galeri, müze, kitaplar türünden her türlü kaynağın varlığı yanında, ders içeriğini de görsel materyallerle, röprodüksiyonlarla desteklenmesi gerekir. Ülkemizin bu anlamda pek şanslı olduğu söylenemez. Bu anlamda küçük şehirlerde öğrenim gören öğrencilerin birinci sorunu, görsel materyal yetersizliği olduğu düşünülmektedir. Sanatsal etkinlikler özellikle küçük şehirlerde çok yetersizdir. Ancak internet bu anlamda önemli bir telafi görevi görme olanağı sağlar. Dünyaya açılan pencere olarak, gerek güncel sanat etkinliklerini, gerekse büyük sanatçılara ait sanat eserlerine, sanat eleştirilerine, yazılara vs. türünden kaynağa ulaşma şansı sağlar. İnternet en gelişmiş şehirden, neredeyse en geri kalmış köye kadar her yerde kullanma imkânı sunması açıdan çok yararlı bir kaynak olarak görülebilir. Ancak sanat siteleri ile ilgili araştırma, inceleme ödevleri verilmesi gibi interneti verimli kullanmanın yolları öğretilmeli ve öğrenciler bu konuda motive edilmelidir. Çünkü

araştırma sonuçlarından, internetin kültür sanat sitelerini takip etmek amacıyla yeterince kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Oysa internet boş zaman değerlendirmek amacıyla yaygın olarak kullanılırken, sanat sitelerini takip edilmeyip, başka amaçlarla kullanılması, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisizliğinin bir göstergesidir. Tel ve Köksalan'ın araştırmalarında belirttikleri gibi, internet öğrencilerin tutum, davranış ve alışkanlıklarında önemli değişikliklere yol açacak potansiyele sahiptir. (2009:268-271). Araştırmada yaş ve eğitim düzeyinin önemli bir etken olduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin eğitim ve ilgi düzeyine göre interneti kullanmaları doğaldır. Öte yandan Büyükşehir'de yaşayan öğrenciler ise bu imkânlara sahip olmalarına rağmen sanatsal etkinliklere yeterli ilgiyi ya göstermemekte ya da imkân yetersizliğinden yakınmaktadır. Oysa ilginin tanımından da anlaşılacağı gibi (Bkz. s:93-94) kısıtlayıcı koşullara ve imkân yetersizliğine rağmen amaca yönelmemek, ilgisizliğin göstergesi olarak görülebilir.

Ülkemizde sanat kültürünün zayıf olmasından kaynaklanan sanat etkinliklerine yönelik ilgisizlik, resim sergileri için yeterli motivasyonun oluşmamasına neden olmaktadır. Sanat galerilerini sadece sanatla profesyonel olarak ilgilenen insanlar ziyaret etmektedirler. Sanatla yakın ilgisi olmayan insanların bir kısmı içeriye girmekten çekinmekte, bazılarında girişin ücretli olduğu ya da içeri girmelerine izin verilmeyeceği düşüncesiyle uzak durmaktadırlar. Önemli bir kısmının da hiç ilgi alanına girmediği, anlamsız buldukları ya da zaman kaybı olarak gördükleri resim sergileri açılış dışında bazen hiç izleyici görmeden kapanabilmektedir. Ankara, İstanbul gibi metropollerde özel galerilerin sayısı kayda değer bir sayıya ulaşmış olmasına rağmen, bu galeriler genellikle davetiyeler sayesinde (ki bazen davet edilenlerin sadece % 10 davete katılırlar) sergi açılışlarında kalabalık olmaktadır. 47 ilde bulunan devlet güzel sanatlar galerileri ise özel galeriler gibi aktif olarak görev yapmamaktadır. Yaklaşık olarak ulaşılan özel sanat galerileri Ankara'da 70, İstanbul'da 152, İzmir'de de 25 özel sanat galerisi olduğu belirlenmiştir. Bu sayının, sanat etkinlikleri açısından doyurucu olduğu söylenebilir. Ancak çok köklü olanların dışında bazı galeriler ilgisizlikten ve maddi sıkıntılardan dolayı kapanmak zorunda kalmaktadırlar.

Sanat galerileri sanat kültürünün gelişmesi açısından çok önemlidir. Sanat galeri dışında öğrencilerin sanat yapıtlarını tanıyabilecekleri en önemli etkinliklerden biri de müze gezileridir. “Müzelerin başlangıçtaki görevleri, değerli eserleri toplama, biriktirme ve korumayı. Zaman içerisinde gelişen müze kurumu dolaylı yoldan bir eğitim eylemi gerçekleştirmeye başladı.” (Çetin, 2006:25).

Müzelerin birer eğitim kurumu gibi görülerek genç yaşta bireylerin bu kuruluşlara götürülmesi, onların erken yaşlarda alışkanlık kazanmalarını ve geleceğin potansiyel ziyaretçileri olabilmelerini sağlayacaktır. Böylece müze eğitimi sadece okul çağındaki eğitim etkinlikleri ile sınırlı kalmayacak, hayat boyu eğitimin yolu açılmış olacaktır. Bu amaçla çoğu gelişmiş ülke, çocuklarını çok erken yaşlarda müze eğitimi ile tanıştırmaktadır...Müze eğitimi ise, sanat derslerini anlamlı kılabilmenin, geçmişle gelecek arasında bağ kurabilmenin, dolaysız öğrenmeyle yaratıcılığı güdülemenin imkânını sağlar. Müzeler yaparak-yaşayarak öğrenmenin ağırlıklı olarak yapıldığı mekânlardır. Ayrıca öğrencilerin, görsel ihtiyaçlarını gidermenin, bir sanat öğrencisine ve bireye bu sanatın, sanat eserinin değerini kavratarak, sanat eserlerini koruma bilincini kazandırabilmenin vazgeçilmez bir yoludur. (Mercin, 2002:121-2).

Ancak ülkemizde özellikle plastik sanatlarla ilgili müze sayısı ve gerek nitelik gerekse nicelik olarak müze içeriği, müze kültürünün gelişmesi ve bu konudaki ihtiyacı karşılayacak düzeyde değildir. Türkiye’de bulunan 355 müzeden 10’u plastik sanatlarla ilgilidir, geriye kalan 345 müze plastik sanatlarla ilgili olmayan, arkeoloji, etnografik, Atatürk’le ilgili ev, köşk, şehir ve savaşla ilgili tarihi, kale, cami, kilise, köşk, saray, öğrenme yeri, medrese, karikatür, teknoloji, ufo, oyuncak, mozaik, yöresel ve kent müzesi gibi müzelerden oluşmaktadır. Bu sayılar plastik sanatlara verilen önemin bir göstergesidir.

İnce, sanat etkinlikleri ile ilgili doktora tezinde şu sonuçlara ulaşmıştır;

Örneklem grubunun ikamet ettiği 14 şehirden 11’inde sanat müzesi (resim heykel) bulunmamaktadır. 2006 verilerine göre, ülke genelinde toplam Resim-Heykel Müzesi sayısı 7’dir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’ne bağlı olan hariç diğer 6 tanesi Kültür (ve Turizm) Bakanlığına bağlıdır. Aynı şekilde örgenim görülen şehirlerin bir çoğunda özel ve kurumsal sanat galerileri de yoktur. Örneklemdeki üniversitelere baktığımızda, yarısında bölüm sergi salonları bulunmadığı (% 55.4), kütüphanelerinde sanatla ilgili süreli yayınlar olmadığı (%50.8), öğrencilerin kullanımına açık internet erişiminin sağlanmadığı (% 50.1), basılı sanat eleştirisi ders kitabı veya ders notu bulunmadığı (% 50.8), öğrenci görüşlerinden anlaşılmaktadır. (2007:249).

Öğrencilerin kendilerin geliştirmeleri, sanat etkinliklerine olan ilgilerinin artırılması için kaynakların sağlanması gerekir. Türkiye’de gerek eğitsel gerekse kültürel ihtiyacın karşılanması için plastik sanatlar ve özellikle modern sanatlar ile ilgili müzelerin artırılması ve içeriğinin nitelikli eserlerle doldurulması şarttır. Son yıllarda açılan Sakıp Sabancı, Pera ve İstanbul Modern Sanatlar Müzelerinin yurt dışından getirdikleri ünlü sanatçıların sergileriyle bu konuda olumlu gelişmeler gösterdiği söylenebilir. Özellikle Sakıp Sabancı Müzesine getirilen ünlü sanatçıların sergilerini ziyaret için gelen ziyaretçilerin oluşturduğu uzun kuyruklar, Türkiye’de eşine rastlanmamış bir şeydir. Bu da bize, halkın ilgisini çekecek düzeyde ve yeterlilikte sanat etkinliği sağlandığı takdirde, sanat kültürünün yaygınlaştırılabileceğini göstermektedir. Bunda elbette yapılan reklamların ve medyanın konuya verdiği önemin de payı büyüktür. Araştırmamızda özellikle vurgulanan şey de budur; Halkın ilgisini çekecek düzeyde sanat etkinliği ve medyanın sanat etkinliklerine önemle yer vermesi, duyurması, halka yayması gerektiğidir. Sabancı Müzesi bize, bunun imkânsız olmadığını gösterdi. İstanbul Modern Müzesinin farklı kesimlerden izleyici grupları için eğitim programları hazırlaması ve bunun için müzede bulunan eğitim odası ve kütüphane aracılığıyla eğitim etkinliklerine katkıda bulunması da bir diğer olumlu gelişmelerdir. Çetin, İstanbul Modern Müzesinin etkinliklerini şöyle anlatmaktadır;

İlköğretim öğrencileri hafta içi salı, çarşamba, perşembe, cuma ve hafta sonu rezervasyon ile eğitim odasında çalışma imkanı bulabilmektedirler. 6-12 yaşlar arası ilköğretim öğrencileri 30 kişilik kapasiteye sahip bu odada uzman müze eğitimcileri tarafından hazırlanan “Bir Sanatçıyı Tanımak”, “Sanat Yapıtlarını Anlamak ve Yorumlamak” çalışmalarına katılabilmekte ayrıca “Sanat Çalışmaları” yapabilmektedirler. Ayrıca hafta sonları bu çalışmalara 6-12 yaş arasındaki çocuklar ebeveynleri ile katılabilmektedirler...Lise öğrencileri içinde hazırlanmış özel bir eğitim programı İstanbul Modern Sanat müzesi eğitimcileri tarafından uygulanmaktadır. Salı, çarşamba, perşembe ve cuma günleri öğrenciler “Bir Sanatçıyı Tanımak” ve “Sanat Yapıtlarını Anlamak ve Yorumlamak” çalışmalarına katılabilmektedirler. (Çetin, 2006:68-69).

Ancak devlet bünyesindeki İstanbul, Ankara ve İzmir Resim ve Heykel müzelerinde sergilenen eser sayısı çok yetersizdir. En basit haliyle, dünyanın en ünlü eserlerini barındıran ve 300,000 eserin sergilendiği Louvre müzesi ya da Stokholm’da yılda yaklaşık olarak bir milyon insan tarafından ziyaret edilen 100 kadar müze arasında, 30,000 el sanatı eserinin ve 16,000 tablonun bulunduğu

Nationalmuseum'la karşılaştırmak çok doğru olmayabilir ama bulunduğumuz konum açısından genel bir fikir verebilir. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Stokholm#M.C3.BCzeler>).

Türkiye'de müze sayıları az ve içerik açısından çok zengin olmadığından dolayı müze gezme kültürü ve sanat eğitiminde müze eğitimi de gelişmemektedir. Bu nedenle müze kültürü halk arasında da kültür olarak yerleşmemektedir. Oysa İnce'nin, sanat etkinlikleriyle ilgili yaptığı araştırmada, çevresel koşullardan birisi olan; şehirde sanat müzesinin (resim-heykel müzesi) bulunması, öğretim etkinlikleri bakımından anlamlı düzeyde fark yarattığı bulgulanmıştır. (2007:252). Öte yandan bazı üniversitelerde kurulan üniversite müzelerinin yaygınlaşması, müze kültürüne kayda değer yarar sağlayabilir.

Üniversiteler buldukları bölge ve/veya şehrin ekonomik ve kültürel gelişimine önemli katkılar sağlar. Bu nedenle üniversite müzelerinin sahip olduğu koleksiyonlar kampus dışı için de önemlidir. Üniversite müzelerinin toplumsal işlevinin temelinde, tüm toplumsal sınıflara, gruplara ve yaşlara yönelik programlanan eğitim etkinlikleri yer almaktadır... Böylece üniversite eğitimi ve araştırmasına destek amacıyla kurulan üniversite müzeleri, daha sonra bir eğitim kurumu olan üniversitenin tarihini ve sahip olduğu kültürü gösterme ve son olarak da üniversitenin ürettiği bilgiyi topluma yayma işlevlerini edinmişlerdir. (Çolak, 2008:60).

Bu imkânların varlığı tek başına yetmemektedir. İmkânlarla beraber müze ziyaretlerini kültüre yaymak gerekir. Bunun için müzelerin zenginleştirilmesi, etkinliklerin artırılması ve teşvik edici önlemlerle beraber, reklam ve medyada düzenli olarak sanat etkinliklerine, müzelerle ilgili haberlere yer verilmesi, insanların ilgisini çekmeyi sağlayacaktır. Ülkemizde müze ziyaretleri kültür olarak gelişmemiştir. Derslerde müzelerle ilgili konulara yer verilmesi, müzelere gidilmediği durumlarda projeksiyon cihazıyla müzedeki eserler incelenebilir ve eserler hakkında bilgi verilebilir. Oysa gelişmiş teknolojik imkanlara rağmen, projeksiyon cihazı, röprodüksiyonlar gibi ders araç gereçlerinden yararlanılmamaktadır. Müze, tarihi yerler, sanat galerisi gibi yerlere yeterince geziler düzenlenmediği için insanların yaşadıkları şehirde bulunan bu tür yerlerden haberleri olmamaktadır ya da ilgisiz kalmaktadır. Türkiye'deki müzelerin durumu ve müze kültürü ile gelişmiş ülkelerdeki müze kültürü ve müzelerin durumu ile ilgili daha

geniş bilgi için Mercin'in (2002) ve Çetin'in (2006), Çolak'ın (2008) tezleri incelenebilir. Demek ki doğru bir eğitimle ve uygulamalarla müze gezme kültürü yaygınlaştırılabilir, daha çok insanın müzeleri görmeleri sağlanabilir. Ülkemizde her ne kadar müze sayısı ve içeriği zayıf ise de, "Her şeye rağmen sanat öğretmenleri bu konuda teşvik edilmeli ve özendirilmelidir. Hatta bu eğitimin yaygınlaştırılması için "Müze Eğitimi" dersi özellikle Eğitim Fakültelerine bağlı sınıf öğretmenliği bölümlerinde de verilebilmelidir." (Mercin, 2002:131).

Mercin, AGSL'lerde müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılmasıyla ilgili yaptığı araştırmada, öğretmenlerin çoğunun müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılması gerektiğine ancak öğretmenlerin yarıdan fazlasının müzeleri sanat eğitimi amaçlı kullanamadıklarını bulgulamıştır. Mercin'in araştırmasına göre AGSL'nde görev yapan öğretmenlerin müzeleri kullanamamalarının nedenini 1- Öğretim programlarının uygun olmaması, 2- Konu ile ilgili deneyimin olmaması, 3- Müzelerde rehberlik yapabilecek kişilerin olmaması veya bu kişilerin yeterli zamanlarının olmayışı, şeklinde belirtmişlerdir. (2002:131).

Bu durumda sanat eğitimi öğretimi yapan yükseköğretim kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Çünkü öğretmenin konuyu bilmemesi eğitim aldığı kurumun niteliği ile ilişkilidir. Eğer bir öğretmen, "Ben müze eğitiminin sanat eğitimi açısından uygulanabilirliğine inanıyorum, ancak deneyimim yok, o yüzden uygulayamıyorum." diyorsa burada sorgulanması gereken, sorumluluğu olan kurumlardır. Bu kurumlar, bilinçli ve alanında verimli olabilecek uzman öğretim elemanları, müzeciler, deneyimli öğretmenler, sivil toplum örgütü elemanları ile işbirliği yaparak, yapacakları organizasyonlarla müze eğitimi gerçek manada özümsemiş sanat eğitimcileri yetiştirilebilirler. Daha önce mezun olmuş öğretmenler ise kurslar, seminerler ile bilgilendirilmelidirler. (Mercin, 2002:130).

İlköğretim ve sanat eğitimine dayanmayan diğer eğitim kurumlarının müze gezilerine yer verilmemesi belki bir yere kadar haklı görülebilir ancak sanat eğitimine dayalı AGSL ve Güzel Sanatlar fakülteleri ile Eğitim Fakülteleri Resim Bölümlerinin müze gezileri konusunda yaşadıkları sıkıntılar, sanat eğitimi açısından büyük bir eksiklik. Oysa "Büyük sanatçıların yapıtlarını irdelemek, onlarla konuşmak ve onların zenginliklerle dolu yaratıcı dünyalarını tanımakla, içinde; kendisini bulabileceği ve kendisi için itici güç olabilecek ya da güdülenerek etkileneceği birçok sanat yapıtıyla duygu ve düşünce bağı kurması olasıdır." (Bora, 2000:7).

Öğrencilerin ve halkın sanat etkinlikleriyle tanışmalarını ve sanat kültürünün yayılmasını sağlayan en önemli yollardan biri de medya araçlarıdır. Araştırmalarımızda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programları izleme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları ve beğeni düzeyleri arasındaki farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin televizyonda kültür sanat programı izleme durumuyla Anasanat Atölye dersine karşı tutumları ve estetik beğenileri arasında doğru bir orantı olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle televizyonda kültür sanat programlarının artırılması gerekmektedir. Ancak medyada sanata ayrılan programların yetersizliği ciddi boyutlardadır. Televizyonda kültür sanat programlarının az olması, niteliksiz programların çoğunlukta olması ve ülkemizde televizyonun seçici davranılmadan izlenme alışkanlığının yaygın oluşu ciddi olumsuz etkileri olduğunu belirtmekte yarar vardır. Niteliksiz programlarının ağırlıkta olduğu "...kitle iletişim araçları, izleyiciyi pasif ortama sürükler. TV'deki anlamak için çaba gerektirmeyen yapay imajlarla birleşen pasifizelik, kiç'i pompalayan anlayış biçiminin önemli bir bölümüdür." (Aslışen, 2006:26). Kiç beğeniye hitap eden diziler, yarışmalar, eğlence programları, sanatçı diye lanse edilen niteliksiz kişiler, sanatsal kültür ve estetik beğeni için ciddi tehlikeler barındırmaktadır.

Ne yazık ki kiç, Türk toplumunun toplum bilimsel yapısıyla örtüşmekte ve toplumun çoğunluğu televizyon karşısında en bayağı yarışma programlarını dizi filmlerin ya da arabesk müziği zevkle dinleyip seyredabilmektedir. Daha kötüsü devlet televizyonunda "Resim Sevinci" adlı bir programla Kiç zevki izleyicilere gönül rahatlığıyla verilmektedir. Eğer toplum olarak Kiç'le iç içe yaşıyorsak ve izlediğimiz reklamlardan filmlere, galerideki resimlere, dinlenen müziğe, mimari ürünlere kadar tüm yaşama bu zevksizlik sinmişse kaçınılmaz olarak öğrencilerin bu kültürün olumsuz etkilerinden nasıl kurtulabileceği sorunu sanat eğitimi veren kurumlardaki yapısal değişimle ilişkili tartışmaların bel kemiğini oluşturacaktır. (Kavuran, 2002:233).

Selvi, Ankara ili merkezinde yaşayan ve farklı liselerde okuyan öğrencilerin estetik algı ve beğenileri üzerine yaptığı araştırmada, öğrencilerin televizyon izleme süreleri arttıkça ve kitap okuma sıklıkları azaldıkça, kiç ürünleri benimseme oranlarının arttığını belirtmektedir. (2008:141). Burada kastedilen, televizyon programları konusunda seçici olmayan izleyicinin beğenisi, nitelikli olmayan

programlar, değerler ve görsel imgelerle beslendikçe, kiç ürünlere yöneldiği ve sığ bir beğeni oluşturduğudur.

Tunç tarafından, Malatya ilinde bulunan Sümer ilköğretim Okulu 6.7. ve 8. sınıflardan toplam 860 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada, Sanat Eğitiminde yardımcı olabilecek kitle iletişim aracının ne olduğunun bilinmediği, gazete ve dergilerde en çok sporla ilgili konuların okunduğu belirlenmektedir (68:2006). Bu araştırmada her ne kadar örneklem dar bir alanla sınırlı da olsa, Türkiye'nin bir prototipi olarak değerlendirilebilir ve kitle iletişim araçlarından sanatsal amaçlı yararlanma bilincinin oluşmadığı, toplumun ve medyanın futbola gösterdiği aşırı ilgiden dolayı öğrencilerin de sanatla ilgili haberle ilgilenmek yerine sporla ilgilendiği görülmektedir. Bu ilginin sonucu olarak ya beğeni oluşmaz ya da sığ ve kiç niteliğinde bir beğeniyle sabit kalır. Bu beğeni niteliği kişilik bazında da olumsuz etkiler yaratır. Bu etkiler, kültür sanat programların artırılması ve izleyicinin nitelikli programlar ve haberler konusunda seçici olmasıyla tersine çevrilmesi mümkündür.

Günümüz dünyasında, kitle iletişim araçlarının olumlu oluşu kadar olumsuz etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Bireylerin bu olumsuz etkilerden uzak kalabilmesi araştırmacı, daha seçici, nitelikli, özgün, donanımlı yaratıcı ve sağlıklı düşünme yetisi olan, sezgi sahibi ve çok daha duyarlı olmaları ile mümkün olabilir. Bireylerden beklenen bütün bu istendik davranışlar ve özellikler de ancak kendilerine verilebilecek iyi bir sanat eğitimi ile gerçekleşebilir. (Tunç, 2006:69).

Ancak bu şekilde televizyonun bu tür dezavantajları avantaja çevrilebilir, olumsuz etkiler yerine, olumlu sonuçlar elde edilebilir. Selvi, bilinçsiz televizyon izleyici hakkında şöyle yazar:

Günde 4 saat televizyon izlemesine izin verilen ve hatta bu sürenin büyük bir kısmını dizi ya da yarışma gibi programlar izleyerek ailesiyle birlikte geçiren bir öğrencinin derslerdeki başarısı ile 1 saatten az televizyon izleyen ve sık sık kitap okuyan ya da daha anlamlı işlerle uğraşan bir öğrencinin başarısı arasında büyük bir fark olması doğaldır. Çünkü kitsch ürünleri tüketen öğrenciler genelde boş vakitlerini olumsuz şekilde değerlendirmektedirler. Bunun sonucunda da her gün televizyonlarda gördükleri kitsch sanatçı örneklerine özenerek ne kadar basit ve yoz olsalar da onları taklit ederek kısa yoldan köşeyi dönmek mantığı ile kitsch hayaller kurarak derslerine önem vermemeleri ailenin çocuk üzerindeki sorumluluğunun önemini vurgulamaktadır...Boş vakitlerini bu şekilde olumlu ve bilinçli değerlendirmeye yönlendirilmiş bir öğrenci hem derslerine karşı daha sorumlu davranacak hem de kitsch göstergelerinin en önemlisi olan televizyondan

daha uzak olduğu için kitsch sanatın düşünce tembelliğine dayanan taklitçi üslubu yerine, düşünmeyi, yoğunlaşmayı, özgünlüğü ve estetiği içinde barındıran yaratıcı, gerçek sanatın üslubuna yönelecektir. Bunun sonucunda da sürekli düşünen, kendini geliştirmeye çalışan, estetik algısı ve beğenileri Kitsch olgusu tarafından çok daha az etkilenmiş, bilinçli bir birey olarak topluma katkı sağlayacaktır. Bu yüzden aileler boş vakitlerini değerlendirmeleri konusunda çocuklarını doğru yönlendirmelidir. (Selvi, 2008:142-143).

Gelişmiş ülkeler, medya araçlarının özellikle görsel bir araç olarak toplum üzerindeki etkilerinin farkındalar ve bunu amaçları doğrultusunda kullanmaktadırlar. Nitelikli bir toplum yaratmaksa amaç, neden nitelikli programlara, sanat ağırlıklı programlara yer verilmez. Finlandiya'yı örnek veren Bora, bu alanda bilinçli yaklaşımlar ve düzenlemelerin gerekliliğine işaret etmektedir:

Gelişmiş bilgi ve iletişim teknolojileri, sanatla aynı araçları kullanmaktadır. Yani, eski teknolojiler sözcük ve dil kullanırken, yeni teknolojiler özellikle ses ve imgeye ağırlık vermektedirler. Öte yandan, sanatsal araçları kullanan eğlence programları televizyon ve radyoda yoğun bir yer almaktadırlar. Yeni medyalar/aracılar, yani ses ve video kayıtları, sanat için yeni ifade yöntemleri yaratmakta ve sanatsever sayısını artırmaktadırlar. Bu yeni teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, kişilerin giderek kendilerini geliştirme isteğinin artması, Finlandiya sanat eğitimcilerine göre amatör sanat etkinliklerini desteklemektedir. Giderek gelişen ses ve görsel medya kültürü insanlarda daha seçkin bir audio - vizuel tercihiye yol açmaktadır. Böylece bu alanlarda daha çok ihtisaslaşmaya gereksinim vardır. (Bora, 2000:12).

Benzer şekilde Fendrich, televizyon, internet ve sokak kültürü gibi popüler kültürün etkisinde şekillenen beğeninün üniversite öğrencileri arasında yaygın olduğu ve müdahale ya da eğitimin etkileri olmaksızın kendi kendine beğenilerinin değişmediğini belirtmektedir:

Üniversite öğrencilerinin beğenilerini, evlerinin görünümü ve lise yaşantılarındaki deneyimler tarafından belirlenir. Lisedeki beğeni, sokakta, TV'de, film ve internette göz önünde olan şeylerle bağlantılıdır. Seyrek olarak lisedeki iyi niyetli bir resim öğretmeni tarafından zorla bir sanat müzesine götürüldüğü durumlarda az da olsa öğrenci üzerinde bir etki bırakır. Sosyo-ekonomik durumları, cinsiyet, etnik ya da ırklarının ne olursa olsun, üniversite öğretmenleri ya da akranları-arkadaşları tarafından aktif bir müdahalesi olmaksızın, öğrencilerin üniversitede beğenilerini değiştirmeleri söz konusu değildir. (Fendrich, 2008).

Eğitim-öğretim denilince ülkemizde akla sadece eğitim kurumları gelir. O da ezber ve sadece anlatımla verilen teorik bilgiyle sınırlı düşünülmektedir. İnsanın

kültürüyle ve kişiliğiyle günlük yaşamın içinde şekillendiği gerçeği ihmal edilmektedir. Özellikle ülkemizde televizyonun ve diğer medya araçlarının halkın yaşamında ne kadar etkili olduğu gözden kaçırılmaktadır. “Oysa günümüzde bir toplumu yönlendirmede en etkili silaha dönüşmüş olan televizyonun, halk eğitiminde giderek iktisadi, siyasal, sosyal ve kültürel gelişme ve kalkınmada oynayacağı büyük roller vardır. Radyo ve televizyondan eğitim amacıyla yararlanma, geri kalmış ülkelerin bile üzerinde dikkatle durdukları bir konudur.” (Tanilli, 1988:164). Türkiye gibi sanat kültürünün yaygın olmadığı bir ülkede özellikle televizyondan eğitim amacıyla yararlanılması için ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

Sanat bilinci ve estetik beğenin oluşum sürecinde rol oynayan eğitim-öğretim, medyanın yayın içeriklerinin denetimi, müze ve galeri ile ilgili düzenlemeler büyük oranda devlet tarafından, alanında uzman ve üniversitede çalışan öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda denetlenmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Bu konuda özel girişimler ve yatırımlar desteklenmeli ya da vergi yükümlülükleri, bürokratik engeller kaldırılmalı ya da hafifletilmelidir. Schiller bu görevin devletten beklenemeyeceğini belirtir. (1990:31). İnsanı eğitmenin, insanı yüceleştirmenin yollarının, devletin dışında başka araçlarda aranması gerektiğini savunur. (1990:36). Devletin tekelinde olan bir sanat politikasının sakıncalarına değinir Schiller; “Kullarının yalnız kendisine iş görmesinde böylesine kıskançtır devlet. ...böylece de yavaş yavaş kişilerin somut yaşamı, soyut bütününcül varlığını koruyabilmesi için ezilir, devlet de yurttaşlarına duygu onu hiçbir yerde bulamadığından hep yabancı kalır.” (1990:25) der. İnsanı eğitmenin, insanı yüceleştirmenin yolları ve araçlarının devletten bağımsız olarak güzel sanatların tekelinde olması gerektiğini belirtir. Ancak bir ülkenin güzel sanatlarını yapan kurumların imkânları devletin sunduğu imkânlar ve koyduğu yasaklarla belirlenir. Devletin sanata müdahalesi ve onayıyla yaratılması değil ama devletin sadece sanatın büyüyüp olgunlaşması ve yayılması için imkân sunması ve ilgili kararların uzman kişiler tarafından alınması gerekmektedir. Mesela, “Devlet okullarda görev yapan görsel sanatlar ve müzik öğretmenlerine daha donanımlı olabilmeleri ve daha iyi hizmet verebilmeleri için, hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.” (Selvi, 147:2008). Eğitim dışında sanatın ve sanatçının korunması devletin

yükümlülüğündedir ve öyle de olmalıdır. Çünkü özellikle ülkemizde sanatçının sanatıyla hayatını kazanabilme şansı yok denecek kadar azdır. Bu gün ülkemizde sanatla hayatını kazanan sanatçı sayısı sayılıdır. Onlar da belli bir yaşa gelmiş, isim yapmış az sayıda şansı yaver gitmiş kişilerdir. Sanatçı sanat yapıtını üretirken, yaşam kaygısını taşımamalıdır. Özellikle bu nedenden dolayı devlet, sanatçının sanatına müdahale etmeden, yaşamını güvence altına almalıdır.

Sanat, yaşayabilmek ve gelişebilmek için kamu desteğine de ihtiyaç duyar. Sanat, tüketici ve maddi destekten yoksun kaldığı takdirde, kendisini besleyen ikinci derecede önemli iki gıdadan yoksun kalır ve sanatın yaşama şansı azalır. Devletin sanata verdiği öneme gelince, kültür bakanlığının ve milli eğitim bakanlığının olsun, gerekse diğer bütün kurumların durumuna bakarak, gerekli önemin verilmediği görülebilir. Devlet yarattığı sistemle, sanat kültürünün ve bilincinin yaygınlaşmasını sağlayacak önlemleri almakla yükümlüdür. Anayasamızın 63. maddesi, “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır” ve 64. maddesi, “Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır” hükümlerini içermektedir. (<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>) (03 Kasım 2009). Ne yazık ki, son yasa taslağında 64. madde yer almamaktadır ya da bu yasaya hiç değinilmemiştir. Sanatın yaşatılması ve yaygınlaştırılması için mevcut eksiklikler ve sorunların çözüme kavuşturulması gerekirken, sorunlar çözülmediği gibi daha da büyümektedir.

Devlet, sanatçının kişiliğini manevi ve maddi olarak korumalı, sanat ürünlerinin üstünlüğünü sağlamalı, sanat değerlerine ve yapıtlarına sahip çıkmalı, sanat eğitimini yaygınlaştırmalı ve sanatı, kültürü bürokratik engellerden arındırırken bu işleri yöneten özerk bir kuruluşa sahip olmalıdır... Sanatın toplum içinde değeri arttıkça bireyler, şirketler, kentler sanata daha da önem verecektir. Bu durumda sanat, ekonomik gelişimi hızlandırırken ekonomi de sanatın büyümesine katkıda bulunacaktır. Bu karşılıklı olumlu gelişmeler, toplumların ileri düzeyde gelişmesine neden olacaktır. (Çelik, 2008:93).

Nihayetinde ülkenin sanat ve sanat kültürü gelişecek ve zenginleşecek Bu zenginlik, devletin, ülkenin maddi ve manevi kazanımları olarak geri dönecektir.

1.2.Amaç ve Önem

1.2.1. Amaç

1. Görsel sanatlar eğitiminde Anasanat Atölye dersini yürüten öğretim elemanlarının, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini geliştirmelerini sağlayacak bulgulara ulaşmak.
2. Sanatçı ve sanat eğitimcisi adaylarının estetik beğenilerinin gelişimine katkı sağlayacak bulgulara ulaşmak.
3. Estetik beğenin oluşmasında rol oynayan faktörleri belirleyerek, öğrencilerin atölye derslerine karşı tutumlarını etkileyecek ve sanat yapıtıyla tanışmalarını sağlayacak bulgulara ulaşmak.
4. Sanat eğitiminde görsel algının önemini vurgulayarak, öğrencilerin görsel alanı içinde nitelikli yapıtları buldurmanın gerekliliğini belirlemek.
5. Anasanat Atölye derslerini yürüten öğretim elemanlarının, sanat eğitimi ile estetik eğitimini birbiriyle ilişkilendirerek işlemlerinin gerekliliğini vurgulayacak bulgulara ulaşmak.
6. Uygulama, kuramsal dersler ve sanat eseri incelemelerinin birbirinden bağımsız işlendiği varsayılmaktadır. Bu durum bilgilerin akılda kuramsal olarak kalmasına neden olmakta, bireyin çevreye ve objeye karşı bakış açısını yeterince etkilememektedir. Bu nedenle, beğeniyi oluşturan etkinliklerin ve derslerin birbiriyle ilişkilendirerek işlenmesini sağlayacak bulgulara ulaşmak.
7. Toplumsal ve kültürel değişim sürecinde estetik evreleri tanıtmak. Öğrencileri sosyal yaşamın içinde gerçekleşen sanat etkinliklerine karşı ilgilerini artıracak ve sanatsal etkinlikleri izleme konusunda motivasyonlarını geliştirecek faktörleri belirlemek.

8. Sanat eğitimi alan bireylerin görsel algılarını, estetik algıya dönüştürecek bulgulara ulaşmak.
9. Sanat eğitimi alan bireylerin dış dünyaya karşı estetik bir tavır geliştirmelerini sağlayacak bulgulara ulaşmak.

1.2.2. Önem

Görsel Sanat eğitimi alan öğrencilerin, sanat yapıtını tanıyabilen, nitelikli bir sanat yapıtı ile sanat yapıtı olma özelliğinden yoksun çalışmalarını birbirinden ayırt edebilen, sanat yapıtından haz alan, görsel algısı ve sezgileri gelişmiş, sanat yapıtlarındaki yüzeysel ve derin anlamları okuyabilen, onları çözümleyen daha da önemlisi bunu ifade edebilen sanat izleyicisi, sanatçı adayı ve sanat eğitimcisi olarak yetiştirilmeleri gerekir.

Anasanat Atölye derslerini ve estetik derslerini yürüten öğretim elemanlarına, sanat eğitimini alan öğrencilerin, nitelikli bir sanat eseri ile niteliksiz bir çalışma arasındaki farkı algılama yetisini geliştirecek bulgular sağlanabilir.

Bu nedenlerle elde edilecek bulgularla, sanat eğitimi sürecinde, Anasanat Atölye derslerini ve estetik derslerini yürüten öğretim elemanlarına, estetik ve sanat eğitimi alan öğrencilerin çevreye, sanat yapıtına ve herhangi bir objeye estetik bir bakış açısıyla bakabilmeleri ve objeyi estetik bir objeye dönüştürecek bir algı mekanizmasını geliştirmeleri yönünde katkılar sağlanabilir.

1.3. Problem Cümlesi

Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Resim bölümlerinde, öğrencilerin beğeni düzeyleri ile a) öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, b) öğrencilerin uygulama atölye derslerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır ve c) sanat etkinlikleri izleme edimlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

1.4. Alt Problemler

- 1- Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sanat etkinliklerini izleme edimleri ne düzeydedir?
- 2- Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ne düzeydedir?
- 3- Öğrencilerin sanat yapıtları ve küçük resimlere ilişkin beğeni yargıları ne düzeydedir?
- 4- Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları, sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılıklar göstermekte midir?
- 5- Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları, sanat etkinliklerini izleme edimlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- 6- Öğrencilerin beğeni yargıları, sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- 7- Öğrencilerin beğeni yargıları, sanat etkinliklerini izleme edimlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- 8- Öğrencilerin beğeni yargıları, Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
- 9- Eğitim Fakülteleri, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında çalışan öğretim elemanlarının, öğrenci beğenileri hakkında görüşleri nelerdir?

1.5. Sayıtlar

1. Öğrenciler veri toplama araçlarına, ölçeklere içtenlikle cevap vermişlerdir.
2. Örneklemin, evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Örneklem, araştırma evrenini oluşturan 25 üniversiteden, rastlantısal olarak seçilen 8 üniversite ve 820 öğrenci ile sınırlıdır.

2. Ölçekler ve anket formları, Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları 1. sınıf, 2. sınıf, 3. sınıf ve 4.sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

3. Sanat etkinlikleri izleme formuyla belirlenmek istenen sanat etkinlikleri: plastik sanatlarla ilgili kaynakları kapsayan dergi, kitap, internet sitesi, bienal, plastik sanatlar sergisi, plastik sanatlar ile ilgili müze ve sanat ile ilgili konferans-panel-söyleşilerle sınırlıdır.

4. Öğretim Üyesi Görüşme formu, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında alanla ilgili öğretim elemanlarının görüşlerinden faydalanmak amacıyla hazırlanan likert tipi ölçekle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Anasanat Atölye Dersi: Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Resim, Grafik Tasarımı, Heykel, Tekstil Tasarımı, Seramik, Geleneksel Türk Sanatları, Özgün Baskı, Endüstriyel Tasarım, Fotoğraf gibi alanları kapsayan ve 1. sınıftan sonra 6 yarıyıl ders dönemi boyunca, haftalık 2 ders saati teorik anlatımlar, 4 ders saati alanla ilgili uygulama şeklinde yoğun temel alan bilgileri, çağdaş ve özgün çalışmaları kapsayan derslerdir.

Beğeni: Bir objeyi hiçbir çıkar gözetmeden haz ilkesine dayanarak yargılama yetisidir. “kişiye, bir şey için, güzel ya da çirkin yargısını verdiren duygu” (Püsküllüoğlu, 1997:156).

Edim: Yapılmış, gerçekleşmiş iş, amel, fiil. İnsan davranışı. Belirli bir durumla karşılaştığı zaman kişinin yapabildiği davranış. Belirli bir iş durumuyla karşılaştığı zaman kişinin yapabildikleri. (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=Verilst&kelime=Edim&ayn=tam>). “1-gerçekleşmiş, olup bitmiş iş, eylem. *eş.esk.* amel. 2- *fels.* İnsan bilincinin bir amaca yönelik tek tek davranışları, eylemi. 3- *ruhb.* Belirli bir durumla karşılaştığında kişinin yapabildikleri...” (Püsküllüoğlu, 1997:345).

Estetik Beğeni Eğitimi: Dünyaya yöneltilen kaba, gelişmemiş ve incelmemiş bir bakış açısını değiştirmek ve onu daha nitelikli, daha güzel bir algılama şekline sokma eğitimidir.

Estetik Beğeni: Sanat değeri taşıyan nitelikli yapıtlar ile sanatsal değer taşımayan niteliksiz ürünler arasında farkı ayır detme yetisidir.

Estetik: “Haz ve güzelliğin ilkeleriyle sanat eseri ve sanat eserinin algılanması ile ilgili olan; insanların güzelliğe nasıl tepki verdiği, zevkin evrensel mi yoksa görecemi olduğuyla ilgilenen felsefe dalı”dır. (Keser, 2005:122).

İlgi: “*ruhb.* belli bir olay, etkinlik, şey ya da kişiye yakınlık duyumsama, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma... *ruhb.* dikkati öncelikle belirli bir şey üzerine toplama eylemi...” (Püsküllüoğlu, 1997:527).

Kiç: Sanatsal değer taşımayan, yaratıcılıktan uzak, kopya, basit,yavan, yoğun duygusallık yüklü ve estetik nitelikten yoksun resim ve süs ürünleri.

Kültür: “*a Fr.* 1- bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan, gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümü. 2 – *topb.* tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan her türlü değerlerle bunların kullanmada sonraki kuşaklara iletmede kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü. 3- akıl yürütme, eşleştirme ve beğeni yeteneklerinin öğrenim, deney ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş

olan biçimi. 4- bireyin herhangi bir alanda kazandığı bilgi.” (Püsküllüoğlu, 1997:685).

Resim Bölümü: Tezin adında geçen ve tezin içeriğinde yer yer Resim Bölümü olarak kullanılan “Resim Bölümü” ifadesiyle, Eğitim Fakülteleri, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bölümü ya da Resim-İş Öğretmenliği Programları kastedilmektedir. Bu bölümlerin yaygın olarak Resim Bölümü olarak kullanılmasından kaynaklanan dil alışkanlığı ve “İş” sözcüğüyle kastedilen içeriğin artık bulunmayışı nedeniyle Resim Bölümü olarak kullanılması uygun görülmüştür.

Sanat Etkinlikleri: Her türlü sanatsal oluşum, sanat yapıtlarını konu alan dergi, kitap, sergi, müze, internet, gazete, televizyon, cd, konferans-panel-söyleşi türünden kaynağın izlenmesi, algılanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi süreçleri kapsayan etkinlik. Ancak araştırma kapsamında görsel ve plastik sanatlarla ilgili alanlar ele alınmakta, konser, sinema, tiyatro, bale, opera gibi sahne sanatları ya da müzik ilgili sanatlar kapsam dışında bırakılmaktadır.

Sanat Kültürü: Sanatsal kültür, sanat yapıtlarının yaratılması, korunması, yaygınlaştırılması, algılanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi süreçleri içinde olmak üzere, toplumdaki tüm sanatsal yaşamı kuşatan kültür alanı olarak tanımlanabilir. Bu kültürde sanatsal değerlerin üretildiği yaratım süreci, sanatçı-alımlayıcı arasındaki iletişim sürecinde sanatsal tüketim, bilgi etkinliği olan sanatın araştırılışı, değer-yönlendirici sürecinde sanat eleştirisi ve bütün bu süreçleri kendinde toplayan sanat yapıtı, sanatsal kültüre girer. (Kagan, 1993:494).

Tutum: “Belli nesnelere, olaylara, kişilere karşı belli biçimde davranma yolunda toplumsal olarak kazanılmış eğilim ya da yönelim.” ([http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst &kelime=tutum&ayn=tam](http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=tutum&ayn=tam). Son erişim, 29 Kasım 2009)... “Yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumudur.” (Allport, 1967:4, Tavşancıl, 2005, s:65’deki alıntı).

1.8. Kısaltmalar

AGSL: Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi.

TDK: Türk Dil Kurumu.

RIEABD: Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı.

Resim Bölümü: Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programları.

Ünv. Üniversitesi.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Akın (2006), “İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Öğretimi” adlı Doktora tezinde, ilköğretim öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde estetik bilgi ve tutumlarının geliştirilmesi amaçlanarak, ÇAGSEY (Çok Alanlı Görsel Sanat Eğitimi Yöntemi), aktif öğrenme ve yapılandırmacı anlayış ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Akın, bu araştırmada ilköğretim 6.sınıf Görsel Sanatlar dersinde uygulanan estetik tutum geliştirmeye yönelik programda hazırladığı başarı testi ve tutum ölçeğini, random atama yoluyla birbirine denk oluşturulan deney ve kontrol gruplarına uygulamıştır. Katılımcılar deneysel işlemde önce, sonra ve tekrar üç hafta sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçüme tabi tutulmuşlardır. Deney grubuna ÇAGSEY, aktif öğrenme ve yapılandırmacı anlayış, kontrol grubuna ise; Geleneksel Yöntem uygulanmıştır. Uygulanan ÇAGSEY ve aktif öğrenme ile yapılandırmacı anlayışın, geleneksel yöntemle göre öğrencilerin estetik tutumlarını geliştirdiği tespit edilmiştir.

Akın sonuç olarak, Görsel sanatlar dersinde ÇAGSEY’in geleneksel yaklaşımın yerine kullanılmasının, estetik tutum geliştirmede geleneksel yöntemle göre daha etkili bir yöntem olduğunu belirtmekte ve görsel sanatlar derslerinde uygulanması gerektiğini savunmaktadır.

Artut (1994), Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin estetik beğeni düzeylerine ilişkin yaptığı araştırmasında, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerine ilişkin bir beğeni ölçeği geliştirmekte ve tarama yöntemiyle öğrencilerin beğeni düzeylerini etkileyen faktörleri ele almaktadır.

Artut, araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet ve sınıf öğretmenliği tercih ediş sırasının, öğrencilerin estetik beğenilerini önemli ölçüde etkileyen etmenler olmadığını savunmaktadır. Bununla birlikte, sınıf düzeyi, yerleşim birimi, mezun olunan lise ve gelir düzeyi ile estetik beğeniler arasında farklılaşmaların olması nedeniyle bu değişkenlerin estetik beğenileri etkilediği ileri sürülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe, almış oldukları sanat dersleri ile bulunmuş oldukları büyük kentin ve üniversitenin sosyo-kültürel olanakları gereği beğeni düzeylerinde olumlu gelişmelerin gözlemlendiği belirtilmektedir. Artut, konuyu mezun olunan lise bazında ele alırken, sınıf öğretmenliği bölümüne giren öğrencilerin sadece zorunlu olarak ortaokulda sanat dersleri aldıkları, lisede ise bunun seçmeli olduğu, öğretmen liselerinin dışındaki mesleki liselerde ise hemen hemen hiç görmediklerini, bu nedenle öğrencilerin estetik kültür ve beğeni düzeylerinde farklılaşma olmasının doğal bir süreç içinde geliştiğini ileri sürmektedir. Artut, gelir düzeyindeki değişkenliğin, öğrencilerin beğeni düzeylerinde de farklılaşmalara neden olduğunu belirtmektedir. Artut, gelir düzeyinin kültürel etkinliklere katılabilme, izleyebilme ve bu tür etkinliklerden yararlanabilme olanaklarını büyük ölçüde etkileyen bir değişken olduğunu belirtmektedir.

Aytekin (2008), “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Anasanat Atölye Tercihleri İle Temel Tasarım Dersine Yönelik Tutum, Algı Ve Beklentileri Arasındaki İlişki” adlı yayınlanmamış doktora tezinde, Resim-İş Eğitimi A.B.D’da, öğrencilerin Anasanat Atölye dersi tercihleri ile onların Temel Tasarım Dersine yönelik geliştirmiş oldukları tutumları ve bu dersteki iletişim-etkileşime, dersin amaçlarına, içeriğine, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine, sosyal-kültürel etkinliklere, sınıf ortamına, öğretim yöntemlerine, Temel Tasarım Atölyesi dersi ve öğretim materyallerine ilişkin görüşleri (algı) ve beklentileri arasındaki ilişki ele alınmaktadır.

Bora’nın (2000), “Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Plastik Sanatlar Eğitimi Programlarının Sorunlarını Belirleme Ve Bir Program Önerisi” adlı yayınlanmamış doktora tezinde, ‘Türkiye’ de Eğitim Fakülteleri plastik sanatlar eğitimi (Resim-İş

Eğitimi) Bölümlerinin sorunları geniş bir çerçevede ele alınıp irdelenmekte ve bir öneri model geliştirilmektedir.

Buyurgan (2000), “Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Bölümü Mezunlarının Yüksek ğrenimdeki Başarı Durumları İle İlgili Bir Değerlendirme” adlı araştırmasında, Gazi niversitesi ve Hacettepe niversitesi ilgili bölümleri ğretim elemanlarının, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Bölümü mezunu ğrencilerinin üniversitedeki başarı durumlarına ilişkin görüşleri ele alınmaktadır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin bir kısmının üniversitelerde başarısız ve tutuk bir süreç yaşadıkları saptanmaktadır. Söz konusu öğrencilerin ilgileri dağılmakta, yaratıcı düşünceden uzak kalıplaşmalar görülmektedir. Buyurgan, belirli bir alt yapı ile niversite eğitimi alan bu öğrencilerin başarısızlık nedenlerinin belirlenerek giderilmesi için çözüm yollarının aranması gerektiğini savunmaktadır. Liselerin eğitim programlarına, derslere, başarının arttırılmasına ilişkin ilgili kurumlara önerilerde bulunmaktadır.

etin’in (2006), “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi Ve Anasanat Atölyelerinde Uygulamalara Etkisi” adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde, daha modern ve ağdaş bir toplum oluşabilmesi için ve belirli bir kültür, bilinç düzeyine ulaşılabilmış bireylerin yetiştirilmesi amacı ile müze eğitiminin önemini ve Eğitim Fakültelerinde Resim-İş Bölümlerinde Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi ve Ana Sanat Atölye uygulamalarına etkisi değerlendirilmektedir.

etin, tezin sonunda şu önerilerde bulunmaktadır;

Eğitim Fakültelerinde Müze Eğitim ve Uygulamaları dersinin haftada dört saat olan ders sayısının arttırılması ve sadece bir yarıyıl yerine daha fazla yarıyılda okutulması zorunluluğu bulunmaktadır. Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersinde ilk ve orta öğretimdeki öğrencileri ile müze gezileri yapılmalıdır. Bu gezilerde yaptırılacak uygulamalar tek tek öğretilmeli ve öğretmenlerin n hazırlıkları ve yapacakları anketler hakkında ayrıntılı bir ğretim gerçekleştirilmelidir. Müze eğitiminin Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve Yüksek ğretim kurumları ve özel sermayeli kuruluşlar arasında yapılacak özenli işbirliği ile arttırılması gerekmektedir. Yapılan nitel araştırma sonuçlarına dayanarak Türkiye’de Müzeler ile ilgili basılı kaynakların ve internet sayfalarının

güncellenmesi, artırılması ve daha fazla özen gösterilmesi gerekliliğini önerebiliriz. Müze eğitiminin yüksek öğretimde okutulan Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Ana Sanat Atölye derslerinde daha etkin olarak kullanılması için ders içerikleri ile ilgili mutlaka çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencilerin müze ziyaretlerinde bulunmadan ve müze eğitimi hakkında bilgi sahibi olmadan ve uygulamalara katılmadan öğretmen olmaları önemli bir sorundur. Yeni ilköğretim Programında Görsel Sanatlar Eğitimi dersinin öğretmenleri olacak olmaları bu gerçeği daha da ortaya koyacak gibi görünmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi için özel çalışmaların mutlaka başlatılması zorunludur. Özel sermayeli müzelerin sadece bir şehir ile sınırlı kalmaması diğer büyük ve sonrasında küçük şehirlerde faaliyete geçmeleri gereklidir.

Danış (2007), “İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Estetik Beğenin Geliştirilmesinde Materyal Kullanımının Yeri, Önemi Ve Uygulanması”, adlı yüksek lisans tezinde, görsel sanatlar eğitiminde estetik beğenin geliştirilmesi için, işlenen konularda öğrencilerin derse katılımını sağlamak ve motivasyonlarını arttırmak için çeşitli görsel materyaller kullanmak gerektiğini vurgulamaktadır. Hayata daha eleştirel bakabilen öğrenciler yetiştirmek için, öğrencinin bir sanat eseri karşısında estetik bir yargıya varmayı öğrenmesi gerektiğini, bunu sağlamak için de sanat derslerinin teknolojik veya basit görsel materyallerle desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

İlköğretim ikinci basamağı 6. sınıflarında deney ve kontrol grubu oluşturan Danış, Deney grubunun sonest sonuçlarında farklar olduğunu gözlemektedir. Danış, gerçekleştirilen araştırma ile ilköğretim ikinci basamağında işlenen sanat derslerinin materyallerle desteklendiğinde daha etkili ve kalıcı olduğunu tespit etmektedir. Hazırlanan ve ders sırasında kullanılan materyallerin öğrencilerin estetik beğeni düzeylerine katkı sağlandığı araştırmanın sonucunda deney gurubu olarak seçilen öğrencilerin “sanat eseri” kavramı hakkında düşüncelerinin değiştiğinin gözlemlendiği belirtilmektedir.

Danış’ın tezimizle paralellik sağlaması açısından şu önemli tespitlere dikkat çekilmek istenmektedir;

Estetik beğeni düzeylerinin gelişmesi için hazırlanan materyaller sayesinde öğrencilerin estetik değer biçme becerilerinin geliştiği görülmüştür. Bu durumun tespiti ön ve son test olarak uygulanan testler sonucunda yapılmıştır. Çeşitli görsel materyallerle zenginleştirilmiş öğretim sürecinde öğrencilerin motivasyonlarının yüksek olduğu görülmüştür. Görsel malzemelerle

zenginleştirilmiş bir sanat dersi ilgi çekicidir. Tek düzelikten kurtarır ve odaklanmayı sağlar. Öğretmen için kolaylık öğrenci için eğlenceli olur, böylece görsel sanatlar dersi anlamlı ve kalıcı hale gelir. Güzel sanatlara duyarlı bireyler toplum için yararlı ve başarılı işler yapabilirler. Belirli bir estetik beğeni düzeyine ulaşabilen bireyler kendilerini ve çevrelerini daha çekici kılarlar.

Erdoğan (2007), “Resim-İş Öğretmenliği Programındaki Temel Tasarım Derslerinin, Grafik Tasarım Anasanat Atölye Derslerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde, Temel Tasarım Eğitimi dersinin, yüksek öğrenimin üst sınıflarındaki Grafik Tasarım Anasanat derslerine olan etkisinin saptanması amacıyla, Türkiye’de Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Öğretmenliği Programdaki öğrencilerin görüş ve önerilerini değerlendirerek, şu sonuçlara ulaşmaktadır:

Öğrencilere göre, Temel Tasarım derslerinde uygulanan teori ve uygulama yöntemleri, ders saati-kredi ve içerikleri, atölye-teknik malzeme gibi fiziksel şartlar ile ilgili durumların uygun olmadığı, geleneksel yöntemler ve gelişmiş teknoloji kullanımı, ders yayınları yeterliliği ve sergileme etkinlikleri ile ilgili konuların birçoğunda değişik düzeylerde güçlüklerin olduğu belirtilmektedir. Öğrenciler, Temel Tasarım derslerinde öğretim süreçlerinin etkili bir biçimde gerçekleşmesiyle ilgili olarak tam katılımı sağladıkları “Temel Tasarım’da değerlerle düşünerek sorun çözerken, bağımsız ve özgün tasarımlara dayalı etkinlikler gerçekleştirme” konusunda kararlılıklarını gösterdiklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin Temel Tasarım derslerini saat, kredi ve içerikleri bakımından, Temel Tasarım konusundaki yayınları da sayı ve kapsam bakımından yeterli bulmadıkları ifade edilmektedir. Öğrencilerin çok büyük bir bölümü Temel Tasarım Eğitimi’nin önemli olduğunu ve kendilerinin etkili bir tasarımcı olabilmeleri için algılama ve görsel deneyime katkı sağladığını düşünmektedirler. Öğrenciler en çok, Temel Tasarım Eğitimi’nin, farklı düşünebilme ve yaratıcı düşünce ürünlerini tasarlayıp sunabilme yönünden Grafik Tasarım’a ya da Görsel İletişim Tasarımı’na alt yapı oluşturduğu fikrinde birleşmektedirler. Ayrıca, öğrenciler, Temel Tasarım Eğitimi derslerini alanında yetkin ve tecrübeli akademisyenlerin yürütmesini önemsedikleri fikrinde olduklarını göstermektedir.

Erdoğmuş, öğrencilerin derslere karşı güdülenmelerinin eğitimleri açısından önemli olduğunu, ancak araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, sanat eğitimcisi yetiştiren yüksek öğretim kurumlarındaki Resim-İş Öğretmenliği/Eğitimi Programında Temel Tasarım Eğitimi'nin programdaki yeri, öğrenme-öğretme süreci, Temel Tasarım ve Grafik Tasarım ilişkisi ve dersin öğretim elemanları ile ilgili birçok konuda güçlüklerle karşılaşıldığını belirtmektedir.

Erdoğmuş, araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanarak şu önerilerde bulunmaktadır: Grafik Tasarım Anasanat Atölyesi öğrencilerinin, Temel Tasarım'ın öğretim süreçleriyle ilgili eğitim gereksinmelerini karşılamaya yönelik olarak, Temel Tasarım derslerine özgü öğretim yöntem ve teknikleri ile öğretim ilkelerini uygulama, ortam düzenleme ve araç-gereçlerden yararlanma ile ilgili konularda, ulusal ve uluslar arası Sanat fuarlarında, bienal ve trienal gibi etkinliklerde proje çalışmaları, hem ders içi hem ders dışı etkinliklere katılım sağlanması gerektiğini, öğretim elemanlarının derslere ilişkin eğitim gereksinmelerini karşılamak için eğitim semineri ve toplantılar konferanslar ve kurslar düzenlenebilir yapılabileceğini belirtir. Ayrıca öğrencilerin çeşitli tasarım ünitelerinin olduğu matbaalar, basım büroları, reklâm ajansları ve fotoğraf stüdyoları gibi kurumlara geziler düzenlenerek buraları öğrencilerin görüp tanınması gerçekleştirilebileceğini, Temel Tasarım, Grafik Tasarım çalışmaları ile ilgili bilgi ve deneyimlerinin artırılması için öğrencilerin Grafik ve Tasarım dergileri, kaynak kitap ve CD'ler gibi yayınlara ve görsellere ulaşmaları sağlanabileceğini ve öğretim araçlarının hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının yararlanmasına sunulabileceği yönünde önerilerde bulunmaktadır.

Gökay ve Demir (2006), Demir'in "Farklı Eğitim Düzeylerinde Estetik Beğeni Üzerine Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden yola çıkılarak yazılan makalede, farklı eğitim düzeylerindeki öğrencilere beğeni ölçeği uygulanmakta ve sonuçlar karşılaştırılmaktadır.

Farklı eğitim düzeylerinde bulunan bireylerin öğrenimleri sırasında almış oldukları Resim-iş derslerinin, estetik beğeni düzeylerine etkisinin araştırıldığı

makalede, Resim-iş derslerinde uygulanan estetik eğitimin ve öğretimin, öğrencilerin estetik beğeni düzeyinde değişikliklere neden olduğu fakat estetik beğenin daha çok popüler kültürün etkisinde kaldığı belirlenmektedir. Estetik beğeni düzeyinin niteliğinin artırılması ve hayattan daha fazla haz alınabilmesi için estetik eğitimin gerekliliği ortaya çıkarılmaktadır. Estetik algılamının insandan insana değiştiği, estetiğin sonradan içinde yaşanan kültür ortamı ve edinilen eğitim-öğretimle farklılaştığı, dolayısıyla çocukluk yaşından itibaren verilecek estetik eğitim sayesinde, daha farklı ve estetik algılaması güçlü olan bireyler olarak yetiştirilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir. Wenchun ve Kazuhiro'ya (2002) atıfta bulunarak, kültür ve çevrenin insanın estetik beğeni düzeyi üzerinde az da olsa bir etkisi olmakla birlikte, eğitim ve öğretimle kazandırılanların daha da fazla olduğu vurgulanmaktadır.

Hünler (1998), “Kültürde Modern/Postmodern Uğraklar Çerçevesinde Estetik’in Konumu” adlı doktora tezinde, David Hume’un “Beğeni Standartları”nı ele alıp irdelerken, beğenin ölçütlerini tartışmaktadır. Nihayetinde, nesnel beğeni yargısında bulunacak kişinin basit bir şekilde sıralarsak; sağlıklı, kültürlü, önyargısız, zeki ve sanat kültürü almış olmasının yanında, kendine yeter öznel bir bünyenin varlığına da bağlı olduğu savunulmaktadır.

İnce (2007), “Türkiye’de Sanat (Resim) Eğitimcisi Yetiştirme Sürecinde Sanat Eleştirisi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları – Öğretim Etkinlikleri Ve Sanat Etkinliklerini İzleme Edimi İlişkileri” adlı doktora tezinde, Türkiye’deki Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sanat etkinliklerini izleme edimlerini, öğrencilerin Sanat Eleştirisi dersine ilişkin tutumlarını ve sonuçlarını ortaya koyduğu bu doktora tezinde şu tespitlerde bulunmaktadır;

Fakülte ya da bölüm kütüphanesinde sanatla ilgili süreli yayınların bulunması, şehirde sanat müzesinin olması ve nispeten daha genç öğretim elemanlarının derse giriyor olmaları, ders etkinliklerini ve öğrenci tutumlarını olumlu etkilemektedir. Yine, öğrenci tutumlarında olumlu yönde anlamlı farklılık yaratan çok sayıda değişkenden; öğretim elemanlarının akademik yazılarını ve kavramsal sanat örneklerini incelemek, süreli yayınlardan yararlanmak, eleştiri metinleri incelemek, şehirde açılan sergilere gitmek öne çıkanlar arasındadır. Öğrencilerin bireysel olarak süreli yayın (dergi) takip etme oranı, televizyon’de

sanat programı izleme oranından düşüktür. Üniversitelere göre süreli yayın takip etme oranları arasındaki farklılıkların kentsel gelişmişlik düzeyi ile ilişkili olmadığı da görülmüştür.

İnce, Sanat Eleştirisi dersi için genellikle internetin kullanılmadığı, öğrencilerin sinemaya gitme sıklıklarının, sergi gezme sıklığından yüksek olduğu, sahne sanatlarını izleme sıklığının ise oldukça düşük olduğu elde edilen bulgular arasında olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, sanat dergilerini ve eleştirmenlerin yazılarını düzenli takip eden, son bir yıl içinde eleştiri-deneme- inceleme türü yazılar içeren, sanat kitaplarını okuyan, televizyonda kültür-sanat ağırlıklı programları izleyen öğrencilerin Sanat Eleştirisi Dersi'ne ilişkin tutum puanlarının yüksek olduğu belirtilmekte, öğrencilerin sanat eleştirisi dersine karşı tutumlarının genelde olumlu olmasına rağmen, belli bir kesimin öğretim elemanı eksenli, olumsuz görüşleri bulunduğu tespit edilmektedir. Buluş yoluyla öğrenmenin gerçekleşmediği, eleştiri ve tartışmanın yapılmadığı ve öğretim etkinliklerinin genelde verimsiz olduğu bulgulanmaktadır.

Kagan'ın (1993), sanat ve estetik kavramlarını bütün yönleriyle ele alarak son derece kapsamlı olarak irdelediği "Estetik ve Sanat Dersleri" adlı kitabı, araştırmamız açısından bir başucu kitabı işlevi görmektedir. Araştırmamız ele alınan estetik ve sanatla ilgili kavram içerikleri bu kaynakta daha geniş, derin ve ayrıntılı bir şekilde bulunmaktadır.

Kıratlı (2005), "Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programındaki Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri" adlı sanatta yeterlik tezinde, Anasanat dersleriyle ilgili sorunları, öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşlerine dayanarak ele almaktadır.

Araştırma bulgularına göre, ankete katılan öğretim elemanları ve öğrencilerin, Anasanat atölyelerinin fiziksel mekan açısından yeterli olduğu ancak Anasanat Atölyelerinin araç-gereç donanımı, teknolojik imkanları, gereksinim duyulan kitaplara ulaşabilecek kütüphane, çalışmaların sergilenmesi için pano ve/veya stantlar, Anasanat Atölye derslerinde yapılan çalışmaların sürekli

sergilenmesi için özel mekanlar açısından ve Anasanat Atölye derslerinin içerik ve içeriğin uygulanabilme düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kıratlı, bu sonuçlara dayanarak, Anasanat Atölyelerinin araç-gereç ve teknolojik donanımlar açısından yeterli konuma getirilmesi, üniversite kütüphanelerinde bu dersler için gereksinim duyulan kitapların bulunması, bulundurulması, bölümlerde Anasanat Atölye çalışmalarının sergilenebileceği özel mekânların oluşturulması, benzer şekilde çalışmaların atölyelerde sergilenmeleri için pano ve stantların yeterli konuma getirilmesi, Anasanat Atölye ders saatlerinin artırılması ve derslerin içerik ve içeriğin uygulanabilme düzeylerinin artırılması gerektiğini belirtmektedir.

Matara (1998), “1980 Sonrası Türk Fotoğraf Sanatı’nın Estetik Sorunları” adlı tezinde, 1980 Sonrası Türk Fotoğraf Sanatı’nın Estetik Sorunlarına değinerek, özellikle Kiç kavramını ele alırken, günümüz Türkiye toplumunda yaygınlaşan kiç eğilimini ortaya koymaya çalışmakta ve kiç’in tanımını yapmaktadır.

Mercin’in (2002), “Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat (Resim) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici Ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, AGSL’nde sanat eğitimi amaçlı müzelerden yararlanılmasıyla ilgili mevcut durum, burada görev yapan öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri ele alınmakta ve müze eğitimi dersinin bu okullarda okutulabilmesinin mümkün olup olamayacağı, müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılamamasının nedenleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan AGS Liseleri, örneklemini ise random yöntemiyle saptanan 8 ilden toplanan verilerin sonuçları kısaca şu şekilde özetlenmektedir; Öğretmenlerin çoğu müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanımına katıldıkları, öğretmenlerin yarıdan fazlasının müzeleri sanat eğitimi amaçlı kullanamadıkları belirlenmekte, öğretmenlerin çoğunun müzeleri kullanamama nedeni olarak en çok öğretim programlarının uygun olmaması, ikinci olarak deneyimlerinin olmaması ve üçüncü olarak da müzelerde kendilerine rehberlik yapacak kişilerin olmayışını gösterdikleri saptanmaktadır.

Mercin, müze eğitiminin sanat eğitimi açısından ihmal edilmemesi gereken unsurlardan biri olduğunu ve bu nedenle müze eğitimi, sanat eğitimi veren önemli bir kurum olan AGSL'nin öğretim programlarında mutlaka yer alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Selvi'nin (2008), "Kitsch Olgusunun Lise Öğrencilerinin Estetik Algı Ve Beğenilerine Etkileri" adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde, Ankara ili merkezinde yaşayan ve farklı liselerde okuyan öğrencilerin estetik algı ve beğenilerinin, kitsch olgusundan etkilenme düzeyleri ve öğrencilerin kitsch ürünleri benimsemelerinin altında yatan faktörler belirlenmektedir. Araştırmada öğrenimlerine devam eden lise öğrencilerin; ailelerinin eğitim düzeylerinin, öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını, televizyon izleme alışkanlıklarını, sanata olan ilgilerini ve kitsch ürünleri benimsemelerini etkilediği bulgulanmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleri açıklanmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, beğeni düzeyleri, sanat etkinlikleri izleme edimleri ve Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarıyla ilgili mevcut durum hakkında bilgi sahibi olunmadığı için, tarama yoluyla veri toplama yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırma, tarama modeli betimsel bir çalışmadır. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, sanat etkinliklerini izleme edimleri, Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarını ve beğeni düzeylerini belirlemek amacıyla anket formları ve resimler hazırlanmıştır.

Beğeni düzeyine ilişkin veri toplama formu, öğrencilerin sanat yapıtı hakkında yargı bildirme biçiminde materyal destekli yapılmıştır. Öğrencilerin klasik, empresyonist, çağdaş ve kiç niteliğindeki resimler hakkındaki yargılarını, anlık olarak projeksiyon cihazıyla duvara yansıtılan resimler hakkında belirtmeleri istenmiştir. Projeksiyon imkânının olmadığı koşullarda, küçük gruplar halinde öğrencilere bilgisayar ekranından resimler gösterilmiştir. Resimlerin olası teknolojik araçlardan faydalanma imkanının olmayacağı durumlara karşı, ortalama 20x15 cm ebatlarında fotoğraf kartına basılmış ancak kullanılmasına gerek kalmamıştır. Öğretim elemanlarının, öğrencilerin beğenileri hakkındaki görüşlerini almak amacıyla öğretim üyesi görüş formu hazırlanmıştır.

3.2. Evren – Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırma evrenini, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de devlet bünyesinde bulunan 25 Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 1., 2., 3., ve 4., sınıf öğrencilerinin tümü oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Evreni oluşturan 25 üniversiteden 8 üniversite örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma koşullarının zorluğundan dolayı tüm evrene ulaşmak mümkün olmadığından, dengeli bir dağılım olmasına dikkat edilmeye çalışılarak, örneklem yoluna gidilmiştir.

Türkiye’nin farklı bölgelere ait şehirlerin sosyo-kültürel yapısı, üniversitelerin donanım ve akademik personel olanakları farklı olabilir. Buna istinaden, bölgesel bir yığılma olmamasına dikkat edilmiştir: Haritadaki dağılımın evreni temsil etmeye uygun olduğu söylenebilir. Toplam 820 öğrenciden yanıt alınmıştır. Örnekleme oluşturan üniversiteler ve anketi yanıtlayan öğrenci sayıları Tablo-3.1.’de yer almaktadır. Üniversitelerin bulunduğu şehirler, metropol ve büyükşehir gibi sanatsal etkinlik oranı yüksek ve kaynak açısından geniş imkânlarla sahip olan şehirler ile sanatsal etkinlik oranı düşük ve kaynak açısından düşük imkânlarla sahip ve nüfus olarak daha küçük, az gelişmiş şehirler gibi farklı özellikler taşımasına dikkat edilerek seçilmiştir. Bunun yanında imkânlar ve araştırma koşulları ölçüsünde, ulaşım ve veri elde edilebilme güçlüklerinin etkileri de örneklem seçimini etkilemiştir. Anketlerin materyal destekli olması, anketlerin uygulama şartlarını zorlaştırmış, bu açıdan örneklem daraltılmak zorunda kalmıştır.

Şekil- 3.1

Örnekleme Yer Alan Üniversitelerin Türkiye’deki Bölgesel Dağılım Haritası

Tablo-3.1

Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Frekans	% Dağılımı
1. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Adana)	99	12,1
2. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi (İzmir)	118	14,4
3. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Ankara)	99	12,1
4. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Malatya)	117	14,3
5. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi (İstanbul)	100	12,2
6. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Denizli)	76	9,3
7. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Konya)	135	16,5
8. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Edirne)	76	9,3
Toplam	820	100

Ankette yer alan “Kişisel Bilgi Formu” aracılığı ile örnekleme ilişkin çeşitli sayısal bulgular elde edilmiştir. Örneklem bulgularına ait tablo ve grafikler, dağılımlarıyla birlikte aşağıda yer verilmiştir.

- **Örneklem Bulguları**

Tablo-3.2
Yaşa Göre Öğrenci Sayısı Dağılımı

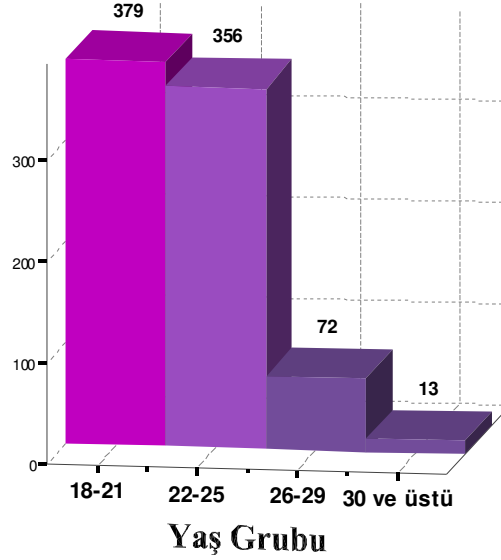
	Yaş Aralıkları	Frekans	% Dağılımı
1.	18-21	379	46,2
2.	22-25	356	43,4
3.	26-29	72	8,8
4.	30 ve üstü	13	1,6
5.	Toplam	820	100,0

Yaş dağılımı için “18-21”, “22-25”, “26-29”, “30 ve üstü” olmak üzere 4 kategoriden oluşmaktadır. “18-21” yaş aralığı, ortaöğretimden sonra ara vermeden yükseköğrenimi başlayan ve sürdüren öğrencileri belirlemektedir. “22-25” yaş aralığı, sınıf tekrarı yapan ya da ilk denemelerde yükseköğrenime yerleşememiş, öğrencileri, “26-29” yaş aralığı, farklı nedenlerden dolayı önemli düzeyde kayıp yılları olan öğrenciler, “30 ve üstü” yaş aralıkları, olasılıkla öğrenci affından yararlanan öğrencileri göstermektedir. Genel olarak “18-21” yaş aralığı dışındakilerin kayıp yılları olduğu söylenebilir. Frekans Dağılımı kayıp yılların nedenleri hakkında bilgi vermez ancak yükseköğrenime geç başlandığı ya da sınıf tekrarı konusunda fikir verebilir. Bu durum, özellikle Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının öncelikli bir tercih olmadığını ya da yetenek sınavlarında ilk başvuruda başarılı olamadıkları veyahut sınavda başarılı olduğu halde öğrenim süresince bazı derslerden başarılı olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Ancak yine de “22-25”, “26-29” yaş aralığının sınıf tekrarı yaptıkları olasılığı akla yatkın görünmektedir. Nitekim bu yaş aralığında olanlar, fakülteye kayıt yılına “Diğer” seçeneğini işaretleyerek, sınıf tekrarı yaptıklarını belirtmişlerdir. 30 ve üstü yaş aralığında olanlar hakkında aklı dönme, uzun bir süreden sonra Resim-İş Anabilim dalını tercih etme gibi sebeplerin etkili olduğu söylemek olasıdır.

Şekil- 3.2
Yaşa Göre Öğrenci Sayısı Dağılım Grafiği

Öğrenci Sayısı (N)

Tablo-3.2. ve Şekil- 3.2’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan 820 Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencisinin 379’u (% 46,2) normal öğrenim yaşı olan 18-21 aralığındadır. Geriye kalan 441’inin (%53,8) daha yaşlı olması, öğrenim görmekte olan öğrencilerin yarısından fazlasının kayıp yılları olduğunu göstermektedir.

Tablo-3.3’te, öğrencilerin % 2,3’ünün 2005 yılından önce kayıt yaptıkları görülmektedir. Bu gruba 30 yaş ve üstü olan yaş aralığındaki öğrencilerin dahil olduğu, dolayısıyla bu öğrencilerin öğrenci affından yararlanmış olabildikleri olasılığını güçlendirmektedir. Tablo-3.2’de 18-21 yaş aralığında olmayan % 53,8’lik oranın üniversiteye geç başladıkları ya da sınıf tekrarı yaptıkları söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin önemli bir kesiminin RİEABD’nı ya ilk girişte başaramadıkları ya ilk tercihleri olmadığı ya da sınıf tekrarı yaptıkları anlaşılmaktadır.

Tablo-3.3
Fakülteye Kayıt Yılı Dağılımı

	Fakülte Kayıt Yılı	Frekans	% Dağılımı
1.	2005	183	22,3
2.	2006	198	24,1
3.	2007	224	27,3
4.	2008	196	23,9
5.	Diğer	19	2,3
6.	Toplam	820	100,0

Tablo-3.4
Sınıflara Göre Öğrenci Sayısı Dağılımı

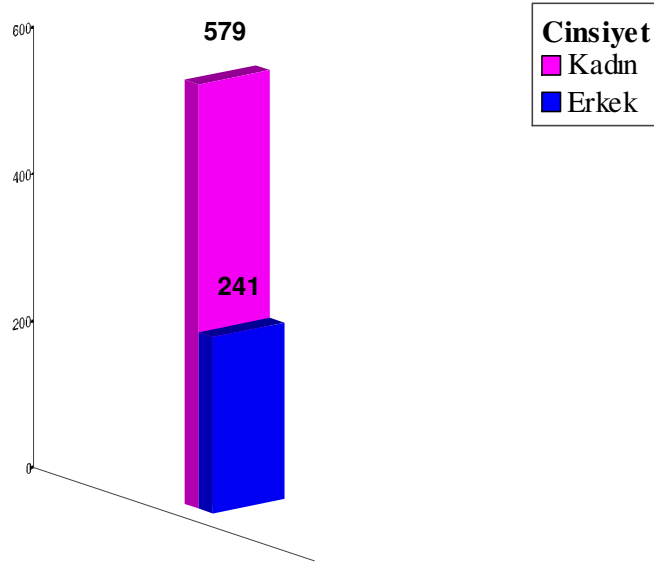
	Sınıf	Frekans	% Dağılımı
1.	1. Sınıf	196	23,9
2.	2. Sınıf	234	28,5
3.	3. Sınıf	195	23,8
4.	4. Sınıf	195	23,8
5.	Toplam	820	100,0

Anketlerimizi cevaplayan 820 öğrencinin sınıflara göre dağılımı, Tablo-3.4'te görülmektedir. Tabloya bakarak, 2. sınıfların % 4'lük farkı dışında, öğrencilerin sınıflara göre eşit bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Sınıflar arasında eşit dağılımına rağmen, gerek yaş aralıkları arasındaki farklar, gerekse kayıt yılları dağılımının, sınıflara göre öğrenci dağılımıyla orantılı olması bize, öğrencilerin önemli bir bölümünün sınıf tekrarından çok, RİEABD'na geç başladığı konusunda ipucu vermektedir.

Tablo-3.5
Cinsiyete Göre Öğrenci Dağılımı

	Cinsiyet	Frekans	% Dağılımı
1.	Kadın	579	70,6
2.	Erkek	241	29,4
3.	Toplam	820	100,0

Şekil-3.3
Cinsiyete Göre Öğrenci Dağılım Grafiği

Tablo-3.5'ten ve Şekil-3.3'teki grafikten anlaşıldığı üzere, anket formlarımızı yanıtlayan RİEABD 1., 2., 3., ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 820 öğrencinin 579'u (%70,6) kız, 241'si (% 29,4) erkektir. Yaklaşık olarak her 3 öğrenciden 2'sinin kız, 1'inin erkek olduğunu söylemek mümkündür. Gözlemlerimiz ve İnce'nin (2007) araştırması da bunu doğrulamaktadır. Sonuçlara bakarak, RİEABD'nin daha çok kızlar tarafından tercih edilen bir bölüm olduğu söylenebilir. Ancak araştırmalarımızın sonucunda cinsiyet faktörüne göre, Anasanat Atölye

dersine karşı tutum puan ortalamaları ve beğeni düzeyi puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür. Tablodan, cinsiyet faktörünün, RİEABD'nın tercih edilmesinde önemli olduğu, kızların RİEABD'nı daha çok tercih ettiği söylenebilir.

Tablo-3.6
Mezun Olunan Lise Türü Dağılımı

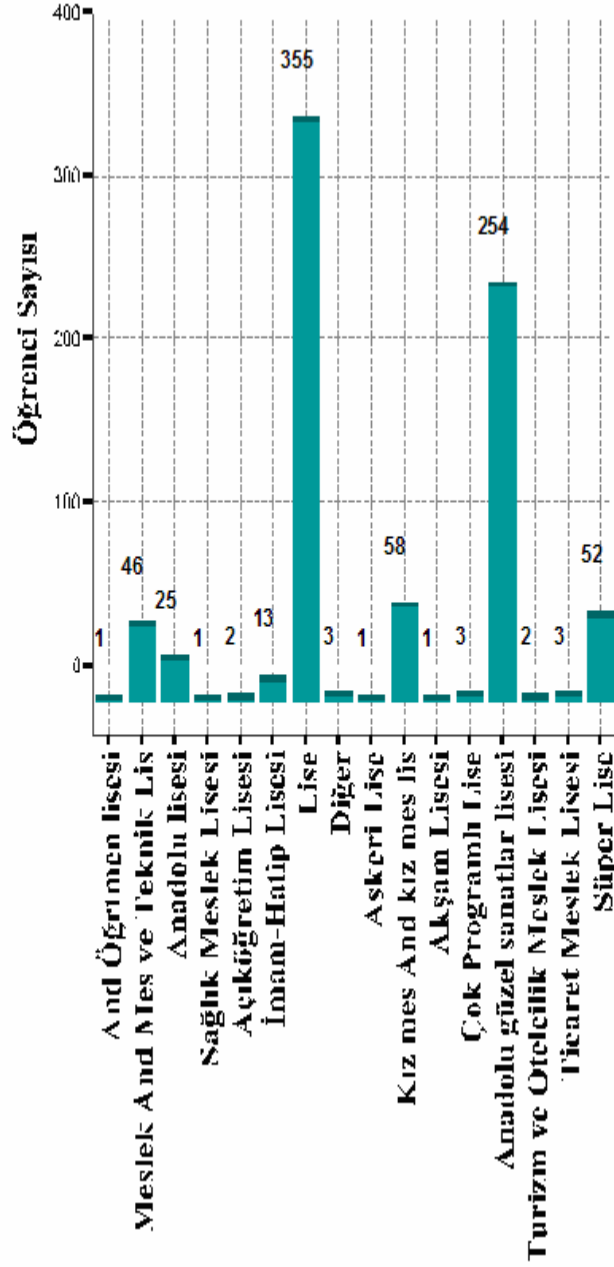
Lise Türü	Frekans	% Dağılımı
1. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	254	31,0
2. Kız Mes And Kız Mes Lis. (Sanat Alanları)	58	7,1
3. Anadolu Öğretmen Lisesi	1	,1
4. Anadolu Lisesi	25	3,0
5. Meslek And Mes Ve Teknik Lis	46	5,6
6. Süper Lise	52	6,3
7. Lise	355	43,3
8. İmam-Hatip Lisesi	13	1,6
9. Ticaret Meslek Lisesi	3	,4
10. Turizm Ve Otelcilik Meslek Lisesi	2	,2
11. Çok Programlı Lise	3	,4
12. Akşam Lisesi	1	,1
13. Askeri Lise	1	,1
14. Açıköğretim Lisesi	2	,2
15. Sağlık Meslek Lisesi	1	,1
16. Diğer	3	,4
Toplam	820	100,0

Tablo-3.6 ve Şekil-3.4, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının öğrenci kaynağını göstermektedir. Genel liselerden mezun olan öğrencilerin, örneklemin % 43,3 gibi yüksek bir oranını oluşturdukları görülmektedir. Oransal olarak 2. sırayı Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (% 31,0) oluşturmaktadır. Bunu, Kız Meslek-Anadolu Kız Meslek Lisesi (Sanat Alanları) (% 7,1), Süper Lise (% 6,3), Meslek-Anadolu

Meslek ve Teknik Liseler (% 5,6), Anadolu Lisesi (% 3,0), İmam-Hatip lisesi (%13) ve oransal olarak önem teşkil etmeyen diğer liseler takip etmektedir.

Şekil-3.4

Mezun Olunan Lise Türü Dağılım Grafiği

Tablodan da görüldüğü gibi, RİEABD öğrencilerinin kaynağını oluşturan en kalabalık grup, genel liselerden gelen öğrencilerden meydana gelmektedir. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve Kız Meslek Liselerinin sanat alanlarından gelen öğrencileri oluşturan % 38,1'lik oran dışında kalan genel lise ve diğer liselerden oluşan % 61,9 kesim, 18-21 yaş aralığından büyük olan % 53,8'lik oranla karşılaştırıldığında, öğrencilerin önemli bir kesiminin ÖSS sınavında yeterli yerleştirme puanı alamadıklarında, ön kayıt sistemiyle (yetenek sınavı) yerleştirme yapan okullara yöneldikleri ya da yıl kaybını göze alarak yetenek sınavına hazırladıkları da söylenebilir. (İnce, 2007:132). Dolayısıyla önemli bir öğrenci oranının, yetenek düzeyi düşük, sanata çok ilgili olmayan ve sanatı bir ideal olarak görmeyen öğrencilerden oluştuğu düşünülebilir. Yetersiz ilgi ve olumsuz tutum, öğrencilerin çalışma, sanat etkinliklerini takip etme, kendini geliştirme ve yüksek bir motivasyonla sanata yaklaşmasının önünde önemli bir engel olabilir. Bu nedenle, sanata ilgili, sanatı ideal bir yaşam tarzı olarak benimseyen ve yeteneği olan öğrencilerin öncelikle bu bölümlere alınması için, giriş sınavlarının titizlikle ele alınıp düzenlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda da değinildiği gibi, Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan öğrencilerin oranı % 31'dir. Resim, grafik gibi sanat bölümleri olan Kız Meslek Lisesi ve Anadolu Kız Meslek Lisesi mezunlarının oranı ise % 7,1'dir. Bunları topladığımızda, ortaöğretimden sanat eğitimi almış olarak gelen öğrencilerin toplam oranı % 38.1 olarak bulmaktadır. Bu durumda her üç öğrenciden birinin temel düzeyde sanat eğitimi almış olarak RİEABD'na geldiği söylenebilir. Gerek gözlemlerimize dayanarak, gerekse Buyurgan'ın (2001) araştırmaları, özellikle AGSL'den gelen öğrencilerin temel düzeyde sanat eğitimi almış olmaları, yükseköğretimde bazı sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu sorunlardan bazıları, benzer eğitimi tekrar almanın öğrencilere sıkıcı gelmesine, öğrencilerin, öğretim elemanlarının kendilerine yetersiz geldiklerini düşünmelerine, ders içeriklerini zaten bildiklerini ve bu nedenle dersle ilgilenmenin gerekmediğini düşünmelerine neden olabilmektedir. Bu ve buna benzer olumsuz etkiler, bu öğrenciler için farklı sınıflar oluşturulması, hem öğretim elemanının öğrencilerle empati kurarak yaklaşması gerekliliği açısından, hem de derslerin içeriği ve işlenişi

açısından, farklı bir tutum ve yöntem sergilemesi, bu tür olumsuz etkileri yok edebilir. Buyurgan, yaptığı araştırmada, Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarının büyük oranda, AGSL öğrencileri hakkında, üniversitelerde, seviyeye ve sınıfa uygun veri ve açılımlarla yönlendirmeler ön plana çıkarılarak, aynı konuları aldığını düşünen öğrencilerin kazanılmaya çalışılması gerektiği görüşünü paylaştıklarını belirtmektedir. (2001).

Tablo-3.7

Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Anasanat Atölyelere Göre Dağılımı

Anasanat Atölye	Frekans	% Dağılımı
1. Resim	351	42,8
2. Grafik Tasarım	131	16,0
3. Heykel	59	7,2
4. Tekstil Tasarım	9	1,1
5. Seramik	9	1,1
6. Özgün Baskı	39	4,8
7. Fotoğraf	9	1,1
8. 1. Sınıf (Temel Tasarım)	196	23,9
9. Endüstriyel Tasarım	15	1,8
10. Diğer (Belirtilmemiş)	2	,2
11. Toplam	820	100,0

Örnekleme oluşturan 820 öğrencinin 351'i (% 42.8) Resim Anasanat Atölye Eğitimi almaktadır. Öğrencilerin % 23,9'u oluşturan 1.sınıflar, Anasanat Atölye dersini henüz almamaktadırlar ancak, atölye dersi olarak haftada 4 saat Temel Tasarım ve 2 saat Desen dersi almaktadırlar. Birinci sınıfta branşlaşma olmamakla beraber, bu derslerin içerik ve uygulama açısından Anasanat Atölye dersleriyle ortak özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Erdoğan, Temel Tasarım dersinin, “belirlenen hedef ve davranışlarına uygun bir şekilde; verimli, programlı ve sistemli yapılması halinde üniversite birinci

sınıftan sonraki üst sınıflarda” etkisinin görülebileceğini belirtir ve Temel Tasarım dersinin öğrenciye disiplin, bilinç, teknik beceri, yaratıcı kişilik, özgünlük gibi kazanımlar sağladığını savunur. Teoride ve pratikte bu derslerin amaçları, öğeleri, ilkeleri doğrultusunda işlenmesi, Grafik Tasarımı başta olmak üzere Resim, Heykel, Özgün baskı gibi üst sınıflardaki Anasanat derslerine olumlu etkisi ve katkıları görülebileceğini ileri sürer. (2007:3).

Aytekin sosyal etkileşimin gerçekleştiği Temel Tasarım Eğitimi atölye ortamında Anasanat Atölye dersleri için hatta hayat boyu temel oluşturacak bilgiler edinirken, 1. sınıflarda Anadal seçimlerini de etkilediğini belirtir. Bu anlamda “Temel Tasarım Eğitimi 1. sınıf öğrencilerinin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarını da belirleyen temel faktörlerden biridir” denilebilir.

Sınıf ortamındaki etkileşim de, kültürün tümüyle farklı dünyası ile onun değerlerini ve davranışlarını teşvik eder. Her tür eğitim, sadece bilgi ve becerilerin iletimi olmama şartı ile aynı zamanda, öğrencileri değerler sistemi ve kültür içinde toplumsallaştırmadır. Sosyal tercih kuramına göre, sosyal etkileşimin etkisi Temel Tasarım eğitiminde tercih oluşturma için önemli bir rol oynamalıdır. Bu önemlidir, çünkü başlangıç tasarım eğitimi sadece eğitim için değil, aynı zamanda uygulamalar için de önemlidir. Bu, yıl içinde öğrencilerden tasarımın temellerini öğrenmeleri beklenir. Temel Tasarım atölyelerinde öğrenciler, eğitimsel uygulamalarının sonuna kadar hatta tüm profesyonel yaşamları boyunca sürecek tutum ve değerler dizisi geliştirirler. (Aytekin, 2008:14).

Bu anlamda hem Anasanat Atölye dersine hazırlık anlamında, hem de içerik ve uygulama olarak Anasanat Atölye dersine benzerliği açısından 1. sınıfların Temel Tasarım dersine ilişkin tutumlarına yönelik veriler, araştırmamız açısından şu nedenlerden dolayı önemlidir; Birincisi, Temel Tasarım dersine ilişkin öğrenci tutumu, ileride alınacak Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumunu da belirleyecektir. İkincisi, 1. sınıfta öğrencilerin Temel Tasarım ve Desen dersine ilişkin tutumunun, sanat etkinlikleri izleme edimi ve beğeni düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek açısından önemlidir.

Grafik tasarım atölyesini 131 öğrenci tercih etmiştir ve % 16’lık oranla 2. sırada yer almaktadır. Heykel (% 7.2) ve Özgün Baskı (%4,8) atölyelerindeki öğrenci yoğunluğu ise birbirine çok yakın görünmektedir. Endüstriyel tasarım (% 1,8)

Seramik, Tekstil Tasarım ve Fotoğraf atölyesini tercih etme oranı eşit olarak % 1.1 olarak tespit edilmiştir.

Tablo-3.8
Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Yere Göre Dağılımı

Ailenin Yaşadığı Yer	Frekans	% Dağılımı
1. Köy	70	8,5
2. İlçe	288	35,1
3. 100.000'den küçük	52	6,3
4. 100.000'den büyük	410	50,0
5. Toplam	820	100,0

Öğrenci ailelerinin yaşadıkları yerler, öğrencilerin yükseköğretime başlamadan önce, sanatsal etkinliklerle tanışma imkânları hakkında bir fikir verebilir. Tablo-3.8'e göre öğrenci ailelerinin % 50 gibi önemli bir bölümü, nüfusu 100.000'den fazla olan yerlerde yaşamaktadır. Bunu % 35,1 oranla ilçede yaşayan aileler, % 8,5 oranla Köy ve % 6,3 oranla nüfusu 100.000'den küçük olan şehirlerde yaşayanlar takip etmektedir. Ülkemizde sanatsal etkinliklerin büyükşehirlerin dışında, nüfusu 100.000'den küçük şehirlerde düşük sıklıkta gerçekleştiği, ilçe ve köylerde ise sanatsal etkinliklerin hemen hemen hiç gerçekleşmediği gerçeğini göz önünde bulundurarak, Büyükşehirlerde ve özellikle metropollerde yaşamayan öğrencilerin % 50'sinin sanatsal etkinliklerle yeterince tanışmadıkları ya da tanışamadıkları düşünülebilir. Sanat etkinlikleriyle tanışma imkanı bulamayan öğrencilerin, sanat eğitimi ve estetik beğenin gelişimi açısından önemli bir eksiklik yaşadıkları söylenebilir.

Öğrenci ailelerinin gelir düzeyi, öğrencilerin sanatsal etkinliklerde bulunma ve sanatsal olaylarla tanışma, sanat yapıtlarını tanımlarını sağlayan kitap, İnternet, dergi gibi kaynakları elde etmelerinde önemli bir faktör olabilir. Buna göre Tablo-3.9'da öğrenci ailelerinin % 52,4'ü gibi önemli bir oranı ayda 1001-3000 TL gelire sahip iken, % 41,3'ü 1000 TL den az bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Aylık

geliri 3001-5000 TL arasında olanlar % 4,6, aylık geliri 5001-7000 TL olanlar da % 1 lik bir kesimi oluşturmaktadır. 7001 ve üstü olan aileler % 0,6 dır. Genel olarak bakarsak öğrencilerin % 93,7 'si 3000 TL veya daha az bir gelire sahip olduğu görülür. Dolayısıyla öğrencilerin önemli bir kesiminin maddi açıdan sanatsal etkinlikleri takip etme imkânlarının düşük olduğu söylenebilir.

Tablo-3.9
Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Ailenin Aylık Geliri	Frekans	% Dağılımı
1. 1000 ytl'den az	339	41,3
2. 1001-3000	430	52,4
3. 3001-5000	38	4,6
4. 5001-7000	8	1,0
5. 7001 ve üstü	5	,6
6. Toplam	820	100,0

Tablo-3.10
Öğrencilerin Sanata İlgisinin Başladığı Yaşa Göre Dağılımı

Sanata İlginin Başladığı Yaş	Frekans	% Dağılımı
1. 0-7 yaş	267	32,6
2. 8-11 yaş	208	25,4
3. 12-15 yaş	201	24,5
4. 16-18 yaş	75	9,1
5. 18 yaşından sonra	69	8,4
6. Toplam	820	100,0

Öğrencilerin sanata ilgisinin başladığı andan itibaren, sanat yapıtı ile tanışma ve estetik beğenisinin oluşma sürecinin başladığı düşünülmektedir. Bu konuda elde edilen veriler Tablo-3.10'da sunulmaktadır. Buna göre, anketlerimizi cevaplayan 820 öğrencinin % 32,6'sı 0-7 yaşlarında sanata ilgi duymaya başladıkları

görülmektedir. Birbirine çok yakın olan % 25,4 oranla 8-11 yaş ile % 24,5 oranla 12-15 yaşlarda sanata ilgi duyan öğrencilerle beraber, ilk öğretim çağının sonuna kadar öğrencilerin % 82,5'i sanata ilgi duymaya başladıkları görülmektedir. 16-18 yaşında sanata ilgi duymaya başlayan öğrencilerin oranı % 9,1, 18 yaşından sonra % 8,4'ü sanata ilgi duymaya başlamıştır. Genel olarak öğrencilerin önemli bir kesiminin erken yaşta sanata ilgi duymaya başladıkları söylenebilir. Ancak bu ilginin resim yapma düzeyinde kaldığı, sanatsal etkinliklerin az olması dolayısıyla görsel algılarını geliştirecek etkinliklerden yararlanamamaları nedeniyle, görsel algılarının yeterince gelişmediği düşünülmektedir. Öğrencilerin erken yaşta sanata ilgi duymaya başlamaları önemli bir fırsattır. Bu nedenle bu fırsatı değerlendirmek için, gerek eğitim bünyesinde gerekse sosyal alanda sanatsal etkinliklerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

3. 3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları, elde edilmek istenen bulgulara uygun olarak, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” (Ek-2), öğrencilerin ders dışı zamanlarda sanatsal etkinlikleri ne ölçüde ve/veya ne sıklıkta takip ettiklerini belirlemek amacıyla “Sanat Etkinlikleri İzleme Edimleri Formu” (Ek-3), öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla “Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği” (Ek-4), öğrencilerin klasik, empresyonist, post-modern ve kiç niteliğindeki resimlere karşı yargılarını ve beğeni düzeylerini belirlemek amacıyla, materyal destekli olarak hazırlanan “Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu” (Ek-5) ve Alan derslerini yürüten öğretim elemanlarının, öğrencilerin beğeni oluşumunu etkileyen faktörler ve beğeni oluşumu süreci hakkında görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla “Öğretim Üyesi Görüş Formu” (Ek-6) olmak üzere 1 tutum ölçeği ve 4 anketten oluşmaktadır. Ölçek geliştirme aşamaları aşağıda açıklanmaktadır.

Ölçek ve Anketler:

1. Kişisel Bilgi Formu.
2. Sanat Etkinlikleri İzleme Formu.
3. Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği.

4. Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu.
  5. Öğretim Üyesi Görüş Formu.
- olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır.

3.3.1. Tutum Ölçeğinin Uygulanması ve Geçerlik - Güvenirlik Analizleri

Daha önce yapılmış tutum ölçekleri incelenmiştir. Bekir İnce'nin geçerlik güvenirliliği test edilmiş doktora tezi için uyguladığı “Sanat Eleştirisi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları Ölçeği” dikkatle incelenmiş, benzer tutum maddelerinden faydalanılmış ve 72 maddelik bir tutum ölçeği hazırlanmıştır. Bu maddeler tekrar gözden geçirilerek uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşünden sonra, tutum maddelerinin azaltılması gereği duyulmuş ve uygun olmayan maddeler ayıklanarak 22 maddelik denemelik tutum ölçeği hazırlanmıştır. Tutum ölçeğinde, 5’li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır: 1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Kararsızım, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum şeklinde hazırlanmıştır.

Deneme ölçeği, geçerlik-güvenirlik analizi için, araştırmanın diğer veri toplama araçlarıyla beraber, 14-18 Nisan 2008 tarihleri arasında, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı 1., 2., 3. ve 4.sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Toplam 120 öğrenciden 85 öğrenci anket formlarını yanıtlamışlardır. Öğrenciler “Kişisel Bilgi Formu”, “Sanat Etkinliklerini İzleme Edimi Formu” ile “Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği”ni doldurduktan sonra, sırayla projeksiyon cihazı aracılığıyla öğrencilere ortalama 10’ar saniye (öğrencilerin yeterli bulunduğu süre) arayla, resimler gösterilmiş ve yargılarını Ek-5’te sunulan “Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu”na işaretlemişlerdir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar, bilgisayar ortamında SPSS-12 istatistik programından faydalanılarak değerlendirilmiştir. İlk olarak, olumsuz maddelere verilen yanıtlar, olumlu olması durumundaki puan karşılığına dönüştürülmüştür (1 = 5, 2 = 4, 3 = 3, 4 = 2, 5 = 1).

Öncelikle denemelik tutum ölçeğinden elde edilen puanların güvenirliliği, Cronbach Alpha formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Ek-1’de sunulan “Denemelik Tutum Ölçeğinin Madde-Test Korelasyonları ve Faktör Yükleri” tablosunda

görüldüğü gibi, güvenilirlik analizi sonucu, Alpha güvenilirlik katsayısı: 0.91 bulunmuştur. Güvenirlik katsayısının 1.00'a yakın değer olması beklenir ve 0.80 – 1.00 aralığı ise yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir ancak, ölçek güvenilirliği ve geçerliği için bu tek başına yeter koşul değildir. Bilgisayar ortamında SPSS-12 istatistik programından faydalanılarak güvenilirlik analizi yapılırken, Alpha değeri ile birlikte madde-toplam puan korelasyonu, faktör yükleri ve maddenin ölçekten çıkarılması durumunda Alpha'nın alacağı değer gibi madde analizi teknikleri uygulanabilmektedir. Dolayısıyla, faktör analizi yapmadan önce de ölçülmek istenen tutumla maddelerin ilişkili olup olmadıkları incelenebilmektedir. Bu durumda madde-toplam korelasyonu 0.35'in altında kalan 4 madde tespit edilmiştir. Bu maddelerin ölçekten çıkarılması durumunda, Alpha'nın alacağı değer ile 2., 3. ve 4. sınıflar için maddelerdeki ifadelerin tutum objesi olan Anasanat Atölye dersi, 1. sınıflar için Temel Tasarım dersi olarak uygulama atölye dersleri ile ilişkisi gözden geçirilmiş, bir kaçının alt boyutlar düzeyinde ilişkili olabileceği görülse de, tek boyutlu ve tutarlı bir ölçek elde edebilmek için 11.,15.,16., ve 19. numaralı maddelerin ölçekten çıkarılmaları uygun bulunmuştur. 15 Ocak 2009 tarihli Etik Kurul kararıyla alınan izinden sonra, Çukurova Üniversitesi (Adana), Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir), Gazi Üniversitesi (Ankara), İnönü Üniversitesi (Malatya), Marmara Üniversitesi (İstanbul), Pamukkale Üniversitesi (Denizli), Selçuk Üniversitesi (Konya) ve Trakya Üniversitesi (Edirne) Eğitim Fakültelerinde anketler uygulanmıştır. Anketler araştırma ve araştırmacının koşulları çerçevesinde, Trakya Üniversitesinde (Edirne) bizzat araştırmacı tarafından derslik ortamında uygulanmış, Çukurova Üniversitesi (Adana), Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir), İnönü Üniversitesi (Malatya), Pamukkale Üniversitesi (Denizli), Selçuk Üniversitesi (Konya), Resim-İş Anabilim Dalında çalışan öğretim elemanları aracılığıyla uygulanmış, Gazi Üniversitesinde (Ankara) AGSL'de çalışan Resim öğretmeni aracılığıyla uygulanmış ve Marmara Üniversitesinde (İstanbul) anketi uygulayacak eleman sıkıntısından dolayı izin geri çevrilmiş, ancak telefonla yapılan görüşmelerden sonra anketlerin, araştırmacının sorumluluğu alması şartıyla uygulanmasına izin verilmiş ve güzel sanatlar yüksek lisans öğrencisi yardımıyla anketler uygulanmıştır. Mayıs 2009 tarihinde anketler toplanmaya başlanmış ve bu tarihten itibaren sonuçlar SSPS-12 programıyla bilgisayar ortamında değerlendirilmeye başlanmıştır.

Tablo-3.11
Tutum Ölçeğinin Madde-Test Korelasyonları ve Faktör Yükleri İle Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Maddeler	Madde- Toplam Korelasyonu	Faktör Yükü	$\bar{x}$	S.S.
1.	Atölye derslerinde kendimi başarılı hissederim.	,588	,639	3,95	1,049
2.	Atölye derslerinde çalışmaktan zevk duyarım.	,714	,758	4,07	1,047
3.	Atölye derslerini kaçırsam üzülürüm.	,619	,669	3,77	1,132
4.	Atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrenirim.	,674	,723	3,71	1,160
5.	Atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrenirim.	,635	,688	3,57	1,242
6.	Atölye dersleri sıkıcıdır.	,577	,624	3,88	1,161
7.	Atölye derslerinin bana çok şey katar.	,773	,813	3,90	1,056
8.	Atölye derslerinin süresi artırılmalı.	,479	,533	3,74	1,279
9.	Atölye derslerinde kendimi geliştirme isteğimi hep canlı tutarım.	,691	,737	3,95	1,011
10.	Atölye dersleri sanatsal duyarlılığımı geliştirir.	,708	,752	3,86	1,050
11.	Atölye dersleri bana bir şey vermiyor.	,636	,684	4,18	1,031
12.	Atölye derslerinde gördüğümüz eğitimi anlamsız bulurum.	,523	,565	4,26	,987
13.	Kendimi sanat yapıtlarına karşı yabancı buluyorum.	,270	,303	3,93	1,118
14.	Atölye derslerinde yaptığım çalışmalardan gurur duyarım.	,537	,592	3,90	1,015
15.	Uygulama atölye dersleri zevklidir.	,743	,786	4,08	,997
16.	Atölye dersleri bana önemli olduğumu hissettirir.	,713	,766	3,80	1,055
17.	Atölye derslerinde bana çalışma şevki verir.	,769	,815	3,78	1,075
18.	Sanat eğitimi, atölye dersleri sayesinde amacına ulaşır.	,614	,667	3,89	1,128

Uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen puanların güvenilirliği, Cronbach Alpha formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Güvenirlik analizi sonucu, Alpha güvenilirlik katsayısı, $\alpha = 0,928$ bulunmuştur. Alpha değeri ile birlikte ortalama, standart sapma, madde-toplam puan korelasyonu ve faktör yükleri alınmıştır. Toplam varyans miktarı % 58,88 olarak bulunmuştur.

Örneklemden elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi yapılmıştır. KMO değeri 1'e yaklaştıkça mükemmelliği artmaktadır. (Tavşancıl, 50:2002). Ölçeğimizin KMO değeri: ,947 bulunmuştur. Barlett testi, verilerin çok değişkenli normal bir dağılımdan geldiğine işaret eder. Faktör analizinde, evrendeki dağılımın normal olması gerekir (Tavşancıl, 50:2002). Barlett testi sonucu: 7731,812 olarak tespit edilmiştir. Son haliyle ölçeğin Alpha güvenilirlik katsayısı, $\alpha = 0,928$ olarak bulunmuştur. Bu durumda, **geçerli, güvenilir, homojen ve tek boyutlu** bir ölçek elde edildiği görülmektedir.

3.3.2. Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formunun Hazırlanması

Öncelikle “Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu”nun, öğrencilerin yargılarını belirlemek amacıyla nitel bir veri toplama aracı olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmekte yarar vardır. Öğrencilerin beğenileri hakkında fikir edinmek için, tercih ettikleri resim türlerine göre yorum yapmak gerekmektedir. Söz konusu formun oluşturulması amacıyla, Artut'un (1994) Çukurova Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği bölümündeki öğrencilere yönelik yapmış olduğu beğeni düzeylerine ilişkin bir makale ile Gökay ve Demir'in (2006), “Farklı eğitim düzeylerinde estetik beğeni üzerine bir araştırma” adlı makalesi incelenmiş ve bu doğrultuda öğrencilerin beğeni düzeylerine ilişkin veri toplama aracı hazırlanmıştır. Bu amaçla ve yapılan literatür taramaları doğrultusunda dört farklı değerden oluşan, dört farklı beğeni düzeyini yansıtan resimler oluşturulmuştur. Bu gruplandırma ve resimler “Ek-7-Beğeni Düzeyi Belirleme Aracı Eser ve Sanatçı Listesi”nde tablo halinde sunulmaktadır.

Nitel bir veri toplama aracı olan beğeni anketinde, uzman görüşü alınarak ortalama 20x15 cm boyutlarında renkli fotoğraf kartına basılmış röprodüksiyonlar ve Powerpoint sunusuyla hazırlanan resimler projeksiyon cihazıyla, projeksiyon cihazının olmadığı durumlarda küçük öğrenci gruplarına bilgisayar ekranından tek tek gösterilmiş, öğrenciler resimler hakkında beğeni yargılarını belirtilen numara sırasına göre işaretleyerek, maddenin karşısında boş satıra nedenini belirtmişlerdir.

Seçilen resimler, sanat tarihi süzgecinden geçmiş, niteliği kanıtlanmış sanatçılara ait resimlerdir. Niteliği olmayan resimler; ağır duygusal, süslü kartpostal manzaralar, küçük olarak nitelenen resimler ve niteliksiz röprodüksiyondan oluşmaktadır. Resimlerin, öğrencilerin beğeni düzeyine ilişkin sağlıklı veri elde edilmesi açısından, Trakya Üniversitesi Sanat Tarihi, Resim-İş Eğitimi Anabilim dalı ve Eğitim Bilimlerinden 4, Pamukkale Üniversitesi, Resim-İş Eğitimi Anabilim dalından 1, Dokuz Eylül üniversitesinden 3 olmak üzere toplam 8 öğretim elemanına danışılarak uzman görüşü alınmış ve tekrar gözden geçirilmiştir. Uzman görüşüne göre bazı resimler değiştirilmiştir. Değişiklikten sonra tekrar uzman görüşü alınmıştır.

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Anabilim dalında toplam 85 öğrenciye deneme anketi uygulanmış, öğrencilerin resimler hakkında verdikleri yargılar ve belirttikleri nedenlerin birbiriyle tutarlığına dayanarak beğeni düzeyine ilişkin güvenilir veriler elde edileceği saptanmıştır. Beğeni ölçeğinde, 5’li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır: 1: Kesinlikle Beğenmiyorum 2: Beğenmiyorum, 3: Kararsızım, 4: Beğeniyorum, 5: Çok Beğeniyorum.

Ayrıca “Beğenin Göreceliği ve Beğeni Ölçütü” başlığı altında, araştırma verilerini elde etmek amacıyla hazırlanan “Öğrencilerin Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu”na destekleyici ve kuramsal olarak temel oluşturmak amacıyla, beğenin bireysel ve evrensel ya da öznel-nesnel tartışmasına açıklık getirilmeye ve beğenin tartışılabilirliği ortaya koymaya çalışılmaktadır. Genel insansal ya da evrensel olan ile toplumsal koşullanmışlık arasında kalan beğenin eğitilmesi ve estetik kültürle donatılması gerektiği ele alınmaktadır. Beğeniler arasındaki nitelik

ayırımı olduğu, günlük yaşamın içinde rastgele oluşmuş yargıların ya da değerlerin eğitim yoluyla daha nitelikli ve ince bir hale getirilebileceği savunulmaktadır.

İlk kez geliştirilen bu testler, sanat eğitimi ile ilgili bireylerin beğeni düzeylerine yönelik verilerin elde edilmesinde kullanılabilir, öğrencilerin Anasanat atölye derslerine karşı tutumları belirlenebilir, öğrencilerin ne denli sanat etkinliklerini izledikleri ve sanat etkinliklerinin öğrencilere ne denli katkı sağladığı ile ilgili önemli veriler elde edilebilir. Elde edilecek bu veriler ışığında öğrencilerin beğenilerini yükseltecek bulgulara ulaşarak, alan derslerine giren öğretim elemanlarına önemli katkılar sağlanabilir.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Yukarıda belirtilen veri toplama araçlarıyla ve tarama yoluyla toplanan veriler, SPSS 12 istatistik programına kaydedilmiş ve bu programla çözümlenmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde; Ortalama ($\bar{x}$), Standart Sapma (SS), frekans ve yüzde dağılımı (%), iki grup ortalamaları için “*t*” testi, ikiden fazla grubu karşılaştırmak için Varyans Analizi, İki değişken arasındaki ilişkinin yönü ve şiddetini karşılaştırmak için Korelasyon testi kullanılarak, elde edilen bulgular ve belirtilen görüşlerden yola çıkılarak betimsel ve içerik analizi (nitel) yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Öğrencilerin Sanat Etkinliklerini Takip Etme Edimleri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri, sanat etkinliklerini ne derece takip etmektedirler? Plastik sanatlarla ilgili sergilerin gezilmesi, müze ziyareti, televizyonda kültür sanat programlarının izlenmesi, sanatla ilgili dergi ve kitapların okunması, sanatla ilgili konferans, panel ve söyleşilere katılım, bienal gezileri, internette sanatla ilgili sitelerin takip edilmesi gibi estetik beğeniyi ve görsel algıyı besleyen etkinlikleri ne ölçüde ve sıklıkta takip etmektedirler? Bu bölümde, öğrencilerin beğenileri ile yakından ilintili olması ve sanatsal kültür ve farkındalık düzeyinin oluşması açısından, öğrencilerin sanat etkinliklerine olan ilgileri ve etkinlikleri izleme edimleri incelenmektedir.

Öğrencilerin ders dışı zamanlarda sanat etkinliklerini ne düzeyde takip ettikleri ve etkinliklere katılma sıklıklarını belirlemek amacıyla hazırlanan “Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri Formu” (Ek-3) aracılığıyla Tablo-4.1’de öğrencilerin sanat ile ilgili dergi, internet sitesi, kitap, televizyonda kültür sanat programı ve bienal izleme edimlerine ilişkin öğrenci görüşleri elde edilmiştir. Tablo-4.2’de resim, heykel, baskı resim, fotoğraf gibi plastik sanat sergisi gezme sıklığı, görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklığı ve sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıkları incelenmektedir. Elde edilen bulguların, yüzde ve frekans dağılımları verilmektedir.

Tablo-4.1
Öğrencilerin Sanatla İlgili Kaynakları Takip Etme Durumlarına İlişkin
Yüzde ve Frekans Dağılımları

Sanatsal Kaynaklar	Evēt	Hayır	Toplam
	1	2	
	<i>f</i> %	<i>f</i> %	
1. Düzenli olarak takip etme olanağı bulduğunuz sanat dergisi var mı?	344 42,0	476 58,0	820 100
2. İnternet üzerinden takip ettiğiniz sanat siteleri var mı?	414 50,5	406 49,5	820 100
3. Son 3 yıl içinde sanatla ilgili kitap okudunuz mu?	544 66,3	276 33,7	820 100
4. Televizyonda yayımlanan kültür-sanat ağırlıklı programları izler misiniz?	545 66,5	275 33,5	820 100
5. İstanbul Sanat Bienallerinden birini gezdiğiniz mi?	212 25,9	608 74,1	820 100

Tablo-4.1’de öğrencilerin % 42’sinin düzenli olarak sanat dergisi takip ettikleri, % 58 gibi yüksek bir oranın sanat dergisini takip etmedikleri görülmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlası düzenli olarak sanat dergisi takip etmemektedir. Sanat dergileri, sanat eğitimi alan öğrencilerin güncel sanat etkinliklerini takip edebilecekleri önemli bir kaynaktır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerin dışında, sanat ile ilgili kaynak bulma sıkıntısı ve sanat etkinliklerinin gerçekleşme yetersizliği, genel olarak bilinen bir gerçektir. Öğrencilerin buldukları çevrede çeşitli nedenlerle takip edemedikleri güncel sanat etkinlikleri, plastik sanatlarla ilgili sanat galerileri ve müze yetersizliği nedeniyle oluşan eksiklikler, bir ölçüde medya araçlarıyla giderilebilir. Kuşkusuz sanatsal dergilerin takibiyle, sanatsal etkinliklerin her türlü kaynaktan yararlanılarak takip edilmesi daha yararlı olur, ancak kısıtlı olanaklardan kaynaklanan eksikliğin giderilmesi yollarının bulunması gerekmektedir. Çünkü öğrenci ne kadar kaynaktan yoksun kalırsa, beğeni o kadar kısır kalır ya da

tersi söylenirse; öğrenci ne kadar çok kaynaktan beslenirse, o kadar çok zengin bir görsel algı ve estetik beğeni niteliği geliştirebilir. Ancak bazı kısıtlı imkânların başka imkanlarla telafi edilmesi gerekliliği de ortadadır. Nedenleri kesin olarak bilinmemekle beraber, öğrencilerin önemli bir oranının yeterince sanat dergisi takip etmedikleri ya da edemedikleri görülmektedir. Bunun nedeninin imkan yetersizliğinden kaynaklandığı düşünülse de, aşağıda görüldüğü gibi internetin yaygın kullanımına rağmen öğrencilerinin yarısının internet yoluyla sanat sitelerini takip etmemelerinin nedeninin ilgisizlik olduğu anlaşılmaktadır.

Sanat dergilerinin elde edilmediği durumlarda internet önemli bir kaynak olarak görülebilir. Son dönemlerde son derece yaygınlaşan internet ağına rağmen, öğrencilerin ancak % 50,5'inin internet üzerinden sanatla ilgili siteleri takip etmeleri, yine bu kadar kolay erişilebilir bir kaynağın kullanılmaması, ilgi yetersizliği ile açıklanabilir. İlgi tanımında da verildiği gibi, engelleyici koşullara rağmen amaca yönelmek demektir. Kaldı ki bu günün koşullarında, internet üzerinden sanatla ilgili siteleri takip etmeyen öğrencilerin % 49,5'nin internet'i kullanma imkanına sahip olmayan bir öğrenci kitlesini oluşturdukları düşünülemez. Öte yandan internet'in bağlantısına sahip bir bilgisayarın başında ulaşım, maddi engeller, kitapçılarda kitap aramak gibi artı bir çaba sarf etmeye gerek kalmadan bir parmak hareketiyle çok zengin içeriklere ulaşılabilir.

İnternet üzerinden sanatsal siteleri takip etmeyen % 49,5'inin ilgi yetersizliği dışında, ekonomik nedenler tek başına belirleyici olmasa da önemli bir neden sayılabilir. Öğrencilerin sanatsal etkinliklere ve kaynaklara karşı ilgisini geliştirecek gerek maddi gerekse manevi çabaya değer bir olgu olduğunu kavratacak araç, yöntem ve şartların yaratılması gerekir. Günümüz gençlerinin sosyolojik ve kişilik gelişimleri ile ilgili sorunlara fazla girmeden, gençlerdeki emek ve çaba sarf etmeksizin hazıra konma eğilimi ve kendini geliştirme isteksizliği göz ardı edilecek bir olgu değildir.

Son üç yıl içinde eleştiri-deneme inceleme türü kitap okuduğunu belirten % 66,3'lük oran, üç yıllık sürenin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda çok düşük olduğu söylenebilir.

Anketlerden elde edilen diğer bir sonuca göre, televizyon kanallarında sanatla ilgili programların azlığı, kısa süreli ve yayın saatlerinin kontrol dışı olması gibi olumsuz şartlara rağmen, öğrencilerin % 66,5'inin sanatla ilgili programları takip etmeleri ilgi çekicidir. Bu durum ülkemizde televizyonun karşısında daha çok zaman geçirme alışkanlığını ortaya koymakta ve yine ulaşılması ve tüketimi kolay bir eğlence aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda televizyonda sanatla ilgili programların teşvik edilmesi, sanat kültürünün yaygınlaşmasını sağlayabilir. Aslında medya araçları başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Belki örgün eğitim kurumlarından çok daha etkili olduğunu söyleyebiliriz. Ülkemizde özellikle "Sanat eğitiminde kitle iletişim araçlarının rolü ve önemi toplum tarafından yeterince algılanmamıştır." (Tunç, 2007:1). Televizyon, toplumun kültürünü oluşturan çok güçlü bir araçtır ve verimli kullanıldığında çok önemli sonuçlar elde edilebilir.

Öğrencilerin sadece % 25,9'unun İstanbul Sanat Bienalleri'nden en az birisini gezmiş olmaları, gerek maddi sorunlar, gerekse üniversite bünyesinde sanat etkinliklerine yönelik sanat gezilerinin yetersizliğine işaret etmektedir. Üniversitelerde sanat eğitimi alan öğrencilerin % 74,1 gibi önemli bir bölümünün, dünya sanatçılarını İstanbul'a toplayan Bienal gibi önemli bir sanat etkinliğine tanık olmaması önemli bir kayıp olarak değerlendirilebilir.

Tablo-4.2'de öğrencilerin % 42,3'ü ayda 1-2 kez plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla örneklemin en kalabalık grubunu oluşturduğu görülmektedir. Tabloya göre, öğrencilerin % 30,7'si yarıyıldan 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla ikinci büyük grubu oluşturmaktadır. Örneklemin % 6'sı bugüne kadar 1-2 kez sergi gezerken, % 3,9'u ise bu güne kadar hiç sergi gezmediklerini belirtmektedir. Şekil-4.1'de üniversitelere göre sergi gezme sıklığı dağılım grafiğine baktığımızda, Çukurova Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi en büyük payla ayda 1-2 kez sergi gezme

sıklığı ve ikinci büyük payla yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla birbirine benzer dağılım göstermektedir. Pamukkale Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi ayda 1-2 kez ve yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklık payının eşit dağılımıyla birbirine benzer dağılım göstermektedir. İnönü Üniversitesi ise ayda, yarıyılıda, yılda ve bugüne kadar 1-2 kez gezme sıklık paylarının hemen hemen birbirine eşit olmasıyla, örnekleme oluşturan diğer üniversitelerden farklı bir dağılım göstermektedir.

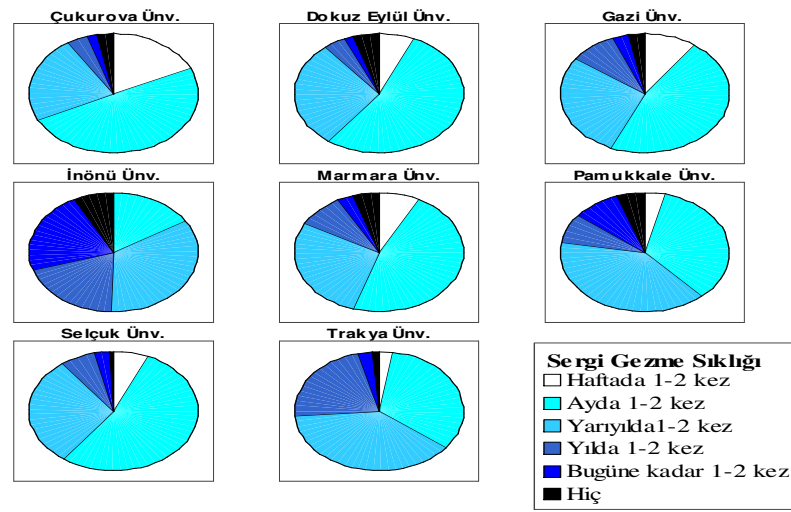
Tablo-4.2
Plastik Sanatlar İle İlgili Etkinliklere Katılma Sıklıklarına İlişkin
Yüzde ve Frekans Dağılımları

Sanat Etkinlikleri	Haftada 1-2 kez	Ayda 1-2 kez	Yarıyıl boyunca 1-2 kez	Yılda 1-2 kez	Bugüne kadar 1-2 kez	Hiç	Toplam
	1	2	3	4	5	6	
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	
1. Resim, Heykel, Baskı	58	347	252	82	49	32	820
Resim, Fotoğraf gibi Plastik Sanat Sergisi Gezme Sıklığı	7,1	42,3	30,7	10,0	6,0	3,9	100
2. Görsel Sanatlar ile ilgili	17	143	247	237	113	63	820
Müze Gezme Sıklığı	2,1	17,4	30,1	28,9	13,8	7,7	100
3. Sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma Sıklığı	17	140	264	193	138	68	820
	2,1	17,1	32,2	23,5	16,8	8,3	100

Bu verilerden şu sonuç çıkarılabilir; Nüfusu 2,5 milyon civarında olan Adana ve Konya, Türkiye’de sanatsal etkinliklerin en yoğun olduğu varsayılan Ankara, İstanbul ve İzmir gibi metropol niteliğindeki büyükşehirlerle benzer bir

potansiyeye sahiptir. Nüfusu 500 bin civarında olan Denizli ve 250 bin civarında olan Edirne nispeten daha az sanatsal etkinlik ve sanatsal etkinliklere olan ilgi yoğunluğuyla dikkat çekmektedir. Nüfusu 460 bin civarında olan Malatya’da ise sanatsal etkinliklerin daha az olması dolayısıyla, etkinliklere katılma sıklığı da örneklemimizi oluşturan diğer illere göre düşmektedir.*

Şekil-4.1
Üniversitelere Göre Sergi Gezme Sıklığı Grafiği

Nüfusu kalabalık olan şehirlerde sanat etkinlikleri izlenme oranı arasındaki doğru orantıdan hareketle, sanat etkinliklerine katılma sıklığının, imkanlarla doğru orantılı olduğu söylenebilir. Nüfusu kalabalık olan şehirlerde sanat etkinlikleri sıklığı artmakta ve sanat etkinliği sıklığı arttıkça, o oranda öğrenciler sanat etkinliklerine katılma şansına sahip olmakta, sanatsal oluşumlarla tanışma imkânı elde etmektedirler.

Tablo-4.2’de müze gezme sıklığını sorgulayan 2. maddeye göre, örnekleme oluşturan 820 öğrencinin en yüksek oranı olan % 30.1’lik kesimi, yarıyılıda 1-2 kez müze gezme sıklığıyla dikkat çekmektedir. Türkiye’de özellikle plastik sanatlarla

* Şehir nüfusları <http://tr.wikipedia.org/> sitesinden alınmıştır.

ilgili müzelerin azlığı göz önünde bulundurulduğunda yüksek bir oran olarak değerlendirilebilir. Ancak görsel sanat eğitimi alan öğrencilerin gerçekleştirilmesi gereken müze gezme sıklığı ve oranı açısından son derece düşük olarak değerlendirilebilir. Müzeler, öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirme açısından çok önemli bir paya sahiptir. Öğrenci, sanat tarihinde niteliğini kanıtlamış eserleri inceleyerek, sanatın temel kurallarını öğrenirken, sanat yapıtıyla daha yakın bir bağ kurarak, sanat yapıtına, sanata ve Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu bir tutum geliştirebilir. Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu tutum içine giren öğrenci, karşılıklı bir etki-tepki döngüsü yaratarak, sanat etkinliklerine karşı daha çok ilgi duymaya başlar, dolayısıyla sanat yapıtıyla daha yakın bir bağ kurar, daha çok sanat yapıtı görmekten ve tanımaktan dolayı görsel algısı daha ince bir ayırım ve değerlendirme yapabilme yetisi kazanır.

Öğrencilerin % 28,9'u yılda 1-2 kez müze gezibildiklerini belirtmektedirler. Ayda 1-2 kez gezenler örneklemin % 17,4'ünü, bugüne kadar 1-2 kez gezenler % 13,8'ini oluşturmaktadır. Haftada 1-2 kez gezenlerin oranı 7,1 ve bugüne kadar hiç müze gezmeyenlerin % 7,7'dir. Bu durumda müzeleri çok sık gezenler ile hiç gezmeyenlerin düşük bir oran oluşturduklarını, çoğunluğun ayda ve yarıyılıda 1-2 kez müze gezdikleri söylenebilir.

Öğrencinin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılımı, estetik beğenin oluşma sürecinde kuramsal temeli oluştururken, öğrencilerin sanata yönelik inançlarını etkileyebilir ve bu inançlar öğrencilerin tutumlarına da yansiyabilir. Kuramsal temel, sanatsal oluşumlarla ilgili sürecin daha iyi anlaşılmasını, sanatsal bilincin gelişmesi ve farkındalık düzeyinin yükselmesini sağlayabilir. Her türlü sanatsal etkinliği bireyi bilinç düzeyinde ve bilinçaltında etkileyebilir ve yönlendirebilir. Kagan'ın da belirttiği gibi, insanın kendi mesleğinde ustalaşması için, kendi mesleğinin hangi yasalara göre ele alınması gerektiğini öğrenmesi ve bilinçdışı sanatsal etkinliğin, sanatçının kendi konusu ve amacı karşısındaki bilinçli etkinliğinin yanında yer alması gerekir. (1993:31). Bu anlamda öğrencilerin konferans, panel ve söyleşilere katılmaları gerekli görülmektedir.

Tablo-4.2’de 3. maddede öğrencilerin bu konudaki mevcut durumuna bakıldığında, 820 öğrencinin % 32,2’sini oluşturan en yüksek oranının yarıyılıda 1-2 kez konferans, panel ve/veya söyleşi türünden etkinliğe katıldığı görülür. Oransal olarak ikinci büyük payı oluşturan öğrencilerin % 23,5’i yılda ancak 1-2 kez konferans, panel ve/veya söyleşi türünden etkinliğe katılmaktadır. Ayda 1-2 kez katılanlar % 17,1, bugüne kadar 1-2 kez katılanların oranı % 16,8’dir. Bugüne kadar hiçbirine katılmayan öğrenci oranı % 8,3 ve haftada 1-2 kez katılanların oranı ise % 2,1 olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri ile ilgili sonuçlardan yola çıkarak, genel olarak şunlar söylenebilir; Öğrencilerin % 42’si ayda 1-2 kez plastik sanatlarla ilgili sergileri gezerken, % 30’u yarıyılıda 1-2 kez sergi, müze ve konferans türünden etkinliklere katılmaktadırlar. Estetik beğenilerinin gelişmesi açısından sanat eğitimi alan öğrencilerin güncel sanat yapıtlarıyla ve sanat etkinlikleriyle tanışmaları, çağdaş ve klasik sanat yapıtlarını tanımaları için en az ayda 1-2 kez sanat etkinliklerine katılmaları gerekir. Mevcut duruma bakıldığında, öğrencilerin önemli bir bölümünün yılda ancak 3-4 kez sanatsal etkinliklere katıldıkları ya da katılabildikleri görülmektedir. Bu durum, çeşitli nedenlerden kaynaklanmakla beraber, sanat eğitimi dört duvar arasına alan ve estetik eğitimi ders süresine hapseden bir anlayışın sonucudur. Toplumsal kültürde sanat kültürünün önemsenmediği, müze ve sanat galerilerinin yetersizliği de bu sonucu besleyen nedenler arasında gelir. Bu denli yetersiz bir sanatsal katılımın, ne sanat bilincinin yeterince oluşmasını sağlayabileceğini, ne de estetik beğenin gelişmesi açısından tatmin edici olduğu söylenebilir. Öğrencilerdeki sanatsal etkinliklere olan ilgisizlik, sanat eğitiminin temel sorunlarından biridir. Bu sorunun nedenleri ve çözüm yolları üzerinde çalışmak gerekmektedir. Bu ilgisizliğin nedenlerini araştırmamızın dışında tutmakla beraber, küçük şehirlerde sanatsal etkinliklerin düşük düzeyde gerçekleşmesi, devletin sanata ve sanatsal etkinliklere verdiği önemin yetersizliği ve yukarıda saydığımız sanat eğitiminin ders süresiyle sınırlandırılması anlayışı gibi sistemden ve sosyal kültürden kaynaklanan nedenlerin yanında, öğrencilerin zorunda olmadıkça araştırmaya yönelmemesi, etkinliklere katılma isteksizliği ve gelecekte bir meslek sahibi olmak dışında herhangi bir kaygısının olmaması gibi öğrencilerin

sosyal-psikolojik yapısından kaynaklanan nedenler gibi bir çok faktörün rol oynadığı düşünülmektedir. Kuşkusuz ki ülkenin sanat kültürü burada en önemli faktörlerden biridir. Bir ülkenin sanata verdiği önem, o toplumun bireylerinin de sanata bakış açısını dolaylı ya da dolaysız bir şekilde etkiler. Maalesef Türkiye’de sanat kültürü çok zayıf ve sanat hak ettiği ilgiyi görmemektedir. Bireysel değerlerin, yargıların, bakış açısının ve kişiliğin toplumsal süreç içinde olduğu ve geliştiği savunulan tezimizde, en önemli sorumluluk eğitim sistemine, devlet politikasına ve sosyal yapıya yüklenmektedir. Bu süreçte gençlerde zahmete katlanmadan rahat etme isteği, çaba ve emek sarf etmeye yönelik isteksizlik sosyal ve psikolojik bir sorun olarak sanat eğitimine de yansımaktadır.

Toparlanacak olursa, örneklemimizi oluşturan 820 öğrencinin % 42’sinin düzenli olarak sanat dergisi takip ettikleri, internet üzerinden sanatsal siteleri takip eden öğrencilerin oranının % 50,5 olduğu, % 66,3’ünün son üç yıl içinde sanat ile ilgili eleştiri-deneme-inceleme türü kitap okuduğunu, % 66,5’inin televizyonda sanatla ilgili programları takip ettiği, % 25,9’unun İstanbul Sanat Bienalleri’nden en az birisini gezdikleri, % 42,3’ü ayda 1-2 kez plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla örneklemin en kalabalık grubunu oluşturduğu, % 30,7’lik oranın da yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla ikinci büyük grubu oluşturduğu, % 30,1’inin yarıyılıda 1-2 kez müze gezdiği, % 28,9’unun da yılda 1-2 kez müze gezebildikleri, % 32,2’si yarıyılıda 1-2 kez sanatla ilgili konferans, panel ve/veya söyleşi türünden etkinliğe katıldıkları, % 23,5’inin ise yılda 1-2 kez katıldıkları görülmektedir.

Sonuç olarak, sanatsal etkinliklere katılma sıklıklarını göz önünde bulundurduğumuzda, sanat eğitimi alan öğrencilerin görsel algılarının gelişmesi ve estetik bir beğeni düzeyine ulaşması açısından oransal ve sıklık düzeyi düşük olarak değerlendirilebilir. Sanat eğitimi açısından bir sorun olarak teşkil eden bu durumun nedenlerini araştırmamakla beraber, büyükşehirlerin dışında sanatsal etkinliklerin çok yetersiz olması, etkinliklerin gerçekleştiği büyükşehirlerde ise öğrencilerin yetersiz ilgisi, ulaşım sorunu, maddi engeller, zaman sıkıntısı gibi nedenler de öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde besleyen etkenler olduğu, gözlemlere dayanarak söylenebilir.

Öğrencilerin sanat etkinliklerini takip edebilmeleri için öncelikle etkinliklerden haberdar olmaları gerekir. Bu açısından, öğrencinin ulaşabileceği haber kaynaklarının çokluğu ve/veya pratikliği ya da öğrenciye haber kaynaklarının ulaştırılması çok önemlidir. Elbette öğrencinin etkinliklerle ilgili duyurulardan haberdar olması için, öğrencinin gerekli motivasyona sahip olmalıdır ve bu motivasyon da sağlanmalıdır. Ancak, ne kadar çok haber kaynağı araç olarak kullanılırsa, öğrencilerin ilgisi o ölçüde yüksek olabilir.

Bu amaçla Tablo-4.3'e bakıldığında, öğrencilerin sanat etkinlikleriyle ilgili haber ve duyuruları en çok edindikleri kaynağın okul panosu olduğu görülür. Okul panosunun en çok edinilen haber ve duyuru kaynağı olması şaşırtıcı değildir. Çünkü okul panosu göz önünde ve özel bir çaba harcamadan ulaşılacak önemli bir kaynaktır. Bölümün girişine asılan bir ilan panosu, öğrencinin bölüme her giriş-çıkışında görebileceği, bu şekilde her türlü etkinlikten haberdar olabileceği bir olanak sağlar. Bu nedenle son derece verimli olarak kullanılabilir.

Tablo-4.3

Öğrencilerin Sanat Etkinlikleri ile İlgili Duyuruları Hangi Yolla Edindiklerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	Kaynak	Frekans	% Dağılımı
1.	Arkadaş	125	15,2
2.	Okul Panosu	282	34,4
3.	Günlük Gazete	24	2,9
4.	Dergi	83	10,1
5.	Şehir ilan panoları	23	2,8
6.	Televizyon	43	5,2
7.	İnternet	228	27,8
8.	Diğer	12	1,5
9.	Toplam	820	100,0

Öğrenciler okul panosundan sonra sanatla ilgili haber ve duyuruları en çok internetten almaktadırlar. Bu nedenle gerek bölüm bünyesinde, gerekse fakültelerin kütüphanelerinde öğrencilerin faydalanabileceği internet ortamı sağlamak yararlı olabilir. Öğrencilerin sanatsal etkinliklerle ilgili diğer kaynakları sırayla sayarsak, öğrencilerin % 15,2'si arkadaşlarından, % 10,1'i dergilerden, % 2,9'i günlük gazetelerden almaktadırlar. Şehir ilan panoları önem bakımından en son sırada gelmektedir. Diğer seçeneğini oluşturan % 1,5 lik kesim yakın çevrelerinden edindikleri bilgiyle etkinliklerden haberdar olmaktadır.

4.2. Öğrencilerin Anasanat Atölye Dersine İlişkin Tutumları İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ne düzeydedir? Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarını öğrenmek amacıyla 18 maddelik 5'li Likert tipi tutum ölçeği olan "Anasanat Atölye Dersi Öğrenci Tutum Ölçeği" geliştirilmiştir. Toplanan veriler 1-5 arasında puanlanmıştır. Her madde için, öğrencilerin (deneklerin) verdikleri yanıtların puan ortalamaları ($\bar{x}$) ve standart sapma (SS) değerleri hesaplanmıştır. Olumsuz maddeler (6., 11., 12., 13.) olumluya dönüştürülerek puanlanmıştır.

Genel olarak öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine karşı tutumlarına bakıldığında, örnekleme oluşturan öğrencilerin önemli bir kısmının olumlu bir tutum içinde oldukları görülür.

En yüksek ortalamayla 2., 11., 12. ve 15. maddeler bize, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerini zevkli bulduklarını, atölyede çalışmaktan zevk aldıklarını, atölye derslerinde eğitsel anlamda kazançları olduğunu ve gördükleri eğitimi anlamlı bulduklarını göstermektedir.

Ortalaması en düşük olan puanların 4. madde ($\bar{x}=3,71$) ve 5. madde ($\bar{x}=3,57$) olduğu görülmektedir. Bu maddelerin diğer maddelere kıyasla düşük olmasının nedeni, atölye derslerinin uygulama ağırlıklı olması, sanat yapıtı, sanat

tarihi ve estetik gibi kuramsal, görsel derslerden bağımsız işlenmesine bağlanabilir. Çünkü sanatı tanımayı öğrenmek (4. madde) ile sanatı sevmeyi öğrenmek (5. madde) sadece uygulamayla değil, aynı zamanda sanat yapıtı inceleme, sanat tarihini öğrenme ve uygulama ile estetik bilincin, teorik bilginin bütünleştiği bir eğitim sistemi ile mümkündür. Çok yönlü uygulama, çok çeşitli içerik dersleri zenginleştirip derslerden sıkılmayı engelleyeceği gibi, içeriğin daha kalıcı ve kişilik ya da görsel algı boyutunda etkili olmasını da sağlayabilir.

Tablo-4.4

**Anasanat Atölye Dersi Öğrenci Tutum Ölçeğinin Frekans,
Yüzde Dağılımları ile Ortalama ve Standart Sapma Değerleri**

Tutum Maddeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	$\bar{x}$	S.S.
	1	2	3	4	5		
	f %	f %	f %	f %	f %		
1. Atölye derslerinde kendimi başarılı hissederim.	39 4,8	47 5,7	99 12,1	369 45,0	266 32,4	3,95	1,049
2. Atölye derslerinde çalışmaktan zevk duyarım.	33 4,0	41 5,0	101 12,3	306 37,3	339 41,3	4,07	1,047
3. Atölye derslerini kaçırırsam üzülürüm.	37 4,5	89 10,9	153 18,7	289 35,2	252 30,7	3,77	1,132
4. Atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrenirim.	47 5,7	92 11,2	145 17,7	302 36,8	234 28,5	3,71	1,160
5. Atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrenirim.	68 8,3	110 13,4	142 17,3	283 34,5	217 26,5	3,57	1,242
6. Atölye dersleri sıkıcı değildir.	46 5,6	63 7,7	141 17,2	261 31,8	309 37,7	3,88	1,161

7.	Atölye derslerinin bana çok şey katar.	34 4,1	51 6,2	143 17,4	324 39,5	268 32,7	3,90	1,056
8.	Atölye derslerinin süresi artırılmalı.	65 7,9	80 9,8	177 21,6	183 22,3	315 38,4	3,74	1,279
9.	Atölye derslerinde kendimi geliştirme isteğimi hep canlı tutarım.	26 3,2	49 6,0	135 16,5	336 41,0	274 33,4	3,95	1,011
10	Atölye dersleri sanatsal duyarlılığımı geliştirir.	35 4,3	59 7,2	132 16,1	357 43,5	237 28,9	3,86	1,050
11	Atölye dersleri bana bir şeyler veriyor.	24 2,9	49 6,0	83 10,1	260 31,7	404 49,3	4,18	1,031
12	Atölye derslerinde gördüğümüz eğitimi anlamsız bulmuyorum.	22 2,7	39 4,8	72 8,8	261 31,8	426 52,0	4,26	,987
13	Kendimi sanat yapıtlarına karşı yabancı bulmuyorum.	36 4,4	64 7,8	133 16,2	273 33,3	314 38,3	3,93	1,118
14	Atölye derslerinde yaptığım çalışmalardan gurur duyarım.	29 3,5	43 5,2	165 20,1	329 40,1	254 31,0	3,90	1,015
15	Uygulama atölye dersleri zevklidir.	32 3,9	27 3,3	104 12,7	337 41,1	320 39,0	4,08	,997
16	Atölye dersleri bana önemli olduğumu hissettirir.	32 3,9	67 8,2	161 19,6	333 40,6	227 27,7	3,80	1,055
17	Atölye derslerinde bana çalışma şevki verir.	35 4,3	71 8,7	160 19,5	327 39,9	227 27,7	3,78	1,075
18	Sanat eğitimi, atölye dersleri sayesinde amacına ulaşır.	49 6,0	44 5,4	147 17,9	292 35,6	288 35,1	3,89	1,128

Tutum maddeleri tek tek ele alındığında, 1. maddede ankete cevap veren öğrencilerin % 77,4'ünün atölye derslerinde kendilerini başarılı hissettikleri görülmektedir. 2. maddede öğrencilerin % 78,6'sı atölye derslerinde çalışmaktan zevk duyduklarını, % 65,9'u atölye derslerini kaçırdıkları takdirde üzüleceklerini belirtmektedirler.

Öğrencilerin % 65,3'ü atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrendiklerini, % 61'i atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrendiklerini, % 69,5'i de atölye derslerinin sıkıcı olmadığını belirtmektedirler.

Öğrencilerin % 72,2'si atölye derslerinin kendilerine çok şey kattığını, % 60,7'si atölye derslerinin süresinin artırılması gerektiğini, % 74,4'ü de Atölye derslerinde kendilerini geliştirme isteğini sürekli canlı tutuklarını belirtmektedirler.

Öğrencilerin % 72,4'ü atölye derslerinin sanatsal duyarlılıklarını geliştirdiğini, % 81'i atölye derslerinde kazanımları olduğunu, % 83,8'i atölye derslerinde gördükleri eğitimi anlamlı bulduklarını belirtmektedirler.

Öğrencilerin % 71,6'sı kendini sanat yapıtlarına karşı yabancı bulmazken, % 71,1'i Atölye derslerinde yaptığı çalışmalardan gurur duymakta, % 80,1'i de uygulama atölye derslerini zevkli bulmaktadırlar.

Öğrencilerin % 68,3'ünün atölye derslerinde çalışmaktan dolayı kendilerini önemli hissettiklerini, % 67,6'sı atölye derslerinde çalışma şevki duyduklarını, % 70,7'si sanat eğitiminin, atölye dersleri sayesinde amacına ulaştığına inanmaktadırlar.

Sonuç olarak, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Öğrenciler Anasanat Atölye dersinin çok önemli ve sanat eğitiminin bel kemiği olduğunun farkındadırlar. Bu nedenle Anasanat Atölye dersinin donanımdan, içerik-uygulama ve öğretim elemanının niteliğine kadar her türlü ihtiyacının giderilmesi ve bu dersin en iyi şekilde işlenmesi için gereğinin yapılması sanat ve estetik eğitimi açısından çok önemlidir.

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarını etkileyen değişkenlere, sonraki alt problemler çözümlenirken yer verilmektedir.

4.3. Öğrencilerin Sanat Yapıtları Ve Kiç Resimlere Yönelik Beğeni Yargıları İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin sanat yapıtları ve kiç resimlere yönelik yargıları hakkında veri toplamak amacıyla çağdaş, klasik, empresyonist ve kiç resimlerden oluşmak üzere dört farklı kategori oluşturulmuştur. Amaç, öğrencilerin bir sanat yapıtı ile kiç resmi kolaylıkla birbirinden ayırt edip edemediği, görsel algısının güçlü, estetik beğenisinin gelişmiş olup olmadığına yönelik bulgulara ulaşmaktır. Elde edilen bulgulara ait frekans, yüzde dağılımları ile ortalama ve standart sapma değerleri aşağıda verilmiştir.

Tablo-4.5'te öğrencilerin en çok beğendiği eserlerin, Rönesans ve Barok döneme ait klasik tarzda eserler olduğu görülmektedir. Klasik resimlerin arasından en çok beğenilen eserlerin dikkat çekici ortak özellikleri, ışık gölgenin çok iyi bir şekilde işlendiği Velazques, Vermeer ve Rembrandt'a ait eserlerdir. Elbetteki bu eserlerin sanatsal değerleri tartışma götürmez ancak, diğer eserlere göre daha çok beğenilmesinin nedeni, bu eserlerin gerçekçi ve işlenişindeki ustalığın uyandırdığı hayranlık olduğu söylenebilir. Bu tür eserler sadece sanat eğitimi almış olanların değil, aynı zamanda görsel imgelerin açık ve herkes tarafından kolaylıkla okunabilmesi ve işlenişinde gerçekçi ustalık açısından, sanat eğitimi almayan kişiler tarafından da hayranlık uyandırmaktadır. Dolayısıyla bu sonuçları, öğrencilerin beğenisinin gelişmiş olduğu konusunda tek başına yeterli bir gösterge olarak değerlendirmek yanıltıcı olabilir. Bu konuda kesin bir şey söyleyebilmek için, benzer şekilde çağdaş ve empresyonist eserlerin de beğenilmesi ve kiç resimlerin beğenilmemesine bakılmalıdır. Ancak bu koşulda öğrencilerin bilinçli ve gelişmiş bir beğeniye sahip olduğu konusunda bir fikir öne sürülebilir.

Bu nedenle Tablo-4.5'e bakıldığında, İzlenimci eserlerin, Klasik eserlere oranla daha az beğenildiği görülmektedir. İzlenimci eserler arasında en çok beğenilen eser, Augusto Renoir'nın "The Luncheon Of The Boating Party" (Sandalda Öğle Yemeği Partisi) eseri dışında, klasik resimlerle kıyaslandığında, beğeni yargıları puan ortalamasının daha düşük olduğu görülür. İzlenimci resimler, çağdaş resimlere oranla

doğa gerçeğini yansıtmaması açısından klasik resimlere daha yakın özellikler taşır. Ancak ışık gölgenin ayrıntılı bir şekilde işlenmemiş olması, hızlı fırça vuruşları ve renklerin ön plana çıkması, klasik eserlere kıyasla, çağdaş eserlere biraz daha yakın sayılır. Daha doğru bir deyişle doğa gerçekçiliği ve ustalık açısından klasik ve çağdaş eserlerin geçiş dönemi olarak ikisinin ortasında bir yerde bulunmaktadır. Bu gerçeğin ışığında öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarına bakıldığında, çağdaş eserlere öncülük ard-izlenimciliğin en önemli isimlerinden ve kübizmin öncüsü olan Cézanne'ın Post-Empresyonist tarzındaki manzarası en düşük puanı almıştır. Çağdaş sanatın kapılarını aralayan Cézanne'ın eseri neden beğenilmemiş olabilir? Eserlerin gerçekçilik özellikleri ile beğenilme oranlarına bakılarak şunlar söylenebilir; Öğrenciler sanat yapıtını doğa gerçeğine göre değerlendirmekte, gerçekçilik özelliği azaldıkça beğenilme oranı da düşmektedir. Bu durumda öğrencilerin, plastik unsurları dikkate almadığı, sanat yapıtını kendi gerçeğine göre algılamadıkları, sanat bilincinin yeterli düzeyde gelişmediği ve estetik beğenilerinin düşük olduğu söylenebilir. Kagan'ın da belirttiği gibi, ilkel, gelişmemiş bir beğeni, canlandırılan şeyle, onun canlandırılışı arasında dıştan bir benzerlik olup olmadığına, gelişmiş bir sanat algısı, derin anlamda algılayan kişinin, bir sanat yapıtında insani varlığın gerçek sorunlarını arar. (1993:455). Nitekim çağdaş resimlere baktığımızda, beğenme ortalaması ve düzeyi izlenimci eserlere oranla daha da düşmektedir. Bu durumda çağdaş eserler, izlenimci eserlere ve klasik eserlere oranla daha az beğenilmektedir. Beğeni yargıları puan ortalamasının, klasik eserlerden çağdaş eserlere doğru düzenli bir şekilde düşmesi, gerçekçilik düzeyinin düşmesiyle, resimsel elemanların doğacı anlayışın dışında yeterli düzeyde okunmayışına işaret eder. Yine ilginç olan bir sonuç da, kiç resimlerin beğenilme oranının, sanat yapıtlarına oranla düştüğü ancak, kiç resimlerin arasında en çok beğenilen resmin, ışık gölgenin işlendiği bir resim olmasıdır. Bu, şu anlama gelmektedir; Kiç resmin sanatsal değerlerden yoksun olmasına rağmen, ışık-gölgenin işlenmiş olması, onun beğenilmesini sağlamıştır. Işık-gölgenin sağladığı gerçekçilik özelliği, yavan duygusallığı ve plastik özelliklerden yoksun oluşunun öğrenciler tarafından algılanmadığı, sadece gerçekçi özelliği nedeniyle beğenildiğini göstermektedir. Ayrıca dikkat çeken diğer önemli unsur, gerek klasiklerin arasında olsun, gerekse kiç resimlerin arasında olsun manzara resimleri düşük puanlar almıştır.

Tablo-4.5
Öğrencilerin Sanat Yapıtları Ve Kiç Resimlere Yönelik Beğeni
Yargılarına Göre Frekans, Yüzde Dağılımları ile Ortalama ve Standart Sapma
Değerleri

Gruplar	No	Eser ve Sanatçı Listesi	Kesinlikle	Beğenmiyorum	Kararsızım	Beğeniyorum	Çok	$\bar{x}$	S.S.
			1	2	3	4	5		
			f	f	f	f	f		
			%	%	%	%	%		
Rönesans ve Barok Dönem Klasik Eserler	2	Diego Velásquez: "The Forge of Vulcan"	8 1,0	63 7,7	122 14,9	350 42,7	277 33,8	4,01	,940
	19	Johannes Vermeer van Delft: "Woman with a Balance"	10 1,2	34 4,1	107 13,0	343 41,8	326 39,8	4,15	,885
	16	Rembrandt Harmensz Van Rijn: 'Aristotle with A Bust Of Homer'	13 1,6	61 7,4	118 14,4	346 42,2	282 34,4	4,00	,964
	21	Meindert Hobbema: "Middelharnis Yolu"	26 3,2	107 13,0	188 22,9	372 45,4	127 15,5	3,57	1,004
	6	Eugōne Delacroix: "The Death Of Sardanapal"	15 1,8	111 13,5	154 18,8	309 37,7	231 28,2	3,77	1,060
	8	Antonio Watteau: "Dance of Nymphs"	23 2,8	123 15,0	240 29,3	330 40,2	104 12,7	3,45	,985
İzlenimci Eserler	1	Edgar Degas: "Dancers in Pink"	14 1,7	83 10,1	139 17,0	460 56,1	124 15,1	3,73	,898
	15	Paul Cézanne: "Montagne Sainte-Victoire"	92 11,2	271 33,0	195 23,8	189 23,0	73 8,9	2,85	1,160
	22	Claude Monet: "A Field Of Poppies"	25 3,0	125 15,2	221 27,0	330 40,2	119 14,5	3,48	1,014

İzlenimci Eserler	13	Édouard Manet: "Races At Longchamp"	20 2,4	109 13,3	243 29,6	346 42,2	102 12,4	3,49 ,955
	3	Alfred Sisley: "Willage Street In Winter"	18 2,2	112 13,7	195 23,8	350 42,7	145 17,7	3,60 1,000
	18	Augusto Renoir: "The Luncheon Of The Boating Party"	14 1,7	32 3,9	89 10,9	321 39,1	364 44,4	4,21 ,906
Çağdaş Sanat Yapıtları	5	Gustav Klimt: "Girlfriends"	66 8,0	225 27,4	220 26,8	207 25,2	102 12,4	3,07 1,159
	24	Wassily Kandinsky: "Mit Und Gegen"	96 11,7	181 22,1	188 22,9	231 28,2	124 15,1	3,13 1,249
	12	Pablo Picasso: "Girl before a mirror"	58 7,1	157 19,1	182 22,2	309 37,7	114 13,9	3,32 1,142
	10	Paul Klee: "Death and Fire"	178 21,7	260 31,7	181 22,1	144 17,6	57 7,0	2,56 1,204
	14	Jackson Pollock: "Number 8"	70 8,5	129 15,7	182 22,2	298 36,3	141 17,2	3,38 1,187
	7	Richard Diebenkorn: "Cityscape I (Landscape No. 1)"	108 13,2	259 31,6	227 27,7	170 20,7	56 6,8	2,76 1,127
Sanat Değeri Taşımayan Ve Kıç Resimler	4	Kıç, "Manzara"	143 17,4	260 31,7	145 17,7	174 21,	98 12,0	2,79 1,289
	9	Kıç, "Duygusal"	19 2,3	98 12,0	152 18,5	324 39,5	227 27,7	3,78 1,050
	11	"Resim Sevinci" Programında Yapılan Türden Bir Manzara	220 26,8	251 30,6	115 14,0	147 17,9	87 10,6	2,55 1,335
	17	Yılbaşı Kartı Niteliğinde Karlı Bir Manzara	196 23,9	257 31,3	119 14,5	159 19,4	89 10,9	2,62 1,325
	20	Amatör Bir Röprodüksiyon	130 15,9	321 39,1	220 26,8	114 13,9	35 4,3	2,52 1,050
	23	Balık Burcunu Temsil Eden Fantastik Bir Resim	74 9,0	201 24,5	223 27,2	209 25,5	113 13,8	3,10 1,184

Bu sonuçlar, öğrencilerin sanat yapıtını sanatsal nitelikten çok, konu olarak algıladıkları, konu olarak manzara resimlerini sevmediklerini göstermektedir. Çünkü nitelik ayırımına varmadan, her türlü manzaranın düşük puan aldıkları görülmektedir. Klasik ve Empresyonist manzaralar ile Çağdaş ve Kiç manzaralar birbirine yakın puanlar almışlardır. Sanat yapıtına konu olarak yaklaşmanın sakıncalarını Geiger, şu şekilde ifade etmektedir:

Estetik nesnenin anlaşılmasına neden olduğu en çok görülen şey, yaşantının, sanatın verdiği biçim yerine, sanat yapıtının işlediği konudan kaynaklanmasıdır...Bu karıştırma, taklide dayanan sanatlarda daha kolaydır. Yurt sever kişi, vatanla ilgili tarihsel öykü ve oyunlarla, savaş ve utku sahnelerine bayılır; dindar kimse de dinle ilgili resim ve romanlara...bu konular alımlayıcıyı yalancı, estetik bir haza yöneltir...Burada her zaman konunun uyandırdığı etik, dinsel, milliyetçi yükseklik, sanatın yüksekliği sanılır; sadece konudan gelen coşku, sanat coşkusu olarak yaşanır. (Geiger, 1985:25).

Bu durumda kesin bir şekilde şunlar söylenebilir: Öğrenciler kiç resimleri ancak çok belirgin olduğu durumlarda sanat yapıtlarından ayırt edebilmekte, ancak iyi işlenmiş bir kiç resmi sanat yapıtından ayırt etme konusunda zorlanmaktadır. Çağdaş eserler hakkındaki yargılarına bakarak, öğrencilerin çağdaş sanata yabancı oldukları söylenebilir. Öğrenciler, sanat yapıtını plastik unsurlardan çok, doğa gerçeği açısından algılamaktadırlar. Manzara resmine karşı sempati duymadıkları için manzara konulu resimlere ilişkin olumsuz yargılar belirtmektedirler. Dolayısıyla kişisel beğeni ile sanat yapıtının nesnel olarak değerlendirilmesi arasındaki ayrımın farkında olmadıkları söylenebilir.

4.4. Öğrencilerin Anasanat Atölye Dersine İlişkin Tutumları İle Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişkilerle ilgili bulgulara yer verilmektedir. Bu amaçla öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, mezun olduğu lise, ailesinin yaşadığı yer ile gelir durumu, kaç yaşından itibaren sanata ilgiye duymaya başladıkları, seçtikleri Anasanat Atölye ve buldukları üniversitelere göre Anasanat Atölye derslerine karşı tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir.

Tablo-4.6

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N	$\bar{x}$	SS
18-21	379	70,8311	12,58760
22-25	356	69,1152	13,59083
26-29	72	71,0000	14,30552
30 ve üstü	13	78,3846	5,86712
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.7

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Yaşa Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F değeri	Önem Düzeyi
Gruplararası	1486,500	3	495,500	2,880	,035
Grupiçi	140408,548	816	172,069		Önemli
Toplam	141895,048	819			

p<0.05

Tablo-4.7'deki varyans analizi sonuçlarında, farklı yaş gruplarına sahip öğrencilerin, Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın p<0.05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.6'da, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamalarına bakıldığında, 30 yaş üstü grubun ortalama tutum puanı en yüksek değere sahip olduğu görülür. Yüksek olarak ikinci grubu 26-29 yaş aralığı oluşturmaktadır. Bu grubu yıl kaybetmeden öğrenimini sürdüren 18-21 yaş aralığındaki öğrenciler çok düşük bir farkla takip etmektedir. Yine az bir tutum puan ortalaması farkıyla yükseköğrenim yaşından sonra gelen 4 yıllık süreyi kapsayan 22-25 yaş aralığında olanlar en düşük puanı vermektedir. Yıl

kaybının öğrenimden önce mi, yoksa sonra mı olduğu bilinmemektedir ancak yükseköğrenim yaş aralığına en yakın yaş aralığı olması açısından ilginçtir.

Sonuçlara bakarak şunlar söylenebilir; En belirgin tutum puan ortalaması 30 yaş ve üstü olan yaş aralığında görülmektedir. Tutum puanlarının 30 yaş ve üstü olan öğrencilerde yüksek olması bir çok faktörden kaynaklanabilir. İlk akla gelen olasılıklardan biri farkındalık düzeyi olabilir. Bu yaş aralığı ister öğrenime geç başlamış olsun, ister aftan dönmüş olsun, yaşam deneyimleri atölye derslerinin değerine yönelik farkındalık düzeyini yükseltmiş olabilir. Yaş aralığı düştükçe puan ortalaması da düşmektedir. Ancak 18-21 yaş aralığında yine az bir farkla yükselme görülmektedir. Bu yaş aralığında puanın yükselmesi yükseköğrenime başlamanın verdiği başarı, yenilik, heyecan, amacına ulaşmış olmanın mutluluğu gibi nedenler motivasyonlarını canlı tutmaktadır. Ancak hemen bir sonraki yaş grubu olan, 22-25 yaş aralığında puan ortalamasının düşmesi, öğrenim yaşantısının monotonlaşması ya da beklentilerin karşılık bulamaması gibi faktörlere bağlanabilir. Bu yaş grubu ortaöğretimden sonra ara vermeden yükseköğretim çağını kapsayan 18-21 yaş süresinin ardından gelen 4 yıllık süreyi kapsar ve 26-29 ile 30 ve üstü yaş aralığına göre, sınıf tekrarı yaptıkları olasılığı akla yatkın görünmektedir. Ancak bu öğrencilerin liseden mezun olduktan sonra, bir ya da birkaç yıl beklemek zorunda oldukları da olasılık dâhilindedir. Ayrıca bu yaş aralığının, yükseköğrenimin başka bir programına yerleşememekten dolayı RİEABD'na yöneldikleri ya da RİEABD'na ilk yıllar yerleşemedikleri de düşünülebilir. Sonuç olarak, bu öğrencilerin ilgi, yetenek ya da başarı konusunda 18-21 yaş aralığına göre ikinci planda kaldıkları söylenebilir. Bu yaş aralığının tutum ortalamasının en düşük puana sahip olması dikkate değerdir. Sınıf tekrarı genellikle öğrencilerde küskünlük ve bıkkınlık yaratır. Bu varsayım doğru olsun ya da olmasın, bu yaş aralığında olan öğrencilerin tutumlarının düşük olması, yaş grubunun özelliklerinden kaynaklanan psikolojik nedenlerle ve yaşam deneyimleriyle açıklanabilir. Derse giren öğretim elemanlarının bu olgunun farkında olması ve buna göre bir tutum takınması, öğrencilerin tutumuna ve başarısına olumlu katkılar sağlayabilir.

Tablo-4.8
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	N	$\bar{x}$	SS
1.sınıf	196	73,1531	11,43620
2.sınıf	234	70,2350	12,89011
3.sınıf	195	68,2564	13,74045
4.sınıf	195	69,2205	14,07226
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.9
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Sınıflara Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	2632,869	3	877,623	5,142	,002
Grupiçi	139262,178	816	170,664		Önemli
Toplam	141895,048	819			

p<0.05

Tablo-4.9’da, sınıflara göre Anasanat Atölye dersi öğrenci tutum puan ortalamaları arasındaki farkın p<0.05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.8’de tutum ortalamalarına baktığımızda, tutum ortalamasının ilk iki sınıfta, son iki sınıfa göre daha yüksek olduğu görülür. Özellikle en yüksek tutum puan ortalaması 1. sınıflarda görülmektedir. Bu sonuçlar Tablo-4.6’daki yaşlara göre tutum puan ortalamalarıyla kıyaslandığında, yukarıda savunduğumuz, öğrencilerde oluşan bıkkınlık, sıkılmışlık duygusunun ya da beklentilerin karşılık bulamamasının tutuma olumsuz etkisi olduğu düşüncesini desteklemektedir. Tersine bir deyişle, üniversiteyi kazanmanın verdiği sevinç, yeni bir başlangıç yapmanın, değişik bir döneme ve ortama girmenin verdiği ilginçlik, yükseköğrenime başlamanın verdiği başarı duygusu, yenilik, heyecan, amacına ulaşmış olmanın mutluluğu öğrencilerde olumlu tutum takınmayı sağlamaktadır. Atölye derslerinde ilgi ve heyecan yaratacak

yeniliğin ve değişikliğin gerçekleşmemesi, beklentilerin karşılık bulamaması, aynı ortamın sürekli tekdüzeliği monotonluk ve bıkkınlık yaratabilir, aynı şekilde ve koşullarda çalışma koşulları, öğrencilerin sıkılmalarına neden olabilir. Bu olumsuz şartlar doğal olarak öğrencilerin tutumunu olumsuz etkileyebilir. Bunun için yeni, farklı, değişik ve heyecan yaratacak ortam, etkinlik ve koşullar yaratmak, olumlu sonuçlar doğurabilir. Öğrencilerin beklentileri belirlenip, gerekli koşullar sağlanabilir. Birinci sınıftaki heyecanın son sınıflarda da sürmesinin yolları aranmalıdır. Başka olası nedenler arasında, öğrencilerin umduklarını bulamaması, eğitimin yeterliliğine ya da ilgisizliğine olan inançları ve disiplinsizlik de, öğrencilerde tutumu olumsuz etkileyen faktörler olabilir. Ortamın atmosferi ve ortamdaki insanların çalışma şevki ve yoğunluğu, o ortama giren bireyleri de dolaysız etkiler.

Tablo-4.10

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Fakülteye Kayıt Yılına Göre Dağılımı

Fakülteye Kayıt Yılı	N	$\bar{x}$	SS
2005	183	69,0000	13,82465
2006	198	68,4040	13,66861
2007	224	70,0045	13,03926
2008	196	73,4082	11,19875
Diğer	19	70,5789	16,67438
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.11’de öğrencilerin fakülte kayıt yılına göre Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Yine bu tabloyu, yaş grupları ve sınıflarla kıyasladığımızda tutarlı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Tablo-4.10’da yeni kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalamalarının, geçmiş yıllarda kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. En yüksek tutum puan ortalaması 2008 yılında kayıt olan 1. sınıflarda görülmektedir. 2005 yılından önce kayıt olan

öğrencilerin puan ortalaması da ikinci sırada gelmektedir. Dolayısıyla yeni kayıt olan öğrenciler ile 4 yıllık öğrenim süresini aşan öğrencilerin yüksek tutum puanı bize, yukarıda öğrencilerin tutumları üzerinde olası etkileri olduğu savunulan nedenleri pekiştirmektedir. Gerek öğrenci affından yararlanarak eğitimine kavuşmuş olmanın, gerekse 30 yaş ve üstü yaşantı deneyimlerine sahip olarak öğrenime devam etmenin sıradan bir durum olmadığı düşünülürse, yaşanan sıra dışı deneyim, değişiklik ve heyecan duygusunun ve deneyimin sağladığı tecrübe ve farkındalık düzeyinin artmasının tutuma olumlu etkisi olduğu kabul edilebilir.

Tablo-4.11

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Fakülteye Kayıt Yılına Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	2930,397	4	732,599	4,297	,002
Grupiçi	138964,651	815	170,509		Önemli
Toplam	141895,048	819			

p<0.05

Tablo-4.12

Anasanat Atölye Dersi Tutumlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	Önem Düzeyi
Kız	579	70,5751	12,53614	818	1,195	,232
Erkek	241	69,3693	14,55051			Önemsiz

p >0.05

Tablo-4.12’de, cinsiyet faktörüne göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın p>0.05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu sonuç İnce’nin sanat eleştirisi dersine karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği yönündeki araştırmasıyla paralellik göstermektedir. (2007:185). Demek ki Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları etkileme konusunda cinsiyet faktörü önemli bir etken olmayabilir.

Tablo-4.13
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Mezun Olunan Lise Türüne
Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Lise Türü	N	$\bar{x}$	SS
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	254	69,4843	13,72477
Kız Mes And Kız Mes Lis (Sanat Alanları)	58	69,6034	14,54809
Anadolu Öğretmen Lisesi	1	82,0000	.
Anadolu Lisesi	25	69,2400	13,24852
Meslek And Mes Ve Teknik Lis	46	71,1522	15,11433
Süper Lise	52	70,7308	11,90010
Lise	355	70,6930	12,49153
İmam-Hatip Lisesi	13	64,7692	13,97112
Ticaret Meslek Lisesi	3	63,0000	13,89244
Turizm Ve Otelcilik Meslek Lisesi	2	77,0000	8,48528
Çok Programlı Lise	3	78,3333	12,01388
Akşam Lisesi	1	87,0000	.
Askeri Lise	1	89,0000	.
Açıköğretim Lisesi	2	72,5000	10,60660
Sağlık Meslek Lisesi	1	77,0000	.
Diğer	3	72,3333	3,78594
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.14'deki varyans analizi sonucuna göre, öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasında $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır. Lisede temel düzeyde sanat eğitimi almış öğrenciler ile sanat eğitimi almamış öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine karşı tutumlarında anlamlı düzeyde bir fark olması beklenir. Bu durumda, ortaöğretimde sanat eğitimi veren AGSL ile Kız Meslek liselerinin sanat bölümlerinin eğitiminin sorgulanması gerektiği sonucu çıkarılabilir. Buyrgan,

yaptığı araştırmada, A.G.S. Liselerinde uyarım, yönlendirim, çalışma disiplini, doğru çalışma yöntemleri verilmeli; sevgi ve ilgileri çalışmaya kanalize edilerek öğrencilerde bilgi, görgü birikimi sağlanması gerektiği görüş ve önerisine Gazi ve Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarının % 100 tamamen katıldıklarını belirtmekte ve bu okullardaki sorunlara değinmektedir. (Buyurgan, 2001).

Tablo-4.14
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Mezun Olunan Lise Türüne
Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	1991,332	15	132,755	,763	,720
Grupiçi	139903,715	804	174,010		Önemsiz
Toplam	141895,048	819			

$p > 0.05$

Tablo-4.15
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının
Anasanat Atölye Seçimine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Anasanat Atölye	N	$\bar{x}$	SS
Resim	351	68,5641	14,06539
Grafik Tasarım	131	70,7405	11,34127
Heykel	59	70,0678	12,38584
Tekstil Tasarım	9	77,8889	10,54093
Seramik	9	66,6667	21,04757
Özgün Baskı	39	73,3077	11,63514
Fotoğraf	9	65,1111	16,21299
1. Sınıf (Temel Tasarım)	196	73,1531	11,43620
Endüstriyel Tasarım	15	61,4667	17,40224
Diğer(Belirtilmemiş)	2	54,0000	,00000
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.16
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Anasanat Atölye Seçimine
Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	5610,609	9	623,401	3,705	,000
Grupiçi	136284,439	810	168,252		Önemli
Toplam	141895,048	819			

p<0.05

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının, öğrenim görmekte oldukları Anasanat Atölye tercihlerine göre p<0.05 düzeyinde farklılık gösterdiği Tablo-4.16'deki varyans analizi sonucundan anlaşılmaktadır. En yüksek tutum puan ortalaması Tekstil Tasarım Anasanat Atölye öğrencilerinde görülmektedir. Anasanat Atölye seçimini henüz yapmamış olan 1. sınıf öğrencileri, Atölye dersi olarak 4 saat Temel Tasarım ve 2 saat Desen dersi almaktadırlar. 1. sınıf öğrencileri tutum maddelerini bu derslere göre cevaplamışlardır. Desen, Temel Tasarım gibi atölye dersleri içerik ve uygulama itibarıyla, Anasanat Atölye dersleriyle benzerlik göstermektedir. Atölye ortamının ve atölye derslerinde uygulamalı olarak çalışmanın, üretmenin, yaratmanın öğrenci tutumuna etkisini araştırdığımızdan dolayı, 1. sınıf öğrencilerinin Anasanat Atölye dersleri yerine Temel Tasarım Eğitimi ve Desen derslerine göre değerlendirmeleri, öğrencilerin söz konusu derslere ilişkin tutumları hakkında bize bir fikir vermesi açısından ayrıca önemlidir. Eğitime yeni başlayan öğrenciler olarak 1. sınıf öğrencilerinin Anadal seçimi yapmadan önce, tutumları hakkında bir fikir vermektedir. Bu anlamda Anasanat Atölye seçimi gerçekleşmeden önce öğrencilerin atölye derslerine karşı tutumları aslında ayrıca önem kazanmaktadır.

Bu anlamda elde edilen bulgular ışığında şunlar söylenebilir; Birinci sınıflarda gerek yükseköğretime başlamanın heyecanı, gerekse resim yapmaktan duydukları şevk nedeniyle, atölye derslerine karşı tutumları olumludur. Öte yandan Anasanat Atölyeye göre değişmekle beraber, Anasanat Atölyelere ayrıldıktan sonra ve üst sınıflara doğru yükseldikçe, öğrenciler Anasanat Atölye derslerine karşı olumsuz tutum takınmaktadırlar. Sadece son sınıfta, 1. ve 2. sınıflardan düşük düzeyde bir toparlanma gözlenmektedir. Özellikle 3. sınıfta tutum puan ortalamasını düşük kılan nedenler araştırılmalıdır.

Tekstil Tasarım Anasanat Atölye öğrencilerinden sonra en yüksek tutum puan ortalaması sıralamasında 2. sırayı alan Özgün Baskı Anasanat atölyesi öğrencileri, 3. sırada hemen hemen aynı seviyede olan 1. sınıf öğrencileri de atölye dersine karşı olumlu tutum göstermektedirler. Resim Anasanat dalını seçen öğrenciler, olumlu tutum sıralamasında 6.sırada yer alarak, 4. sırada olan Grafik Tasarım ve 5. sırada yer alan Heykelden sonra gelmektedirler. Resim Anasanat dalı öğrencilerinin düşük tutum ortalamasına sahip olmasının nedenleri ayrı bir çalışmada araştırılması önerilmektedir. Ancak bazı olası nedenler ileri sürülecek olursa; örnekleme yer alan Resim Anasanat dalının RİEABD’nda temel dal olması sebebiyle, örnekleme oluşturan öğrencilerin Anasanat Atölyelere göre dağılımını gösteren Tablo-3.7’de de görüldüğü gibi, tek başına örneklemin % 42,8’ini oluşturarak evrene bölgesel olarak dağılımı açısından da en geniş frekansa sahiptir. Dolayısıyla sadece nüfusu kalabalık olan metropol niteliğinde şehirlerde en yüksek puanı alan Tekstil Tasarım, Özgün Baskı gibi dalların buldukları şehirlerin de etkisi olabilir. Diğer bir etken 1. sınıfların yeni bir başlangıç yapmış olmaları ve Temel Tasarım dersinin içeriğiyle, yüksek puan alan dalların ortak noktalarını birleştirecek olsa, söz konusu dalların yoğun ve daha çok emek sarf etme gerekliliği, disiplin ve emeğin tutumu olumlu yönde etkilediği, gevşek bir çalışma disiplini, daha az üretme ve ilgisizliğin ise tutumu olumsuz etkilediği sonucu da çıkarılabilir. Bu anlamda öğrencilerin atölye ortamında mümkün olduğunca öğrencilerin yoğun çalışma disiplini kurmaları ve daha fazla üretmeleri sağlanmalıdır. Ancak bu konuda söylenecek son söz şudur; Resim Anasanat dalı öğrencilerinin düşük tutum ortalamasına sahip olması, sanat eğitimi açısından bir

sorun oluşturmaktadır ve öğrencilerde olumlu tutum geliştiren faktörlerin belirlenip, öneriler geliştirilmesi gerekmektedir.

Tablo-4.17
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Üniversitelere Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Üniversite	N	$\bar{x}$	SS
Çukurova Ün. (Adana)	99	74,8182	9,55368
Dokuz Eylül Ün. (izmir)	118	72,5763	10,87254
Gazi Ün. (Ankara)	99	71,4646	12,65743
İnönü Ün. (Malatya)	117	72,2137	11,84441
Marmara Ün. (İstanbul)	100	67,0200	15,34386
Pamukkale Ün. (Denizli)	76	67,0263	12,79685
Selçuk Ün. (Konya)	135	66,3704	14,22828
Trakya Ün. (Edirne)	76	70,1316	15,17045
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.18
Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Üniversitelere Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	7167,149	7	1023,878	6,171	,000
Grupiçi	134727,898	812	165,921		Önemli
Toplam	141895,048	819			

p<0.05

Tablo-4.18’de, öğrencilerin üniversitelere göre, Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında p<0.05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Tablo. 4.17’de en yüksek tutum puan ortalamasının Çukurova Ün.(Adana), Dokuz Eylül Ün.(İzmir), İnönü Ün.(Malatya) ve Gazi

Üniversitelerinin (Ankara) öğrencilerinde olduğu görülmektedir. 5. sırada gelen Trakya Ün. (Edirne)'den sonra en düşük tutum puan ortalaması Selçuk Ün.(Konya), Marmara Ün.(İstanbul) ve Pamukkale Üniversitelerinin (Denizli) öğrencilerinde olduğu görülmektedir.

Anasanat Atölye dersine ilişkin öğrencilerin tutumlarını üniversite bazında ele alırken, öğrenci tutumunu etkileme olasılığı bulunan faktörler arasında, üniversitelerin bulunduğu şehirler, şehirlerin sosyo-kültürel olanakları, sanatsal alt yapı ve etkinlikleri, öğrencilerin beklenti düzeylerine cevap verecek koşullar, derse giren öğretim elemanlarının tutumları ve üniversitelerin sahip olduğu donanım gibi bir çok faktör de göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak yukarıda birbirine yakın düzeyde tutum ortalamasına sahip olan üniversitelerin gruplandırılmasına bakıldığında, belirgin ortak özellikler görülmemektedir. Bu nedenle bir sonuca ulaşmak zor görünmektedir. Ancak araştırmamız kapsamında elde edilen verilerin dışında bazı etkenlerin rol oynadığı düşünülmektedir. Bu nedenlerin ayrı bir araştırmada ele alınıp, aydınlatılması ve çözüm önerilerinin sunulması gerekmektedir.

Tablo-4.19

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının, Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	N	$\bar{x}$	SS
1000 ytl'den az	339	71,1829	12,19184
1001-3000	430	69,8000	13,66079
3001-5000	38	67,0000	13,57263
5001-7000	8	70,8750	16,65136
7001 ve üstü	5	64,6000	21,75546
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.20'de öğrenci ailelerinin aylık gelir durumu göz önüne alındığında, aileleri farklı gelir seviyelerine sahip öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin

tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Ailelerin gelir durumlarının, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarına anlamlı düzeyde bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Tablo-4.20

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Öğrenci Ailelerinin Gelir Durumuna Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	945,512	4	236,378	1,367	,244
Grupiçi	140949,536	815	172,944		Önemsiz
Toplam	141895,048	819			

$p>0.05$

Tablo-4.21

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının, Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Yere Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ailenin Yaşadığı Yer	N	$\bar{x}$	SS
Köy	70	70,8857	11,13884
İlçe	288	70,7500	12,93592
100.000'den küçük	52	67,5192	10,91049
100.000'den büyük	410	70,0780	13,87488
Toplam	820	70,2207	13,16260

Öğrenci ailelerinin yaşadığı yer göz önüne alındığında, öğrencilerin yüksek öğrenim öncesi dönemde aileleriyle beraber yaşama olasılıkları Türkiye koşulları ve gerçeğine göre yüksektir. Buna göre öğrenci ailelerinin sosyo-kültürel yapısının öğrencinin kişiliğine olan etkisinin, Tablo-4.22'ye göre, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo-4.22

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	499,479	3	166,493	,961	,411
Grupiçi	141395,569	816	173,279		Önemsiz
Toplam	141895,048	819			

p>0.05

Tablo-4.23

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının, Öğrencinin Sanata İlgili Duymaya Başladığı Yaşa Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sanata İlginin Başladığı Yaş	N	$\bar{x}$	SS
0-7 yaş	267	70,1573	13,99482
8-11 yaş	208	71,8798	11,16153
12-15 yaş	201	70,3930	12,47236
16-18 yaş	75	67,4533	14,61237
18 yaşından sonra	69	67,9710	15,14340
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.24

Anasanat Atölye Dersi Tutum Puanlarının Öğrencinin Sanata İlgili Duymaya Başladığı Yaş Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	1503,180	4	375,795	2,182	,069
Grupiçi	140391,867	815	172,260		Önemsiz
Toplam	141895,048	819			

$p>0.05$

Öğrencinin erken yaşta sanatla tanışmaya başlamasının, sanatla ilgili birikimini ve tutumunu olumlu yönde etkileyeceği, dolayısıyla Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumunun da bundan etkilenebileceği varsayılmaktadır. Buna göre Tablo-4.24’de öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Ancak yine de tutum puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puanın 8-11 yaş aralığında olduğu, ilköğretim çağının bittiği 15 yaşından sonra tutum puan ortalamasının düştüğü görülmektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkilere baktığımızda; öğrencilerin yaş, sınıf, fakülte kayıt yılı, Anasanat Atölye ve üniversiteye göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, buna karşın cinsiyetin, mezun olunan lise, ailenin gelir durumu ile yaşadığı yer ve sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre öğrencinin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.5. Öğrencilerin Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutumları ile Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri ve sıklığı ile Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Bu amaçla öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ile düzenli olarak sanat dergisi ve internet üzerinden sanatla ilgili site takip etme, son üç yılda sanatla ilgili kitap okuma, televizyonda düzenli olarak sanatla ilgili programları izleme durumu, bienal gezisi, plastik sanatlarla ilgili sergi, müze ziyareti yapma sıklığı ve sanatla ilgili konferans-panel-söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklığı arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır.

Tablo-4.25
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, Öğrencilerin Sanat Dergisi Takibine Göre *t* Testi Sonuçları

Düzenli olarak takip etme olanağı bulduğunuz sanat dergisi var mı?	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	344	71,6541	12,63341	818	2,661	,008
Hayır	476	69,1849	13,45039			Önemli

P<0.05

Tablo-4.25'te, öğrencilerin düzenli olarak sanat ile ilgili dergi takip etme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tabloya göre, düzenli olarak sanat ile ilgili dergi takip eden öğrencilerin, Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puanlarının, sanatsal dergileri takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Sanatsal etkinlikleri izleyen, güncel sanat oluşumlarının farkında olan öğrencilerin, Anasanat Atölye ortamında sanatsal yaratımın hazzını daha çok duyacağından, olumlu bir tutum içinde olması beklenen bir durumdur. Bu durumda sanat ile ilgili dergi takip etmek öğrencilerin Anasanat Atölye dersine yönelik olumlu tutum takınmaları açısından önemli bir etken olarak görülebilir.

Tablo-4.26'da, öğrencilerin düzenli olarak sanatla ilgili internet sitesi takip etme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Sanatla ilgili internet sitesi takip eden öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları, takip etmeyen öğrencilere göre yüksek çıkmaktadır. İnternet ortamında sanatsal etkinlikleri izlemek, güncel sanat oluşumlarının farkında olmak, öğrencileri Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum takınmaya yönlendirmek açısından önemli bir faktör olarak görülebilir.

Tablo-4.26
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, Öğrencilerin Sanatla
İlgili İnternet Sitesi Takip Etme Durumuna Göre t Testi Sonuçları

İnternet üzerinden takip ettiğiniz sanat siteleri var mı?	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	Önem Düzeyi
Evet	414	71,1667	13,25349	818	2,082	,038
Hayır	406	69,2562	13,01484			Önemli

P<0.05

Tablo-4.27’de, öğrencilerin son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuma durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tabloya göre, sanatla ilgili kitap okuyan öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları, etmeyen öğrencilere göre yüksektir. Öğrencinin sanat kültürünün, tutumunu etkilemesi doğaldır. Bu açıdan atölye derslerinde sadece pratiğe yönelik tek yönlü bir uygulama, bir kısır döngü yaratması açısından yetersiz bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

Tablo-4.27
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, Son Üç Yıl
İçinde Eleştiri-Deneme-İnceleme Türü Kitaplar Okunmasına Göre t Testi
Sonuçları

Son 3 yıl içinde sanatla ilgili kitap okudunuz mu?	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	Önem Düzeyi
Evet	544	71,0570	12,60413	818	2,563	,011
Hayır	276	68,5725	14,07791			Önemli

P<0.05

Ancak, kitap okumanın ülkemizde yaygın olmadığı yapılan bir çok araştırmayla da kanıtlanmıştır. Ülkemizde kitap okuma oranının düşük olduğu, dolayısıyla son bir yıl içinde kitap okumamış ancak bir yıldan kısa bir süre önce kitap okumuş olan öğrencilerin anket sonuçlarını etkileyebileceği olasılığını göz önünde bulundurduğumuz için daha geniş bir zaman dilimi olan son üç yıllık süreyi sormayı uygun bulduk. Bağımsız Eğitimciler Sendikasının yaptığı araştırmaya göre, Türkiye'de gençler düzenli olarak kitap okumamaktadırlar. Ankete cevap veren gençlerin, % 11.2'sinin düzenli olarak kitap okuduğu % 17.4'ü aralıklarla, %63.9'u ise düzensiz olarak ara sıra kitap okuduğu belirtilmektedir. Gençler, kitap okumalarına engel olarak ise iş yoğunluğu, dersler ve televizyonu göstermektedir. Ankete göre, gençlerin % 18.9'u iş yoğunluğu, % 15.7'si dersler nedeniyle vakit bulamadıklarını belirtmişlerdir. Gençlerin % 24.5'i okuma alışkanlığına sahip olmadığı için düzenli kitap okumadığını, % 26.3'ü boş zamanlarından televizyon izlediğini, % 8.2'si ise boş zamanlarını başka şekilde değerlendirdiği için kitap okuyamadığını açıkladı....Gençlik gazete okurken de spor ve magazin haberlerini okumayı tercih etmektedirler. Ankete göre gençlerin % 5.8'i siyaset haberlerini okurken, % 19.2'si magazin, % 29.1'i spor, % 2.5'i ekonomi, % 7.3 köşe yazarları, % 11.4'ü ise adliye haberlerini okumayı tercih etmektedirler. % 81.3'ü kitap fiyatlarını pahalı bulan gençlerin büyük çoğunluğu korsan kitap satın almaktadırlar. Eğitim sisteminin okuma alışkanlığı kazandırmadığını düşünen gençler, Türkiye'de kitap okumayı teşvik etmek amacıyla gerçekleştirilen kampanyaların faydalı olmadığını savunmaktadırlar. Gençlerin % 56.6'sı hediye olarak kitap alınmasını istemezken, % 75.9'u da evde kitap koyduğu özel bir bölümün olmadığını belirtmektedirler. (http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=101481).

Kitap okuma sıklığı, imkanlarla da ilgilidir. Günlük yaşamın bir parçası olarak algılanması gereken kitap okuma alışkanlığının gelişmesi, kitaba ulaşılmasının önündeki engellerin de kaldırılması gerekir. Maddi zorluklar ve kitaba ulaşmak için ulaşım ve zaman sorunlarının çözülmesinin en iyi yolu, kütüphanelerin donatılmasıdır. Kıratlı, Eğitim Fakülteleri, Resim-İş bölümlerinde yaptığı araştırmada, öğretim elemanı ve öğrencilerin Anasanat atölye dersleri için gerekli kaynaklara ulaşabilecekleri kütüphanenin yeterli olmadığı yönünde görüş

belirttiklerini ortaya koymaktadır. (Kıratlı, 2005:67). Öğrencilerin karşılaştıkları bu tür sorunlar, zamanla motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilir.

Tablo-4.28
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, televizyon’de Kültür-Sanat Programları İzlenmesine Göre *t* Testi Sonuçları

Televizyonda kültür-sanat ağırlıklı programları izler misiniz?	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	545	71,0239	13,04987	818	2,563	,014
Hayır	275	68,6291	13,26377			Önemli

P<0.05

Tablo-4.28’de, öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programları izleme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tabloda, televizyonda kültür-sanat programlarının izleyen öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamalarının, izlemeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmektedir. Televizyonda kültür sanat programı izlemenin, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutumlarına olumlu yönde bir etkisi varsa, bundan öğrencilerin sanatla tanışma düzeyinin artmasıyla, öğrencilerin tutumlarının da olumlu yönde gelişebileceği sonucu çıkarılabilir. O halde öğrencilerin sanatsal etkinliklerle tanışma olanaklarının artırılmasının bu konuda olumlu sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir. Özellikle televizyon ve diğer medya araçlarının kültür-sanat programlarına daha fazla yer vermesi gerekmektedir. Çünkü boş zaman değerlendirilmesinde bir dezavantaj niteliğinde olan televizyon izleme alışkanlığının yüksek olduğu ülkemizde, kültür-sanat programlarına yer verilmesiyle avantaja çevrilebilir. Televizyonda kültür-sanat programları dışında, niteliksiz olan programların izlenmesi, küçük kültürün ve küçük beğenin beslenmesi tehlikesini doğurmaktadır. Küçük programların yoğunlukta olduğu bir yayın anlayışının toplumu kültürel, etik ve estetik açıdan yozlaştıracağı gözden kaçırılmamalıdır. Selvi’nin (2008), televizyon izlenme oranının, küçük resimleri tercih etme oranıyla doğru orantılı olduğunu ortaya

koyan “Kitsch Olgusunun Lise Öğrencilerinin Estetik Algı Ve Beğenilerine Etkileri” adlı yüksek lisans tezi, bu konuda önemli bulgulara ulaşmaktadır.

Tablo-4.29
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının, İstanbul Sanat Bienali’ni Gezme Edimine Göre *t* Testi Sonuçları

İstanbul Sanat Bienallerinden birini gezdiniz mi?	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	212	69,7925	13,31373	818	-,550	,583
Hayır	608	70,3701	13,11725			Önemsiz
						P>0.05

Tablo-4.29’da *t* testi sonuçlarına göre, öğrencilerin İstanbul Sanat Bienallerini gezme durumlarına göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bienallerin iki yılda bir düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda, sıklık derecesinin az oluşu nedeniyle, bienallerin öğrenci tutumlarına etkisinin önemli olmadığı sonucuna varılabilir. Dolayısıyla sanat etkinliklerine katılım sıklığının, tutumu etkileme açısından önemli olduğu da söylenebilir.

Tablo-4.31’de öğrencilerin düzenli olarak plastik sanatlar sergilerini gezme sıklığına göre, Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili gezme sıklığı arttıkça, tutum puan ortalamaları da düzenli olarak artmaktadır. Bu sonuç, Tablo-4.29 için ortaya sürülen, sanat etkinliklerine katılım sıklığının artmasıyla, tutumun olumlu yönde etkilenmesinin doğru orantılı olduğu savını da desteklemektedir.

Bu durumda, öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkileme açısından, öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergileri gezme yönünde teşvik edilmesi ya da gezilmesi için olanakların yaratılmasının, yararlı sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir. Büyükşehirlerde sanatsal etkinlikler konusunda sıkıntı yaşanmayabilir; ancak

sanatsal etkinliklerin az olduğu küçük şehirlerde, öğrencilerin sanatla ilgili dergi, internet, kaynak kitaplar ve benzer kaynaklarla bu yöndeki eksikliğin telafi yoluna gidilmesi ve gerek bölüm sergi salonlarında, gerekse Devlet Güzel Sanatlar Galerileriyle işbirliğine gidilerek dışardan sanatçıların sergi açmaları için davet edilmesi gerekir.

Tablo-4.30

Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Plastik Sanatlar Sergisi Gezme Sıklıkları	N	$\bar{x}$	SS
Haftada 1-2 kez	58	71,7069	13,65105
Ayda 1-2 kez	347	71,9193	12,31660
Yarıyıldada 1-2 kez	252	68,9206	13,69131
Yılda 1-2 kez	82	68,4268	12,91284
Bugüne kadar 1-2 kez	49	69,5918	12,65556
Hiç	32	64,9063	15,86101
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.31

Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	2742,261	5	548,452	3,208	,007
Grupiçi	139152,787	814	170,949		Önemli
Toplam	141895,048	819			

P<0.05

Tablo-4.32
Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puan Ortalamaları ve Standart Sapma
Değerleri

Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıkları	N	$\bar{x}$	SS
Haftada 1-2 kez	17	76,0000	14,46115
Ayda 1-2 kez	143	71,2517	13,53268
Yarıyıldada 1-2 kez	247	70,3725	13,60591
Yılda 1-2 kez	237	69,5696	12,64678
Bugüne kadar 1-2 kez	113	71,0177	11,97914
Hiç	63	66,7460	13,63578
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.33
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının Öğrencilerin Görsel
Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	1658,375	5	331,675	1,925	,088
Grupiçi	140236,672	814	172,281		Önemsiz
Toplam	141895,048	819			

P>0.05

Tablo-4.33'te öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre, öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu sonuç, sanat etkinliklerine katılma sıklığının tutuma olumlu etkisi yönündeki savımızla çelişmektedir; ancak, Türkiye'de plastik sanatlarla ilgili müzelerin sayıca azlığı ve

müzelerde sergilenen sanat yapıtlarının yetersizliği, müze gezme sıklığının tutumu etkileyecek düzeyde olmamasında önemli bir etken olarak düşünülmektedir.

Tablo-4.34
Öğrencilerin Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıkları	N	$\bar{x}$	SS
Haftada 1-2 kez	17	74,2353	13,36754
Ayda 1-2 kez	140	71,4000	14,39264
Yarıyıldada 1-2 kez	264	71,1136	13,57959
Yılda 1-2 kez	193	69,6580	12,21923
Bugüne kadar 1-2 kez	138	69,0797	11,36910
Hiç	68	67,2353	14,37361
Toplam	820	70,2207	13,16260

Tablo-4.35
Anasanat Atölye Dersleri Tutum Puanlarının Öğrencilerin Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	1526,009	5	305,202	1,770	,117
Grupiçi	140369,038	814	172,444		Önemsiz
Toplam	141895,048	819			

P>0.05

Tablo-4.35'te öğrencilerin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $P>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Ancak buna rağmen Tablo-4.34 incelendiğinde, öğrencilerin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıkları arttıkça, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının önemli düzeyde artması, öğrencilerin bu tür etkinliklere katılmalarının yararlı olduğu yönünde bir fikir vermektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin düzenli olarak sanatla ilgili dergi ve internet sitesi takip etme durumu, son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuma, televizyonda kültür-sanat programları izleme ve plastik sanatlar ile ilgili sergileri gezme sıklığı ile öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, buna karşın İstanbul Sanat Bienallerini gezme, plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıkları, sanatla ilgili konferans-panel-söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $P>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, öğrencilerin Anasanat atölye derslerine ilişkin olumlu bir tutum geliştirmeleri için, sanat etkinliklerini takip etmeleri önerilebilir.

4.6. Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile beğenileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir. Bu nedenle öğrencilerin buldukları üniversite (şehir), cinsiyet, yaş, sınıf, fakülteye kayıt yılı, mezun olunan lise, ailelerinin yaşadığı yer, ailelerinin aylık gelirleri, sanata ilgi duymaya başladıkları yaş ve Anasanat Atölyeleri ile beğeni yargıları arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır.

Tablo-4.36
Üniversitelere göre Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları
ve Standart Sapma Değerleri

Üniversiteler	N	$\bar{x}$	SS
Çukurova Ün.	99	81,6667	9,03282
Dokuz Eylül Ün.	118	82,1695	8,99411
Gazi Ün.	99	87,5556	9,86255
Inönü Ün.	117	78,6154	9,97656
Marmara Ün.	100	83,5600	7,83068
Pamukkale Ün.	76	77,6447	7,29329
Selçuk Ün.	135	77,6593	7,36892
Trakya Ün.	76	81,1842	7,30426
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.37
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Üniversitelere
Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	8122,234	7	1160,319	15,735	,000
Grupiçi	59876,542	812	73,740		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.37’de öğrencilerin buldukları üniversitelere göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.36’da, öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamasının en yüksek düzeyde görüldüğü Gazi Üniversitesi (Ankara), Marmara Üniversitesi (İstanbul) ve Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir), sanatsal etkinliklerin yoğun olduğu metropol (anakent)

niteliğindeki büyükşehirler olması açısından beklenen sonuçları vermektedir ve şimdiye kadar bu konuda ileri sürdüğümüz varsayımları desteklemektedir. Öte yandan, sanatsal etkinliklerin en yoğun olduğu İstanbul gibi bir şehirde öğrencilerin beğeni yargılarının belirgin bir fark yaratması beklenir; ancak etkinliklerin yoğunluğunun tek başına yeterli bir koşul olmadığı anlaşılmaktadır. Etkinliklere katılma sıklığının, beğenin gelişmesinde temel koşul olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin ne derece güdülendikleri de önemli bir etken olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Beğeni puan ortalamaları açısından bu üç şehirden sonra gelen Çukurova Üniversitesi (Adana) ile Trakya Üniversitesi (Edirne) birbirine çok yakın sonuçlar vermektedir. Pamukkale Üniversitesi (Denizli) ile Selçuk Üniversitesinin (Konya) birbirine eşit sayılabilecek beğeni puan ortalamalarıyla örneklemin en düşük düzeyine sahip olduğu görülmektedirler.

Tablo-4.38

Öğrencilerin Sanat yapıtlarına ilişkin beğeni yargıları puanlarının cinsiyete göre t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	Önem Düzeyi
Kız	579	81,3005	8,99593	818	,644	,520
Erkek	241	80,8506	9,39606			Önemsiz

P>0.05

Tablo-4.38’de öğrencilerin cinsiyetlerine göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Beğeni yargıları cinsiyet faktörüne göre değişmemektedir. Benzer şekilde Tablo-4.12’de öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının da, cinsiyet faktörüne göre $p>0.05$ düzeyinde fark göstermediği göz önüne alındığında, cinsiyet faktörünün tutum ve beğenin niteliğine etkisi açısından önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo-4.39
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma
Değerlerinin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	N	$\bar{x}$	SS
18-21	379	79,8232	8,75461
22-25	356	82,2697	9,20167
26-29	72	82,2500	10,03620
30 ve üstü	13	84,2308	6,41812
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.40
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının Yaşa Göre Varyans Analizi
sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	1323,700	3	441,233	5,400	,001
Grupiçi	66675,076	816	81,710		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.40'ta varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, yaş gruplarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.39'da ortalamalara bakıldığında yaş aralığı yükseldikçe, beğeni ortalaması da yükselmektedir. Yine Tablo-4.7'deki varyans analizi sonuçlarına göre, farklı yaş gruplarına sahip öğrencilerin, Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın da $p<0.05$ düzeyinde anlamlı çıkması, yaş faktörünün kişisel gelişim açısından önemine dikkat çekmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla, yaşla beraber artan sanatsal kültürlenme ve deneyimin beğenin niteliğinde ve görsel algının gelişmesinde etken olabileceği düşünülebilir.

Tablo-4.41
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma
Değerlerinin Sınıfa Göre Dağılımı

Sınıf	N	$\bar{x}$	SS
1.sınıf	196	77,0969	7,92114
2.sınıf	234	80,0171	8,44521
3.sınıf	195	82,3128	8,58611
4.sınıf	195	85,4974	9,46364
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.42
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Sınıflara Göre
Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	7469,019	3	2489,673	33,563	,000
Grupiçi	60529,756	816	74,179		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.42’de sınıflara göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.41’de görüldüğü gibi sınıf düzeyi yükseldikçe, beğeni ortalaması da yükselmektedir. Dolayısıyla sanat ve estetik eğitimi arttıkça, öğrencilerin beğeni düzeylerinin ve görsel algılarının da geliştiğini, inceldiğini söylemek mümkündür. Bu sonuç Tablo-4.39’da, yaşla beraber artan sanatsal kültürlenme ve deneyimin beğenin gelişmesinde, görsel algının incelmesinde etken olduğu savını desteklemektedir. Dolayısıyla estetik beğenin gelişmesi için sanat ve estetik eğitimin önemli bir koşul olduğu kabul edilebilir.

Tablo-4.43
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma
Değerlerinin Fakülte Kayıt Yılına Göre Dağılımı

Fakülte Kayıt Yılı	N	$\bar{x}$	SS
2005	183	85,4645	9,57891
2006	198	82,4545	8,74486
2007	224	79,7009	8,33625
2008	196	77,3112	7,95565
Diğer	19	83,4737	8,13339
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.44
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Fakülteye Kayıt
Yılına Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	7204,454	4	1801,113	24,145	,000
Grupiçi	60794,322	815	74,594		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.44'te öğrencilerin fakülteye kayıt yılına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.43'te görüldüğü gibi fakülte kayıt yılı geçmişe doğru gittikçe, beğeni ortalaması da yükselmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen örneklemin % 2,3'ü 30 yaş ve üstü olan kesimi de kapsamaktadır ve yüksek bir beğeni ortalamasına sahiptir. Dolayısıyla öğrencilerin yaşça ve sınıfça ilerledikçe, beğeni düzeylerinin arttığı söylenebilir. Bunda rol oynayan faktörlerin de deneyim, kültürlenme, eğitim düzeyinin artması olduğu belirtilebilir. Yaş, sınıf ve fakülte kayıt yılları ile ilgili elde edilen bulgular karşılaştırıldığında, beğeni yargılarına ilişkin sonuçların tutarlı

olduğu görülür. Bu tutarlı sonuçlar, hem öğrencilerin anketlere içtenlikle cevap verdiklerini, hem de veri toplama araçlarımızın tutarlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-4.45
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma
Değerlerinin Mezun Oldukları Liseye Göre Dağılımı

Mezun Olunan Lise	N	$\bar{x}$	SS
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	254	81,7008	8,96750
Kız Mes. And Kız Mes Lisesi(Sanat Alanları)	58	82,2931	7,96706
Anadolu Öğretmen lisesi	1	100,0000	.
Anadolu lisesi	25	80,2800	6,02439
Meslek And Mes ve Teknik Lisesi	46	86,8261	8,92015
Süper Lise	52	80,7115	7,86986
Lise	355	79,9577	9,46542
İmam-Hatip Lisesi	13	81,9231	10,24257
Ticaret Meslek Lisesi	3	76,3333	4,16333
Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi	2	81,0000	12,72792
Çok Programlı Lise	3	90,0000	8,88819
Akşam Lisesi	1	87,0000	.
Askeri Lise	1	74,0000	.
Açıköğretim Lisesi	2	73,5000	3,53553
Sağlık Meslek Lisesi	1	78,0000	.
Diğer(Belirtilmemiş)	3	79,3333	3,51188
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.46’da öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.45’te puan ortalamalarında görüldüğü gibi, sanatla ilgili bir alt yapıya sahip liselerden mezun olan öğrenciler ilk sırada yer almamaktadırlar. Sanatla ilgili bir alt yapıya sahip olan öğrencilerin beğeni düzeylerinin yüksek olması

beklenir. Burada AGSL ve Meslek Liselerindeki (sanat alanları) eğitimin içerik, yöntem ve uygulamalarıyla sorgulanması gerekmektedir. Hatırlanacağı gibi Tablo-4.14'de öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmüş, lisede temel düzeyde sanat eğitimi almış öğrenciler ile sanat eğitimi almamış öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarında anlamlı düzeyde bir fark olması beklendiği ve ortaöğretimde sanat eğitimi veren başta AGSL olmak üzere, Kız Meslek Liseleri sanat bölümlerindeki eğitimin sorgulanması gerektiği belirtilmişti.

Tablo-4.46

Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Mezun Oldukları Liseye Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	3058,054	15	203,870	2,524	,001
Grupiçi	64940,721	804	80,772		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Bu sonuçların, genellikle sanat eğitiminin teknik olarak uygulama ağırlıklı olduğu, resim çizme yöntemlerinin öğretildiği, atölye dersleriyle sınırlı olduğu mevcut anlayıştan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili, araştırmanın I. Bölümünde “Estetik Beğeni Eğitimi” ve “Türkiye’de Sanat Kültürü Ve Sanat Eğitimi”, ve “Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Estetik Beğenin Durumu” gibi başlıklar altında kuramsal çerçevede Türkiye’deki mevcut sanat eğitimi eleştirilmekte, estetik eğitimin sadece uygulamadan ibaret olmadığı, çok yönlü ve disiplinli bir eğitim olması gerektiği, öğrencilere estetik beğenin kazandırılması gerektiği savunulmaktadır. Öğrencilerin eğitimde ve çevrede sanat yapıtlarını tanımalarını sağlayan sanatsal etkinliklerin yetersizliği ve sanat yapıtını incelemekten uzak bir sanat eğitimi anlayışı elbette estetik beğeniye geliştirmekten uzak olacaktır. Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan öğrencilerin diğer bir çıkmazı da, sanatla ilgili yeterli bilgi ve birikimle donandıkları, üniversitede pek öğrenilecek bir şeyin

kalmadığı anlayışına sahip olmalarıdır. Bu anlayış yeni bilgilere karşı algılarını kapatmalarına neden olabilmektedir. Derslerde yetersiz kaldıkları durumlarda ise Güzel Sanatlar Lisesinden mezun olan bir öğrenci sıfatıyla yetersizlik duygusunun doğuracağı durumdan rahatsızlık duyarak derslerden kaçmaya, bilmediklerini gizlemeye yönelmektedirler. Bu da zamanla hem tutumlarına olumsuz yansımakta, hem de derslerden ve okuldan soğumalarına neden olabilmektedir. Gerek kişisel gözlemlerimiz, gerekse araştırmamızda elde edilen bulgulara göre Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan öğrencilerin tutumlarında ve beğeni yargılarında belirgin bir farkın ortaya çıkmaması, AGSL’lerdeki eğitimin, öğrenci tutumlarının, psikolojilerinin ve bakış açılarının da ele alınarak araştırılması, sorgulanması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Öğrencilerin gençlik çağının psikolojik özellikleri göz önünde bulundurularak yanlış yönlendirmelerinin engellenmesi, yukarıda belirtilen durumların farkına varılması gerekmektedir. Bu nedenlerle yükseköğretimde AGSL’den gelen öğrencilerin bir sınıfta toplanması ve bu bilgiler ışığında bir program izlenmesi yararlı olabilir. Bu konuda daha kesin bir şey söyleyebilmek için, yükseköğretime geçen AGSL öğrencilerinin sorunlarıyla ilgili bir araştırma yapılması önerilmektedir. Aksi takdirde sanat eğitimi almış bir yığın amatör bireyler yetiştirilmek durumunda kalınabilir. Geiger’in belirttiği gibi, en tehlikeli amatörlük, görünüşte sanat eğitimi almış kimselerin amatörlüğüdür. (1985).

Tablo-4.47

Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Ailelerinin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı

Ailenin Yaşadığı Yer	N	$\bar{x}$	SS
Köy	70	81,7143	7,93112
İlçe	288	81,0035	8,67272
100.000'den küçük	52	82,0000	9,92916
100.000'den büyük	410	81,0854	9,50820
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.48’de öğrenci ailelerinin yaşadığı yere göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p>0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo-4.48
Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Öğrenci Ailelerinin Yaşadıkları
Yere Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	67,481	3	22,494	,270	,847
Grupiçi	67931,294	816	83,249		Önemsiz
Toplam	67998,776	819			

P>0.05

Tablo-4.49
Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin
Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Ailenin Gelir Durumu	N	$\bar{x}$	SS
1000 ytl'den az	339	81,2271	9,36876
1001-3000	430	81,0535	8,97338
3001-5000	38	81,0000	8,28219
5001-7000	8	83,7500	7,81482
7001 ve üstü	5	84,2000	13,36787
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.50'de öğrenci ailelerin gelir durumuna göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p>0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olmadığı görülmektedir.

Öğrenci ailelerinin yaşadıkları yer ve gelir durumuna göre, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarında da anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı Tablo-4.20 ve Tablo-4.22'de de görülmüştü.

Tablo-4.50
Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	107,196	4	26,799	,322	,864
Grupiçi	67891,580	815	83,303		Önemsiz
Toplam	67998,776	819			

P>0.05

Tablo-4.51
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Sanata İlgili Duymaya Başladıkları Yaşa Göre Dağılımı

Öğrencilerin Sanata İlgili Duymaya Başladığı Yaş	N	$\bar{x}$	SS
0-7 yaş	267	82,3446	9,38530
8-11 yaş	208	81,2837	9,46855
12-15 yaş	201	80,5025	8,52298
16-18 yaş	75	80,8267	7,66772
18 yaşından sonra	69	78,5797	9,54772
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.52
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının Sanata İlgili Duymaya Başladıkları Yaşa Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	932,405	4	233,101	2,833	,024
Grupiçi	67066,371	815	82,290		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.52’de öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın p<0,05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.51’e bakıldığında, erken yaşta sanata ilgi duymaya başlayan

öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarının, geç başlayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülür. Tabloya bakarak öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı dönemin uzunluğunun, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişmişliğiyle doğru orantılı olduğu sonucuna varılabilir. Bu anlamda öğrenci ne kadar erken sanata ilgi duymaya başladıysa, beğenisi de o ölçüde gelişmiş olur. Yetenek sınavların mülakat aşamasında öğrencilerin bu konudaki durumları hakkında fikir edinmek amacıyla “ne zaman sanata ilgi duymaya başladıkları” da sorulabilir. Erken yaşta başlayan bir ilgi, hem daha köklü olur, hem de sanatsal kültür ve birikimin uzun dönemde oluşmasıyla daha geniş ya da yoğun olur ve estetik beğeniyle ilişkisi de pekişmiş olur. Aynı zamanda burada, bireylerin sanat eğitiminin erken yaşlarda başlaması gerektiği sonucu da çıkmaktadır. Bu nedenle anaokulundan başlayarak, özellikle ilköğretimde ve ortaöğretimde ciddi bir şekilde sanat eğitimine önem verilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Tablo-4.53

Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalaması ve Standart Sapma Değerlerinin Anasanat Atölyeye Göre Dağılımı

Anasanat Atölye	N	$\bar{x}$	SS
Resim	351	82,4558	9,22095
Grafik Tasarım	131	82,8855	9,23508
Heykel	59	81,2712	8,64796
Tekstil Tasarım	9	81,7778	5,30984
Seramik	9	79,8889	11,01640
Özgün Baskı	39	81,6667	9,09984
Fotoğraf	9	87,8889	9,94289
1. Sınıf (Temel Tasarım)	196	77,0969	7,92114
Endüstriyel Tasarım	15	84,0667	6,88131
Diğer (Belirtilmemiş)	2	80,0000	1,41421
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.54
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puan Ortalamalarının
Anasanat Atölyeye Göre Varyans Analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	4780,675	9	531,186	6,806	,000
Grupiçi	63218,100	810	78,047		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.54’de varyans analizinde, Anasanat Atölyeye göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.53’de öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarına bakıldığında, Fotoğraf Anasanat Atölye öğrencilerinin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülür. İkinci yüksek puan ortalamasıyla Endüstriyel Tasarım öğrencileri, üçüncü ve dördüncü sırada Grafik ve Resim öğrencileri gelmektedir. Özellikle Resim Anasanat dalı öğrencilerinin, gerek pentüre daha çok zaman ayırdıkları, gerekse plastik sanatlarla daha çok ilgili oldukları göz önüne alındığında en yüksek puana sahip olmaları beklenir. Beğeni ortalamaları ($\bar{x}=82,4558$) çok düşük olmamakla beraber, diğer Anasanat dallarıyla kıyaslandığında, beklenenin altında bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Yukarıda Tablo-4.15 ve Tablo-4.16 için belirtilen nedenlere burada tekrar değinmekte yarar görülmektedir; Fotoğraf ve Endüstriyel Tasarım Anasanat dalları, sanat etkinliklerinin yoğun olduğu metropollerde açılmakta ve frekansın en yüksek olduğu Resim Anasanat dalı öğrencilerinin örneklem içerisindeki frekans dağılımının daha geniş bir alana yayıldığı ve önemli bir kısmının, sanat etkinliklerinin ve imkânların daha kısıtlı olduğu küçük şehirlerdeki öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Sanat etkinliklerin kısıtlı olduğu küçük şehirlerde, öğrencilerin sanat etkinliklerine katılamamalarının, beğeni ortalamasının, metropollerde bulunan Fotoğraf ve Endüstriyel Tasarım Anasanat dallarına göre düşük çıkmasının nedeni olduğu düşünüldüğünde, ortaya çıkan sonuç daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Tabloda örnekleme oluşturan Anadal’ların arasında en düşük puana sahip olan 1. sınıfların henüz Anasanat Atölye

dersi almadıkları, onun yerine atölye dersi olarak Temel Tasarım ve Desen dersi aldıkları gerçeğinden hareket ederek şunlar söylenebilir: 1. sınıflarda estetik beğenin düşük olmasının nedenleri, eğitime yeni başlayan öğrencilerin sanat ve estetik eğitsel anlamda yeterli birikime sahip olmamaları ve Anasanat Atölye dersi alan üst sınıfların estetik beğenilerinin 1. sınıflara göre daha gelişmiş olması ise Anasanat Atölye dersinin kazanımları olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle, beğeni puan ortalamaları düşük olan 1. sınıf öğrencilerinin henüz Anasanat Atölye eğitimi almadıkları gerçeği dikkate değer bir bulgu olarak değerlendirilmelidir. 1. sınıf öğrencileri, hem eğitime yeni başlamaktan dolayı sanat kültürlerinin sınırlı olması, hem de Anasanat dalının olmamasından dolayı alanla ilgili uzmanlaşmanın başlamadığı gerçeği, estetik beğenin gelişmesi için sanat ve estetik eğitimin zorunlu olduğunu savunan tezimizi de doğrulamaktadır. Ancak, farklı Anadal öğrencilerinin beğeni düzeyleri arasındaki farkların nedenleri bilinemediği için bu alanda araştırma yapacak araştırmacılara, Anasanat dalları arasındaki beğeni düzeyleri arasındaki farkların nedenlerinin araştırılması önerilmektedir.

Sonuç olarak öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın, üniversitelere, yaşa, sınıfa, fakülte kayıt yılına, mezun olunan lise türüne, sanata ilgi duymaya başlanılan yaşa ve Anasanat dalına göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak, estetik beğenin gelişmesinde, sanat eğitiminin, sanat kültürünün ve sanatsal deneyimin göz ardı edilemeyecek derecede önemli bir rol oynadığına ilişkin önemli bulgular elde edildiği görülmektedir.

4.7. Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada en önemli alt problemlerden biri, sanat etkinliklerini izleme edimleriyle estetik beğeni arasındaki ilişkinin niteliğiyle ilgilidir. Beğeni yargılarının, sanat yapıtını görme, tanıma ve incelemeyle dolaysız ilintili olduğu varsayılmaktadır. I. Bölümde kuramsal çerçevede özellikle sanat etkinliklerini izleme edimlerinin estetik beğeniye geliştirdiği savunulmaktadır.

Bu nedenle, öğrencilerin sanat etkinliklerini takip etme durumları ile beğeni yargıları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla, öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleriyle, beğeni yargıları arasındaki ilişkiler bu bölümde incelenmektedir. Sanat etkinlikleri kapsamında ele alınan etkinlikler; sanatla ilgili dergi, internet sitesi, panel-konferans-söyleşi türünden etkinlikler, sanatsal kitapların okunması ile plastik sanatlarla ilgili sergi, müze ve bienal gezileriyle sınırlandırılmıştır. Anket sorularını, öğrencileri sıkacak kadar uzun tutmamak için, plastik sanatlarla dolaysız ilişkisi olmadığı varsayılan sinema, tiyatro, konser, opera, bale gibi diğer sanat etkinlikleri araştırmanın dışında tutulmuştur.

Tablo-4.55
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Sanat Dergisi Takibine Göre *t* Testi Sonuçları

Sanat Dergisi Takip Etme Durumu	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	344	83,0174	9,07595	818	5,012	,000
Hayır	476	79,8319	8,91109			Önemli

P<0.05

Tablo-4.55'te, sanat dergisi takip etme durumlarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarına bakıldığında, sanat dergisi takip eden öğrencilerin beğeni ortalamasının, sanat dergisi takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, öğrencilerin beğenilerinin gelişmesi açısından sanatla ilgili dergilerin takip edilmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Tablo-4.56'da, öğrencilerin internet üzerinden sanat sitesi takip etme durumlarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. İnternet üzerinden sanat sitelerini takip eden öğrencilerin beğeni ortalamasının, sanat sitelerini takip etmeyen öğrencilere

göre yüksek olduğu görülmektedir. Gerek sanat dergisi inceleme, gerekse internet üzerinden sanat sitelerini takip etmeleri, öğrencilerin görsel algılarını geliştirmekte, sanatsal niteliğin ayırımına varmalarını sağlayarak, daha ince bir beğeniye sahip olmalarını sağlamaktadır.

Tablo-4.56
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin İnternet Sitesi Takibine Göre *t* Testi Sonuçları

İnternet Üzerinden Sanat Sitesi Takip Etme Durumu	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	414	82,4638	9,15365	818	4,152	,000
Hayır	406	79,8473	8,88757			Önemli

P<0.05

Tablo-4.57
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Sanat İle İlgili Kitap Takibine Göre *t* Testi Sonuçları

Son 3 Yıl İçinde Kitap Okuma Durumu	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	544	82,8750	9,22019	818	7,800	,000
Hayır	276	77,8043	7,89233			Önemli

P<0.05

Tablo-4.57’de *t* testi sonuçlarında görüldüğü gibi, öğrencilerin son 3 yıl içinde sanat ile ilgili kitap okuma durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki farkın p<0.05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tabloda öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarına bakarak, sanat ile ilgili kitap okuyan öğrencilerin beğeni düzeylerinin, kitap okumayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Sanat ile ilgili kitap okumanın beğeni yargısıyla olan etkisi, kuramsal bilginin beğeniye etkilediğinin de bir göstergesi olabilir. Bundan kuramsal derslerin

de benzer şekilde beğeniye etkilediği ve geliştirdiği sonucu da çıkarılabilir. O halde, öğrencilerin sanatla ilgili kitap okumaları için teşvik edilmesi, araştırma ödevlerinin verilmesi, kitap eleştirileri yapılması gibi sanatla ilgili kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için çeşitli etkinlikler yapılmalıdır.

Tablo-4.58
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Televizyon Takibine Göre *t* Testi Sonuçları

Televizyonda Kültür-Sanat Programı İzleme Durumu	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	545	81,6183	9,02372	818	1,995	,046
Hayır	275	80,2764	9,23596			Önemli

P<0.05

Tablo-4.58’de *t* testi sonuçlarına göre, öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programı izleme durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki fark $p<0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Öğrencilerin televizyonda kültür sanat programı izleme durumlarıyla estetik beğenileri arasında doğru bir orantı olduğunu söylemek mümkündür. O halde, televizyonda kültür sanat programlarının izlenmesi önerilebilir. Ancak televizyonda kültür sanat programlarının azlığı bir sorun teşkil etmektedir. Kültür sanat programlarının artırılması, hem öğrenciler açısından hem halkın sanatsal eğitimi açısından çok önemli kazanımlar sağlayacaktır. Bu konuya “Anasanat Atölye Dersi Ve Estetik Beğeni İlişkisi” başlığı altında değinilmektedir; ancak televizyonda kültür sanat programlarına yer verilmeyişinin medya mensupları tarafından yapılan savunması, “bu tür programların izlenmediği ya da izlenmeyeceği, reytinglerin düşeceği” şeklinde olmaktadır. Oysa bir zamanlar TRT 2’de yayınlanan “Resim Sevinci” adlı program hem Türkiye’de hem de yurt dışında çok büyük bir ilgi görmüştür. Program, içerik olarak küçük beğeniye hitap ettiği için, toplumun zaten nitelsiz olan beğenisini olumsuz yönde etkilemiş ya da başka bir deyişle, küçük beğeniye sahip olan kitlenin ilgisini çekmiş olmakla beraber, sanatla ilgili

programların ilgi çekici bir formatta düzenlendiğinde izleneceği ya da en azından ilgili olan kitlenin ihtiyaçlarını karşılayacağı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo-4.59’da görüldüğü gibi, öğrencilerin İstanbul sanat bienallerini gezme durumlarıyla beğeni düzeyleri arasındaki farklılık, $p<0.05$ düzeyinde anlamlıdır. İstanbul sanat bienallerini gezen öğrencilerin beğeni puan ortalamalarının, bienalleri gezmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmektedir. İstanbul dışında olan illerdeki öğrencilerin bireysel olarak bienal gezme imkanlarının düşük olduğu olasılığı nedeniyle, İstanbul sanat bienallerine yönelik üniversite bünyesinde gezi düzenlenmesi önerilmektedir.

Tablo-4.59
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Bienal Gezme Durumuna Göre *t* Testi Sonuçları

İstanbul Sanat Bienallerini Gezme Durumu	N	$\bar{x}$	SS	sd	<i>t</i>	Önem Düzeyi
Evet	212	83,1415	9,03594	818	3,690	,000
Hayır	608	80,4803	9,04481			Önemli
						P<0.05

Tablo-4.60
Öğrencilerin Plastik Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Sergi Gezme Sıklığı	N	$\bar{x}$	SS
Haftada 1-2 kez	58	82,9655	10,65729
Ayda 1-2 kez	347	82,3112	9,05257
Yarıyıl da 1-2 kez	252	81,5357	8,67994
Yılda 1-2 kez	82	78,3537	8,38042
Bugüne kadar 1-2 kez	49	75,1633	7,93816
Hiç	32	79,0313	8,63035
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.61
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının Öğrencilerin Plastik
Sanatlar Sergilerini Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	3237,373	5	647,475	8,138	,000
Grupiçi	64761,402	814	79,559		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.61’de öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.60’da öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıkları arttıkça, beğeni puan ortalamalarının da arttığı görülmektedir. Araştırma bulgularına göre, plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklığı, öğrencilerin hem Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu tutum takınmalarında, hem de beğenilerini geliştirmeleri bakımından çok önemli görünmektedir. Plastik sanatlarla ilgili sergilerin izlenmesi, öğrencilerin çalışma heyecanlarını canlı tutmasını sağlar, görsel algılarını geliştirir, sanat yapıtının iç dinamiklerinin kuruluş mantığını kavrayarak sanat yapıtı ile küçük ürünlerin ayırımına varmalarını sağlar ve alanlarının önemini kavratır. Bu oluşumların farkına varan öğrencinin motivasyonu da artar. Farklı eserler hakkında edindikleri bilgiyi ve çalışmalarını, kendi çalışmalarıyla kıyaslama yaparak, daha nesnel bir özdeğerlendirme yapmalarını, nerede ve ne durumda oldukları hakkında bir fikir edinmelerini sağlayabilir. Ancak ülkemizde plastik sanatlarla ilgili etkinliklerle ilgili sorunların önce giderilmesi gerekir. Bu sorunlardan en önemlisi özellikle küçük şehirlerde sergilerin açılmaması ya da çok az sıklıkta açılması. Bu şehirlerde sanat eğitimi gören öğrenciler sergi gezme imkânından mahrum kalmaktadırlar. Sergilerin düzenlenmesi de yetmemekte, öğrencilerin özellikle nitelikli sergi gezmeleri yönünde motive edilmeleri, gerektiğinde ders çıkışlarında toplu sergi gezileri düzenlenmelidir. Zamanla alışkanlık haline gelebilecek sergi gezileri, kültür olarak yerleşmesi sağlanabilir. Metropol

niteliğindeki büyükşehirlerde özellikle İstanbul ve Ankara’da sergi sıklıkları tatmin edici boyutta olduğu söylenebilir; ancak, öğrencilerin yetersiz ilgisi, bu önemli etkinliklerden yararlanamamalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin sanat etkinliklerine yönelik ilgilerinin artırılması için yapılacak bir araştırma yararlı olabilir.

Tablo-4.62

Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Müze Gezme Sıklığı	N	$\bar{x}$	SS
Haftada 1-2 kez	17	86,8235	10,83533
Ayda 1-2 kez	143	81,9720	9,28723
Yarıyıldada 1-2 kez	247	82,1498	7,95809
Yılda 1-2 kez	237	80,8861	9,98981
Bugüne kadar 1-2 kez	113	79,1327	9,25869
Hiç	63	78,6825	7,39404
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.63

Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının Öğrencilerin Görsel Sanatlar İle İlgili Müze Gezme Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	1750,376	5	350,075	4,301	,001
Grupiçi	66248,400	814	81,386		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo-4.63’te öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın p<0.05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo4.62’de öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili

müze gezme sıklıkları arttıkça, beğeni ortalamalarının da arttığı görülmektedir. Görsel sanat eğitiminde müze eğitiminin gerekliliği kuramsal çerçevede ele alınmaktadır; ancak burada bir kez daha şunu belirtmekte fayda var: bu bulgulardan yola çıkarak müze eğitiminin, sanat ve estetik eğitimin kapsamında önemli bir yer tutması, sanat eğitimi verilen çevrede mutlaka plastik sanatlarla ilgili müzenin olması, sosyal alanın her kesimine müze kültürünün yaygınlaştırılması ve öğrencilere kesinlikle müze gezme alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. (Çetin, 2006; Çolak, 2008; Mercin 2002; Selvi, 2008).

Tablo-4.64

Öğrencilerin Sanatla İlgili Konferans, Panel, Söyleşi Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Beğeni Yargıları Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

Konferans-Panel-Söyleşi Türünden Etkinliğe Katılma Sıklığı	N	$\bar{x}$	SS
Haftada 1-2 kez	17	80,3529	8,06955
Ayda 1-2 kez	140	81,7000	9,77127
Yarıyıldada 1-2 kez	264	82,7424	9,05087
Yılda 1-2 kez	193	81,3005	9,03713
Bugüne kadar 1-2 kez	138	79,1957	8,86794
Hiç	68	77,7941	7,39818
Toplam	820	81,1683	9,11189

Tablo-4.65'te öğrencilerin konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo-4.64'te, yarıyıldada 1-2 kez konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılan öğrencilerin, en yüksek beğeni ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bundan sonra sıklık derecesi orantılı bir şekilde azaldıkça, beğeni ortalaması da orantılı olarak düşmekte ve sıklık derecesi çoğaldıkça, beğeni ortalaması da orantılı olarak yükselmektedir.

Tablo-4.65
Öğrencilerin Beğeni Yargıları Puanlarının, Öğrencilerin Konferans, Panel, Söyleşi, Türünden Etkinliğe Katılma Sıklıklarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Önem Düzeyi
Gruplararası	2019,603	5	403,921	4,983	,000
Grupiçi	65979,172	814	81,055		Önemli
Toplam	67998,776	819			

P<0.05

Tablo incelendiğinde, kendi içinde tutarlı bir seyir izlediği görülür. Tablo-4.64'ten hareketle şöyle bir yorum yapılabilir: Öğrenci belli bir oranda (tabloda ideal olan yarıyılıda 1-2 kez) konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katıldığında, beğeniye olumlu katkılar sağlar, ancak sıklık derecesi bunun altına düştüğçe ya da üstüne çıktıkça, beğeni de orantılı olarak olumsuz etkilenmektedir. Ancak, araştırmamız açısından beklenen sonuç; etkinliğe katılma sıklığı arttıkça, beğenin de orantılı olarak gelişmesi gerektiği yönündedir. Burada etkinliğe katılma sıklığının artmasıyla, puan ortalamasının düşmesinin nedenleri ayrıca araştırılması gereken bir olgudur. Hiç etkinliğe katılmayan öğrenciler, en düşük beğeni ortalamasına sahip olarak beklenen sonucu vermektedir.

Sonuç olarak; öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın, sanat ile ilgili dergi ve internet üzerinden sanat sitesi takip etme, son 3 yıl içinde sanat ile ilgili kitap okuma durumlarına, televizyonda kültür-sanat programı izleme, İstanbul sanat bienallerini gezme, plastik sanatlarla ilgili sergi ve müze gezme sıklıkları ve konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Araştırılan değişkenler ile öğrencilerin estetik beğenileri yargıları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı herhangi bir sanat etkinliği görülmemiştir.

4.8. Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Bu bölümde öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir.

Tablo-4.66
Öğrencilerin Beğeni Yargıları İle Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutumları Arasındaki Korelasyon

	Tutum	
Beğeni	r	,107
	p	,002
	N	820

Tablo-4.66'ya göre, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0.107$, $p < .01$). Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarının, estetik beğeni düzeyleri açısından çok önemli bir rolü olduğu, gerek öğretim elemanlarının Tablo-4-67'nin 4. maddesindeki görüşlerine dayanarak, gerekse Tablo-4-66'da elde edilen verilere bakarak söylenebilir.

Bu durumda öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarının beğenilerini etkilediği, beğenilerinin de tutumlarını etkilediği düşünülebilir. Daha doğrusu cümle biraz daha açılacak olursa: Öğrenciler Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum içine girdiklerinde, atölyede çalışma, üretme, araştırma, uygulama konusunda daha çok motive olmakta, sanata ve sanat etkinliklerinde bulunma yönelebilmektedirler. Bütün bu çabaların, etkinliklerin ve çalışmanın sonucu olarak

kültürleri ve birikimleri artmakta, görsel algıları ve estetik beğenileri gelişmektedir. Sanat kültürleri ve birikimleri artan, görsel algıları ve beğenileri gelişen öğrencinin sanat, sanat etkinliklerine ve dolayısıyla da Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumu da olumlu yönde etkilenmektedir.

Bu durumda öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesi için gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Her şeyden önce atölye ortamının donanımlı ve düzen, dizayn(tasarım) açısından estetik ve ihtiyaca uygun olarak kullanışlı olmalıdır. Dersin uygulama ve çalışma açısından zevkli olması, öğretim elemanlarının öğrencilere karşı tutum ve davranışlarının olgun, bilge ve empatik olması öğrencilerin tutumlarının olumlu olması için gerekli koşullardır. Atölye de sıkı bir çalışma disiplini, dersin önemini ve derse olan ilginin de armasını sağlar. Dersin sadece ders saatlerine hapsedilmemesi, gerek ödev ve araştırmalarla gerekse toplu sergi ve etkinlik gezileri düzenlenerek sosyal yaşamla bağlantılarının kurulması da tutumlar ve estetik beğeniler açısından çok önemlidir.

Kısaca öğrenci kendini başarılı hissettiği alana karşı daha olumlu bir tutum içine girmektedir. Öğrenci alanına hâkim oldukça, o uğurda emek sarf ettikçe o ölçüde tutumu da olumlu yönde etkilenir, tutumun olumlu olması, öğrenciyi sanat etkinliklerini izlemeye yönlendirebilmekte ve bunun sonucu olarak da sanata ve sanat yapıtına daha çok aşına olmasını sağlayabilmektedir. Ancak bunun için bölüm ve atölye ortamının ortam ve düzeninin uygun hale getirilmesi, atölye uygulamalarının monotonluktan kurtarılması gibi koşulların sağlanması gerekmektedir. Derse giren öğretim elemanlarının öğrencilerle iletişimlerinde destekleyici, motive edici bir tutum takınması, yukarıda sayılan olguların farkında olması ve bu bilgilerin ışığında hareket etmesinin, sanat ve estetik eğitimi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

4.9. Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde Çalışan Öğretim Elemanlarının, Öğrenci Beğenileri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde öğrencilerin beğenileri ile ilgili mevcut durum ve öğrencilerin beğenilerini etkileyen faktörler hakkında, konunun uzmanı olarak öğretim elemanlarının görüşleri, neler gözlemledikleri ve ne düşündükleri ele alınmakta ve daha önce incelenen alt problemlerle ilişkisi incelenmektedir.

Tablo-4.67’de öğretim elemanlarının, öğrencilerin beğenileri hakkındaki görüşlerini gösteren maddelere genel olarak baktığımızda, aritmetik ortalamanın en yüksek olduğu madde 13. madde olan, görsel sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesi, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebildiği ile ilgili madde olduğu görülmektedir. Bu maddeye, anketlerimizi cevaplayan öğretim elemanlarının % 100’ü, 4,62’lik ortalamayla katıldıkları görülmektedir. Gerek disipline dayalı sanat eğitimi anlayışı, gerekse savunduğumuz disiplinler arası koordinasyon ve sanat eğitiminde çok yönlü eğitim anlayışının gerekliliği, öğretim elemanlarının yüksek katılımıyla da desteklenmektedir.

Öğretim elemanlarının görüşleriyle ilgili daha belirgin bir tablo ortaya çıkarmak adına, görüşlerle ilgili maddeleri tek tek ele almak gerekmektedir. Buna göre, öğretim elemanlarının % 84,4’lük kesimi, birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olmadığını belirtmektedirler. Tablo-4.41’de elde edilen bulgularda da, 1. sınıfa başlayan öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarının düşük çıktığı görülmüş ve sınıf düzeyi yükseldikçe, beğeni ortalamasının da yükseldiği belirlenmiştir. Bu anlamda öğretim elemanlarının görüşleri ile öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalaması arasında tutarlı bir sonuç elde edilmiştir.

Tablo-4.67

**Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde Çalışan Öğretim Elemanlarının,
Öğrenci Beğenileri Hakkında Görüşlerine İlişkin Frekans, Yüzde Dağılımları ile
Ortalama ve Standart Sapma Değerleri**

		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen	$\bar{x}$	S.S.
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen		
		1	2	3	4	5		
		f	f	f	f	f		
		%	%	%	%	%		
1.	Birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri yüksektir.	15 33,3	23 51,1	4 8,9	2 4,4	1 2,2	1,91	,900
2.	Son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeyleri yüksektir.	-	1 2,2	14 31,1	24 53,3	6 13,3	3,78	,704
3.	Öğrencilerin beğenileri her sınıfta aşama aşama gelişir.	1 2,2	1 2,2	3 6,7	26 57,8	14 31,1	4,13	,815
4.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Anasanat Atölye dersleri geliştirir.	-	2 4,4	7 15,6	28 62,2	8 17,8	3,93	,720
5.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Sanat Eleştirisi dersi geliştirir.	1 2,2	2 4,4	9 20,0	25 55,6	8 17,8	3,82	,860
6.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Sanat Felsefesi geliştirir.	-	3 6,7	12 26,7	25 55,6	5 11,1	3,71	,757
7.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Temel Tasarım dersi geliştirir.	-	5 11,1	9 20,0	26 57,8	5 11,1	3,69	,821
8.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Sanat Tarihi dersi geliştirir.	-	6 13,3	8 17,8	30 66,7	1 2,2	3,58	,753
9.	Öğrenciler estetik beğenilerini, sanat etkinliklerini izleyerek (Sergi ve müze gezerek, kaynak kitap ve röprodüksiyon inceleyerek) geliştirebilir	1 2,2	-	3 6,7	20 44,4	21 46,7	4,33	,798
10.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Desen dersi geliştirir.	-	8 17,8	9 20,0	24 53,3	4 8,9	3,53	,894
11.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Seçmeli Sanat Atölye dersi geliştirir.	-	2 4,4	19 42,2	22 48,9	2 4,4	3,53	,661
12.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Çağdaş Sanat dersi geliştirir.	-	3 6,7	7 15,6	27 60,0	8 17,8	3,89	,775

13.	Görsel sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesi, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebilir.	-	-	-	17 37,8	28 62,2	4,62	,490
14.	Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Resim Bölümlerinde, görsel sanat eğitimi, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yeterlidir.	5 11,1	19 42,2	13 28,9	7 15,6	1 2,2	2,56	,967
15.	Öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterlidir.	3 6,7	19 42,2	14 31,1	6 13,3	3 6,7	2,71	1,01 4
16.	Öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergiler, bulunduğumuz çevrede yeterlidir.	13 28,9	18 40,0	5 11,1	6 13,3	3 6,7	2,29	1,21 8
17.	Popüler kültür, öğrencilerin beğenilerini olumsuz yönde etkilemektedir.	4 8,9	6 13,3	11 24,4	10 22,2	14 31,1	3,53	1,30 7
18.	Öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi yüksektir.	4 8,9	18 40,0	17 37,8	4 8,9	2 4,4	2,60	,939
19.	Popüler kültür, öğrencilerin estetik beğenisini geliştirme yönündeki Üniversitenin eğitsel çabalarını olumsuz yönde etkilemektedir.	4 8,9	6 13,3	16 35,6	11 24,4	8 17,8	3,29	1,18 0

Öğretim elemanlarının % 66,6'sı son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeylerinin ($\bar{x}=3,78$) yüksek olduğunu belirtmektedir. Öğretim elemanlarının sadece % 66,6'sının, 3,78'lik ortalamayla katılımı, son sınıf öğrencilerinin beğeni düzeylerinin, birinci sınıf öğrencilerin beğeni düzeyine göre daha gelişmiş ancak eğitiminin son dönemine gelmiş ya da artık eğitimini tamamlamış öğrencilerin sahip olması gereken düzeyin altında bir estetik beğeni düzeyine işaret etmektedir. Tablo-4.41'de öğrencilerin beğeni yargılarının sınıflara göre dağılımına bakıldığında, son sınıf öğrencilerinin beğeni yargıları puan ortalamasının alt sınıflara göre yüksek olduğu, birinci sınıfların en düşük puana sahip olduğu ve üst sınıflara doğru aşama aşama yükseldiği görülür. Yine bu sonuçlar, öğrencilerin beğenilerinin yeterli düzeyde gelişmemiş olduğunu gösteren Tablo-4.5'te öğrencilerin sanat yapıtları ve küçük resimlere yönelik beğeni yargıları puan ortalamalarıyla karşılaştırıldığında, öğrencilerin yükseköğrenime başlarken düşük bir beğeniyle başladığı, sanat ve estetik eğitimi, sanat etkinliklerinin takibi sonucu

gelişen sanat kültürüyle her sınıfta aşama aşama gelişmesini sağladığı anlaşılmaktadır. Ancak yükseköğrenim çağı sürecinde en yüksek düzeye ulaşan son sınıf öğrencilerinin beğenisi ulaşması gereken düzeyin altında kalmasıyla, öğretim elemanlarının aynı doğrultudaki görüşleri arasında tutarlılık gözlenmektedir. Nitekim Öğrencilerin beğenilerinin her sınıfta aşama aşama geliştiğini belirten ($\bar{x}=4,13$) öğretim elemanlarının oranı % 88,9'dur. Bu anlamda öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamasıyla, öğretim elemanlarının öğrenci görüşleri hakkındaki bulgular tutarlı ve birbirini destekleyici olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin estetik beğenilerinin her sınıfta aşamalı olarak gelişmesi, öğrencilerin zamanla sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklerinin oluşturduğu deneyim ve kültür ögesinin, beğeni niteliğini geliştirdiğini göstermektedir. Bu durumda sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklerin beğeni niteliğini ve görsel algıyı geliştirdiği yönünde daha net bir tablo ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin nitelikli sanat yapıtlarıyla tanışmaları ve bu konuda deneyimlerinin artması, sanat eğitiminde atölye çalışmaları, sanat eseri inceleme ve analizi, sanat tarihi ve kuramsal derslerin tümünün koordinasyonu ile beğenilerinin geliştirilebileceği saptanmıştır. Ancak bu konuda görülen sorunlar: sanat etkinliklerin takibi, sanatla ilgili kaynaklara ulaşma imkânları ve sanat eğitiminde beğeniyi geliştiren faktörlerin ihtiyaca cevap verecek düzeyde olmadığı, gözlemlerimizden ve sonuçlardan yola çıkarak belirtilebilir. Sanat etkinliklerine karşı ilginin yetersizliği de önemli bir sorun olarak görülmektedir. Yeterli ilgi ve sevgi sağlandığı takdirde, emek ve zamanın da yaratılabileceği görüşündeyiz.

Öğrencilerin hangi derste daha çok beğenilerinin geliştiği konusundaki öğretim elemanlarının görüşlerine baktığımızda, en çok Anasanat Atölye dersinin yüzdeleri ve aritmetik ortalama konusunda daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülür. Öğretim elemanlarının görüşleri, en yüksek puandan, en düşük puan durumuna göre aşağıda liste şeklinde verilmektedir.

	Dersler	%f	$\bar{x}$
1.	Anasanat Atölye	79,9	3,93
2.	Çağdaş Sanat	77,8	3,89
3.	Sanat Eleştirisi	73,4	3,82
4.	Temel Tasarım	68,9	3,69
5.	Sanat Tarihi	68,9	3,58
6.	Sanat Felsefesi	66,7	3,71
7.	Desen	62,2	3,53
8.	Seçmeli Sanat Atölye	53,3	3,53

Öğretim elemanlarına göre, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi düşüktür ve sanat etkinliklerini izleme edimleri, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterli değildir. Öğretim elemanlarının bu konudaki görüşleri, araştırmanın I. Bölümünde kuramsal çerçevede, Türkiye’de sanat kültürünün zayıf oluşu, sanat etkinliklerinin yetersizliği ve öğrencilerin beğenilerini geliştirecek nitelikte olmadığı konusundaki açıklamalarımızı da desteklemektedir. Gerek öğrencilerin buldukları çevrede öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergilerin yetersizliği, gerekse Türkiye’de Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde, görsel sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirme açısından yetersizliği dikkat çekici boyuttadır. Ancak öğretim elemanları, popüler kültürün, öğrencilerin beğenileri üzerindeki olumsuz etkileri konusunda kararsız görünmektedirler. Öğretim elemanlarının, öğrencilerin beğenilerini oluşturan koşullar hakkındaki görüşleri puan durumuna göre aşağıda sıralanmıştır.

Öğretim Elemanlarının, Öğrencilerin Beğenilerini Oluşturan Koşullar Hakkındaki Görüşleri

	%f	$\bar{x}$
1. Popüler kültür, öğrencilerin beğenilerini olumsuz yönde etkilemektedir.	53,3	3,53
2. Popüler kültür, öğrencilerin estetik beğenisini geliştirme yönündeki üniversitenin eğitsel çabalarını olumsuz yönde etkilemektedir.	42,2	3,29
3. Öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterlidir.	20	2,71

4. Öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi yüksektir.	13,3	2,60
5. Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Resim Bölümlerinde, sanat eğitimi, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yeterlidir.	17,8	2,56
6. Öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergiler, bulunduğumuz çevrede yeterlidir.	20	2,29

Öğretim elemanlarına göre öğrencilerin estetik beğenisi, sanat etkinliklerini izleyerek, sanat ile ilgili kaynaklardan faydalanarak, uygulama atölye çalışmaları üreterek, sanat yapıtlarını incelemeyi konu alan sanat eleştirisi, müze eğitimi uygulamaları gibi dersler ile kuramsal derslerin koordinasyonu ile gelişebilir. Ayrıca her sınıfta aşama aşama diğer bir deyişle sanat ve estetik eğitim aldıkça öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişebileceği konusunda yüksek bir katılım göstermektedirler. Öğretim elemanlarının bu konudaki görüşleri aşağıda puan durumuna göre sıralanmaktadır.

Öğretim elemanlarının öğrenci beğenilerini geliştirme süreci üzerine görüşleri

	<i>%f</i>	$\bar{x}$
1. Görsel sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesi, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebilir.	100	4,62
2. Öğrenciler estetik beğenilerini, sanat etkinliklerini izleyerek (Sergi ve müze gezerek, kaynak kitap ve röprodüksiyon inceleyerek) geliştirebilir.	91,1	4,33
3. Öğrencilerin beğenileri her sınıfta aşama aşama gelişir.	88,9	4,13
4. Son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeyleri yüksektir.	66,6	3,78
5. Birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri yüksektir.	6,6	1,91

Sonuç olarak, öğretim elemanları, görsel sanat eğitiminde estetik beğenin; atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebildiği,

birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olmadığını, öğretim elemanlarının % 66,6'sının son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeylerinin ($\bar{X}=3,78$) yüksek olduğunu, dolayısıyla son sınıf öğrencilerin sahip olması gereken düzeyin altında bir estetik beğeni düzeyine sahip olduğu, öğrencilerin estetik beğenilerinin her sınıfta aşama aşama geliştiği görüşünde birleşmektedir.

Öğretim elemanlarının, öğrencilerin hangi derste daha çok beğenilerinin geliştiği konusunda şöyle bir sıralama yapılabilir: Anasanat Atölye, Çağdaş Sanat, Sanat Eleştirisi, Temel Tasarım, Sanat Tarihi, Sanat Felsefesi, Desen, Seçmeli Sanat Atölye olarak puanlamışlardır.

Öğretim elemanları, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisinin düşük olduğu ve sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterli olmadığı, popüler kültürün, öğrencilerin beğenileri üzerindeki olumsuz etkileri konusunda kararsız göründükleri, öte yandan popüler kültürün, öğrencilerin estetik beğenisini geliştirme yönündeki üniversitenin eğitsel çabalarını olumsuz yönde etkilediği fikrine % 42,2'lik oranla ve nispeten daha yüksek ($\bar{X}=3,29$) ortalamayla katıldıkları, öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturma açısından yetersiz olduğu, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi yüksek olmadığı, Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri RİEABD'lerde, görsel sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yeterli olmadığı ve öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergilerin, bulunulan çevrede yeterli olmadığı görüşünde oldukları görülmüştür.

Öğretim elemanlarına göre öğrencilerin estetik beğenisini, sanat etkinliklerini izleyerek, sanat ile ilgili kaynaklardan faydalanarak, uygulama atölye çalışmaları üreterek, sanat yapıtlarını incelemeyi konu alan sanat eleştirisi, müze eğitimi uygulamaları gibi dersler ile kuramsal derslerin koordinasyonu ile gelişebilir. Ayrıca her sınıfta aşama aşama diğer bir değişle sanat ve estetik eğitim aldıkça öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişebileceği konusunda yüksek bir katılım göstererek varsayımlarımızla tutarlı görüşler belirtmektedirler.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile ilgili sonuçlara yer verilmekte, sonuçlar tartışılmakta ve elde edilen bulgular ışığında sanat ve estetik eğitime katkı sağlayacak önerilerde bulunmaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

1. Örnekleme oluşturan 820 Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencisinin sosyo-demografik özellikleriyle ilgili ortaya çıkan sonuçlar genel olarak şöyledir:

Araştırma örnekleme oluşturan öğrencilerin % 46,2'i normal öğrenim yaşı olan 18-21 yaş aralığındadır. Geriye kalan öğrencilerin yarısından fazlası, %53,8'i normal öğrenim yaşından büyük olan ve çeşitli nedenlerden dolayı kayıp yılları olan öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin % 2,3'ü 2005 yılından önce kayıt yaptırmış ve 18-21 yaş aralığında olmayan % 53,8'lik kesimin yükseköğrenime geç başladıkları ya da 30 yaş ve üstü olan % 1,6'lık kesimin öğrenci affından yararlanmış olmaları olasıdır.

Anket formlarımızı yanıtlayan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 820 öğrencinin %70,6'sı kız, % 29,4'ü erkektir. Yaklaşık olarak her 3 öğrenciden 2'sinin kız, 1'inin erkek olduğunu söylemek mümkündür.

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının öğrenci kaynağını % 43,3 gibi yüksek bir oranla, genel program uygulayan liselerden mezun öğrenciler oluşturmaktadır.

Oransal olarak 2. sırayı Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri örneklemin % 31'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan liseler sırayla, Kız Meslek – Anadolu Kız Meslek Lisesi (Sanat Alanları) (% 7,1), Süper Lise (% 6,3), Meslek – Anadolu Meslek ve Teknik Liseler (% 5,6), Anadolu Lisesi (% 3,0) gelmektedir.

Örnekleme oluşturan 820 öğrencinin Anadal seçimine göre oranları şöyledir; 1. sırada % 42.8'lik oranla Resim Anadalı, 2. sırada Grafik Tasarım öğrencileri % 16, % 7.2'si Heykel Anadal öğrencileri, % 4,8'le Özgün Baskı, % 1,8'ini Endüstriyel Tasarım öğrencileri ve Seramik, Tekstil Tasarım, Fotoğraf Anadal öğrencilerinin tercih oranları da eşit olarak % 1.1'lik kesimi oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 23,9'unu oluşturan 1.sınıflar, Anasanat Atölye dersi görmemektedirler; ancak haftada 4 saat Temel Tasarım Eğitimi ve 2 saat Desen dersi almaktadırlar.

Öğrenci ailelerinin % 50 gibi önemli bir bölümü, nüfusu 100.000'den fazla olan yerlerde yaşamaktadır. Bunu % 35,1 oranla İlçede yaşayan aileler, % 8,5 oranla Köy ve % 6,3 oranla nüfusu 100.000'den küçük olan şehirlerde yaşamaktadır.

Öğrenci ailelerinin % 52,4'ü gibi önemli bir oranı ayda 1001-3000 TL gelire sahip iken, % 41,3'ü 1000 TL den az bir gelire sahiptir. Aylık geliri 3001-5000 TL arasında olanlar % 4,6, aylık geliri 5001-7000 TL olanlar da % 1'lik bir kesimi oluşturmaktadır. 7001 TL ve üstü olan aileler % 0,6'dır. Genel olarak araştırma sonuçları, öğrencilerin % 93,7'sinin 3000 TL veya daha az bir gelire sahip olduklarını göstermektedir.

Örneklemeimizi oluşturan 820 öğrencinin % 32,6'sı 0-7 yaşlarında sanata ilgi duymaya başlamıştır. Oran olarak birbirine hemen hemen eşit olan 8-11 yaş aralığı ile 12-15 yaş aralığında (% 25,4 ile % 24,5) sanata ilgi duyan öğrencilerle beraber, ilk öğretim çağının sonuna kadar öğrencilerin % 82,5'inin sanata ilgi duymaya başladıkları görülmüştür. 16-18 yaşında sanata ilgi duymaya başlayan öğrencilerin oranı % 9,1, 18 yaşından sonra % 8,4'ü sanata ilgi duymaya başlamıştır.

2. Öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri ile ilgili ortaya çıkan sonuçlar şöyledir;

Örneklelimizi oluşturan 820 öğrencinin % 42'sinin düzenli olarak sanat dergisi takip ettikleri, % 58 gibi yüksek bir oranın sanat dergisini takip etmedikleri görülmüştür.

Öğrencilerin % 50,5'i internet üzerinden sanatsal siteleri takip etmekte, öğrencilerin % 49,5'i ise sanatsal sitelerini takip etmemekte ya da edememektedir.

Son üç yıl içinde sanat ile ilgili eleştiri-deneme-inceleme türü kitap okuduğunu belirten % 66,3'lük oranı oluşturmaktadır.

Televizyon kanallarında sanatla ilgili programların azlığı, kısa süreli ve yayın saatlerinin kontrol dışı olması gibi nedenlere rağmen, öğrencilerin % 66,5'inin sanatla ilgili programlarını takip etmesi ilgi çekicidir.

Örneklemi oluşturan 820 öğrencinin sadece % 25,9'unun İstanbul Sanat Bienalleri'nden en az birisini gezdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin % 42,3'ü ayda 1-2 kez plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla örneklemin en kalabalık grubunu oluşturmaktadır. % 30,7'lik bir oran yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla ikinci büyük grubu oluşturmaktadırlar. Örneklemin % 6'sı bugüne kadar 1-2 kez gezerken, % 3,9'u ise bu güne kadar hiç sergi gezmediklerini belirtmişlerdir. Üniversitelere göre dağılım grafiğine göre; Çukurova Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi en büyük payla, ayda 1-2 kez sergi gezme sıklığı ve ikinci büyük payla yarıyılıda 1-2 sergi gezme sıklığıyla birbirine benzer dağılım göstermektedir. Pamukkale Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi ayda 1-2 kez ve yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla benzer dağılım göstermektedir. İnönü Üniversitesi öğrencileri ise ayda, yarıyılıda, yılda ve bugüne kadar 1-2 kez gezme sıklık paylarının gruplar arasındaki benzerliğiyle, farklı bir dağılım göstermektedir.

Anket sonuçlarına göre, 820 öğrencinin % 30.1'i yarıyılıda 1-2 kez müze gezerken, % 28,9'u yılda 1-2 kez müze gezebilmektedir. Ayda 1-2 kez gezenler örneklemin % 17,4'ünü, bugüne kadar 1-2 kez gezenler % 13,8'ini oluşturmaktadır. Haftada 1-2 kez gezenlerin oranı 7,1 ve bugüne kadar hiç müze gezmeyenlerin oranı % 7,7'dir. Bu durumda çok sık gezenler ile hiç gezmeyenlerin düşük bir oran oluşturdukları, öğrencilerin çoğunluğun ayda ve yarıyılıda 1-2 kez müze gezdikleri görülmüştür.

Anket sonuçlarına göre, 820 öğrencinin % 32.2'si yarıyılıda 1-2 kez sanatla ilgili konferans, panel ve/veya söyleşi türünden etkinliğe katılırken, % 23,5'i yılda 1-2 kez katılmaktadır. Ayda 1-2 kez katılanlar % 17,1, bugüne kadar 1-2 kez katılanların oranı % 16,8'dir. Bugüne kadar hiçbirine katılmayan öğrencilerin oranı % 8,3 ve haftada 1-2 kez katılanların oranı ise % 2,1'dir.

Sonuç olarak, örneklemimizi oluşturan 820 öğrencinin % 42'sinin düzenli olarak sanat dergisi takip ettikleri, internet üzerinden sanatsal siteleri takip eden öğrencilerin oranının % 50,5 olduğu, % 66,3'ünün son üç yıl içinde sanat ile ilgili eleştiri-deneme-inceleme türü kitap okuduğunu, % 66,5'inin televizyonda sanatla ilgili programları takip ettiği, % 25,9'unun İstanbul Sanat Bienalleri'nden en az birisini gezdikleri, % 42,3'ü ayda 1-2 kez plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla örneklemin en kalabalık grubunu oluşturduğu, % 30,7'lik oranın da yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla ikinci büyük grubu oluşturduğu, % 30.1'inin yarıyılıda 1-2 kez müze gezdiği, % 28,9'unun da yılda 1-2 kez müze gezebildikleri, % 32.2'si yarıyılıda 1-2 kez sanatla ilgili konferans, panel ve/veya söyleşi türünden etkinliğe katıldıkları, % 23,5'inin ise yılda 1-2 kez katıldıkları görülmüştür.

Genel olarak, öğrencilerin % 42 'sinin ayda 1-2 kez plastik sanatlar ile ilgili sergi gezdikleri, % 30'unun yarıyılıda 1-2 kez sergi, müze ve konferans türünden etkinliklere katıldıkları söylenebilir.

Anket sonuçları, öğrencilerin % 34,4'ünün sanat etkinlikleriyle ilgili haber

ve duyuruları en çok edindikleri kaynağın okul panosu olduğunu göstermektedir. Öğrenciler % 27,8'lik oranla okul panosundan sonra sanatla ilgili haber ve duyuruları en çok internetten almaktadırlar. Öğrencilerin sanatsal etkinliklerle ilgili diğer haber kaynakları sırayla şöyledir; öğrencilerin % 15,2'si arkadaşlarından, % 10,1'i dergilerden, % 2,9'i günlük gazeteler aracılığıyla, sanatsal etkinliklerden haber almaktadırlar. Şehir ilan panoları önem bakımından en son sırada gelmektedir. Diğer seçeneğini oluşturan % 1,5'lik kesim, “abla”, “öğretmen” gibi yakın kişileri göstermektedir.

3. Öğrencilerin Anasanat Atölye Dersine İlişkin Tutumları İle İlgili sonuçları şöyle özetlemek mümkündür;

Genel olarak örneklelimizi oluşturan öğrencilerin önemli bir kısmının, Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu bir tutum içinde oldukları görülmüştür. En yüksek ortalamayla 2., 11., 12. ve 15. maddeler bize, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerini zevkli bulduklarını, atölyede çalışmaktan zevk aldıklarını, atölyede derslerinden eğitsel anlamda kazançları olduğunu ve gördükleri eğitimi anlamlı bulduklarını göstermektedir. Tutum puan ortalaması en düşük puanların 4. madde “sanatı tanımayı öğrenmek” ($\bar{X}=3,71$) ve 5. madde “sanatı sevmeyi öğrenmek” ($\bar{X}=3,57$) olduğu görülmektedir.

Tutum maddeleri tek tek ele alındığında, 1. maddede ankete cevap veren öğrencilerin % 77,4'ünün atölye derslerinde kendini başarılı hissettikleri görülmektedir. 2. maddede öğrencilerin % 78,6'sı Atölye derslerinde çalışmaktan zevk duydukları, % 65,9'u Atölye derslerini kaçırdıkları takdirde üzüleceklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin % 65,3'ü Atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrendiklerini, % 61'i Atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrendiklerini, % 69,5'i de Atölye derslerinin sıkıcı olmadığını belirtmektedirler. Öğrencilerin % 72,2'si Atölye derslerinin kendilerine çok şey kattığını, % 60,7'si Atölye derslerinin süresinin artırılması gerektiğine, % 74,4'ü de Atölye derslerinde kendini geliştirme isteğini sürekli canlı tuttuklarını belirtmektedirler. Öğrencilerin % 72,4'ü Atölye derslerinin sanatsal duyarlılıklarını geliştirdiğini, % 81'i Atölye derslerinde kazanımları

olduğunu, % 83,8'i Atölye derslerinde gördükleri eğitimi anlamlı bulduklarını belirtmektedirler. Öğrencilerin % 71,6'i kendini sanat yapıtlarına karşı yabancı bulurken, % 71,1'i Atölye derslerinde yaptığı çalışmalardan gurur duymakta, % 80,1'i de Uygulama atölye derslerini zevkli bulmaktadırlar. Öğrencilerin % 68,3'ünün atölye derslerinde çalışmaktan dolayı kendilerini önemli hissettiklerini, % 67,6'sı Atölye derslerinde çalışma şevki duyduklarını, % 70,7'si sanat eğitiminin, atölye dersleri sayesinde amacına ulaştığına inanmaktadırlar.

4. Öğrencilerin sanat yapıtları ve küçük resimlere yönelik beğeni yargıları ile ilgili sonuçlar şöyledir;

Öğrencilerin en çok beğendiği eserlerin, Rönesans ve Barok döneme ait klasik tarzda eserler olduğu görülmüştür. Klasik resimlerin arasından en çok beğenilen eserlerin dikkat çekici ortak özellikleri, ışık gölgenin çok iyi bir şekilde işlendiği Velazques, Vermeer ve Rembrandt'a ait eserlerdir.

Tablo-4.5'te, İzlenimci eserlerin, Klasik eserlere oranla daha az beğenildiği görülmektedir. İzlenimci eserler arasında en çok beğenilen eser olan, Augusto Renoir'nın "The Luncheon Of The Boating Party" (Sandalda Öğle Yemeği Partisi) eseri dışında, klasik resimlerle kıyaslandığında ortalamanın daha düşük olduğu görülmektedir. İzlenimci eserler arasında Cézanne'nin Post-Empresyonist tarzda manzarası en düşük puanı almıştır.

Çağdaş eserlerin beğeni yargıları puan ortalamasının, izlenimci eserlere oranla düşük olduğu görülmüştür. Çağdaş eserlerin, izlenimci eserlere ve klasik eserlere oranla daha az beğenildiği söylenebilir.

Küçük resimlerin beğenilme oranının sanat yapıtlarına oranla düştüğü; ancak, küçük resimlerin arasında en çok beğenilen resmin, ışık gölgenin işlendiği bir resim olduğu görülmüştür.

Ayrıca dikkat çeken diğer önemli nokta, gerek klasiklerin arasında olsun, gerekse küçük resimlerin arasında olsun manzara resimleri düşük puanlar almıştır. Tabloda öğrencilerin nitelik ayırımına varmadan, her türlü manzaraya düşük puan verdikleri görülmüştür. Klasik ve Empresyonist manzaralar ile Çağdaş ve Küçük manzaralar birbirine yakın puanlar almışlardır.

5. Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şöyledir:

Farklı yaş gruplarına sahip öğrencilerin, Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. 30 yaş ve üstü grubun ortalama tutum puanı en yüksek değeri vermektedir. Yine yaş aralığı yüksek olarak ikinci grubu oluşturan 26-29 yaş grubuna en yakın olan yaş aralığı, yıl kaybetmeden öğrenimini sürdüren 18-22 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. 22-25 yaş aralığında öğrencilerin, Anasanat Atölye dersine karşı en düşük tutum puan ortalaması sergiledikleri görülmüştür.

Sınıflara göre Anasanat Atölye dersine ilişkin öğrenci tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin Tutum puanı ortalamalarının ilk iki sınıfta, son iki sınıfa göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin fakülte kayıt yılına göre Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Yeni kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalamaları, geçmiş yıllarda kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. En yüksek tutum puan ortalaması 2008’de kayıt olan 1. sınıflarda görülmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen 2005 yılından önceki yıllarda kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalaması 2008’den sonra en yüksek seviyede ve 2007 yılında kayıt olan 2.sınıflara çok yakın olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının,

cinsiyet faktörüne göre önemli düzeyde fark göstermediği belirlenmiştir.

Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasında $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları, öğrenim görmekte oldukları Anasanat Atölye'ye göre $p<0.05$ düzeyinde farklılık göstermektedir. En yüksek tutum puan ortalaması Tekstil Tasarım Anasanat Atölye öğrencilerinde görülmektedir. Tekstil Tasarım Anasanat Atölye öğrencilerinden sonra en yüksek tutum puan ortalamasını ikinci sırada olan Özgün Baskı Anasanat atölyesi öğrencileri, üçüncü sırada hemen hemen aynı seviyede olan Anasanat Atölye seçimini henüz yapmamış ancak Temel Tasarım Eğitimi alan 1. sınıf öğrencileri de atölye dersine karşı olumlu tutum göstermektedirler. Resim Anasanat dalını seçen öğrenciler, olumlu tutum sıralamasında Grafik Tasarım ve Heykelden sonra gelmektedirler.

Öğrencilerin üniversitelere göre, Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. En yüksek tutum ortalama puanının Çukurova Ün., Dokuz Eylül Ün., İnönü Ün. ve Gazi Üniversitesi ile en düşük ortalama puanı Selçuk Ün., Marmara Ün. ve Pamukkale Üniversitelerinin öğrencilerinde olduğu görülmüştür.

Öğrenci ailelerinin aylık gelir durumu göz önüne alındığında, aileleri farklı gelir seviyelerine sahip öğrencilerin, Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir.

Öğrenci ailelerinin kültür birikiminin öğrenci kişiliğine olan etkisi göz önüne alındığında, ailelerinin yaşadığı yere göre, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkilere baktığımızda; öğrencilerin yaş, sınıf, fakülte kayıt yılı, Anasanat Atölye ve üniversiteye göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, buna karşın cinsiyetin, mezun olunan lise, ailenin gelir durumu ile yaşadığı yer ve sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre öğrencinin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

6. Öğrencilerin Anasanat Atölye Derslerine ilişkin tutumları ile sanat etkinliklerini izleme edimleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şöyledir:

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumu ile sanat etkinliklerini izleme edimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını görmek amacıyla, öğrencilerin sanat etkinlikleri takip edip etmedikleri ve ne kadar sıklıkta takip ettikleri ile Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları karşılaştırılmıştır.

Öğrencilerin düzenli olarak sanat ile ilgili dergi takip etme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Tabloya göre, düzenli olarak sanat ile ilgili dergi takip eden öğrencilerin, Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puanlarının, sanatsal dergileri takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin düzenli olarak sanatla ilgili internet sitesi takip etme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Sanatla ilgili internet sitesi takip eden

öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları, takip etmeyen öğrencilere göre yüksek çıkmıştır.

Öğrencilerin son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuma durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuyan öğrencilerin, Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları, okumayan öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programları izleme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Tabloda, televizyonda kültür-sanat programlarının izleyen öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamalarının, izlemeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

İstanbul Sanat Bienallerini gezme durumlarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin, düzenli olarak plastik sanatlar sergilerini gezme sıklığına göre, Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklığı arttıkça, tutum puan ortalamaları da düzenli olarak artmaktadır.

Öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre, Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi, türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $P>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak öğrencilerin düzenli olarak sanatla ilgili dergi, internet sitesi takip etme durumu, son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuma, televizyonda kültür-sanat programları izleme ve plastik sanatlar ile ilgili sergileri gezme sıklığı ile öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, buna karşın İstanbul Sanat Bienallerini gezme, plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıkları, sanatla ilgili konferans-panel-söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puan ortalamaları arasındaki farkın $P>0.05$ düzeyinde anlamlı olmadığı görülmüştür.

7. Öğrencilerin beğeni yargıları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şöyledir:

Öğrencilerin buldukları üniversite, cinsiyet, yaş, sınıf, fakülteye kayıt yılı, mezun olunan lise, sanata ilgi duyulmaya başlanan yaş, Anasanat Atölyeleri, ailelerin yaşadığı yer ve aylık geliri ile beğeni yargıları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

Öğrencilerin buldukları üniversitelere göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamasının en yüksek Gazi Üniversitesi (Ankara), Marmara Üniversitesi (İstanbul) ve Dokuz Eylül Üniversitesinde (İzmir) görülmektedir. Beğeni puan ortalamaları açısından bu üç şehirden sonra gelen Çukurova Üniversitesi (Adana) ile Trakya Üniversitesi (Edirne) birbirine çok yakın sonuçlar vermektedir. Pamukkale Üniversitesi (Denizli) ile Selçuk Üniversitesinin (Konya) birbirine eşit sayılabilecek beğeni puan ortalamalarıyla örneklemin en düşük düzeyine sahip olduğu görülmektedirler.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p>0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Beğeni yargıları cinsiyet faktörüne göre değişmemektedir.

Yaş gruplarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu, yaş aralığı yükseldikçe, beğeni ortalamasının da yükseldiği görülmüştür.

Sınıflara göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu ve sınıf düzeyi yükseldikçe, beğeni ortalamasının da yükseldiği görülmüştür.

Öğrencilerin fakülteye kayıt yılına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür. Fakülte kayıt yılı geçmişe doğru gittikçe beğeni ortalaması da yükselmektedir.

Öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p<0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür. Sanatla ilgili bir alt yapıya sahip liselerden mezun olan öğrencilerin beğeni yargıları puan sıralamasında ilk sırada yer almadıkları görülmüştür.

Öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yere ve gelir durumuna göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p>0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farkın $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin beğeni yargıları ortalamalarının, erken yaşta sanata ilgi duymaya başlayan öğrencilerden geç başlayan öğrencilere doğru kademeli bir şekilde yükseldiği görünmektedir.

Anasanat Atölyeye göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarına bakıldığında, Fotoğraf Anasanat Atölye öğrencilerinin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür. İkinci yüksek

puan ortalamasıyla Endüstriyel Tasarım öğrencileri, üçüncü ve dördüncü sırada Grafik ve Resim öğrencileri gelmektedir. Puan ortalaması en düşük olan öğrencilerin 1. sınıf öğrencileri olduğunu, diğer bir deyişle, Anasanat dalı olmayan öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın, üniversitelere, yaşa, sınıfa, fakülte kayıt yılına, mezun olunan lise türüne, sanata ilgi duymaya başlanılan yaşa ve Anasanat dalına göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Buna karşın öğrencilerin cinsiyetlerine, öğrenci ailelerinin yaşadığı yere ve gelir durumuna göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında $p > 0,05$ düzeyinde farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür.

8. Öğrencilerin beğeni yargıları ile sanat etkinliklerini izleme edimleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şöyledir;

Beğeni yargılarının, sanat yapıtını görme, tanıma ve incelemeyle dolaysız ilintili olduğu varsayımından yola çıkarak, öğrencilerin sanat etkinliklerini takip etme edimleriyle, beğeni yargıları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla, öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleriyle beğeni yargıları karşılaştırılmıştır. Bunun için sanatla ilgili dergi, internet sitesi, panel konferans söyleşi türünden etkinlik takip etme ve kitap okuma ile plastik sanatlarla ilgili sergi, müze ve bienal gezme sıklıkları ile beğeni yargıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Öğrencilerin sanat dergisi takip etme durumlarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Sanat dergisi takip eden öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamasının, sanat dergisi takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin internet üzerinden sanat sitesi takip etme durumlarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. İnternet üzerinden sanat sitelerini takip eden öğrencilerin beğeni

ortalamasının, sanat sitelerini takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin son 3 yıl içinde sanat ile ilgili kitap okuma durumlarına göre beğeni düzeyleri arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sanat ile ilgili kitap okuyan öğrencilerin beğeni puan ortalamaları, kitap okumayan öğrencilere göre daha yüksektir.

Öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programı izleme durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, televizyonda kültür sanat programı izleyen öğrencilerin beğeni puan ortalamaları, kültür sanat programı izlemeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin İstanbul sanat bienallerini gezme durumlarıyla beğeni düzeyleri arasında farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, İstanbul sanat bienallerini gezen öğrencilerin beğeni puan ortalamalarının, bienalleri gezmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu ve öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıkları arttıkça, beğeni puan ortalamalarının da arttığı görülmüştür.

Öğrencilerin plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, öğrencilerin plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıkları arttıkça, beğeni ortalamalarının da arttığı görülmüştür.

Öğrencilerin konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre, yarıyılıda 1-2 kez konferans, panel, söyleşi, türünden etkinliğe katılan öğrencilerin, en yüksek beğeni ortalamasına

sahip olduğu görülmüştür. Bundan sonra sıklık derecesi orantılı bir şekilde azaldıkça, beğeni ortalaması da orantılı olarak düşmekte ve sıklık derecesi çoğaldıkça, beğeni ortalaması da orantılı olarak yükselmektedir.

Sonuç olarak; öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın, sanat ile ilgili dergi ve internet üzerinden sanat sitesi takip etme, son 3 yıl içinde sanat ile ilgili kitap okuma durumlarına, televizyonda kültür-sanat programı izleme, İstanbul sanat bienallerini gezme, plastik sanatlarla ilgili sergi ve müze gezme sıklıkları ve konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Araştırılan değişkenler ile öğrencilerin estetik beğenileri yargıları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı herhangi bir sanat etkinliği görülmemiştir.

9. Öğrencilerin beğeni yargıları ile Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şöyledir;

Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = 0.107$, $p < .01$).

10. Eğitim Fakülteleri RİEABD'lerde çalışan öğretim elemanlarının, öğrenci beğenileri hakkındaki görüşlerine ilişkin sonuçlar şöyledir:

Genel olarak öğretim elemanlarının, görsel sanat eğitiminde estetik beğenin, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebildiği, birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olmadığını, öğretim elemanlarının % 66,6'sının son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeylerinin ($\bar{X}=3,78$) yüksek olduğunu, dolayısıyla son sınıf öğrencilerin sahip olması gereken düzeyin altında bir estetik beğeni düzeyine sahip olduğu, öğrencilerin estetik beğenilerinin her sınıfta aşama aşama geliştiği görüşünde birleştikleri görülmüştür.

Öğretim elemanlarının, öğrencilerin hangi derste daha çok beğenilerinin geliştiği konusunda şöyle bir sıralama yapılabilir: Anasanat Atölye, Çağdaş Sanat, Sanat Eleştirisi, Temel Tasarım, Sanat Tarihi, Sanat Felsefesi, Desen, Seçmeli Sanat Atölye olarak puanlamışlardır.

Öğretim elemanları, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisinin düşük olduğu ve sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterli olmadığı, popüler kültürün, öğrencilerin beğenileri üzerindeki olumsuz etkileri konusunda kararsız göründükleri, öte yandan popüler kültürün, öğrencilerin estetik beğenisini geliştirme yönündeki üniversitenin eğitsel çabalarını olumsuz yönde etkilediği fikrine % 42,2'lik oranla ve nispeten daha yüksek ($\bar{X}=3,29$) ortalamayla katıldıkları, öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturma açısından yetersiz olduğu, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi yüksek olmadığı, Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri RİEABD'lerde, görsel sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yeterli olmadığı ve öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergilerin, bulunulan çevrede yeterli olmadığı görüşünde oldukları görülmüştür.

Öğretim elemanlarına göre öğrencilerin estetik beğenisi, sanat etkinliklerini izleyerek, sanat ile ilgili kaynaklardan faydalanarak, uygulama atölye çalışmaları üreterek, sanat yapıtlarını incelemeyi konu alan sanat eleştirisi, müze eğitimi uygulamaları gibi dersler ile kuramsal derslerin koordinasyonu ile gelişebilir. Ayrıca her sınıfta aşama aşama diğer bir değişle sanat ve estetik eğitim aldıkça öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişebileceği konusunda yüksek bir katılım göstermektedirler.

Öğretim elemanlarının görüşleri ile araştırma sonuçları karşılaştırıldığında, öğretim elemanlarının görüşleri, gerek tezimizde savunulan varsayımlar, gerekse öğrencilerin beğenileri ile ilgili ortaya çıkan bulgular arasında tutarlı sonuçlar olduğu görülmüştür.

5.2. Tartışma

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılmaktadır.

1. Örneklem bulgularıyla ilgili şunlar söylenebilir: Örneklemimizi oluşturan öğrencilerin yarıdan fazlası normal öğrenim yaşından büyük ve çeşitli nedenlerden dolayı kayıp yılları olan öğrencilerden oluşmaktadır. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve Kız Meslek Liselerinin sanat alanları dışında kalan 18-21 yaş aralığından büyük olan öğrencilerin % 53,8'lik gibi önemli bir kesiminin ÖSS sınavında yeterli yerleştirme puanı alamadıklarında, ön kayıt sistemiyle (yetenek sınavı) yerleştirme yapan okullara yöneldikleri ya da yıl kaybını göze alarak yetenek sınavına hazırlandıkları da söylenebilir. (İnce, 132:2007). Dolayısıyla önemli bir öğrenci oranının, sanatla çok ilgili olmayan ve sanatı bir ideal olarak görmeyen öğrencilerden oluştuğu da düşünülebilir. Yetersiz ilgi ve olumsuz tutum, öğrencilerin çalışma, sanat etkinliklerini takip etme, kendini geliştirme ve açık bir tavırla sanata yaklaşmasının önünde önemli bir engel olabilir. Giriş sınavlarında sanata karşı özel ilgisi ve yeteneği olan öğrencilerin elenmemesi, açığa kalmamak için daha az ilgili ve yetenekli öğrencilerin ikinci derecede önemli gördükleri bu bölümlere yönelmelerini azaltmak için tekrar ele alınması ve uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu nedenle, sanata ilgili, sanatı ideal bir yaşam tarzı olarak benimseyen ve yeteneği olan öğrencilerin öncelikle bu bölümlere alınması için giriş sınavlarının titizlikle ele alınıp düzenlenmesi gerekmektedir. Bora'nın(2000) araştırmasında da bu konuda destekleyici görüşler bulunmaktadır.

Resim bölümü öğrencilerinin kaynağını oluşturan en kalabalık grup genel liselerden gelen öğrencilerden meydana gelmektedir. Dolayısıyla genel liselerdeki sanat eğitimini, buradan mezun olan öğrencilerin potansiyel sanat eğitimi öğrencisi olma olasılıkları açısından da ciddiye alınması gerektiğini belirtmekte yarar görülmektedir.

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan öğrencilerin oranı % 31'dir. Resim, grafik gibi sanat bölümleri olan Kız Meslek Lisesi ve Anadolu Kız

Meslek Lisesi mezunlarının oranı ise % 7,1'dir. Bunları topladığımızda, ortaöğretimden sanat eğitimi almış olarak gelen öğrencilerin toplama oranı % 38.1'i bulmaktadır. Bu durumda her üç öğrenciden birinin temel düzeyde sanat eğitimi almış olarak Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalına geldiği söylenebilir. Gerek gözlemlerimize dayanarak, gerekse Buyurgan'ın (2001) araştırmaları, özellikle AGSL'den gelen öğrencilerin temel düzeyde sanat eğitimi almış olmaları, yükseköğretimde bazı sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Sanat eğitimi almış olmanın avantaj oluşturmaya rağmen, tutum düzeyinde yarattığı sorunlar bir dezavantaja dönüşmesine neden olabilmektedir. Tutum düzeyindeki bu davranışların düzeltilmesi gerekmektedir. Bu tutumlardan bazıları, benzer eğitimi tekrar almanın, öğrencilere sıkıcı gelmesine, öğretim elemanlarının kendilerine yetersiz geldiklerini düşünmelerine, ders içeriklerini zaten bildiklerini ve bu nedenle dersle ilgilenmenin gerekmediğini düşünmelerine neden olabilmektedir. Bu ve buna benzer olumsuz etkiler, bu öğrenciler için farklı sınıflar oluşturulması, hem öğretim üyesinin psikolojik düzeyde, hem de ders içeriği olarak farklı bir tutum sergilemesi bu tür olumsuz etkileri yok edebilir. Buyurgan'ın, yaptığı araştırmada, Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarının büyük oranda, AGSL öğrencileri hakkında, üniversitelerde, seviyeye ve sınıfa uygun veri ve açılımlarla yönlendirmeler ön plana çıkarılarak, aynı konuları aldığını düşünen öğrencilerin kazanılmaya çalışılması gerektiği görüşünü paylaştıklarını belirtmektedir. (2001). Bu amaçla farklı sınıfların oluşturulması, bu sorunların giderilebileceği şekilde eğitim, program, yöntem ve tekniklerin uygulanması hem öğretim elemanları, hem sanat eğitimi almış öğrenciler, hem de sanat eğitimini sıfırdan alacak öğrenciler için daha sağlıklı sonuçlar doğurabilir.

Resim bölümü öğrenci profilinin %70,6'sı kız, % 29,4'ünün erkek olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle yaklaşık olarak her 3 öğrenciden 2'si kız, 1'inin erkek olduğu söylenebilir. Cinsiyet faktörünün eğitimde belirgin bir fark yaratmadığı görülmüştür. Ancak bu bölümleri tercih edenlerin çoğunluğunun kız olmasından mı, yoksa kızların bu alanda daha mı yetenekli olduğu sorusu akla gelmektedir. Bu konuda kesin bir şey söyleyebilmek için bu konunun araştırılması gerekir ancak bu alanlara kızların daha çok ilgi gösterdiğini gözlemlerimize dayanarak da

söyleyebiliriz. Yine de eğitimde bu profilin farkına varmak, cinsiyete göre belki farklı tedbirler almayı gerektirebilir.

Öğrenci ailelerinin yaşadıkları yerler, öğrencilerin yükseköğretime başlamadan önce, sanatsal etkinliklerle tanışma imkanlarını gösterebilir. Küçük şehirlerde sanatsal etkinliklerin çok yetersiz olduğu gerçeğini göz önünde tutarak, büyükşehirlerde yaşamayan öğrencilerin % 50'sinin sanatsal etkinliklerle yeterince tanışmamış olma olasılıklarının yüksek olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla böyle bir durumda nitelikli sanat yapıtlarıyla tanışmadan, sanatın sadece doğanın bir kopyası ve kiç niteliğinde konulardan oluşan bir süs olarak algılanmasına neden olabilir. Görsel sanatları ve eğitimini sadece resim yapmaktan ve uygulamadan ibaret sanarak gelen öğrenci profilinin önyargılarını yıkmak, çağdaş sanatla tanıştırmak için artı bir çaba gerektirir. Elbette bu sorunun çözümü öncelikle kültür bakanlığının sanat kültürünü yaygınlaştırması için uygulayacağı politikalarla mümkündür. Ancak gerek derslerde, gerekse ders dışı zamanlarda öğrencinin mümkün olduğunca sanat yapıtlarıyla karşılaşması, çağdaş sanatın tanıtılması ve uygulamalarda her türlü kiç öğesinin titizlikle dışlanarak kavratılması da en önemli çözüm yollarından biridir.

Öğrenci ailelerinin geliri, sanatsal etkinliklerde bulunma ve sanatsal olaylarla tanışma, sanat yapıtlarını tanımalarını sağlayan kitap, internet, dergi gibi kaynaklarını elde etmelerinde önemli bir faktör olabilir. Buna göre öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna bakıldığında, % 52,4'ü gibi önemli bir oranının ayda 1001-3000 TL, % 41,3'ünün de 1000 TL'den az bir gelire ekonomik açıdan kaynaklara ulaşma konusunda sıkıntılı oldukları görülür. Aylık geliri 3001-5000 TL arasında olan % 4,6, aylık geliri 5001-7000 TL olan % 1'lik bir kesim ile aylık geliri 7001 ve üstü olan % 0,6'nın ancak bu imkana sahip oldukları söylenebilir. Genel olarak bakarsak öğrencilerin % 93,7 'si 3000 yt veya daha az bir gelire sanat ile ilgili kaynaklara ulaşma açısından zorlanabildikleri düşünülebilir.

Ağustos-2009 tarih itibarıyla KESK'in (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) yaptığı araştırmaya göre 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 730 TL, yoksulluk sınırı da 2 bin 310 TL olarak belirlenmiştir. Bu durumda Öğrenci

ailelerinin % 41.3'ünün 1000 TL'den az bir gelire açlık sınırında, % 52,4'ü gibi önemli bir oranın da ayda 1001-3000 TL gelire yoksulluk sınırında yaşadıkları anlaşılmaktadır. Aileleri tarafından okutulan öğrencilerin masrafları da hesaplandığında, öğrencinin ücretsiz olduğu için sergi gezmek dışında sanatsal etkinliklere ve sanatsal kaynaklara bütçe ayırma konusunda zorlanacağı kesin görülmektedir. Ancak ailenin aylık gelirin 3000 TL ve yukarısında olan % 6,2'lik bir kesimi oluşturan öğrencilerin bu imkana rahatlıkla sahip olduğu düşünülebilir. Gerek Türkiye'de sanat yoluyla hayatını kazanmanın zor olduğu, gerekse öğretmenlik mesleğinin ekonomik olarak çok çekici olmadığı gerçeği, ekonomik durumları iyi olan öğrenciler tarafından pek tercih edilmediği söylenebilir. Öğretmenlik mesleğinin, ekonomik durumu düşük olan öğrenciler tarafından tercih edildiği de söylenebilir.

Öğrencilerin sanata ilgisinin başladığı andan itibaren, sanat yapıtı ile tanışma ve estetik beğenisinin oluşma sürecinin başladığı düşünülmektedir. Öğrencilerin üçte biri öğrenim öncesi, yarısı ilköğretim çağında, onda birlik bir kesim ortaöğretim çağında, % 8,4'ü 18 yaşından sonra sanata ilgi duymaya başladığı görülmüştür. Özellikle 18 yaşından sonra sanata ilgi duymaya başlayanlar ile ortaöğretim çağında sanata ilgi duymaya başlayanların sanata ilgi duyma açısından geç başladıkları düşünülebilir. 0-7 yaşından itibaren sanata ilgi duymaya ve bu ilgiyi devam ettirmiş öğrenci profili başta olmak üzere, ilköğretim yaşında ilgi duymaya başlayan öğrenci profili sanata yönelik tutumları açısından daha ideal bir profil oluşturması beklenir. Nitekim sanata erken yaşta ilgi duymaya başlayanların beğeni düzeylerinin, geç başlayanlara göre yüksek olduğu saptanmıştır. Sanata geç ilgi duymaya başlayan kesim ile öğrenim yaşından büyük olan öğrencilerin açıkta kalmamak için bu bölümleri tercih ettikleri düşüncesini de güçlendirmektedir.

Öğrencilerin sanata ilgisinin başladığı andan itibaren, sanat yapıtı ile tanışma ve beğenisinin oluşma sürecinin başladığı gerçeğine göre bu sonuçlar önemlidir. Ayrıca bu sonuçlar ülkemizde sanatla ilgilenen kesimin hangi yaşlarda sanata ilgi duymaya başladığı yönünde de önemli bulgular sağlamaktadır.

2. Öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri ile ilgili şunlar söylenebilir: Sanat dergileri, sanat eğitimi alan öğrencilerin güncel sanat etkinliklerini takip edebilecekleri önemli bir kaynaktır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropol niteliğindeki büyükşehirlerin dışında, sanat ile ilgili kaynak bulma sıkıntısı ve sanat etkinliklerinin gerçekleşme yetersizliği genel olarak bilinen bir gerçektir. Medya ve kitle iletişim araçları, öğrencilerin gerek buldukları çevrede plastik sanatlarla ilgili sanat galerileri ve müze yetersizliği, gerekse çeşitli nedenlerle takip edemedikleri güncel sanat etkinlikleri açığını bir ölçüde kapatacak bir imkan sunabilir. Elbette öğrencilerin mümkün olduğunca çok ve çeşitli sanatsal etkinliklerini izlemeleri daha yararlı olur. Çünkü öğrenci ne kadar çok kaynaktan beslenirse o kadar zengin bir görsel algı ve beğeni niteliği geliştirebilir. Ancak bazı kısıtlı imkanların başka imkanlarla telafi edilmesi gerekliliği de ortadadır. Nedenleri kesin olarak bilinmemekle beraber, öğrencilerin önemli bir oranının yeterince sanat dergisi takip etmedikleri veya edemedikleri görülmüştür. Sanat dergilerinin elde edilmediği durumlarda internet önemli bir kaynak olarak görülebilir.

Sanat dergisi ve internetten sanat sitelerini takip edemeyen öğrenci oranının % 50'lerde seyretmesi, açlık sınırında yaşayan öğrenci oranına denk düşmektedir. Öte yandan ilginin tanımında, engelleyici koşullara rağmen amaca yönelmek edimi olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisiz olduklarını sonucu çıkar; ancak bunun yanında, dergi, internet gibi sanatsal kaynaklara yeterince erişilememesinin ekonomik nedenlerden de kaynaklandığı düşünülebilir. Ekonomik nedenlerin yanında, öğrencilerin ilgisi ve günümüz gençlerin sosyo-psikolojik nedenleri de olduğu gerçeğini göz önünde bulundurmak gerekir. Günümüzde teknoloji çağının getirdiği hız ve yaşamdaki kolaylıklar, anne-baba eğitimi ve sosyal yaşam, gençleri uzun çaba ve uğraşlarla bir alanda emek sarf etmekten alıkoymakta ve sanata karşı ilgisizliklerinin nedenleri olabilmektedir. Dolayısıyla okumadan öğrenmek, çalışmadan yetenek sahibi olmak gibi bir eğilimleri olduğunu gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz. Öğrencilerin sanatsal etkinliklere ve kaynaklara karşı ilgisini geliştirecek, sanatın gerek maddi gerekse manevi çabaya değer bir olgu olduğunu kavratacak araç, yöntem ve şartların yaratılması gerekir. Günümüz gençlerin sosyolojik ve kişilik gelişimleri ile ilgili araştırmalara ağırlık

verilmesi gerekmektedir. Çünkü gençlerdeki emek ve çaba sarf etmeden hazıra konma ve kendini geliştirme isteksizliği göz ardı edilecek bir olgu değildir.

Son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitap okuduğunu belirten % 66,3'lük oranın, dergi ve internet sitesi takip eden öğrencilerin oranına göre daha yüksek çıkmasının çeşitli nedenleri olabilir: Birincisi 3 yıllık süre aralığının uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda bu oranın yüksek çıkmasının önemli bir nedeni olduğu anlaşılır; ancak yine bu sürenin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda bu oranın çok düşük olduğu söylenebilir. İkincisi kitap ödünç alma-verme kültürünün yaygın olduğu ülkemizde, hem ekonomik sorunları çözmekte, hem de öğrencilerin kendi aralarında kurdukları diyalogların, model almanın aracılığıyla motive edici olmaktadır. Üçüncüsü kütüphanelerin önemli bir etkisi olabilir. Dolayısıyla öğrencilerin kitap okumaya karşı ilgilerinin çok düşük olduğu ve çok az kitap okudukları söylenebilir.

Anket sonuçlarına göre, televizyon kanallarında sanatla ilgili programların azlığı, kısa süreli ve yayın saatlerinin kontrol dışı olmasına rağmen, öğrencilerin % 66,5'inin sanatla ilgili programları takip etmesi ilgi çekicidir. Olası nedenler arasında, ekonomik bir bedelinin olmayışı, ulaşılması kolay ve televizyonun karşısında daha çok zaman geçirme alışkanlığı olması gibi nedenler olduğu düşünülebilir. Bu anlamda televizyonda sanatla ilgili programların teşvik edilmesi sanat kültürünün yaygınlaşmasını sağlayabilir. Bir eğitim kanalı olarak medya araçları başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Hatta örgün eğitim kurumlarından çok daha etkili olduğu söylenebilir. Televizyon, toplumun kültürünü oluşturan çok güçlü bir araçtır ve verimli kullanıldığında çok yararlı sonuçlar elde edilebilir.

Öğrencilerin sadece % 25,9'unun İstanbul Sanat Bienalleri'nden birisini gezmiş olmaları, bienalin sadece İstanbul'da gerçekleşmesi nedeniyle gerek maddi sorunlar, gerekse üniversite bünyesinde sanat etkinliklerine yönelik sanat gezilerinin yetersiz düzenlenmediği ile ilgili olabilir. Üniversitelerde sanat eğitimi alan öğrencilerin % 74,1 gibi önemli bir bölümünün, dünya sanatçılarını İstanbul'a

toplayan bienal gibi önemli bir sanat etkinliğine tanık olmaması önemli bir kayıp olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin % 42,3'ü ayda 1-2 kez plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla örneklemin en kalabalık grubunu oluşturmaktadır. Haftada 1-2 kez sergi gezilmesi ideal olanıdır ancak ayda 1-2 kez sergi gezilmesi de olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin % 30,7'lik bir oranı da yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklığıyla ikinci büyük grubu oluşturmaktadırlar. Sergi gezme sıklığı elbette öğrencilerin buldukları illerde sanat galerilerinin yeterli sayıda olması, bu illerde sergilerin sıkça düzenlenmesi, il dışından sanatçıların sergi açmaları yönünde teşvik edilmesiyle ilintilidir. Örneklemin % 6'sı bugüne kadar 1-2 kez, % 3,9'u ise bu güne kadar hiç sergi gezmemiş olması dikkate değer bir sorundur. Öğrencilerin % 10'luk gibi bir bölümünün neredeyse hiç sergi gezmemiş olması, gerek Türkiye'de sanat kültürünün profili hakkında ortaya koyduğu tablo, gerekse sanat eğitiminde öğrencilerin sanatsal etkinliklere olan ilgisizliği ve üniversitelerin bu yöndeki kayıtsızlığı çok önemli bir sorun olarak ele alınması gereken bir konudur. Öğrencileri sergi gezmeye yönlendirmek için zorunlu tedbirler alınabilir. Bulunulan şehirdeki sergilerin açılma sıklığına göre, sergi gezme ve gezilen sergilerle ilgili eser analizi, sergi kritiği gibi ödevler verilebilir. Özel galerilerin olduğu illerde Devlet Güzel Sanatlar Galerileri düzenli olarak açacağı sergiler bu açığı nispeten giderebilir; ancak galerilerin son zamanlarda ücret karşılığında sergi açması, sergi açmak dışında hiçbir sorumluluğu üstlenmemesi ve buna benzer bir takım sorunlar sanatçıları bu galerilerde sergi açmaktan alıkoymaktadır. Oysa galeri müdürlerinin sergi açılması için sanatçılarla görüşmesi, her türlü kolaylığı sağlaması gerekmektedir. Sergi açmanın maddi ve manevi zorlukları, angarya işler ve sergilere olan ilgisizlik, maddi ve manevi anlamda sanat tüketicisinin olmayışı da sanatçıları daha merkezi ve özel galerilere yöneltmektedir. Üniversitelere göre dağılım grafiğine baktığımızda Çukurova Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi en büyük oranı ayda 1-2 kez sergi gezme sıklığı ile ve ikinci büyük oranı yarıyılıda 1-2 sergi gezme sıklığıyla birbirine yakın dağılım göstermektedir. Pamukkale Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi ayda 1-2 kez ve yarıyılıda 1-2 kez sergi gezme sıklık payı eşit dağılımıyla benzer dağılım

göstermektedir. İnönü Üniversitesi ise ayda, yarıyılıda, yılda ve bugüne kadar 1-2 kez gezme sıklık paylarının neredeyse eşit olmasıyla farklı bir dağılım göstermektedir.

Bundan şu sonuç çıkarılabilir: Adana ve Konya, sanatsal etkinliklerin yoğun olduğunu varsaydığımız Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyükşehirlerle benzer bir potansiyeli sergilemektedir. Denizli ve Edirne nispeten daha az sanatsal etkinlik ve sanatsal etkinliklere olan ilgi yoğunluğuyla dikkat çekmektedir. Malatya da ise sanatsal etkinliklerin daha az olması dolayısıyla, etkinliklere katılma sıklığı da örneklemimizi oluşturan diğer illere göre düşmektedir.

Müze gezme sıklığı, öğrencilerin estetik beğenilerinin oluşma sürecinde çok önemli bir paya sahiptir. Öğrenci sanat tarihinde niteliğini kanıtlamış eserleri inceleyerek, sanatın temel kurallarını öğrenirken, sanat yapısıyla daha yakın bir bağ kurarak, sanat yapıtına, sanata ve dolayısıyla Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu tutum içine girmesini sağlayabilir. Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu tutum içine giren öğrenci, karşılıklı bir etki-tepki döngüsü yaratarak, sanat etkinliklerine karşı daha çok ilgi duymaya başlar, dolayısıyla sanat yapıtı ile daha çok tanışır, görsel algısı daha çok sanat yapıtı görmekten ve tanımaktan dolayı daha ince bir ayırım ve değerlendirme yapabilme yetisi kazanabilir. Ancak öğrencilerin bu konuda pek şanslı oldukları ve ülkemizde müze kültürü bilincinin yeterince yerleşmiş olduğu söylenemez. Olası nedenlerin başında, Kültür Bakanlığının müzelere ayırdığı bütçe ve bu yönde uyguladığı politika-sızlık gelmektedir. Görsel sanatlarla ilgili müze yetersizliği ciddi boyutlardadır. Özellikle plastik sanatlar ve çağdaş sanatlarla ilgili müze (İstanbul da özel birkaç müze dışında) yok denecek kadar azdır. Müze eğitimi yetersizdir. Son sınıfta görülen Müze ve Uygulamaları dersi müzelerde işlenmemekte ya da işlenmemektedir. Bu dersin sadece 5. yarıyılıda ve sadece 2 ders saatinden ibaret olmasının, öğrencilerde yeterince müze bilincinin oluşmasını sağlamak açısından mümkün görülmemektedir. Son dönemde Kültür Bakanlığının başlattığı “Müzekart” uygulaması sevindirici bir gelişme ancak görsel sanatlarla ilgili pek gezilecek müze olmayınca ya da yetersiz olunca “Müzekart”ın tek başına çok fazla faydalı olacağını söylemek mümkün değil.

Öğrencilerin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklığı, müze gezme sıklığıyla benzerlik göstermektedir. Bu bize bu tür etkinliklerin de yeterince düzenlenmediğini göstermektedir. Oysa sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklığı, estetik beğenin oluşma sürecinde kuramsal temeli oluştururken, öğrencilerin sanata yönelik inançlarını da etkileyebilir ve bu inançlar öğrencilerin tutumlarına yansiyabilir. Öğrenci, sanat yapıtının ve yaratıcı sürecin düşünsel boyutunu ve sanat dünyasının oluşumlarını öğrenirken, bu konuda bakış açısını değiştirerek yeni bir bilinç geliştirebilir ve yargısal-eleştirel düşünme yetisi kazanarak değerlendirme ve yeni sonuçlara ulaşma şansına sahip olur. Bu anlamda öğrencinin konferans, panel ve söyleşilere katılmaları önemlidir.

Öğrencilerin sanatsal etkinliklere katılma sıklıkları göz önünde bulundurulduğunda, sanat eğitimi alan öğrencilerin görsel algılarının gelişmesi, estetik bir beğeni düzeyine ulaşılması açısından oransal olarak düşük olduğu ve bunun da sanat eğitimi açısından bir sorun teşkil ettiği söylenebilir. Bu sorunun nedenleri araştırılmamakla beraber, büyükşehirlerin dışında sanatsal etkinliklerin çok yetersiz olması, etkinliklerin gerçekleştiği büyük şehirlerde ise öğrencilerin yetersiz ilgisi, ulaşım sorunu, maddi engeller, zaman sıkıntısı gibi nedenlerin öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen nedenler olduğu gözlemlere dayanarak söylenebilir. Ancak büyükşehirlerde öğrencilerin neden sanat etkinliklerine yeterli ilgiyi göstermedikleri veya etkinliklerde bulunmanın önündeki engellerin araştırılması önerilmektedir.

Sanat eğitimi alan öğrencilerin gerek güncel sanat yapıtlarıyla ve etkinlikleriyle tanışma, gerekse klasik sanat yapıtlarını tanımalarına bağlı olan estetik beğenilerinin gelişmesi açısından yılda ortalama olarak 3-4 kez plastik sanatlarla ilgili sergi ve müze gezileri gibi sanatsal etkinliklere katılması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu durum maalesef ülkemizde sanat eğitimini dört duvar arasına alan ve ders süresine hapseden bir anlayışın sonucudur. Bu kadar yetersiz bir sanatsal katılımın ne sanat bilincinin yeterince oluşmasını sağlayabileceğini, ne de estetik beğenin gelişmesi açısından tatmin edici olduğunu söylemek mümkündür.

Sanatsal etkinliklere olan bu ilgisizliğin ve ilgisizliğin sonuçları olarak ortaya çıkan sorunların nedenleri araştırmamızın dışında tutulmuştur; ancak şu nedenlerin etkili olduğu düşünülmektedir: Küçük şehirlerde sanatsal etkinliklerin yetersizliği, Sosyal kültür ve devlet politikalarının sanatsal etkinliklere verdiği önemin yetersizliği, eğitim-öğretimin kapsamın yukarıda saydığımız sanatsal bilincin ders süresiyle sınırlandırılması, bürokratik engeller, öğrencilerin zorunluluk dışında etkinliklere katılma konusundaki isteksizliği, gelecekte bir meslek sahibi olmak dışında herhangi bir kaygısının olmaması gibi bir çok faktörün rol oynaması olasıdır. Kuşkusuz ki ülkenin sanat kültürü burada en önemli faktörlerden biridir. Bir ülkenin sanata verdiği önem, o toplumun bireylerinin de sanata bakış açısını dolaysız bir şekilde etkiler. Maalesef Türkiye’de sanat kültürü çok zayıf ve sanata hak ettiği ilgiyi görmemektedir. Bireysel yargıların, değerlerin, bakış açısının ve kişiliğin toplumsal süreç içinde oluştuğunu ve geliştiğini savunan tezimizde en önemli sorumluluğun devlet ve sosyal yapıda görülmektedir. Bu süreçte gençlerde zahmete katlanmadan rahat etme isteği, çaba ve emek göstermeye yönelik isteksizlik sosyal kaynaklı bir sorun olarak sanat eğitimine de yansımaktadır.

Anket sonuçlarına göre öğrencilerin sanat etkinlikleriyle ilgili haber ve duyuruları en çok edindikleri kaynağın okul panosu olduğu anlaşılmaktadır. Okul panosunun en çok edinilen haber ve duyuru kaynağı olması şaşırtıcı değildir. Çünkü okul panosu göz önünde ve özel bir çaba harcamadan ulaşılabilecek önemli bir kaynaktır. Bölümün girişine asılan bir ilan panosu, öğrencinin bölüme her giriş-çıkışında görebileceği, bu şekilde her türlü etkinlikten haberdar olabileceği bir olanak sağlar. Bu nedenle son derece verimli olarak kullanılabilir.

Öğrenciler okul panosundan sonra sanatla ilgili haber ve duyuruları en çok internetten almaktadırlar. Bu nedenle gerek bölüm bünyesinde, gerekse fakültelerin kütüphanelerinde öğrencilerin faydalanabileceği internet ortamı sağlamak yararlı olabilir. Öğrencilerin sanatsal etkinliklerle ilgili diğer kaynakları sırayla sayarsak, öğrencilerin % 15,2’si arkadaşlarından, % 10,1’i dergilerden, % 2,9’i günlük gazetelerden almaktadırlar. Şehir ilan panoları önem bakımından en son sırada gelmektedir. Diğer seçeneğini oluşturan % 1,5’lik kesim ‘ablamdan’,

öğretmenlerimden” ifadesini kullanmışlardır. Okul panosunun ve internetin en çok haber kaynağı olarak kullanılması bize şunu göstermektedir: Öğrencilere imkan sağlandığında ve ilgileri çekildiğinde öğrenciler gereğini yapmaktadırlar. Yapılması gereken ise bunun yollarının araştırılması ve sağlanmasıdır.

3. Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarına bakıldığında genel olarak öğrencilerin önemli bir kısmının Anasanat Atölye derslerine karşı tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Bu, eğitim açısından bir avantajdır ve bu anatajın iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

Öğrenciler Anasanat Atölye derslerini zevkli bulduklarını, atölyede çalışmaktan zevk aldıklarını, atölyede derslerinden eğitsel anlamda kazançları olduğunu ve gördükleri eğitimi anlamlı bulduklarını belirtmişlerdir. En düşük puanlara baktığımızda 5. madde, “Atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrendikleri” ile 4. maddeler “Atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrendikleri” maddeler olduğu görülmüştür. Puanlar düşük olmamakla birlikte, diğer maddelere kıyasla bu maddelerin düşük olmasının nedeni, atölye derslerinin uygulama ağırlıklı olması, sanat yapıtı, sanat tarihi, estetik derslerinden bağımsız işlenmesi olabilir. Çünkü sanatı tanımayı öğrenmek ile sanatı sevmeyi öğrenmek sadece uygulama ile değil, aynı zamanda sanat yapıtı inceleme, sanat tarihi, estetik derslerinin harmanlaşmasıyla mümkündür. Söz konusu derslerin harmanlaşmasına birkaç örnek şöyle verilebilir: Uygulama dersleri fırsat buldukça müzelerde eserlerin röprodüksiyonları ya da heykellerden desenler çalışılması şeklinde yapılabilir, sanat tarihi dersinde ödev olarak röprodüksiyon verilebilir, sanat yapıtı inceleme dersinde yapıtı bileşenlerine ayrılarak katmanların geometrik kurgusunun çizilmesi ve tanımlanması istenebilir, estetik dersi sanat yapıtı üzerinden işlenebilir ve beğenin yapısı, oluşumu, niteliği, beğenin kaynağının düşünürlerin yorumlarıyla beraber verilmesi, tartışılması yapılabilir, farklı derslere giren öğretim elemanlarının işbirliğiyle ortak proje çalışmaları ve ders işlemleri gibi bütün disiplinlerin birbiriyle ilişkilendirilmesini sağlayacak örnekler çoğaltılabilir. Sadece bilginin öğrenciye aktarılması değil, bilginin tartışılması, değerlendirilmesi süreçlerinin de eğitim sürecine katılması gerekmektedir.

Öğrencilerin diğer tutum maddelerine verdikleri cevaplara gelince; öğrenciler atölye derslerinin sanatsal duyarlılıklarını geliştirdiğine, atölye derslerinde kazanımları olduğuna inanmakta ve Atölye derslerinde gördükleri eğitimi anlamlı bulmaktadırlar. Dolayısıyla bu tutum içinde kendilerini atölye derslerinde geliştirme isteğini sürekli canlı tutmaktadırlar. Öğrencilerin kendilerini sanat yapıtlarına karşı yabancı bulup bulmadıklarını sorgulayan 13. maddenin, sanat yapıtlarını daha fazla tanımalarını sağlayan bir öğretim yöntemiyle ve sanat etkinliklerini yeterli düzeyde gerçekleştirdiği koşulda daha yüksek düzeyde puan almasını sağlayabilir.

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine yönelik tutumlarının daha olumlu olması ideal olmalıdır elbette ancak genel olarak iyi çıkması, ülkemizde gerek genel kültürde gerekse güzel sanatlar liseleri ve nihayetinde eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi anabilim dallarında öğrenciler arasında yaygın olan bir kanıya göre, sanat eğitiminin uygulamayla sınırlı olduğu, Anasanat dalı dışında ayrıntıların gereksiz ya da işine yaramadığı yönünde olduğu gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz. Tabii ki bu arada atölye derslerinin zevkli olduğu ve öğrencilerin atölye derslerinden zevk almasının da, resim yapmayı seven, sanat yapıtı üretme yaratma ve uygulamaktan zevk alan sanata ilgili öğrencilerin varlığının doğal bir sonucu olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla atölye çalışmalarının zevkli olduğu sonucu doğal görünmektedir ancak sanat ve estetik eğitimi açısından tek başına yeter bir koşul olarak görülmemektedir. Sanatçıların en iyi ve en çok yaptıkları şeylerden birisi de kendilerinden önceki ustaları çok iyi incelemiş olmalarıdır. Bu nedenle önce ustaları ve ustaların çalışmalarını çok iyi incelemeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Öğrenciler Anasanat Atölye dersinin çok önemli ve sanat eğitiminin bel kemiği olduğunun farkındadırlar. Bu nedenle Anasanat Atölye dersinin donanımdan, içerik-uygulama ve öğretim elemanının niteliğine kadar her türlü ihtiyacının giderilmesi ve bu dersin en iyi şekilde işlenmesi için gereğinin yapılması sanat ve estetik eğitimi açısından çok önemlidir.

4. Öğrencilerin sanat yapıtlarını algılama düzeyleri ve beğeni yargıları hakkında ortaya çıkan bulgular şu şekilde değerlendirilebilir:

Öğrencilerin en çok beğendiği eserlerin klasik dönem Rönesans, barok resimler olduğunu görülmüştür. Klasik resimlerin arasından en çok beğenilenlerin de ışık gölgenin çok iyi bir şekilde işlendiği Velazques, Vermeer ve Rembrandt'a ait resimlerdir. Ortaya çıkan dikkat çekici sonuçlardan biri, en çok beğenilen resimlerin belirgin ortak özelliklerinin ışık gölgenin iyi işlenmiş olmasıdır. Bu eserlerin sanatsal değerleri tartışma götürmez elbette; ancak diğer eserlere göre çok beğenilmesinin nedeni, bu eserlerin gerçekçi ve işlenişindeki ustalığın uyandırdığı hayranlık olduğu düşünülmektedir. Nitekim öğrencilerin verdikleri cevapların arasında da eserlerin işlenişindeki gerçekçiliğin kendilerinde hayranlık uyandırdığı yönündedir. Bu tür eserler sadece sanat eğitimi almış olanların değil, aynı zamanda görsel imgelerin açık ve herkes tarafından kolaylıkla okunabilmesi ve işlenişinde gerçekçi ustalık açısından, sanat eğitimi almayan kişiler tarafından da hayranlık uyandırabilmektedir. Dolayısıyla bu sonuçlar, öğrencilerin beğenisinin gelişmiş olduğu konusunda tek başına yeterli bir gösterge olmayabilir. Bu nedenle, benzer şekilde çağdaş ve empresyonist eserlerin de beğenilmesi ile küçük resimlerin beğenilmemesi koşuluyla öğrencilerin bilinçli ve gelişmiş bir beğeniye sahip oldukları konusunda bir fikir öne sürülebilir.

Bu nedenle İzlenimci resimlere baktığımızda Klasik eserlere oranla daha az beğenildiğini, izlenimci resimler arasında en çok beğenilen eserin Augusto Renoir'nın "The Luncheon Of The Boating Party" eseri dışında, klasik resimlerle kıyaslandığında ortalamanın daha düşük olduğu görülmüştür. İzlenimci resimler, çağdaş resimlere oranla gerçekçi özelliğiyle klasik resimlere daha yakın; ancak ışık gölgenin ayrıntılı bir şekilde işlenmemiş olması, hızlı fırça vuruşları ve renk lekelerinin ön plana çıkması, klasik eserlere kıyasla, çağdaş eserlere daha yakın sayılır. Daha doğru bir deyişle doğa gerçekçiliği ve ustalık açısından klasik ve çağdaş eserlerin geçiş dönemi olarak ikisinin ortasında bir yerde bulunmaktadır. Gerçekten de izlenimci resimlerden çağdaş eserlere öncülük eden, kübizmin öncüsü olan Cézanne'in neo-empresyonist tarzda manzarası en düşük puanı almıştır.

Bu sonuçlar ışığında çağdaş resimlere baktığımızda beğenme ortalaması veya düzeyi izlenimci eserlere oranla düşmektedir. Beğeni yargıları puan ortalamasının, Klasik eserlerden İzlenimci eserlere ve İzlenimci eserlerden Çağdaş eserlere doğru düzenli bir şekilde düşmesi bize, gerçekçilik düzeyinin düşmesiyle, beğenme düzeyinin de orantılı olarak düştüğünü göstermektedir. Bu sonuçlar resimsel elemanların doğacı anlayışın dışında yeterli düzeyde okunmayışına işaret eder. Yine ilginç olan diğer bir sonuç da, küçük resimlerin beğenilme oranının sanat yapıtlarına oranla düştüğü; ancak küçük resimlerin arasında en çok beğenilen resmin, ışık gölgenin işlendiği bir resim olduğu görülmüştür. Küçük resmin yoksun olduğu sanatsal ve estetik değerlerin farkına varılmayışı, onun yerine ışık gölgenin yarattığı gerçeklik etkisi ve açık sevgi gösterisinin öğrencileri etkilemiş olması, öğrencilerin sanat yapıtını sanat yapıtı yapan değerlerin bilincinde olmadığı, küçük unsurları benimseyebildiklerini göstermektedir. Gerek Klasiklerin arasında olsun, gerekse küçük resimlerin arasında olsun manzara düşük puanlar almıştır. Bu da, öğrencilerin sanatsal nitelikten çok, resimleri konu olarak daha çok algıladıklarını, konu olarak manzara resimlerini sevmediklerini göstermektedir. Çünkü nitelik ayırımına varmadan, her türlü manzaranın düşük puan aldıkları görülmüştür. Her manzara kendi türü içinde düşük puan almış, Klasik manzaralar Empresyonist manzaralarla, çağdaş manzaralar da küçük manzaralarla yakın puanlar almışlardır. En yüksek manzara puanının klasik manzaranın alması, empresyonist iki manzaranın arasında doğayı daha gerçekçi yansıtan manzaranın daha yüksek puanı almış olması, çağdaş ve küçük manzaraların da en düşük puanı almış olması yine öğrencilerin beğenileri konusunda yukarıda ileri sürülen sonuçları doğrulamaktadır.

Bu durumda şunlar söylenebilir: Öğrenciler küçük resimleri ancak çok belirgin olduğu durumlarda sanat yapıtlarından ayırt edebilmekte ve dışlayabilmektedir; ancak ışık gölge ve gerçekçilik açısından iyi işlenmiş bir küçük resmi sanat yapıtından ayırt etme konusunda zorlanmaktadır. Duyguları yoğun bir şekilde işleyen bir küçük resmi dışlamadıkları ve küçük resimde işlenen yüzeysel duygusallığın etkisinde kaldıkları da söylenebilir. Çağdaş eserlere hakkındaki yargılarına bakarak, öğrencilerin çağdaş sanata yabancı oldukları söylenebilir. Öğrenciler sanat yapıtında plastik unsurların resimsel düzenlenişinin ayırıcısına varamamakta, sanat yapıtını doğa

gerçeği açısından değerlendirmektedir. Öğrencilerin her türlü manzara resmine kendi türü içinde en düşük puanları vermesi, manzara resmine karşı sempati duymadıklarını gösterir ve bu nedenle manzara konulu resimlere ilişkin olumsuz yargılar belirtmektedirler. Dolayısıyla öğrencilerin sanat yapıtına konu açısından yaklaştıkları da söylenebilir.

Bu sonuçlar bize öğrencilerin estetik beğenilerinin yeterince gelişmediği, görsel algılarının zayıf olduğu ve sanatsal içerik hakkında olsun, plastik öğeler konusunda olsun yeterli estetik ve sanat bilincine sahip olmadıklarını göstermektedir.

Bu sonuçların temel nedenleri arasında öğrencilerin nitelikli sanat yapıtlarını yeterince görmemeleri ve tanımamaları gelmektedir. Öğretmen yetiştirmek amacıyla alan derslerinin azaltılması, bunun yerine formasyon ve kültür derslerine ağırlık verilmesi yeterli sanat bilincine sahip olmayan Resim öğretmenleri yetişmesine neden olmaktadır. Sanatçı-öğretmen anlayışının savunulduğu bir platformda, alan dersleri sayısı, içeriği ve niteliğinin gözden geçirilmesi ve bu amaca hizmet etmesi yönünde düzenlenmesi gerekmektedir. Kaldı ki bu bölümlerden mezun olan öğrencilerin arasında sanatçı, sanat eleştirmeni gibi öğretmenlik dışında yönelebilecekleri alanlar da olabileceğini gözden kaçırmamak gerekir.

Bir diğer önemli sorun, Türkiye’de sanat kültürünün zayıf olmasıdır. Bu konuda sanat kültürünü geliştirmek ve yaygınlaştırmak için çok sayıda tedbirler alınabilir: Kültür bakanlığının galeri ve müze oluşumlarına ayıracağı bütçe ve “Müzekart” gibi müzelere ulaşılmasını kolaylaştıracak tedbir ve alacağı kararlarla sanatın yaygınlaşmasını sağlayabilir, RTÜK’ün alacağı kararlarla medyanın daha çok nitelikli kültür-sanat programlarına ağırlık vermesini ve gerektiğinde program aralarında sanatla ilgili tanıtım reklamlarına yer vermeleri konusunda yapacağı yönlendirmeler gibi yararlı çözüm yollarına başvurulabilir. Bu kararlar ülkemizin bu günkü koşulları düşünüldüğünde, lüks gibi değerlendirilebilir; ancak insanca yaşam için ideal olan hiçbir zaman lüks olarak değerlendirilmemelidir. Bu tür gereklilikleri lüks olarak değerlendirmek, sanatın hak ettiği ilgiyi görmediği bir toplumda yaşamaktan ve böyle bir yaşam biçimine alışık olmamaktan kaynaklanmaktadır.

5. Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlara bakarak şunlar söylenebilir:

En belirgin tutum puan ortalamasının 30 yaş ve üstü olan yaş aralığındaki öğrencilerde yüksek olması bir çok faktörden kaynaklanabilir. İlk akla gelen olasılıklardan biri farkındalık düzeyidir. Bu yaş aralığı ister öğrenime geç başlamış olsun, ister aften dönmüş olsun, yaşam deneyimleri atölye derslerinin değerine yönelik farkındalık düzeyini yükseltmiş olabilir. Yaşamın zorluklarını fark etmekten dolayı oluşan farkındalık ya da daha erken yaşlarda RİEABD'ye yerleşmemiş olmaktan kaynaklanan farkındalık, ulaşılan hedefin değerini yükseltebilir. Bu farkındalık düzeyi atölye ortamında yaratıcı çalışmalar ortaya koyma açısından benzer etkiyi yaratabilir. Sonunda bir şeyi çok istemenin, belli engellerden sonra ona kavuşmanın verdiği mutluluk, o şeyin daha çok değerini yükseltir. Bu aynı zamanda giriş sınavları için de düşünülebilir. Sınavlarda zorlanmadan kazanmanın, kolaylıkla amacına ulaşmanın sakıncalarını da akla getirir.

Öğrencilerin yaş aralığı düştükçe Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalaması da düşmektedir. Ancak 18-21 yaş aralığında yine az bir farkla yükselme görülmektedir. Bu yaş aralığında puanın yükselmesi yükseköğrenime başlamanın verdiği başarı, yenilik, heyecan, amacına ulaşmış olmanın mutluluğu gibi nedenler motivasyonlarını canlı tutmaktadır. Ancak hemen bir sonraki yaş grubu olan, 22-25 yaş aralığında puan ortalamasının düşmesi, öğrenim yaşantısının monotonlaşması ya da beklentilerin karşılık bulamaması gibi faktörlere bağlanabilir. Bu yaş grubu ortaöğretimden sonra ara vermeden yükseköğretim çağını kapsayan 18-21 yaş süresinin ardından gelen 4 yıllık süreyi kapsar. Bu öğrencilerin liseden mezun olduktan sonra, bir ya da birkaç yıl beklemek zorunda oldukları da olasılık dahilindedir. Ayrıca bu yaş aralığının, yükseköğrenimin başka bir programına yerleşmemekten dolayı RİEABD'lere yöneldikleri ya da RİEABD'lere ilk yıllar yerleşemedikleri de düşünülebilir. Sonuç olarak, bu öğrencilerin ilgi, yetenek ya da başarı ya da RİEABD'lere ilgi konusunda 18-21 yaş aralığına göre ikinci planda

kaldıkları söylenebilir. Bu yaş aralığının tutum ortalamasının en düşük puana sahip olması dikkate değerdir. Bu yaş aralığında olan öğrencilerin tutumlarının düşük olması, yaş grubunun özelliklerinden kaynaklanan psikolojik nedenlerle ve yaşam deneyimleriyle açıklanabilir. Bu konuda yapılacak bir araştırma, bu yaş grubunda tutumların düşük olmasının nedenleri hakkında daha net bir tablo ortaya çıkartabilir. Yine de derse giren öğretim elemanlarının bu olgunun farkında olması ve buna göre bir tutum takınması, öğrencilerin tutumuna ve başarısına olumlu katkılar sağlayabilir.

Sınıflara göre Anasanat Atölye dersine ilişkin öğrenci tutum puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu ve tutum ortalamalarının ilk iki sınıfta, son iki sınıfa göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Özellikle en yüksek tutum puan ortalaması 1. sınıflarda görülmektedir. Bu sonuçlar yaşlara göre tutum puan ortalamalarıyla kıyaslandığında, öğrencilerde oluşan bıkkınlık, sıkılmışlık duygusunun ya da beklentilerin karşılık bulamamasının tutuma olumsuz etkisi olduğu düşüncesini desteklemektedir. Başka bir deyişle, üniversiteyi kazanmanın verdiği sevinç, yeni bir başlangıç yapmanın, değişik bir döneme ve ortama girmenin heyecanı, yükseköğrenime başlamanın yarattığı başarı duygusu, yenilik, amacına ulaşmış olmanın mutluluğu öğrencilerde olumlu tutum takınmayı sağlamaktadır. Atölye derslerinde ilgi ve heyecan yaratacak yeniliğin ve değişikliğin gerçekleşmemesi, beklentilerin karşılık bulamaması, aynı ortamın sürekli tekdüzeliği monotonluk ve bıkkınlık yaratabilir, aynı şekilde ve koşullarda çalışma koşulları, öğrencilerin sıkılmalarına neden olabilir. Bu olumsuz şartlar doğal olarak öğrencilerin tutumunu olumsuz etkileyebilir. Bunun için yeni, farklı, değişik ve heyecan yaratacak ortam, etkinlik ve koşullar yaratmak, olumlu sonuçlar doğurabilir. Öğrencilerin beklentileri belirlenip, gerekli koşullar sağlanabilir. Birinci sınıftaki heyecanı son sınıflarda da sürdürmenin yolları aranmalıdır. Başka olası nedenler arasında, öğrencilerin umduklarını bulamaması, eğitimin yeterliliğine ya da ilgisizliğine olan inançları ve disiplinsizlik de, öğrencilerde tutumu olumsuz etkileyen faktörler olabilir. Ortamın atmosferi ve ortamdaki insanların çalışma şevki ve yoğunluğu, o ortama giren bireyleri de dolaysız etkiler.

Öğrencilerin fakülte kayıt yılına göre Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Bu tablo, yaş grupları ve sınıflarla karşılaştırıldığında tutarlı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Tabloya göre yeni kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalamalarının, geçmiş yıllarda kayıt olan öğrencilerin tutum puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. En yüksek tutum puan ortalaması 2008 yılında kayıt olan 1. sınıflarda görülmektedir. 2005 yılından önce kayıt olan öğrencilerin tutum ortalaması da ikinci sırada gelmektedir. Dolayısıyla yeni kayıt olan öğrenciler ile 4 yıllık öğrenim süresini aşan öğrencilerin yüksek tutum puanı bize, yukarıda da öğrencilerin tutumları üzerinde olası etkileri olduğu savunulan yeni bir başlangıç ve başarı duygusu ve farkındalık düzeyi gibi nedenleri pekiştirmektedir. Gerek öğrenci affından yararlanarak eğitimine kavuşmuş olmanın, gerekse 30 yaş ve üstü yaşantı deneyimlerine sahip olarak öğrenime yeni bir başlangıç yapmanın sıradan bir durum olmadığı düşünülürse, yaşanan sıra dışı deneyim, değişiklik ve heyecan duygusunun ve deneyimin sağladığı tecrübe ve farkındalık düzeyinin artmasının tutuma olumlu etkisi olduğu kabul edilebilir.

Cinsiyet faktörüne göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu sonuç İnce'nin sanat eleştirisi dersine karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği yönündeki araştırmasıyla paralellik göstermektedir. (İnce; 2007:185). Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumları etkileme konusunda cinsiyet faktörü önemli bir etken olmayabilir.

Öğrencilerin mezun olunan lise türüne göre Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyinde bir fark olmadığı anlaşılmıştır. Liselerde temel düzeyde sanat eğitimi almış öğrenciler ile sanat eğitimi almamış öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine karşı tutumlarında anlamlı düzeyde bir fark olması beklenir. Bu durumda, ortaöğretimde sanat eğitimi veren AGSL ile Kız Meslek liselerinin sanat bölümlerinin eğitiminin sorgulanması gerektiği sonucu çıkarılabilir. Buyurgan, yaptığı çalışmada, A.G.S. Liselerinde uyarım, yönlendirim, çalışma disiplini, doğru çalışma yöntemleri verilmeli; sevgi ve ilgileri çalışmaya

kanalize edilerek öğrencilerde bilgi, görgü birikimi sağlanması gerektiği görüş ve önerisine Gazi ve Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarının % 100 tamamen katıldıklarını belirtmekte ve bu okullardaki sorunlara değinmektedir. (Buyurgan, 2001).

Öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının, öğrenim görmekte oldukları Anasanat Atölye tercihlerine göre anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. En yüksek tutum puan ortalaması Tekstil Tasarım Anasanat Atölye öğrencilerinde görülmektedir. Anasanat Atölye seçimini henüz yapmamış olan 1. sınıf öğrencileri, Atölye dersi olarak 4 saat Temel Tasarım ve 2 saat Desen dersi almaktadırlar. 1. sınıf öğrencileri tutum maddelerini bu derslere göre cevaplamışlardır. Desen, Temel Tasarım gibi atölye dersleri içerik ve uygulama itibarıyla Anasanat Atölye dersleriyle benzerlik göstermektedir. Atölye ortamının ve atölye derslerinde uygulamalı olarak çalışmanın, üretmenin, yaratmanın öğrenci tutumuna etkisini araştırdığımızdan dolayı, 1. sınıf öğrencilerinin Anasanat Atölye dersleri yerine Temel Tasarım Eğitimi ve Desen derslerine göre değerlendirmeleri, öğrencilerin sözkonusu derslere ilişkin tutumları hakkında bize bir fikir vermesi açısından ayrıca önemlidir. Eğitime yeni başlayan öğrenciler olarak 1. sınıf öğrencilerinin Anadal seçimi yapmadan önce, tutumları hakkında bir fikir vermektedir. Bu anlamda Anasanat Atölye seçimi gerçekleşmeden önce öğrencilerin atölye derslerine karşı tutumları aslında ayrıca önem kazanmaktadır.

Bu anlamda elde edilen bulgular ışığında şunlar söylenebilir; Birinci sınıflarda gerek yükseköğretime başlamanın heyecanı, gerekse resim yapmaktan duydukları şevk nedeniyle, atölye derslerine karşı tutumları olumludur. Öte yandan Anasanat Atölyeye göre değişmekle beraber, Anasanat Atölyelere ayrıldıktan sonra ve üst sınıflara doğru yükseldikçe, öğrenciler Anasanat Atölye derslerine karşı olumsuz tutum takınmaktadırlar. Sadece son sınıfta, 1. ve 2. sınıflardan düşük düzeyde bir toparlanma gözlenmektedir. Özellikle 3. sınıfta tutum puan ortalamasını düşük kılan nedenler araştırılmalıdır.

Tekstil Tasarım Anasanat Atölye öğrencilerinden sonra en yüksek tutum puan ortalaması sıralamasında 2. sırayı alan Özgün Baskı Anasanat atölyesi öğrencileri, 3. sırada hemen hemen aynı seviyede olan 1. sınıf öğrencileri de atölye dersine karşı olumlu tutum göstermektedirler. Resim Anasanat dalını seçen öğrenciler, olumlu tutum sıralamasında 6.sırada yer alarak, 4. sırada olan Grafik Tasarım ve 5. sırada yer alan Heykelden sonra gelmektedirler. Resim Anasanat dalı öğrencilerinin düşük tutum ortalamasına sahip olmasının nedenleri ayrı bir çalışmada araştırılması önerilmektedir. Ancak bazı olası nedenler ileri sürülecek olursa; örnekleme yer alan Resim Anasanat dalının RİEABD’nda temel dal olması sebebiyle, tek başına örneklemin % 42,8’ini oluşturarak evrene bölgesel olarak dağılımı açısından da en geniş frekansa sahiptir. Dolayısıyla sadece nüfusu kalabalık olan metropol niteliğinde şehirlerde en yüksek puanı alan Tekstil Tasarım, Özgün Baskı gibi dalların buldukları şehirlerin de etkisi olabilir. Diğer bir etken 1. sınıfların yeni bir başlangıç yapmış olmaları ve Temel Tasarım dersinin içeriğiyle, yüksek puan alan dalların ortak noktalarını birleştirilecek olsa, sözkonusu dalların yoğun ve daha çok emek sarfetme gerekliliği, disiplin ve emeğin tutumu olumlu yönde etkilediği, gevşek bir çalışma disiplini, daha az üretme ve ilgisizliğin ise tutumu olumsuz etkilediği sonucu da çıkarılabilir. Bu anlamda öğrencilerin atölye ortamında mümkün olduğunca öğrencilerin yoğun çalışma disiplini kurmaları ve daha fazla üretmeleri sağlanmalıdır. Ancak bu konuda söylenecek son söz şudur; Resim Anasanat dalı öğrencilerinin düşük tutum ortalamasına sahip olması, sanat eğitimi açısından bir sorun oluşturmaktadır ve öğrencilerde olumlu tutum geliştiren faktörlerin belirlenip, önerilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin üniversitelere göre, Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyinde bir fark olduğu görülmüştür. En yüksek tutum puan ortalamasının Çukurova Ün.(Adana), Dokuz Eylül Ün.(İzmir), İnönü Ün.(Malatya) ve Gazi Üniversitelerinin (Ankara) öğrencilerinde olduğu görülmektedir. 5. sırada gelen Trakya Ün. (Edirne)’den sonra en düşük tutum puan ortalaması Selçuk Ün.(Konya), Marmara Ün.(İstanbul) ve Pamukkale Üniversitelerinin (Denizli) öğrencilerinde olduğu görülmektedir. Anasanat Atölye dersine ilişkin öğrencilerin tutumlarını üniversite bazında ele alırken, öğrenci

tutumunu etkileme olasılığı bulunan faktörler arasında, üniversitelerin bulunduğu şehirler, şehirlerin sosyo-kültürel olanakları, sanatsal alt yapı ve etkinlikleri, öğrencilerin beklenti düzeylerine cevap verecek koşullar, derse giren öğretim elemanlarının tutumları ve üniversitelerin sahip olduğu donanım gibi bir çok faktör de göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak yukarıda birbirine yakın düzeyde tutum ortalamasına sahip olan üniversitelerin gruplandırılmasına bakıldığında, belirgin ortak özellikler görülmemektedir. Bu nedenle bir sonuca ulaşmak zor görünmektedir. Ancak araştırmamız kapsamında elde edilen verilerin dışında bazı etkenlerin rol oynadığı düşünülmektedir. Bu nedenlerin ayrı bir araştırmada ele alınıp, aydınlatılması ve çözüm önerilerinin sunulması gerekmektedir.

Aileleri farklı gelir seviyelerine sahip öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür. Ailelerin gelir durumlarının, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarına anlamlı düzeyde bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Öğrenci ailelerinin yaşadığı yer göz önüne alındığında, öğrencilerin yüksek öğrenim öncesi dönemde aileleriyle beraber yaşama olasılıkları Türkiye koşulları ve gerçeğine göre yüksektir. Buna göre öğrenci ailelerinin sosyo-kültürel yapısının öğrencinin kişiliğine olan etkisinin, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür.

Öğrencinin erken yaşta sanatla tanışmaya başlamasının, sanatla ilgili birikimini ve tutumunu olumlu yönde etkileyeceği, dolayısıyla Anasanat atölye dersine ilişkin tutumunun da bundan etkilenebileceği varsayılmaktadır. Buna göre öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür. Ancak yine de tutum puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puanın 8-11 yaş aralığında olduğu, ilköğretim çağının bittiği 15 yaşından sonra tutum puan ortalamasının düştüğü görülmüştür.

11. Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile sanat etkinliklerini izleme edimleri arasındaki ilişkiler hakkında şunlar söylenebilir:

Çoğunlukla sanat etkinlikleri izleme edimi ile öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Sanat etkinlikleri izleme edimi ile öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık yaratmayan etkinliklerin ise genellikle çok düşük sıklıkta gerçekleştiği ya da yetersiz olması nedeniyle öğrencilerin tutumları üzerinde etki yaratacak düzeyde olmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Buna göre etkinlikleri tek tek ele alırsak: Sanat dergisi ve sanatla ilgili internet sitesi takip etme, kitap okuma, televizyonda kültür-sanat programı izleme ve plastik sanatlar sergisi gezme durumuna göre öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Sanat ile ilgili dergi takip etmek öğrencilerin Anasanat Atölye dersine yönelik olumlu tutum takınmaları açısından önemli bir etkidir. Nitekim düzenli olarak sanat ile ilgili dergi takip eden öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puanlarının, etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Sanatsal etkinlikleri izleyen, güncel sanat oluşumlarının farkında olan öğrencilerin, Anasanat Atölye ortamında sanatsal yaratımın hazzını daha çok duyacağından, olumlu bir tutum içinde olmaları beklenen bir durumdur.

Düzenli olarak sanatla ilgili internet sitesi takip eden öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puanlarının, etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. İnternet ortamında sanatsal etkinlikleri izlemek, güncel sanat oluşumlarının farkında olmak öğrencileri, Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum takınmaya yöneltebilir.

Öğrencilerin son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuma durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu ve sanatla ilgili kitap okuyan öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamalarının, kitap okumayan öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sanat kültürünün, tutumlarını

etkilemesi doğaldır. Bu açıdan atölye derslerinde sadece pratiğe yönelik tek yönlü bir uygulama, bir kısır döngü yaratması açısından yetersiz bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Ancak, kitap okumanın ülkemizde yaygın olmadığı, yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Bağımsız Eğitimciler Sendikasının yaptığı araştırmaya göre, Türkiye'de gençler düzenli olarak kitap okumamaktadırlar. Ankete cevap veren gençlerin, % 11.2'sinin düzenli olarak kitap okuduğu % 17.4'ü aralıklarla, %63.9'u ise düzensiz olarak ara sıra kitap okuduğu belirtilmektedir. Gençler, kitap okumalarına engel olarak iş yoğunluğu, dersler ve televizyonu göstermektedir. Ankete göre, gençlerin % 18.9'u iş yoğunluğu, % 15.7'si dersler nedeniyle vakit bulamadıklarını belirtmişlerdir. Gençlerin % 24.5'i okuma alışkanlığına sahip olmadığı için düzenli kitap okumadığını, % 26.3'ü boş zamanlarından televizyon izlediğini, % 8.2'si ise boş zamanlarını başka şekilde değerlendirdiği için kitap okuyamadığını açıkladı...Gençlik gazete okurken de spor ve magazin haberlerini okumayı tercih etmektedirler. Ankete göre gençlerin % 5.8'i siyaset haberlerini okurken, % 19.2'si magazin, % 29.1'i spor, % 2.5'i ekonomi, % 7.3 köşe yazarları, % 11.4'ü ise adliye haberlerini okumayı tercih etmektedirler. % 81.3'ü kitap fiyatlarını pahalı bulan gençlerin büyük çoğunluğu korsan kitap satın almaktadırlar. Eğitim sisteminin okuma alışkanlığı kazandırmadığını düşünen gençler, Türkiye'de kitap okumayı teşvik etmek amacıyla gerçekleştirilen kampanyaların faydalı olmadığını savunmaktadırlar. Gençlerin % 56.6'sı hediye olarak kitap alınmasını istemezken, % 75.9'u da evde kitap koyduğu özel bir bölümün olmadığını belirtmektedirler. (http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=101481). Ülkemizde kitap okuma oranının düşük olduğu, dolayısıyla son bir yıl içinde kitap okumamış ancak bir yıldan kısa bir süre önce kitap okumuş olan öğrencilerin anket sonuçlarını etkileyebileceği olasılığı göz önüne alınarak daha geniş bir zaman dilimi olan son üç yıllık sürenin baz alınması uygun bulunmuştur.

Kitap okuma sıklığı, imkanlarla da ilgilidir. Günlük yaşamın bir parçası olarak algılanması gereken kitap okuma alışkanlığının gelişmesi, kitaba ulaşılmasının önündeki engellerin de kaldırılması gerekir. Maddi zorluklar ve kitaba ulaşmak için ulaşım ve zaman sorunlarının çözülmesinin en iyi yolu, kütüphanelerin donatılmasıdır. Kıratlı, Eğitim Fakülteleri, Resim-İş bölümlerinde yaptığı

araştırmada, öğretim elemanı ve öğrencilerin Anasanat atölye dersleri için gerekli kaynaklara ulaşabilecekleri kütüphanenin yeterli olmadığı yönünde görüş belirttiklerini ortaya koymaktadır. (Kıratlı, 67:2005). Öğrencilerin karşılaştıkları bu tür sorunlar, zamanla motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Ancak daha da önemlisi öğrencilere kitap okumanın önemi ve gerekliliği kavratılmalıdır.

Öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programları izleme durumuna göre Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olması ve televizyonda kültür-sanat programlarının izleyen öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamalarının, izlemeyen öğrencilere göre yüksek çıkması, televizyonda kültür sanat programı izlemenin, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutumlarına olumlu yönde bir etkisi olduğu sonucu çıkartılabilir. Dolayısıyla öğrencilerin sanatla tanışma düzeyinin artmasıyla, öğrencilerin tutumlarının da olumlu yönde gelişebileceği düşünülebilir. O halde öğrencilerin sanatsal etkinliklerle tanışma olanaklarının artırılmasının bu konuda olumlu sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir. Özellikle televizyon ve diğer medya araçlarının kültür-sanat programlarına daha fazla yer vermesi gerekmektedir. Çünkü boş zaman değerlendirmesinde bir dezavantaj niteliğinde olan televizyon izleme alışkanlığının yüksek olduğu ülkemizde, kültür-sanat programlarına yer verilmesiyle bu dezavantaj avantaja dönüştürülebilir. Televizyonda kültür-sanat programları dışında, niteliksiz olan programların izlenmesi, küçük kültürün ve küçük beğenin beslenmesi tehlikesini doğurmaktadır. Küçük programların yoğunlukta olduğu bir yaygın anlayışın toplumu kültürel, etik ve estetik açıdan yozlaştıracağı gözden kaçırılmamalıdır. Selvi'nin (2008), televizyon izlenme oranının, küçük resimleri tercih etme oranıyla doğru orantılı olduğunu ortaya koyan "Kitsch Olgusunun Lise Öğrencilerinin Estetik Algı Ve Beğenilerine Etkileri" adlı yüksek lisans tezi, bu konuda önemli bulgulara ulaşmaktadır. Bağımsız Eğitimciler Sendikasının yaptığı araştırma sonuçları da gençlerin kitap okumaktan çok, televizyon izlediğini göstermektedir. O halde televizyonda sanatsal içerikli programlara daha çok yer verilmesi, ülkemiz sanat kültürü açısından da ciddi yararlar sağlayabilir.

Öğrencilerin İstanbul Sanat Bienallerini gezme durumuna göre, Anasanat Atölye dersine karşı tutum puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık yaratmamış olması, sıklık derecesinin az olmasına bağlanabilir. Hatta sanat etkinliğine katılım sıklığının önemi de burada ortaya çıkmaktadır. Etkinliğe katılım sıklığının çok düşük olması ya da hiç olmamasının öğrencilerin tutumuna bir etkisi olmadığı da söylenebilir. İki yılda bir olan bir etkinliğin, üstelik bir etkinliği kaçırdığı taktirde 4 yılda bir göreceği bir etkinliğin tutumların üstünde kalıcı bir etki yaratmaması doğal görünmektedir.

Düzenli olarak plastik sanatlarla ilgili sergi gezen öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puanları, daha az gezen öğrencilere göre yüksek görünmektedir. Öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkileme açısından plastik sanatlarla ilgili sergilerin gezilmesi, öğrencilerin teşvik edilmesi, olanakların yaratılması olumlu sonuçlar doğuracağını söyleyebiliriz. Büyükşehirlerde sanatsal etkinlikler konusunda sıkıntı yaşanmaz ancak sanatsal etkinliklerin az olduğu küçük şehirlerde, öğrencilerin sanatla ilgili dergi, internet, kaynak kitaplar ve benzer kaynaklarla bu eksiği telafi yoluna gitmeleri gerekir. Ayrıca Devlet Güzel Sanatlar Galerileriyle işbirliğine gidilerek dışardan sanatçıların sergi açmaları için davet edilmesi ve sanatçılara kolaylıklar sağlanması gerekir.

Öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre, öğrencilerin Anasanat Atölye dersleri tutum puanları arasındaki farkın anlamlı düzeyde olmamasının, müzelerin sayı ve içerik olarak yetersiz olmasından kaynaklandığı, müze gezme kültürünün ülkemizde yerleşmemiş ve önemsenmiş bir etkinlik olmamasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi, türünden etkinliğe katılma sıklıkları ile Anasanat Atölye dersleri tutum puanları arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde çıkmamasından, sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi, türünden etkinliğe katılma sıklıklarının, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutumlarını etkilemediği sonucu çıkartılabilir. Ancak buna rağmen, öğrencilerin sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıkları arttıkça, öğrencilerin

Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının önemli düzeyde artması, öğrencilerin bu tür etkinliklere katılmalarının yararlı olduğu yönünde bir fikir vermektedir. Öte yandan panel, söyleşi ve konferans içeriklerinin ve niteliklerinin önemli etkenler olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, düzenli olarak sanat ile ilgili dergi, internet sitesi takip eden, son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuyan, televizyon’de kültür-sanat programları izleyen ve plastik sanatlar sergilerini sıklıkla gezen öğrencilerin, Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum sergilemelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla, öğrencilerin Anasanat atölye derslerine ilişkin olumlu bir tutum geliştirmeleri açısından, öğrencilerin sanat etkinliklerini izlemeleri önerilebilir.

12. Öğrencilerin beğeni yargıları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şu şekilde değerlendirilebilir:

Öğrencilerin buldukları üniversitelere göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamasının sırayla en yüksek düzeyde görüldüğü Gazi Üniversitesi (Ankara), Marmara Üniversitesi (İstanbul) ve Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir), sanatsal etkinliklerin yoğun olduğu metropol niteliğindeki büyükşehirler olması açısından beklenen sonuçları vermektedir ve şimdiye kadar bu konuda ileri sürdüğümüz varsayımları desteklemektedir. Öte yandan, sanatsal etkinliklerin en yoğun olduğu İstanbul gibi bir şehirde öğrencilerin beğeni yargılarının belirgin bir fark yaratması beklenir; ancak, etkinliklerin yoğunluğunun tek başına yeterli bir koşul olmadığı anlaşılmaktadır. Etkinliklere katılma sıklığının, beğenin gelişmesinde temel koşul olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin ne derece güdüledikleri de önemli bir etken olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Öte yandan Metropol niteliğindeki büyükşehirlerin ulaşım sorunu, yoğun trafik ve zaman sıkıntısı insanları sosyal yaşamdan alıkoyabilmektedir. Büyük şehirlerde hareketliliğin, çok sayıda etkinliğin olduğu gerçeğini göz önünde bulundurduğumuzda, öğrenci daha çok seçici davranmak gereği duymaktadır. Ama sadece çok belirgin olanları seçmekle, popüleritenin payını da artırmaktadırlar. En

çok bilinen ya da en çok duyulan popülaritesi yüksek olan etkinliklerin duyulma ve ilgi görme olasılığı daha yüksektir. Öte yandan beğeni niteliğinin üniversitenin imkanları, koşulları, öğretim elemanları kadrosu, donanımı ve eğitimi gibi nitelikleriyle ilgili olma olasılığı da yüksektir. En akla yakın açıklama ise bütün bu faktörlerin bir bütün olarak beğeni niteliğine etkisi açısından rol oynadığıdır. Ancak bu konuda daha spesifik bir araştırma yapıldığında net bir şey söylenebilir. Beğeni puan ortalamaları açısından bu üç büyükşehirden sonra gelen Çukurova Üniversitesi (Adana) ile Trakya Üniversitesi (Edirne) birbirine çok yakın sonuçlar vermektedir. Pamukkale Üniversitesi (Denizli) ile Selçuk Üniversitesinin (Konya) birbirine eşit sayılabilecek beğeni puan ortalamalarıyla örneklemin en düşük düzeyine sahip olduğu görülmektedirler.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, beğeni yargılarında anlamlı bir fark olmadığı, beğeni yargılarının cinsiyet faktörüne göre değişmediği görülmüştür. Benzer şekilde öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutum puan ortalamalarının da, cinsiyet faktörüne göre anlamlı düzeyde fark göstermediği göz önüne alındığında, cinsiyet faktörünün tutum ve beğenin niteliğine etkisi açısından önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

Yaş gruplarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı düzeyde olduğu ve ortalamalara bakıldığında yaş aralığı yükseldikçe, beğeni ortalamasının da yükseldiği görülmüştür. Farklı yaş gruplarına sahip öğrencilerin, Anasanat Atölye dersi tutum puan ortalamaları arasındaki farklılığın da anlamlı düzeyde olması, yaş faktörünün kişisel gelişim açısından önemine dikkat çekmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla, yaşla beraber artan sanatsal kültürlenme ve deneyimin beğenin niteliğinde ve görsel algının gelişmesinde önemli bir etken olduğu düşünülebilir. Yaş faktörüyle beraber sanatsal kültür birikiminin, görsel algının ve belleğin zenginleştirilmesinin beğenin gelişmesine, görsel algının incelmesine yardımcı olduğu ve beğeniye önemli oranda etkilediği söylenebilir.

Sınıflara göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı düzeyde olduğu ve sınıf düzeyi yükseldikçe, beğeni ortalamasının

da yükseldiği görülmüştür. Dolayısıyla burada tekrar sanat ve estetik eğitimi arttıkça, öğrencilerin beğeni düzeylerinin ve görsel algılarının da geliştiği, incelendiği vurgulanabilir. Bu sonuç yaşla beraber artan sanatsal kültürlenme ve deneyimin beğenin gelişmesinde, görsel algının incelenmesinde etken olduğu savını desteklemektedir. Dolayısıyla estetik beğenin gelişmesi için sanat ve estetik eğitimin önemli bir koşul olduğu kabul edilebilir.

Öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu; ancak puan ortalamalarına bakıldığında, sanatla ilgili bir alt yapıya sahip liselerden mezun olan öğrencilerin ilk sırada yer almadıkları görülmüştür. Sanatla ilgili bir alt yapıya sahip olan öğrencilerin beğeni düzeylerinin yüksek olması beklenir. Bu sonuç bize daha çok AGSL ve Meslek Liselerindeki (sanat alanları) eğitimin içerik, yöntem ve uygulamalarıyla sorgulanması gerektiğini göstermektedir. Bu sonuçların, genellikle sanat eğitiminin teknik olarak uygulama ağırlıklı olduğu, resim çizme yöntemlerinin öğretildiği, atölye dersleriyle sınırlı olduğu mevcut anlayıştan kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin eğitimde ve çevrede sanat yapıtlarını tanımalarını sağlayan sanatsal etkinliklerin yetersizliği ve sanat yapıtını incelemekten uzak bir sanat eğitimi anlayışı elbette estetik beğeniye geliştirmekten uzak olacaktır. Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan öğrencilerin diğer bir çıkmazı da, sanatla ilgili yeterli bilgi ve birikimle donandıkları, üniversitede pek öğrenilecek bir şeyin kalmadığı anlayışına sahip olmalarıdır. Bu anlayış, öğrencilerin yeni bilgilere karşı algılarını kapatmalarına neden olabilmektedir. Derslerde yetersiz kaldıkları durumlarda ise Güzel Sanatlar Lisesinden mezun olan bir öğrenci sıfatıyla yetersizlik duygusunun doğuracağı durumdan kaçınarak derslerden uzaklaşmalarına, bilmediklerini gizlemeye yönelmektedirler. Bu da zamanla hem tutumlarına olumsuz yansımakta, hem de derslerden ve okuldan soğumalarına neden olabilmektedir. Gerek kişisel gözlemlerimiz, gerekse araştırmamızda elde edilen bulgulara göre Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan öğrencilerin tutumlarında ve beğeni yargılarında belirgin bir farkın ortaya çıkmaması, AGSL'lerdeki eğitimin, öğrenci tutumlarının, psikolojilerinin ve bakış açılarının da ele alınarak araştırılması, sorgulanması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Öğrencilerin gençlik çağının psikolojik özellikleri göz önünde bulundurularak yanlış yönlendirmelerinin engellenmesi ve yukarıda belirtilen durumların farkına varılması gerekmektedir. Bu nedenlerle yükseköğretimde AGSL'den gelen öğrencilerin bir sınıfta toplanması ve bu bilgiler ışığında bir program izlenmesi yararlı olabilir. Bu konuda daha kesin bir şey söyleyebilmek için, yükseköğretime geçen AGSL öğrencilerinin sorunlarıyla ilgili bir araştırma yapılması önerilmektedir. Aksi takdirde sanat eğitimi almış bir yığın amatör bireyler yetiştirilmek durumunda kalınabilir. Geiger'in belirttiği gibi, en tehlikeli amatörlük, görünüşte sanat eğitimi almış kimselerin amatörlüğüdür. (1985).

Öğrenci ailelerinin yaşadığı yere ve gelir durumuna göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı görülmüştür. Öğrenci ailelerinin yaşadıkları yer ve gelir durumuna göre, öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarında da anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştü. Dolayısıyla öğrenci ailelerin yaşadığı yer ve gelir düzeyinin öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine karşı tutumları ve estetik beğenileri üzerinde anlamlı düzeyde bir fark yaratmadığı söylenebilir.

Öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, erken yaşta sanata ilgi duymaya başlayan öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarının, geç başlayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı dönemin uzunluğunun, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişmişliğiyle doğru orantılı olduğu sonucuna varılabilir. Bu anlamda öğrenci ne kadar erken sanata ilgi duymaya başladıysa, beğenisi de o ölçüde geliştiği anlaşılmaktadır. Yetenek sınavlarının mülakat aşamasında öğrencilerin bu konudaki durumları hakkında fikir edinmek amacıyla “ne zaman sanata ilgi duymaya başladıkları” da sorulabilir. Erken yaşta başlayan bir ilgi, hem daha kalıcı ve sağlam olabilir hem de sanatsal kültür ve birikimin uzun dönemde oluşmasıyla daha geniş ya da yoğun oluşmasını sağlayabilir. Bunun sonucunda da estetik beğeniyle olan ilişkisi de pekişmiş olur. Aynı zamanda burada, bireylerin sanat eğitiminin erken yaşlarda başlaması gerektiği sonucu da çıkmaktadır. Bu nedenle aileden ve anaokulundan

başlayarak, özellikle ilköğretimde ve ortaöğretimde ciddi bir şekilde sanat eğitime önem verilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Anasanat Atölyeye göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarına bakıldığında, Fotoğraf Anasanat Atölye öğrencilerinin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülür. İkinci yüksek puan ortalamasıyla Endüstriyel Tasarım öğrencileri, üçüncü ve dördüncü sırada Grafik ve Resim öğrencileri gelmektedir. Özellikle Resim Anasanat dalı öğrencilerinin, gerek pentüre daha çok zaman ayırdıkları, gerekse plastik sanatlarla daha çok ilgili oldukları göz önüne alındığında en yüksek puana sahip olmaları beklenir. Beğeni ortalamaları ($\bar{x}=82,4558$) çok düşük olmamakla beraber, diğer Anasanat dallarıyla kıyaslandığında, beklenenin altında bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Fotoğraf ve Endüstriyel Tasarım Anasanat dalları, sanat etkinliklerinin yoğun olduğu metropollerde açılmakta ve frekansın en yüksek olduğu Resim Anasanat dalı öğrencilerinin örneklem içerisindeki frekans dağılımının daha geniş bir alana yayıldığı ve önemli bir kısmının, sanat etkinliklerinin ve imkanların daha kısıtlı olduğu küçük şehirlerdeki öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Sanat etkinliklerin kısıtlı olduğu küçük şehirlerde, öğrencilerin sanat etkinliklerine katılamamalarının, beğeni ortalamasının, metropollerde bulunan Fotoğraf ve Endüstriyel Tasarım Anasanat dallarına göre düşük çıkmasının nedeni olduğu düşünüldüğünde, ortaya çıkan sonuç daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Sonuçlara göre örnekleme oluşturan Anadalların arasında en düşük puana sahip olan 1. sınıfların henüz Anasanat Atölye dersi almadıkları, onun yerine atölye dersi olarak Temel Tasarım ve Desen dersi aldıkları gerçeğinden hareket ederek şunlar söylenebilir: 1. sınıflarda estetik beğenin düşük olmasının nedenleri, eğitime yeni başlayan öğrencilerin sanat ve estetik eğitsel anlamda yeterli birikime sahip olmamaları ve Anasanat Atölye dersi alan üst sınıfların estetik beğenilerinin 1. sınıflara göre daha gelişmiş olması ise Anasanat Atölye dersinin kazanımları olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle, beğeni puan ortalamaları düşük olan 1. sınıf öğrencilerinin henüz Anasanat Atölye eğitimi almadıkları gerçeği dikkate değer bir bulgu olarak değerlendirilmelidir. 1. sınıf öğrencileri, hem eğitime yeni başlamaktan dolayı sanat kültürlerinin sınırlı olması,

hem de Anasanat dalının olmamasından dolayı alanla ilgili uzmanlaşmanın başlamadığı gerçeği, estetik beğenin gelişmesi için sanat ve estetik eğitimin zorunlu olduğunu savunan tezimizi de doğrulamaktadır. Ancak, farklı Anadal öğrencilerinin beğeni düzeyleri arasındaki farkların nedenleri bilinemediği için bu alanda araştırma yapacak araştırmacılara, Anasanat dalları arasındaki beğeni düzeyleri arasındaki farkların nedenlerinin araştırılması önerilmektedir.

13. Öğrencilerin beğeni yargıları ile sanat etkinliklerini izleme edimleri arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şu şekilde değerlendirilebilir:

Sanat dergisi takip etme durumlarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, sanat dergisi takip eden öğrencilerin beğeni ortalamalarının, sanat dergisi takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Sanat dergileri, öğrencilerin güncel sanat etkinlikleri ve sanat yapıtlarıyla tanışmalarını hem görsel anlamda hem de kuramsal anlamda sağladığı için öğrencilerin beğenileri üzerinde olumlu etkiler yaratması açısından önemlidir. Dolayısıyla, öğrencilerin beğenilerinin gelişmesi açısından sanatla ilgili dergilerin takip edilmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin internet üzerinden sanat sitesi takip etme durumlarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, internet üzerinden sanat sitelerini takip eden öğrencilerin beğeni ortalamasının, sanat sitelerini takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Gerek sanat dergisi inceleme, gerekse internet üzerinden sanat sitelerini takip etmeleri, öğrencilerin görsel algılarını geliştirmekte, sanatsal niteliğin ayırımına varmalarını sağlayarak, daha ince bir beğeniye sahip olmalarını sağlamaktadır.

Öğrencilerin son 3 yıl içinde sanat ile ilgili kitap okuma durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu, sanat ile ilgili kitap okuyan öğrencilerin beğeni düzeylerinin, kitap okumayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sanat ile ilgili kitap okumanın beğeni yargılarıyla olan etkisi, kuramsal bilginin beğeniye etkilediğinin de bir göstergesi olabilir. Bundan

kuramsal derslerin de benzer şekilde beğeniye etkilediği ve geliştirdiği sonucu da çıkarılabilir. Ancak bu konuda kesin bir şey söyleyebilmek için, kuramsal derslerin beğeni ile olan ilişkilerini ele alan bir araştırma yapılması önerilmektedir. O halde, öğrencilerin sanatla ilgili kitap okumaları için teşvik edilmesi, araştırma ödevlerinin verilmesi, kitap eleştirileri yapılması gibi sanatla ilgili kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için çeşitli etkinlikler yapılmalıdır.

Öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programı izleme durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin televizyonda kültür sanat programı izleme durumlarıyla estetik beğenileri arasında doğru bir orantı olduğunu söylemek mümkündür. O halde, televizyonda kültür sanat programlarının izlenmesi önerilebilir. Ancak televizyonda kültür sanat programlarının azlığı bir sorun teşkil etmektedir. Kültür sanat programlarının artırılması, hem öğrenciler açısından hem halkın sanatsal eğitimi açısından çok önemli kazanımlar sağlayacaktır. Ancak televizyonda kültür sanat programlarına yer verilmeyişinin medya mensupları tarafından yapılan savunması, “bu tür programların izlenmediği ya da izlenmeyeceği, reytinglerin düşeceği” şeklinde olmaktadır. Oysa bir zamanlar TRT 2’de yayınlanan “Resim Sevinci” adlı program hem Türkiye’de hem de yurt dışında çok büyük bir ilgi görmüştür. Program, içerik olarak küçük beğeniye hitap ettiği için, toplumun zaten niteliksiz olan beğenisini olumsuz yönde etkilemiş ya da başka bir deyişle, küçük beğeniye sahip olan kitlenin ilgisini çekmiş olmakla beraber, sanatla ilgili programların ilgi çekici bir formatta düzenlendiğinde izleneceği ya da en azından ilgili olan kitlenin ihtiyaçlarını karşılayacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Öte yandan ilk etapta sanat kültürünün ve niteliğin yerleşmemiş olması nedeniyle izleyicilerin ilgisini çekmeyecek bu programlar zamanla sanat kültürü yerleştikçe ve izleyiciler bu programlara aşına oldukça ilgileri de bu yönde artabilir. İlk etapta bu programların ilgi çekici bir formatta hazırlanması da ilgili olmayan izleyicilerin dikkatini çekmek anlamında gerekli olabilir.

Öğrencilerin İstanbul Sanat Bienallerini gezme durumlarıyla beğeni düzeyleri arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, İstanbul Sanat Bienallerini gezen öğrencilerin beğeni puan ortalamalarının, bienalleri gezmeyen öğrencilere göre

yüksek olduğu görülmüştür. İstanbul dışında olan illerdeki öğrencilerin bireysel olarak bienal gezme imkanlarının düşük olduğu olasılığı nedeniyle, İstanbul Sanat Bienallerine yönelik üniversite bünyesinde gezi düzenlenmesi gerekmektedir. Bireysel olarak yapılamayan bazı gezilerin toplu gezilerle maddi ve manevi nedenlerden dolayı daha motive edici olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıkları arttıkça, beğeni puan ortalamalarının da arttığı görülmüştür. Araştırma bulgularına göre, plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklığı, öğrencilerin hem Anasanat Atölye derslerine karşı olumlu tutum takınmalarında, hem de beğenilerini geliştirmeleri bakımından çok önemli görünmektedir. Plastik sanatlarla ilgili sergilerin izlenmesi, öğrencilerin çalışma heyecanlarını canlı tutmasını sağlar, görsel algılarını geliştirir, sanat yapıtının iç dinamiklerinin kuruluş mantığını kavrayarak sanat yapıtı ile kiç ürünlerin ayırımına varmalarını sağlar ve alanlarının önemini kavratırır. Bu oluşumların farkına varan öğrencinin motivasyonu da artar. Farklı eserler hakkında edindikleri bilgiyi ve çalışmaları, kendi çalışmalarıyla kıyaslama yaparak, daha nesnel bir özdeğerlendirme yapmalarını, nerede ve ne durumda oldukları hakkında bir fikir edinmelerini sağlayabilir. Ancak ülkemizde plastik sanatlarla ilgili etkinliklerle ilgili sorunların öncelikle giderilmesi gerekir. Bu sorunlardan en önemlisi özellikle küçük şehirlerde sergilerin açılmaması ya da çok az sıklıkta açılması olarak görülmektedir. Bu şehirlerde sanat eğitimi gören öğrenciler sergi gezme imkanından mahrum kalmaktadırlar. Sergilerin düzenlenmesi tek başına yetmemektedir, öğrencilerin özellikle nitelikli sergi gezmeleri yönünde motive edilmeleri gerekmektedir. Gerektiğinde toplu sergi gezileri düzenlenmelidir. Zamanla alışkanlık haline gelebilecek sergi gezileri, kültür olarak yerleşebilir. Metropol niteliğindeki büyükşehirlerde özellikle İstanbul ve Ankara'da sergi sıklıkları tatmin edici boyutta olduğu söylenebilir; ancak, öğrencilerin yetersiz ilgisi, bu önemli etkinliklerden yararlanamamalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin sanat etkinliklerine yönelik ilgilerinin artırılması için yapılacak bir araştırma yararlı olabilir.

Öğrencilerin plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, öğrencilerin plastik sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıkları arttıkça, beğeni ortalamalarının da arttığı görülmektedir. Görsel sanat eğitiminde müze eğitiminin gerekliliği kuramsal çerçevede ele alınmaktadır; ancak burada bir kez daha şunu belirtmekte fayda var: bu bulgulardan yola çıkarak müze eğitiminin, sanat ve estetik eğitimin kapsamında önemli bir yer tutması, sanat eğitimi verilen çevrede mutlaka plastik sanatlarla ilgili müzenin olması, sosyal alanın her kesimine müze kültürünün yaygınlaştırılması ve öğrencilere kesinlikle müze gezme alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. (Çetin, 2006; Çolak, 2008; Mercin 2002; Selvi, 2008).

Öğrencilerin konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Yarıyılıda 1-2 kez konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılan öğrencilerin, en yüksek beğeni ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Her ne kadar beğeni ortalaması sıklık düzeyi çok olan öğrencilerde daha yüksek çıktıysa da bundan sonra sıklık derecesi orantılı bir şekilde azaldıkça ve sıklık derecesi çoğaldıkça, beğeni ortalaması da orantılı olarak düşmektedir. Sonuçlara bakarak şöyle bir yorum yapılabilir: Öğrenci belli bir oranda (tabloda ideal olan yarıyılıda 1-2 kez) konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katıldığında, beğeniye olumlu katkılar sağlar, ancak sıklık derecesi bunun altına düştükçe ya da üstüne çıktıkça, beğeni de orantılı olarak olumsuz etkilenmektedir. Ancak, araştırmamız açısından beklenen sonuç şudur; etkinliğe katılma sıklığı arttıkça, beğenin de orantılı olarak gelişmesi gerektiği yönündedir. Burada etkinliğe katılma sıklığının artmasıyla, puan ortalamasının düşmesinin nedenleri ayrıca araştırılması gereken bir olgudur. Hiç etkinliğe katılmayan öğrenciler, en düşük beğeni ortalamasına sahip olarak beklenen sonucu vermektedir.

Araştırılan değişkenler ile öğrencilerin estetik beğenileri yargıları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılığın olmadığı herhangi bir sanat etkinliği görülmemiştir. Bu anlamda her türlü nitelikli sanat etkinliğinin öğrencilerin

estetik beğenileriyle olan ilişkisi göz önünde bulundurularak sanat etkinlikleri ve bu etkinliklerin gerçekleşmesi adına her türlü iyileşmenin yapılması gerekmektedir.

14. Öğrencilerin beğeni yargıları ile Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları arasındaki ilişkilere ilişkin sonuçlar şu şekilde değerlendirilebilir: Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunun görülmesi beklenen bir durumdur. Çünkü estetik beğenin ve Anasanat Atölye derslerine karşı tutumlarının karşılıklı olarak birbirini etkilediği beslediği düşünülmektedir. Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumlarının, estetik beğeni düzeyleri açısından çok önemli bir rolü olduğu, gerek öğretim elemanlarının görüşlerine dayanarak, gerekse araştırmada elde edilen bulgulara bakarak söylenebilir.

Bu durumda öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarının beğenilerini etkilediği, beğenilerinin de tutumlarını etkilediği düşünülebilir. Daha doğrusu cümle biraz daha açılacak olursa: Öğrenciler Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum içine girdiklerinde, atölyede çalışma, üretme, araştırma, uygulama konusunda daha çok motive olmakta, sanata ve sanat etkinliklerinde bulunma yönelebilmektedirler. Bütün bu çabaların, etkinliklerin ve çalışmanın sonucu olarak kültürleri ve birikimleri artmakta, görsel algıları ve estetik beğenileri gelişmektedir. Sanat kültürleri ve birikimleri artan, görsel algıları ve beğenileri gelişen öğrencinin sanat, sanat etkinliklerine ve dolayısıyla da Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumu da olumlu yönde etkilenmektedir.

Dolayısıyla öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesi için gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Her şeyden önce atölye ortamının donanımlı ve düzenleme açısından estetik ve ihtiyaca uygun olarak kullanışlı olması gerekmektedir. Dersin uygulama ve çalışma açısından zevkli olması, öğretim elemanlarının öğrencilere karşı tutum ve davranışlarının olgun, bilge ve empatik olması öğrencilerin tutumlarının olumlu olması için gerekli koşullardır. Atölye de sıkı bir çalışma disiplini, dersin önemini ve derse olan ilginin de artmasını sağlayabilir. Dersin sadece ders saatlerine hapsedilmemesi, gerek ödev ve

araştırmalarla gerekse toplu sergi ve etkinlik gezileri düzenlenerek sosyal yaşamla bağlantılarının kurulması da tutumlar ve estetik beğeniler açısından çok önemlidir.

Kısaca öğrenci kendini başarılı hissettiği alana karşı daha olumlu bir tutum içine girmektedir. Öğrenci alanına hakim oldukça, o uğurda emek sarfettikçe o ölçüde tutumu da olumlu yönde etkilenir. Tutumun olumlu olması, öğrenciyi sanat etkinliklerini izlemeye yönlendirebilmekte ve bunun sonucu olarak da sanata ve sanat yapıtına daha çok aşına olmasını sağlayabilmektedir. Ancak bunun için bölüm ve atölye ortamının ortam ve düzeninin uygun hale getirilmesi, atölye uygulamalarının monotonluktan kurtarılması gibi koşulların sağlanması gerekmektedir. Derse giren öğretim elemanlarının öğrencilerle iletişimlerinde destekleyici, motive edici bir tutum takınması, yukarıda sayılan olguların farkında olması ve bu bilgilerin ışığında hareket etmesinin, sanat ve estetik eğitimi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

15. Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde çalışan öğretim elemanlarının, öğrenci beğenilerine ilişkin görüşleri şu şekilde değerlendirilebilir:

Maddeler arasında en yüksek ortalamaya 13. madde olan, görsel sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesinin, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebildiği ile ilgili madde olduğu görülmüştür. Bu maddeye öğretim elemanlarının % 100’ü, 4,62’lik ortalamayla katılmaları, gerek disipline dayalı sanat eğitimi anlayışı, gerekse savunduğumuz disiplinler arası koordinasyon ve sanat eğitiminde çok yönlü eğitim anlayışının gerekliliği de, öğretim elemanlarının yüksek katılımıyla da desteklendiğini göstermektedir.

Öğretim elemanlarının % 84,4’lük kesimi, birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olmadığını belirtmeleri, beğeni düzeyi belirleme formunun sonuçlarında elde edilen 1. sınıfa başlayan öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamalarının düşük çıkmasıyla ve sınıf düzeyi yükseldikçe, beğeni ortalamasının da yükselmesiyle uygunluk göstermiştir. Bu anlamda öğretim

elemanlarının görüşleri ile öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalaması arasında tutarlı bir sonuç elde edilmiştir.

Öğretim elemanlarının % 66,6'sı son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeylerinin ($\bar{X}=3,78$) yüksek olduğunu belirtmeleri, son sınıf öğrencilerinin beğeni düzeylerinin, birinci sınıf öğrencilerin beğeni düzeyine göre daha gelişmiş ancak eğitiminin son dönemine gelmiş ya da artık eğitimini tamamlamış öğrencilerin sahip olması gereken düzeyin altında bir estetik beğeni düzeyine işaret etmektedir. Yine bu sonuçlar, son sınıf öğrencilerinin beğeni yargıları puan ortalamasının alt sınıflara göre yüksek olduğu, birinci sınıfların en düşük puana sahip olduğu ve üst sınıflara doğru aşama aşama yükseldiği ile ilgili elde edilen sonuçlarla uygunluk göstermektedir. Nitekim Öğrencilerin beğenilerinin her sınıfta aşama aşama geliştiğini belirten ($\bar{X}=4,13$) öğretim elemanlarının oranı % 88,9'dur. Bu anlamda öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamasıyla, öğretim elemanlarının öğrenci görüşleri hakkındaki bulguların tutarlı ve birbirini destekleyici olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin sanat yapıtları ve küçük resimlere yönelik beğeni yargıları puan ortalamalarıyla karşılaştırıldığında, öğrencilerin yükseköğrenime başlarken düşük bir beğeniyle başladığı, sanat ve estetik eğitimi, sanat etkinliklerinin takibi sonucu gelişen sanat kültürüyle her sınıfta aşama aşama gelişmesini sağladığı ve yükseköğrenim çağı sürecinde en yüksek düzeye ulaşan son sınıf öğrencilerinin beğenisinin ulaşması gereken düzeyin altında kalmasıyla ilgili sonucu da destekler niteliktedir. Öğretim elemanlarının aynı doğrultudaki görüşleri arasında tutarlılık gözlenmektedir. Hatırlanacağı gibi Fendrich'in (bkz. s:73) üniversiteya başlayan birinci sınıfların gelişmemiş bir beğeniye sahip oldukları yönündeki açıklaması da hem sonuçlarımızı desteklemekte, hem de bu sorunun sadece ülkemizde, farklı ülkelerde de geçerli olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin estetik beğenilerinin her sınıfta aşama aşama gelişmesi, öğrencilerin zamanla sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklerinin oluşturduğu deneyim ve kültür ögesinin, beğeni niteliğini geliştirdiğini göstermektedir. Bu durumda sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklerin beğeni niteliğini ve görsel algıyı geliştirdiği yönünde daha net bir tablo ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin nitelikli sanat yapıtlarıyla

tanışmaları ve bu konuda deneyimlerinin artması, sanat eğitiminde atölye çalışmaları, sanat eseri inceleme ve analizi, sanat tarihi ve kuramsal derslerin tümünün koordinasyonu ile beğenilerinin geliştirilebileceği saptanmıştır.

Ancak bu konuda görülen sorunlar şunlardır: sanat etkinliklerinin takibi, sanatla ilgili kaynaklara ulaşma imkanları ve sanat eğitiminde beğeniyi geliştiren faktörlerin ihtiyaca cevap verecek düzeyde olmadığı, gözlemlerimizden ve sonuçlardan yola çıkarak belirtilebilir. Sanat etkinliklerine karşı ilginin yetersizliği de önemli bir sorun olarak görülmektedir. Yeterli ilgi ve sevginin sağlandığı takdirde, emek ve zamanın da yaratılabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin hangi derste daha çok beğenilerinin geliştiği konusundaki öğretim elemanlarının görüşlerine baktığımızda, en çok Anasanat Atölye dersinin yüzdeler ve aritmetik ortalama konusunda daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülür. Öğretim elemanlarının görüşleri, en yüksek puandan, en düşük puan durumuna göre şu şekilde verilebilir: Anasanat Atölye, Çağdaş Sanat, Sanat Eleştirisi, Temel Tasarım, Sanat Tarihi, Sanat Felsefesi, Desen ve Seçmeli Sanat Atölye dersleri.

Öğretim elemanlarına göre, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi düşüktür ve sanat etkinliklerini izleme edimleri, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterli değildir. Öğretim elemanlarının bu konudaki görüşleri, araştırmanın I. Bölümünde kuramsal çerçevede, Türkiye’de sanat kültürünün zayıf oluşu, sanat etkinliklerinin yetersizliği ve öğrencilerin beğenilerini geliştirecek nitelikte olmadığı konusundaki açıklamalarımızı da desteklemektedir. Gerek öğrencilerin buldukları çevrede öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergilerin yetersizliği, gerekse Türkiye’de Eğitim Fakülteleri RİEABD’lerde, görsel sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirme açısından yetersizliği dikkat çekici boyuttadır. Ancak öğretim elemanları, popüler kültürün, öğrencilerin beğenileri üzerindeki olumsuz etkileri konusunda kararsız görünmektedirler.

Öğretim elemanlarına göre öğrencilerin estetik beğenisi, sanat etkinliklerini izleyerek, sanat ile ilgili kaynaklardan faydalanarak, uygulama atölye çalışmaları üreterek, sanat yapıtlarını incelemeyi konu alan sanat eleştirisi, müze eğitimi uygulamaları gibi dersler ile kuramsal derslerin koordinasyonu ile gelişebilir. Ayrıca her sınıfta aşama aşama diğer bir değişle sanat ve estetik eğitim aldıkça öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişebileceği konusunda yüksek bir katılım göstermektedirler.

Sonuç olarak, öğretim elemanları, görsel sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesi, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebileceği, birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olmadığını, öğretim elemanlarının % 66,6'sının son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeylerinin ($\bar{X}=3,78$) yüksek olduğunu, dolayısıyla son sınıf öğrencilerin sahip olması gereken düzeyin altında bir estetik beğeni düzeyine sahip olduğu, öğrencilerin estetik beğenilerinin her sınıfta aşama aşama geliştiği görüşünde birleşmektedir. Öğretim elemanları, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisinin düşük olduğu ve sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterli olmadığı, popüler kültürün, öğrencilerin beğenileri üzerindeki olumsuz etkileri konusunda kararsız göründükleri, öte yandan popüler kültürün, öğrencilerin estetik beğenisini geliştirme yönündeki üniversitenin eğitsel çabalarını olumsuz yönde etkilediği fikrine % 42,2'lik oranla ve nispeten daha yüksek ($\bar{X}=3,29$) ortalamayla katıldıkları, öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturma açısından yetersiz olduğu, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi yüksek olmadığı, Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri RİEABD'lerde, görsel sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yeterli olmadığı ve öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergilerin, bulunulan çevrede yeterli olmadığı görüşünde oldukları görülmüştür. Öğretim elemanlarına göre öğrencilerin estetik beğenisi, sanat etkinliklerini izleyerek, sanat ile ilgili kaynaklardan faydalanarak, uygulama atölye çalışmaları üreterek, sanat yapıtlarını incelemeyi konu alan sanat eleştirisi, müze eğitimi uygulamaları gibi dersler ile kuramsal derslerin koordinasyonu ile gelişebilir. Ayrıca her sınıfta aşama aşama diğer bir değişle sanat ve estetik eğitim aldıkça öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişebileceği konusunda yüksek bir katılım göstermektedirler.

Araştırma kapsamında savunulan varsayımların uzman görüşü olarak öğretim elemanların görüşleri ve araştırma sonuçlarında elde edilen bulgularla yüksek oranda desteklendiği belirlenmiştir. Öğretim elemanlarının görüşleri ile araştırma sonuçları karşılaştırıldığında, öğretim elemanlarının görüşleri, gerek tezimizde savunulan varsayımlar, gerekse öğrencilerin beğenileri ile ilgili ortaya çıkan bulgular arasında tutarlı sonuçlar olduğu görülmüştür.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında eğitimde ve sosyal yaşamda, öğrencilerin estetik beğenilerine katkı sağlayacak önerilerde bulunmaktadır.

1. RİEABD'lerin öğrenci kaynağına ve kayıp yılları olan öğrenci profiline bakarak, ÖSS sınavında yeterli yerleştirme puanı alamadıklarında, yetenek sınavı yerleştirme yapan okullara yönelmeleri, önemli bir öğrenci oranının, yetenek düzeyi düşük, sanata çok ilgili olmayan ve sanatı bir ideal olarak görmeyen öğrencilerden oluşması olasılığı olduğu söz konusudur. Bu nedenle, sanata ilgili, sanatı ideal bir yaşam tarzı olarak benimseyen ve yeteneği olan öğrencilerin öncelikle bu bölümlere alınması ve açıkta kalmamak için daha az ilgili ve yetenekli öğrencilerin ikinci derecede önemli gördükleri bu bölümlere yönelmelerini azaltmak için, giriş sınavlarının titizlikle ele alınıp düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun için sınavda estetik algı, imgesel düşünme gücü ve özellikle yetenek için alınan puana ayrılan yüzdelik payı yükseltilmeli, ortaöğretim başarı puanı, ÖSS sınavı puanı gibi puanların payı azaltılmalıdır. Mülakat sınavlarında öğrencinin sanata olan ilgisi sınanmalıdır.

2. Ortaöğretimden sanat eğitimi almış olarak gelen öğrencilerin toplam oranı % 38.1'dir ve her üç öğrenciden birinin temel düzeyde sanat eğitimi almış olarak RİEABD'na geldiği söylenebilir. Gerek gözlemlerimize dayanarak, gerekse Buyurgan'ın (2001) araştırmaları, özellikle AGSL'den gelen öğrencilerin temel düzeyde sanat eğitimi almış olmaları, yükseköğretimde bazı sorunlar yaşamalarına

neden olmaktadır. Bu sorunlardan bazıları, benzer eğitimi tekrar almanın öğrencilere sıkıcı gelmesine, öğrencilerin, öğretim elemanlarının kendilerine yetersiz geldiklerini düşünmelerine, ders içeriklerini zaten bildiklerini ve bu nedenle dersle ilgilenmenin gerekmediğini düşünmelerine neden olabilmektedir. Bu ve buna benzer olumsuz etkiler, bu öğrenciler için farklı sınıflar oluşturulması, hem öğretim elemanının öğrencilerle empati kurarak yaklaşması gerekliliği açısından, hem de derslerin içeriği ve işlenişi açısından, farklı bir tutum ve yöntem sergilemesi, bu tür olumsuz etkileri yok edebilir. Ayrıca sanat eğitimine sıfırdan başlayan öğrencilerin AGSL'lerden gelen öğrencilerin yaşadığı olumsuzluklardan etkilenmemesi için de daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

3. Öğrenci ailelerinin yaşadıkları yerler, öğrencilerin yükseköğretime başlamadan önce, sanatsal etkinliklerle tanışma imkanları açısından önemlidir. Küçük şehirlerde sanatsal etkinliklerin çok yetersiz olduğu gerçeğini göz önünde tutarak, nüfusu 100.000'inin altında olan yerleşim yerinde yaşayan öğrencilerin % 50'sinin sanatsal etkinliklerle yeterince tanışmamış olma olasılıkları yüksektir. Nitelikli sanat yapıtlarıyla tanışmadan, sanat eğitimini sadece doğanın bir kopyası ve küçük niteliğinde konuların ağırlıklı olduğu resim yapmaktan ibaret sanarak gelen öğrenci profilinin önyargılarını yıkmak, çağdaş sanatla tanıştırmak için artı bir çaba gerektirir. Elbette bu sorunun çözümü öncelikle kültür bakanlığının sanat kültürünü yaygınlaştırması için uygulayacağı politikalarla mümkündür. Ancak gerek derslerde, gerekse dışı zamanlarda öğrencinin mümkün olduğunca sanat yapıtlarıyla karşılaşması, çağdaş sanatı tanınması ve uygulamalarda her türlü küçük öğesinin titizlikle dışlanarak kavratılması gerekmektedir.

4. Öğrenci ailelerinin geliri, sanatsal etkinliklerde bulunma ve sanatsal olaylarla tanışma, sanat yapıtlarını tanımalarını sağlayan kitap, internet, dergi gibi kaynaklarını elde etmelerinde önemli bir faktördür. Öğrenci ailelerinin % 41,3'ü 1000 tl'den az bir gelire aylık sınırında, % 52,4'ü gibi önemli bir oranı ayda 1001-3000 tl gelire yoksulluk sınırında yaşadıkları söylenebilir. Aileleri tarafından okutulan öğrencilerin masrafları da hesaplandığında, öğrencinin ücretsiz olduğu için sergi gezmek dışında sanatsal etkinliklere ve sanatsal kaynaklara bütçe ayırma

konusunda zorlanacağı kesin görülmektedir. Ancak ailenin aylık gelirinin 3000 ve yukarısında olan % 6,2'lik bir kesimini oluşturan öğrencilerin bu imkana zorlanmadan sahip olmaları mümkündür. Bu nedenlerle üniversite kütüphanesinde öğrencilerin faydalanabileceği güncel sanatsal dergiler, internet ağı, sanatla ilgili kaynak kitaplar öğrencilerin rahatça kullanımına sunulması yararlı olur. Ayrıca üniversitenin de katkıda bulunarak düzenleyeceği bienal ve müze gezileri öğrencilerin sanatsal etkinlikler konusunda eksikliklerini giderebilir.

5. Anket sonuçları ve öğretim elemanlarının görüşlerine göre öğrencilerin sanatsal etkinliklere olan ilgileri düşüktür. Öğrencilerin sanatsal etkinliklere ve kaynaklara karşı ilgisini geliştirecek, gerek maddi gerekse manevi çabaya değer bir olgu olduğunu kavrayacak araç, yöntem ve şartların yaratılması gerekir. Dolayısıyla yukarıda saydığımız ekonomik nedenlerle sanatsal kaynaklara ulaşamayan öğrencilere üniversite bünyesinde sunulacak imkanlar bu konudaki eksiklikleri nispeten giderebilir.

6. Öğrencilerin sanat etkinliklerini takip edebilmeleri için öncelikle etkinliklerden haberdar olmaları gerekir. Bu açıdan, öğrencinin ulaşabileceği haber kaynaklarının çokluğu ve/veya pratikliği ya da öğrenciye haber kaynaklarının ulaştırılması çok önemlidir. Elbette öğrencinin etkinliklerle ilgili duyurulardan haberdar olması için, öğrencinin gerekli motivasyona sahip olmalıdır ve bu motivasyon da sağlanmalıdır. Ancak, ne kadar çok haber kaynağı araç olarak kullanılırsa, öğrencilerin ilgisi o ölçüde yüksek olabilir. Bu nedenle gerek okul panosu aracılığıyla, gerekse başka kanallar aracılığıyla duyuruların yapılması ve yapılmasına olanak sağlanması için gereken çabanın sergilenmesi gerekir.

7. Günümüz gençlerin emek ve çaba sarf etmeden hazır konma ve kendini geliştirme isteksizliği gibi sosyolojik ve psikolojik gelişimleri ile ilgili sorunlar, sanat eğitimini dolaysız bir şekilde etkilemektedir. Bu konuda düzenlenecek seminerler, öğrencilerin bu yönlerine dikkat çekmeleri sağlanması, çalışmanın, üretmenin emek ve çaba sarf etmenin hazzına ulaşmanın seminerlerle kavratılması gibi çalışmalar yapılabilir ve bu konuyla ilgili araştırmalar yaparak çözüm yolları aranmalıdır.

8. Kitap ödünç alma-verme kültürünün yaygın olduğu ülkemizde, hem ekonomik sorunları çözmekte, hem de öğrencilerin kendi aralarında etkileşim sonucu kurdukları diyalogların, model almanın aracılığıyla motive edici olmaktadır. Öğrencilerin daha kolay ulaştıkları ve birbirlerinden etkilendikleri gerçeğini göz önünde tutarak, kütüphanelerin iyi bir araç olduğu ve zenginleştirilmesi dışında, üniversitelere kitap satışı için gelen kitapçılara kolaylık sağlanması, gerekirse bölümler bünyesinde alanla ilgili kaynak kitaplardan oluşan kitaplık kurulması önerilebilir.

9. Televizyon kanallarında sanatla ilgili programların, öğrencilerin % 66,5'inin tarafından takip edilmesi ilgi çekicidir. Ekonomik bir bedelinin olmayışı, ulaşılması kolay ve televizyonun karşısında daha çok zaman geçirme alışkanlığının yüksek olduğu bir toplum olduğumuz gerçeğini göz önünde bulundurduğumuzda, televizyonda sanatla ilgili programların artırılması gerekliliği iyi anlaşılır. Medya araçları başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Televizyon, toplumun kültürünü oluşturan çok güçlü bir araçtır ve verimli kullanıldığında çok önemli sonuçlar alınabilir ve medya araçları sayesinde sanat kültürünün yaygınlaşması sağlanabilir.

10. Öğrencilerin sadece % 25,9'unun İstanbul Sanat Bienalleri'ni gezmiş olmaları, gerek maddi sorunlar, gerekse üniversite bünyesinde sanat etkinliklerine yönelik sanat gezilerinin yetersiz düzeyde düzenlendiğini göstermektedir. Üniversitelerin bienal, sempozyum gibi sanat etkinliklerine düzenlenecek gezilere önayak olması gerekir. İstanbul Sanat Bienalleri'nin sadece İstanbul'da olması, öğrencilerin ulaşmaları açısından zaman ve maddi sıkıntılar yaşatmaktadır. Bunun için en uygun çözüm yolu, toplu gezilerin düzenlenmesidir.

11. Sergi gezme sıklığı, öğrencilerin buldukları illerde sanat galerilerinin yeterli sayıda olması, öğrencilerin motive edilmesi ve bu illerde sergilerin düzenlenme sıklığıyla ilgilidir. Örneklemin % 6'sının bugüne kadar 1-2 kez, % 3,9'unun ise bu güne kadar hiç sergi gezmemiş olması dikkate değer bir sorundur.

Öğrencilerin % 10 gibi bir bölümünün neredeyse hiç sergi gezmemiş olması, gerek Türkiye’de sanat kültürünün profili hakkında ortaya koyduğu tablo, gerekse sanat eğitiminde öğrencilerin sanatsal etkinliklere olan ilgisizliği ve üniversitelerin bu yöndeki kayıtsızlığı çok önemli bir sorundur. Bunun için eğitim fakültelerinin olduğu her ilde gerek devlet bünyesinde gerekse özel galerilerin açılması zorunludur. İl içinde sanatçı, öğretim üyesi ve öğrencilerin sergi düzenleme sıklıklarının yetersiz kaldığı durumlarda, il dışından sanatçıların sergi açmaları yönünde davet edilmeleri de yararlı ve olumlu sonuçlar doğurabilir.

12. Öğrencilerin sergi gezme etkinliklerine katılma yönündeki ilgisizliklerine çözüm yolu olarak, öğrencileri sergi gezmeye yönlendirmek için zorunlu tedbirler alınabilir. Bulunulan şehirdeki sergilerin açılma sıklığına göre, sergi gezme ve gezilen sergilerle ilgili eser analizi, sergi kritiği gibi ödevler verilebilir.

13. Ülkemizde Kültür Bakanlığının müzelere ayırdığı bütçe ve bu yönde uyguladığı politika-sızlık sonucu, müze kültürü ve bilincinin yeterince oluşmadığı söylenebilir. Görsel sanatlarla ilgili müze yetersizliği ciddi boyutlardadır. Özellikle çağdaş sanatlarla ilgili müze, İstanbul da özel birkaç müze dışında yok denecek kadar azdır. Örgün eğitim kurumlarında ve Eğitim Fakülteleri Resim bölümlerinde Müze eğitimi yetersizdir. Son sınıfta görülen Müze ve Uygulamaları dersi müzelerde işlenmeli, gerekirse alt sınıflarda da verilmeli. Son dönemde Kültür Bakanlığının başlattığı “Müzekart” uygulaması sevindirici bir gelişme olsa da, görsel sanatlarla ilgili gezilecek müze olmayınca ya da yetersiz olunca çok fazla faydalı olacağını söylemek mümkün değil. Eğitimde müze uygulamalarından faydalanılabilmesi için yeterli sayıda ve nitelikte müze olması gerekir. Bu nedenle Kültür Bakanlığının görsel sanatlarla ilgili müze ve özellikle çağdaş sanatlar müzesi kurma yönünde ciddi adımlar atması gerekir.

14. Öğrencilerin Sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklığı, müze gezme sıklığıyla benzerlik göstermektedir. Bu da bize bu tür etkinliklerin de yeterince düzenlenmediği göstermektedir. Oysa sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklığı, estetik beğenin oluşma

sürecinde kuramsal temeli oluştururken, öğrencilerin sanata yönelik inançlarını da etkiler ve bu inançlar öğrencilerin tutumlarına yansır. Sanat yapıtının ve yaratıcı sürecin düşünsel boyutu, sanat dünyasının oluşumlarını öğrenirken, bu konuda yeni bir bilinç geliştirir. Bu anlamda öğrencinin konferans, panel ve söyleşilere katılmaları önemlidir. Gerek il dışında davet edilecek konuşmacılar olsun, gerekse üniversite bünyesinde olsun, sanatla ilgili konferans, panel ve söyleşiler düzenlenmeli ve öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.

15. Öğrencilerin sanat etkinlikleriyle ilgili haber ve duyuruları en çok edindikleri kaynağın okul panosu olduğu anlaşılmaktadır. Okul panosu göz önünde ve özel bir çaba harcamadan ulaşılabilecek önemli bir kaynaktır. Bu nedenle son derece verimli olarak kullanılmalıdır. Okul panosunun yeterli büyüklük ya da sayıda olması ve bölüm girişi gibi öğrencilerin rahat görebileceği bir yere asılmalıdır. Bürokratik engellerin, sanatsal duyuruların okul panosuna asılmasına engel teşkil edecek yönetmelik maddelerinin düzenlenmesi gerekir ya da inisiyatif kullanılabilirdir.

16. Öğrenciler okul panosundan sonra sanatla ilgili haber ve duyuruları en çok İnternette almaktadırlar. Bu nedenle gerek bölüm bünyesinde, gerekse fakültelerin kütüphanelerinde ya da kampüste öğrencilerin faydalanabileceği internet imkanı sağlanabilir.

17. Öğrenciler atölye derslerinde sanatı sevmeyi ve tanımayı öğrenme konusunda düşük bir tutum puanı göstermiştir. Atölye derslerinin uygulama ağırlıklı olması, sanat yapıtı, sanat tarihi, estetik derslerinden bağımsız işlenmesi olabilir. Çünkü sanatı tanımayı, sevmeyi öğrenme sadece uygulamayla değil, aynı zamanda sanat yapıtı, sanat tarihini, estetik kuramlarıyla ilgili bilgilerin harmanlaşmasıyla mümkündür. Bu nedenle, zaman zaman atölye derslerinde eser inceleme ve eser analizi yapılmalı. Öğrencilerin yapıtları üzerinde eleştiri yaparken, röprodüksiyonlardan faydalanmalı. Öğrencilere müze ve sergi gezileri konusunda ödevler verilerek, gezdikleri müze ve sergideki eserler hakkında eleştiri yazıları yazmaları istenmeli ve takibi yapılmalı. Gerekli durumlarda kuramsal derslere giren

öğretim elemanları ile işbirliği yapılmalıdır.

18. Öğrencilerin Anasanat Atölye dersinin ve sanat eğitiminin uygulamayla sınırlı olduğu konusundaki yaygın olan inanışlarını değiştirmelerini sağlayacak yaratıcı etkinlikler yapılmalı ve sanat tarihinde örnekleri gösterilmeli. Sadece kendi alanlarıyla sınırlı değil, sanata geniş bir perspektifle bakmalarını sağlayacak sohbetler ve tartışmalar yapılmalı ve mümkün olduğunca öğrencilerin farklı etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır. Anasanat dalı dışında ayrıntıların gereksiz ya da işine yaramadığı yönündeki tutumların farkına varıldığında düzeltilmelidir.

19. Öğrenciler küçük resimleri ancak çok belirgin olduğu durumlarda sanat yapıtlarından ayırt edebilmekte; ancak iyi işlenmiş bir küçük resmi sanat yapıtından ayırt etme konusunda zorlanmaktadır. Bu nedenle öğrencilere sanat yapıtı ve küçük kavramı iyi anlatılmalı, aradaki fark röprodüksiyon ve örneklerle kavratılmalıdır.

20. Öğrencilerin çağdaş eserlere karşı yargılarına bakarak, öğrencilerin kendilerini çağdaş sanata yabancı bulduklarını söyleyebiliriz. Beğeni yargıları puan ortalamasının klasik eserlerden çağdaş eserlere doğru düzenli bir şekilde düşmesi, gerçekçilik düzeyinin düşmesiyle, resimsel elemanların doğacı anlayışın dışında yeterli düzeyde okunmayışına işaret eder. Öğrencilere plastik unsurlar sanat yapıtları üzerinde göstererek anlatılmalı, modern ve post-modern sanatla tanışmaları sağlanmalıdır.

21. Gerek klasik eserlerde olsun, gerekse küçük resimlerin arasında olsun en çok beğenilen resimlerin, ışık gölgenin işlendiği resimler olduğu görülmüştür. Öğrenciler, sanat yapıtını plastik unsurlarıyla değil, doğa gerçeği açısından algılamaktadırlar. Bu nedenle sanat kuramları öğretilmeli, klasik eserlerde plastik unsurları anlatılmalı, sanatın gerçekçilikten ibaret olmadığı ve sanatta ustalığın dışındaki değerler de kavratılmalıdır.

22. Gerek klasik eserlerin arasında olsun, gerekse küçük resimlerin arasında olsun, manzaralar düşük puanlar almıştır. Bunun nedeni, öğrencilerin sanatsal

nitelikten çok, resimleri konu olarak daha çok algılamaları, konu olarak manzara resimlerini sevmemeleri olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü öğrencilerin, nitelik ayırımına varmadan, her türlü manzaraya düşük puan verdikleri görülmüştür. Bu nedenle, yapıtın sadece konudan ibaret olmadığı, konunun sanat yapıtının özüyle beraber algılanması gerektiği kavratılmalıdır.

23. Öğrenciler nitelikli sanat yapıtlarını yeterince görmemekte ve tanıyamamaktadırlar. Öğretmen yetiştirmek amacıyla alan derslerinin azaltılması, bunun yerine formasyon ve kültür derslerine ağırlık verilmesi, yeterli sanat bilincine sahip olmayan Görsel Sanatlar dersi öğretmenlerinin yetişmesine neden olmaktadır. Sanatçı-öğretmen anlayışını savunduğumuz bir ortamda, alan derslerinin sayısı, içeriği ve niteliğinin gözden geçirilmesi gerekir. Kaldı ki bu bölümlerden mezun olan öğrencilerin arasında sanatçı, sanat eleştirmeni gibi öğretmenlik dışında yönelebilecekleri alanlar da olabileceğini gözden kaçırmamak gerekir. Alan derslerine daha çok ağırlık verilmelidir. Kıratlı'nın (38-55:2005), Resim bölümlerinde bulunan öğretim elemanı ve öğrencilerin, Anasanat atölye ders sürelerini yetersiz buldukları ve ders saatlerinin artırılması gerektiği yönünde görüş belirttikleri araştırması da bunu desteklemektedir. Özellikle 1. sınıfta öğrenciye bir katkısı olmadığı düşünülen alan dersleri dışındaki derslerin yerine alanla ilgili dersler konulabilir.

24. Türkiye'de sanat kültürünün zayıf olması sanat bilinci ve estetik beğeni açısından çok önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu konuda gerek Kültür bakanlığının galeri ve müze oluşumlarına ayıracağı bütçe ve "Müzekart" gibi müzelere ulaşılmasını kolaylaştıracak tedbir ve alacağı kararlarla sanatın yaygınlaşmasını sağlaması olsun, gerekse RTÜK'ün alacağı kararlarla medyanın daha çok nitelikli kültür-sanat programlarına ağırlık vermesini ve gerektiğinde program aralarında sanatla ilgili tanıtım reklamlarına yer vermeleri konusunda alacağı kararlar olsun, buna benzer uygulamalarla sanat kültürünü geliştirmek, halka yaymak ve yaygınlaştırmak için çok sayıda tedbirler alınmalıdır.

25. Anasanat Atölye dersine ilişkin tutum puan ortalamasının en yüksek 30 yaş ve üstü olan grupta çıkması öğrencilerin farkındalık düzeyiyle ilgili olabilir. Bu yaş aralığının yaşam deneyimleri, atölye derslerinin değerine yönelik farkındalık düzeylerini yükseltmiş olabilir. Bu, yaşamın zorluklarını fark etmenin, zoru başarmanın (uzun denemelerden sonra yükseköğrenime yerleşenler için) ya da belki de en önemlisi sanat kültürü birikiminin sağladığı farkındalık olsun, tutuma, yaş faktöründen kaynaklanan olumlu etkileri olan bu unsurların eğitim-öğretimde, derslerde ve yetenek sınavlarında göz önünde bulundurulması ve faydalanılması gerekir.

26. 22-25 yaş aralığı, yükseköğretimin ardından gelen 4 yıllık süreyi kapsar. Bu yaş aralığının bir kısmının son sınıfta olması olasılığı da vardır; ancak sınıf tekrarı yaptıkları da akla yatkın görünmektedir. Bu yaş aralığının tutum puan ortalamasının en düşük çıkması dikkate değerdir. Sınıf tekrarı genellikle öğrencilerde küskünlük ve bıkkınlık yarattır. Bu duygular da tutuma olumsuz yansır. Bu varsayım doğru olsun ya da olmasın, bu yaş aralığında olan öğrencilerin tutumlarının düşük oluşu, psikolojik nedenlerle açıklanabilir ancak. Derse giren öğretim elemanların bu olgunun farkında olması ve buna göre bir tutum takınması öğrencilerin tutumuna olumlu katkılar sağlayabilir.

27. Tutum ortalamalarının ilk sınıflarda, son iki sınıfa göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar yaşlara göre tutum ortalamalarıyla kıyaslandığında, öğrencilerde oluşan bıkkınlık, sıkılmışlık duygusunun tutuma olumsuz etkisi olduğu düşüncesini güçlendirmektedir. İlk sınıflarda yeni bir ortama girmenin ve yükseköğrenime yerleşmiş olmanın heyecanı, tutuma olumlu bir şekilde yansımaktadır. Atölye derslerinde monotonluk, tutuma olumsuz olarak yansır. Bunun için yeni, farklı, değişik ve heyecan yaratacak ortam, etkinlik ve koşullar yaratmak, olumlu sonuçlar doğurabilir. Öğrencilerin beklentileri belirlenip, gerekli koşullar sağlanabilir. Birinci sınıftaki heyecanın son sınıflarda da sürmesinin yolları aranmalıdır. Başka olası nedenler arasında, öğrencilerin umduklarını bulamaması, eğitimin yeterliliğine ya da ilgisizliğine olan inançları ve disiplinsizlik de, öğrencilerde tutumu olumsuz etkileyen faktörler olabilir. Ortamın atmosferi ve

ortamdaki insanların çalışma şevki ve yoğunluğu, o ortama giren bireyleri de dolaysız etkiler.

28. Fakülte kayıt yılını, yaş grupları ve sınıflarla kıyasladığımızda net bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Yeni kayıt olan öğrenciler, geçmiş yıllarda kayıt olan öğrencilere göre daha yüksek bir tutum puan ortalaması göstermektedirler. Aynı şekilde kayıt yılları 4 yıllık eğitim süresinden eski yıllara ait olanların, 30 yaş üstü yaş aralığının tutum ortalaması da yüksek çıkmıştır. Bu durumda yeni kayıt olan öğrenciler ile yükseköğrenim çağının 10 yıl gibi farkla çok üstünde olanların, okula yeni başlamanın ve öğrenci affından dolayı tekrar kavuşmanın verdiği heyecan ve mutluluktan dolayı ya da buldukları konunun nedeni ne olursa olsun, Anasanat Atölye derslerine karşı yeni ve farklı bir algıyla görmelerinden kaynaklanmaktadır. Burada anahtar nokta, öğrencilerin karşılaştığı yenilik, buldukları koşulları farklı algılamalarına bu da onlarda heyecan yaratmakta ve mutlu olmalarını sağlamaktadır. Hayatlarında yeni bir dönem başlayan 1.sınıflar ve kaybettiklerine tekrar kavuşan öğrenci affıyla dönen öğrenciler olumlu bir tutum içine girmektedirler. Yeni bir yaşam deneyimi heyecan yaratır. Bir şeyleri başarmış olmanın, üniversiteye yerleşmiş olmanın mutluluğu öğrencilerin olumlu bir tutum takınmasını sağlar. Son sınıflarda ve sınıf tekrarı yapan öğrencilerde buna benzer etkiler yaratmanın yollarını bulmak, heyecan, yenilik ve başarıma duygusu yaşatmak, bu öğrencilerde de benzer tutumların oluşmasını sağlayabilir.

29. Yüksek tutum puanı gösteren Anasanat Atölyelerin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, Tekstil Tasarım, Özgün Baskı, Grafik Tasarım Ve Heykel Anasanat atölyeleri çalışma temposu açısından daha yoğun ve süreklilik arz eden, daha çok emek gerektiren atölyeler olduğu görülmüştür. Bu durumda daha önce de savunduğumuz ilgi ve sevgi, sarf edilen emekle doğru orantılıdır. Bunun dışında amacın sürekliliği de sevgiyi ve dolayısıyla üretimi etkilemektedir. Yoğun bir çalışma temposu ve sürekli bir amaç yaratmak çok önemli görünmektedir. Bu bilgiler ışığında öğrencilerin boşluğa, amaçsızlığa düşmelerine ve üretebileceklerinin altında bir potansiyele fırsat vermeden çalışmalarını sağlamak, dolaylı olarak tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir.

30. Düzenli olarak sanat ile ilgili dergi takip eden öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puanlarının, etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Sanatsal etkinlikleri izleyen, güncel sanat oluşumlarının farkında olan öğrencilerin, Anasanat Atölye ortamında sanatsal yaratımın hazzını daha çok duyacağından, olumlu bir tutum içinde olması beklenen bir durumdur. Bu durumda sanat ile ilgili dergi takip etmek öğrencilerin Anasanat Atölye dersine yönelik olumlu tutum takımları açısından önemli bir etkidir. Öğrenciler sanatla ilgili dergi takip etmeleri için teşvik edilebilir. Ekonomik durumu uygun olmayan öğrenciler için düzenli olarak bölüm bünyesinde kurulacak bir kitaplığa dergi alınabilir. Dergilerin ulaşmadığı daha uzak bölgelerde ortak abonelikte düşük bir maliyet karşılığında herkesin faydalanabileceği atölye bünyesinde kurulacak bir kitaplık kurulabilir.

31. Düzenli olarak sanatla ilgili internet sitesi takip eden öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puanlarının, düzenli olarak sanatla ilgili internet sitesi takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. İnternet ortamında sanatsal etkinlikleri izlemek, güncel sanat oluşumlarının farkında olmak, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum takımları açısından önemli bir faktör olduğunu söyleyebiliriz. Öğrenci internet sayesinde çok az çabayla, çok zengin bir içeriğe ulaşılabilir, ulusal ve evrensel, güncel ve klasik sanat ve sanat etkinliklerinden haberdar olabilir. Bu nedenle öğrencilerin internet üzerinden sanatla ilgili siteleri ziyaret edip, eserler hakkında bilgi toplamaları, eleştiri yazmaları gibi araştırma raporları istenebilir. İnternete ulaşma imkanı olmayan öğrenciler için fakülte kütüphanesinde, bölüm ya da kampüste öğrencilerin ulaşabileceği internet hizmeti sunulmalıdır.

32. Son üç yıl içinde eleştiri-deneme-inceleme türü kitaplar okuma durumlarına göre öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutum puanlarının, sanatla ilgili kitaplar okumayan öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencinin kuramsal anlamda da sanat kültürü, tutumunu etkilemektedir. Bu açıdan atölye derslerinde sadece pratiğe yönelik tek yönlü bir uygulama, bir kısır döngü

yaratması açısından yetersiz bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle öğrencilerin öncelikle kitap okuma imkanlarının yaratılması gerekir. Çünkü kitap okumak imkanlarla da ilgilidir. Günlük yaşamın bir parçası olarak algılanması gereken kitap okuma alışkanlığının gelişmesi, kitaba ulaşılmasının önündeki engellerin de kaldırılması gerekir. Maddi zorluklar ve kitaba ulaşmak için ulaşım ve zaman sorunlarının çözülmesinin en iyi yolu, kütüphanelerin donatılmasıdır. İmkanlar sağlandıktan sonra öğrencilere kitap okumaya yönlendirici ödev, etkinlik ya da uygulamalar yapılmalıdır. Araştırma ödevleri öğrencilerin kitap okumaları için ideal bir yöntemdir. Öğrencilere sanatla ilgili bir konu ya da kitap verilerek araştırması istenebilir. Ayrıca zaman zaman bu konuların tartışılması yapılabilir, derse giren öğretim üyesi sık sık kitap adı vererek alıntı yapmalı, kitabın okunmasını önermelidir. Çünkü bu konuda sosyal etkileşim ve model alma olgusundan yararlanmak etkili bir yöntem olabilir.

33. Televizyon’da kültür sanat programı izleme durumuna göre, öğrencilerin Anasanat Atölye dersine karşı tutumları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu, kültür sanat programı izlemeyen öğrencilerin tutum puanlarının izlemeyenlere göre yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla öğrencilerin sanatla tanışma düzeyi geliştikçe, tutumlarının da olumlu yönde gelişeceği düşünülebilir. O halde öğrencilerin sanatsal etkinliklerle tanışma olanaklarının artırılmasının bu konuda olumlu sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir. Özellikle televizyon ve diğer medya araçlarının kültür-sanat programlarına daha fazla yer vermesi gerekmektedir. Çünkü boş zaman değerlendirmesinde bir dezavantaj niteliğinde olan televizyon izleme alışkanlığının yüksek olduğu ülkemizde, kültür-sanat programlarına yer verilmesiyle avantaja çevrilebilir. Televizyonda kültür-sanat programları dışında, nitelsiz olan programların izlenmesi, kiç kültürün ve kiç beğenin beslenmesi tehlikesini doğurmaktadır. Kiç programların yoğunlukta olduğu bir yayın anlayışının toplumu kültürel, etik ve estetik açıdan yozlaştıracağı gözden kaçırılmamalıdır. Televizyonda kültür-sanat programlarının artırılması, hem toplumun sanat bilincine katkısı olacaktır, hem de maddi açıdan bir bedel gerektirmeden ve ulaşılması kolay bir yol olduğundan ciddi anlamda yararlı olacağı söylenebilir. Bu aynı zamanda boş

zamanlarını televizyonun karşısında geçirme alışkanlığı olan bir kitle için en yararlı yöntemlerden biridir.

34. Plastik sanatları gezme sıklığına göre öğrencilerin Anasanat atölye dersleri tutum puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ve plastik sanatlarla ilgili sıklıkla sergi gezen öğrencilerin Anasanat atölye dersleri tutum puanlarının, daha az gezen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumda, öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkileme açısından, öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergileri gezme yönünde teşvik edilmesi ya da gezilmesi için olanakların yaratılmasının, yararlı sonuçlar doğuracağı ileri sürülebilir. Büyükşehirlerde sanatsal etkinlikler konusunda sıkıntı yaşanmayabilir; ancak sanatsal etkinliklerin az olduğu küçük şehirlerde, öğrencilerin sanatla ilgili dergi, internet, kaynak kitaplar ve benzer kaynaklarla bu yöndeki eksikliğin telafi yoluna gidilmesi ve gerek bölüm sergi salonlarında, gerekse Devlet Güzel Sanatlar Galerileriyle işbirliğine gidilerek dışardan sanatçıların sergi açmaları için davet edilmesi gerekir.

35. Üniversitelere göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu ve en yüksek puanların Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesine ait olduğu görülmüştür. Daha küçük şehirlere kıyasla sanatsal etkinliklerin yoğun olduğu bu şehirlerde sanatsal etkinliklerin sıkça düzenlenmesi, öğrencilerin beğenilerinin gelişmesi açısından önemli bir göstergedir. Ancak Sanatsal etkinliklerin yoğun olduğu İstanbul gibi bir şehirde beğenin belirlen bir fark göstermediği gerçeği, etkinliklerin tek başına yeterli olmadığını da göstermektedir. Sanat etkinliklerinin gerçekleşme sıklığı kadar, öğrencilerin ne derece güdüledikleri de önemli bir etkidir. Bu nedenle öğrencilerin etkinliklere katılmaları sağlanmalı ve sanat etkinliklerini takip etmeleri yönünde motive edilmelidirler.

36. Yaş aralıkları, sınıf ve fakülte kayıt yıllarına göre deneyim arttıkça, beğeni puanlarının da arttığı görülmüştür. Yaş aralığı yükseldikçe, beğeni ortalaması da yükselmektedir. Birinci sınıftan son sınıfa doğru beğeni puan ortalamasının da

yükseldiği görülmüştür. Fakülte kayıt yılı geçmişe doğru gittikçe beğeni ortalaması yükselmektedir. Bütün bunlar, sanatsal kültür ve bellek deposunun doldukça, kültürlenme deneyimi ve eğitim düzeyinin yükseldikçe, beğenin de geliştiğine, görsel algının incelendiğine ilişkin önemli bulgulardır. O halde sanat eğitiminin tek yönlü değil, çok yönlü olması gerektiğini, beğenin sadece okullarda dört duvar arasında değil, sosyal yaşamın içinden de beslenmesi gerektiğini tekrar vurgulamakta yarar var. Ayrıca alanla ilgili daha çok birikimin oluşması için alan derslerine daha çok yer verilmelidir.

37. Öğrencilerin mezun oldukları liseye göre beğeni düzeyleri arasında fark anlamlı düzeydedir. Sanatla ilgili bir alt yapıya sahip liselerden mezun olan öğrencilerin beğeni puan ortalamalarının ilk sırada olmadıkları görülmüştür. Söz konusu liselerde sanat eğitimi anlayışının, sanat eğitimini teknik bir beceri eğitimi, resim çizme yöntemlerinin öğretilmesi, atölye dersleriyle sınırlı olarak algılayan bir anlayışın hakim olduğu düşünülmektedir. Güzel sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin diğer bir çıkmazı, sanatla ilgili çok şey bildiklerini, üniversitede pek öğrenilecek bir şey kalmadığını düşünerek gelmektedir. Bu anlayış yeni bilgilere karşı algılarını kapatmalarına neden olmaktadır. Bu olumsuz etkiler zamanla hem tutumuna, hem derslerden ve okuldan soğumasına ve dolayısıyla da eğitimine de yansımaktadır. Gerek kişisel gözlemlerimiz, gerekse Buyurgan'ın araştırmaları Anadolu Güzel Sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin tutumlarında ve beğeni yargılarında çok belirgin bir farkla önde olmamaları bu ve buna benzer nedenlerle açıklanabilir. Bu nedenle öncelikle AGSL'lerde sanat eğitiminin sorgulanması ve bu konuda araştırmaların yapılması önerilmektedir. Öte yandan lisede sanat eğitimi almış olan öğrencilerin toplanacağı sınıfların kurulması, genel ve diğer meslek liselerinden gelen öğrencilerin ayrı sınıflarda toplanması, bu sınıflara girecek öğretim elemanlarının bu olgunun bilinciyle hareket etmesi gereklidir. Bu aynı zamanda öğrencilerin önyargılarını kırmak anlamında da faydalı olabilir.

38. Öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı yaşa göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu, erken yaşta sanata ilgi duymaya başlayan öğrencilerin beğeni puan ortalamalarının, geç yaşta sanata ilgi

duymaya başlayan öğrencilere oranla yüksek olduğu görülmüştür.

Sonuçlara göre, öğrencilerin sanata ilgi duymaya başladığı zaman aralığının, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişmişliğiyle doğru orantılı olduğu sonucuna varılabilir. Bu anlamda öğrenci ne kadar erken sanata ilgi duymaya başladıysa, beğenisi de o ölçüde gelişebileceği ileri sürülebilir. Yetenek sınavların mülakat aşamasında öğrencilerin bu konudaki durumları hakkında fikir edinmek amacıyla “ne zaman sanata ilgi duymaya başladıkları” da sorulabilir. Erken yaşta başlayan bir ilgi, hem daha köklü olur, hem de sanatsal kültür ve birikimin uzun dönemde oluşmasıyla daha geniş ya da yoğun olur ve estetik beğeniyle ilişkisi de pekişmiş olur. Aynı zamanda burada, bireylerin sanat eğitiminin erken yaşlarda başlaması gerektiği sonucu da çıkmaktadır. Eğer toplumda ya da çocuğun içinde yaşadığı çevrede sanatsal kültür gelişmiş ise bu dolaylı bir şekilde çocuğun beğeni yargılarını da etkileyecektir. “Sanat her yerde, sanat her zaman, sanat yaşamımızın içinde sloganını” devlet politikası ve toplumsal hedef haline getirilmeli, futbola ayrılan programların, zamanın, emeğin ve paranın sanat etkinliklerine ayrılabilceği düşüncesiyle, öğrencilerin popüler kültür yerine, yüksek kültürle bağını güçlendirecek etkinlikler yapılabilir. Ve en önemlisi anaokulundan hatta aileden başlayarak ciddi bir sanat eğitiminin verilmesi gerekmekte, bilinçli ve doğru uygulanan bir sanat ve estetik eğitimi ne kadar erken verilirse o denli sanat ve estetik konusunda bilinçli ve gelişmiş bir estetik beğeniye sahip bireyler yetiştirilebilir.

39. Anasanat Atölyeye göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Puan ortalamaları en yüksek olan Anasanat Atölyeleri, Fotoğraf Anasanat ve Endüstriyel Tasarım anadal öğrencileri olduğu, Resim ve Grafik öğrencilerinin bu anadal öğrencilere göre daha düşük puan sergiledikleri görülmüştür. Özellikle Resim Anasanat dalı öğrencilerinin gerek pentüre daha çok zaman ayırmaları, gerekse sanat yapıtlarına daha çok irdeledikleri ya da irdeledikleri varsayıldığı göz önünde bulundurulduğunda en yüksek puanı almaları beklenir. Çok düşük puan olmamakla beraber ($\bar{x}=82,4558$) diğer Anasanat dallarıyla kıyaslandığında beklenenin altında sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Burada temel etkenlerin, Fotoğraf ve Endüstriyel tasarım Anasanat

dallarının, sanat etkinliklerinin yoğun olduğu metropollerde bulunması ve frekansın en yüksek olduğu Resim Anasanat dalı öğrencilerinin önemli bir kısmının sanat etkinliklerinin ve imkanların daha kısıtlı olduğu küçük şehirlerdeki öğrencilerden oluşmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, Fotoğraf ve Endüstriyel tasarımın Marmara Üniversitesinde, diğer bir deyişle İstanbul'da oluşu, bu Anasanat dallarının yüksek puan çıkarmasının açıklaması olabilir. Burada tekrar sosyal çevrenin, kültürel ve sanatsal etkinliklerin öğrenci beğenisine olan etkisi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, Resim bölümleri, sanat etkinliklerinin yoğun olduğu bölgelerde açılması ya da Resim bölümlerinin olduğu bölgelerde sanat etkinliklerinin ve öğrencilerin gelişmesini sağlayan olanakların artırılması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

40. Örnekleme oluşturan Anadalların arasında en düşük puana sahip olan 1. sınıfların henüz Anasanat Atölye dersi almadıkları, onun yerine atölye dersi olarak Temel Tasarım ve Desen dersi aldıkları gerçeğinden hareket ederek şunlar söylenebilir: 1. sınıflarda estetik beğenin düşük olmasının nedenleri, eğitime yeni başlayan öğrencilerin sanat ve estetik eğitsel anlamda yeterli birikime sahip olmamaları ve Anasanat Atölye dersi alan üst sınıfların estetik beğenilerinin 1. sınıflara göre daha gelişmiş olması ise Anasanat Atölye dersinin kazanımları olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle, beğeni puan ortalamaları düşük olan 1. sınıf öğrencilerinin henüz Anasanat Atölye eğitimi almadıkları gerçeği dikkate değer bir bulgu olarak değerlendirilmelidir. 1. sınıf öğrencileri, hem eğitime yeni başlamaktan dolayı sanat kültürlerinin sınırlı olması, hem de Anasanat dalının olmamasından dolayı alanla ilgili uzmanlaşmanın başlamadığı gerçeği, estetik beğenin gelişmesi için sanat ve estetik eğitimin zorunlu olduğunu savunan tezimizi de doğrulamaktadır. Ancak, farklı Anadal öğrencilerinin beğeni düzeyleri arasındaki farkların nedenleri bilinemediği için bu alanda araştırma yapacak araştırmacılara, Anasanat dalları arasındaki beğeni düzeyleri arasındaki farkların nedenlerinin araştırılması önerilmektedir.

41. Sanat dergisi takip etme durumlarına göre öğrencilerin beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu, sanat

dergisi takip eden öğrencilerin beğeni puanı ortalamasının, sanat dergisi takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, öğrencilerin beğenilerinin gelişmesi açısından sanatla ilgili dergilerin takip edilmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Bunun için öğretim elemanları tarafından motive edilmeleri gerekir. Sanat dergileri ile ilgili ödevler verilebilir. Ekonomik durumu müsait olmayan öğrenciler için, atölyede kitaplık oluşturularak, ortak alınacak dergilerin, kitaplıkta herkesin faydalanabileceği imkanlar sunulabilir.

42. Öğrencilerin internet üzerinden sanat sitesi takip etme durumlarıyla beğeni düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. İnternet üzerinden sanat sitelerini takip eden öğrencilerin beğeni ortalaması, sanat sitelerini takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin internet üzerinden sanat sitesi takip etme durumlarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olduğu, internet üzerinden sanat sitelerini takip eden öğrencilerin beğeni ortalamasının, sanat sitelerini takip etmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Sanat dergisi inceleme ve internet üzerinden sanat sitelerininin takip edilmesi, öğrencilerin görsel algılarını geliştirmekte, sanatsal niteliğin ayırımına varmalarını ve daha ince bir beğeniye sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle fakültelerin kütüphanelerinde ya da internet erişimi sağlanacak bilgisayar merkezi kurulabilir. Öğrencilerin teşvik edilmesi adına internet üzerinden sanat etkinliklerini izleyebileceği sanat siteleri hakkında eleştiri yazıları istenebilir.

43. Öğrencilerin son 3 yıl içinde sanat ile ilgili kitap okuma durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, sanat ile ilgili kitap okuyan öğrencilerin beğeni düzeylerinin, kitap okumayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sanat ile ilgili kitap okumanın beğeni yargılarıyla olan etkisi, kuramsal bilginin beğeniye etkilediğinin de bir göstergesi olabilir. Bundan kuramsal derslerin de benzer şekilde beğeniye etkilediği ve geliştirdiği sonucu da çıkarılabilir. O halde, öğrencilerin sanatla ilgili kitap okumaları için teşvik edilmesi, araştırma ödevlerinin verilmesi, kitap eleştirileri yapılması gibi sanatla ilgili kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için çeşitli etkinlikler

yapılmalıdır. Bu nedenle fakülte kütüphanelerinde tatmin edici düzeyde sanat kitaplarının bulundurulması şarttır. Düzenli olarak verilecek ödevlerle öğrencilerin bu kitapları okumaya ve düşüncelerini yazmaya yönlendirmek gerekir. Ancak kuramsal derslerin de benzer şekilde beğeniye etkilediği konusunda kesin bir şey söyleyebilmek için, kuramsal derslerin beğeni ile olan ilişkilerini ele alan bir araştırma yapılması önerilmektedir.

44. Öğrencilerin televizyonda kültür-sanat programı izleme durumlarına göre beğeni düzeyleri arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde olduğunu, öğrencilerin televizyonda kültür sanat programı izleme durumlarıyla estetik beğenileri arasında doğru bir orantı olduğunu söylemek mümkündür. O halde, televizyonda kültür sanat programlarının izlenmesi önerilebilir. Ancak televizyonda kültür sanat programlarının azlığı bir sorun teşkil etmektedir. Kültür sanat programlarının artırılması, hem öğrenciler açısından hem halkın sanatsal eğitimi açısından çok önemli kazanımlar sağlayacaktır. Sanatla ilgili programların ilgi çekici bir formatta düzenlendiğinde izleneceği ya da en azından ilgili olan kitlenin ihtiyaçlarını karşılayacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Medyada sanatla ilgili programlar ve belgeseller hazırlanmalıdır. RTÜK'ün bu konudaki duyarlılığını artırmak amacıyla üniversitelerle işbirliğine gidilmesi, alanla ilgili uzman görüşlerine başvurulmalıdır.

45. Öğrencilerin İstanbul sanat bienallerini gezme durumlarıyla beğeni düzeyleri arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlıdır olduğu, İstanbul sanat bienallerini gezen öğrencilerin beğeni puan ortalamalarının, bienalleri gezmeyen öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. İstanbul dışında olan illerdeki öğrencilerin bireysel olarak bienal gezme imkanlarının düşük olduğu olasılığı nedeniyle, İstanbul sanat bienallerine yönelik üniversite bünyesinde geziler düzenlenmesi önerilmektedir.

46. Öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıklarıyla beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, öğrencilerin plastik sanatlarla ilgili sergi gezme sıklıkları arttıkça, beğeni puan ortalamalarının da arttığı görülmüştür. Ancak ülkemizde plastik sanatlarla ilgili

etkinliklerle ilgili sorunların önce giderilmesi gerekir. Bu sorunlardan en önemlisi özellikle küçük şehirlerde sergilerin açılmaması ya da çok az sıklıkta açılması. Bu şehirlerde sanat eğitimi gören öğrenciler sergi gezme imkanından mahrum kalmaktadırlar. Sergilerin düzenlenmesi de yetmemekte, öğrencilerin özellikle nitelikli sergi gezmeleri yönünde motive edilmeleri, gerektiğinde ders çıkışlarında toplu sergi gezileri düzenlenmelidir. Zamanla alışkanlık haline gelebilecek sergi gezileri, kültür olarak yerleşmesi sağlanabilir. Öğrencilerin mümkün olduğu kadar nitelikli sergi gezmeleri dışında, bölüm duvarlarına çağdaş sanat yapıtlarıyla ilgili röprodüksiyonların asılması, özellikle sergi sıklığının az olduğu şehirlerde telafi görevi görebilir. Metropol niteliğindeki büyükşehirlerde özellikle İstanbul ve Ankara'da sergi sıklıkları tatmin edici boyutta olduğu söylenebilir; ancak, öğrencilerin yetersiz ilgisi, bu önemli etkinliklerden yararlanamamalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin sanat etkinliklerine yönelik ilgilerinin artırılması için yapılacak bir araştırma yararlı olabilir.

47. Öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, öğrencilerin görsel sanatlar ile ilgili müze gezme sıklıkları arttıkça, beğeni ortalamalarının da arttığı görülmüştür. Görsel sanat eğitiminde müze eğitiminin gerekliliği kuramsal çerçevede ele alınmaktadır; ancak burada bir kez daha şunu belirtmekte fayda var: bu bulgulardan yola çıkarak müze eğitiminin, sanat ve estetik eğitimin kapsamında önemli bir yer tutması, sanat eğitimi verilen çevrede mutlaka plastik sanatlarla ilgili müzenin olması, müze ortamında ders işlenmesi, sosyal alanın her kesimine müze kültürünün yaygınlaştırılması ve öğrencilere kesinlikle müze gezme alışkanlığının kazandırılması anlamında gereklidir. (Çetin, 2006; Çolak, 2008; Mercin 2002; Selvi, 2008). Dolayısıyla müze eğitimi özenle müzelerde işlenmeli, yapılacak geziler için bürokratik engeller kaldırılmalı ve öğrencilere müze gezme alışkanlığı kazandırılmalıdır.

48. Öğrencilerin konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklıklarına göre beğeni yargıları puan ortalamaları arasındaki farklılığın $p<0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu ve yarıyılıda 1-2 kez konferans, panel, söyleşi türünden

etkinliğe katılan öğrencilerin, en yüksek beğeni ortalamasına sahip olduğu görülmüştür. Öğrenciler belli bir oranda (yarıyılıda 1-2 kez) konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katıldığında, beğeniye olumlu katkılar sağlar, ancak sıklık derecesi bunun altına düştükçe ya da üstüne çıktıkça, beğeni de orantılı olarak olumsuz etkilenmektedir. Ancak, araştırmamız açısından beklenen sonuç; etkinliğe katılma sıklığı arttıkça, beğenin de orantılı olarak gelişmesi gerektiği yönündedir. Burada etkinliğe katılma sıklığının artmasıyla, puan ortalamasının düşmesinin nedenleri ayrıca araştırılması gereken bir olgudur. Hiç etkinliğe katılmayan öğrenciler, en düşük beğeni ortalamasına sahip olarak beklenen sonucu vermektedir. Bu durumda öğrencilerin bu tür etkinliklere katılmaları sağlanmalı ancak seçici davranmaları gerektiği öğretilmelidir.

49. Öğrencilerin Anasanat Atölye derslerine ilişkin tutumları ile beğeni yargıları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğrenciler Anasanat Atölye dersine karşı olumlu bir tutum içine girdiklerinde, atölyede çalışmaya daha çok motive olmakta, sanata ve sanat etkinliklerine yönelebilmektedirler. Bu etkinliklerin ve çalışmanın sonucunda kültürleri ve birikimleri artmakta, görsel algıları ve estetik beğenileri gelişmektedir. Sanat kültürleri ve birikimleri artan, görsel algıları ve beğenileri gelişen öğrencinin sanat, sanat etkinliklerine ve dolayısıyla da Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumu da olumlu yönde etkilenmektedir.

Bu durumda öğrencilerin Anasanat Atölye dersine ilişkin tutumlarının olumlu yönde gelişmesi için her şeyden önce atölye ortamının donanım ve estetik açıdan ihtiyaca uygun olmalı. Derslerin zevkl, öğretim elemanlarının tutumlarının motive edici olması önemlidir. Atölye de sıkı bir çalışma disiplini, dersin önemini ve derse olan ilginin de artmasını sağlar. Dersin sadece ders saatlerine hapsedilmemesi, gerek ödev ve araştırmalarla gerekse toplu sergi ve etkinlik gezileri düzenlenerek sosyal yaşamla bağlantılarının kurulması da tutumlar ve estetik beğeniler açısından çok önemlidir.

Kısaca öğrenci kendini başarılı hissettiği alana karşı daha olumlu bir tutum içine girmektedir. Öğrenci alanına hakim oldukça, o uğurda emek sarfettikçe o ölçüde tutumu da olumlu yönde etkilenir, tutumun olumlu olması, öğrenciyi sanat etkinliklerini izlemeye yönlendirebilmekte ve bunun sonucu olarak da sanata ve sanat yapıtına daha çok aşına olmasını sağlayabilmektedir. Ancak bunun için bölüm ve atölye ortamının ortam ve düzeninin uygun hale getirilmesi, atölye uygulamalarının monotonluktan kurtarılması gibi koşulların sağlanması gerekmektedir. Derse giren öğretim elemanlarının öğrencilerle iletişimlerinde destekleyici, motive edici bir tutum takınması, yukarıda sayılan olguların farkında olması ve bu bilgilerin ışığında hareket etmesinin, sanat ve estetik eğitimi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

50. Öğretim elemanlarının % 100'ünün hemfikir olduğu madde, “görsel sanatlar eğitiminde estetik beğenin gelişmesi, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebildiği” ile ilgili 13. madde olduğu görülmüştür. Bu, disipline dayalı sanat eğitimi anlayışı ve savunduğumuz disiplinler arası koordinasyon ve sanat eğitiminde çok yönlü eğitimi anlayışını da desteklemektedir. Bu durumda alan dersleri, uygulama atölye ve kuramsal derslerin koordineli bir şekilde birbiriyle ilişkilendirilerek işlenmelidir.

51. Öğretim elemanları, birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olmadığına inanmaktadırlar. Elde edilen bulgulara baktığımızda 1. sınıfa başlayan öğrencilerin beğeni ortalaması düşük çıkmıştır. Öğrenciler, düşük bir beğeni düzeyiyle üniversiteye gelmektedirler. Bunun temel nedeni ilköğretim ve ortaöğretimde sanat eğitiminin gerektiği gibi verilmemesidir. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığının bu konuda gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Öte yandan yükseköğrenime başlamış öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin düşük olduğu göz önünde bulundurularak, öğrencilerin sanat yapıtı ve sanat tarihi bilincinin oluşmadığı bilinciyle sanat yapıtını tanımaları sağlanmalı ve sanat yapıtını sanat tarihinde yerine koyarak oluşum süreciyle değerlendirmesini ve estetik bir görsel algı geliştirmeleri sağlanmalıdır.

52. Öğretim elemanlarının % 66,6'sı, 3,78'lik aritmetik ortalamayla son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiş olmaları, son sınıfların beğeni düzeyinin birinci sınıf öğrencilerin beğeni düzeyine göre daha gelişmiş ancak eğitiminin son dönemin ya da artık tamamlamış öğrencilerin sahip olması gerekenin altında bir eğitim düzeyine işaret etmesiyle öğrencilerden elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Son sınıfların beğeni yargıları puan ortalamasının diğer sınıflara göre yüksek olduğunu, birinci sınıfların en düşük puana sahip olduğunu ve üst sınıflara doğru aşama aşama yükseldiği görülmüştür. Dolayısıyla öğrencilerin nitelikli bir eğitim gördükleri sürece beğeni düzeylerinin eğitilebildiği, geliştirilebildiği bilinciyle, daha disiplinli ve kararlı bir şekilde öğrencilere yoğun bir eğitim sanat ve estetik eğitimi verilmelidir.

53. Öğrencilerin beğenilerinin her sınıfta aşama aşama gelişmesi, öğrencilerin zamanla sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklerinin tümünü edinerek deneyim ve kültür ögesinin, beğeni niteliğini geliştirdiği ve geniş bir zaman dilimine yayılarak edinilen kültür birikiminin etkili olduğunu da kanıtlar durumdadır. Bu durumda sanat eğitimi ve sanatsal etkinliklere katılma sıklığı sanat yapıtı ile tanışma imkanları artırılması, beğeni niteliğini ve görsel algıyı geliştireceği daha net olarak belirlenmiş durumdadır. Öğrencilerin gerek nitelikli sanat yapıtlarıyla tanışmaları ve bu konuda deneyimlerinin artması gerekse sanat eğitiminde atölye çalışmaları, sanat eseri inceleme ve analizi, sanat tarihi ve kuramsal derslerin tümünün katkılarıyla kararlılıkla ve devamlılıkla sürdürülmelidir.

54. Öğrencilerin hangi derste daha çok beğenilerinin geliştiği konusundaki öğretim elemanlarının görüşlerine baktığımızda en çok Anasanat Atölye dersinin yüzdeleri ve aritmetik ortalama konusunda daha yüksek puan aldığı görülür. Başta Anasanat Atölye dersi olmak üzere öğrencilerin bu derslerde ilgileri artırılmalı, yoğun bir çalışma disiplini edinmeleri sağlanmalıdır.

55. Öğretim elemanları, öğrencilerin beğenilerini, örgün eğitim dışında sanat etkinliklerini izleyerek, sanatsal kaynaklardan faydalanarak geliştirebileceklerini belirtmektedirler. Ancak araştırma bulgularına göre, sanat

etkinliklerini takip etme, sanatla ilgili kaynaklara ulaşma konusunda ilgisiz görünmektedirler. Bu konuda gerek öğretim elemanlarının, öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisinin düşük olduğu ve sanat etkinliklerini izleme edimlerinin, estetik bir beğeni oluşturmaları açısından yeterli olmadığı yönündeki görüşleri, gerekse öğrencilerin sanat etkinlikleri izleme edimleriyle ilgili elde edilen bulgular da destekleyici olduğu görülmüştür. Bu nedenle öğrencilerin sanat etkinliklerine yönelik ilgilerini artırmak ve araştırmaya yöneltmek için gerekli önlemler alınmalıdır.

56. Öğretim elemanlarına göre, gerek öğrencilerin buldukları çevrede öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergilerin yetersizliği, gerekse Türkiye’de Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında görsel sanat eğitiminin, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yetersizliği dikkat çekici boyuttadır. Bu konuda yapılacak konferans, panel ve söyleşilerde bu sorunların ele alınması, tartışılması ve çözüm yollarının araştırılması, sanat eğitiminin en öncelikli sorunları arasına alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıköz, Kamile Ün. (2005). **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akın, Nalan Okan. (2006). İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Öğretimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arat, Necla. (1987). **Etik ve Estetik Değerler**. İstanbul: Say Yayınları.
- Artut, Kazım. (1994). Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğrencilerin Estetik Beğeni Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma. <http://egitim.cu.edu.tr/wp.asp?118> (26 Mayıs 2006)
- Aslışen, Mehmet. (2006). Postmodern Süreçte Kitsch Olgusu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Ün. Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Aytekin, Cemile Arzu. (2008). Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Anasanat Atölye Tercihleri İle Temel Tasarım Dersine Yönelik Tutum, Algı Ve Beklentileri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, Türker. (2006). **Anket (Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir)**. Ankara: Seçkin Yay.
- Batur, Enis. (1987). **Estetik Ütopya**. İstanbul: BFS Yayınları.
- Bolla, Peter De. (2006). **Sanat Ve Estetik**. Çev.Kubilay Koş, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bora, Mücahit. (2000). Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Plastik Sanatlar Eğitimi Programlarının Sorunlarını Belirleme Ve Bir Program Önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bozkurt, Nejat. (2004). **Sanat ve Estetik Kuramları**. Bursa: Asa Kitabevi.
- Buyurgan, Serap. (2000). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Bölümü Mezunlarının Yüksek Öğretimdeki Başarı Durumları İle İlgili Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı 19:32-42.
- Croce, Benedotte. (1983). **Estetik (B.Croce Estetik'ine Giriş)**. çev: İsmail Tunalı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çetin, Taylan. (2006). Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Müze Eğitiminin Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi Ve Anasanat Atölyelerinde Uygulamalara Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çolak, Cihan. (2008). Üniversite Eğitiminde Üniversite Müzeleri Ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Sanat Müzesi Kurulması İçin Bir Ön Değerlendirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demir, F. Gonca İlbey. (2009). **Kıç ve Plastik Sanatlar Üzerine**. Ankara: Ütopya Yayınevi
- Danış, Ekin Deveci. (2007). İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Estetik Beğenin Geliştirilmesinde Materyal Kullanımının Yeri, Önemi Ve Uygulanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Mehmet H. (2001). **Estetik**. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Edman, Irvin. (1977). **Sanat ve İnsan (Estetiğe Giriş)**. Çev.Turhan Oğuzkan, İstanbul: İnkılap ve Aka.
- Erdoğmuş, Melek Yerli. (2007). Resim-İş Öğretmenliği Programındaki Temel Tasarım Derslerinin, Grafik Tasarım Anasanat Atölye Derslerine Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erinç, M. Sıtkı. (1995). **Resmin Eleştirisi Üzerine**. İstanbul: Hil Yayın.
- Fendrich, Laurie. (2008b). Why a College Professor Teaches Taste. <http://chronicle.com/blogPost/Why-a-College-Professor/5907/>. (03 Ağustos 2009).
- Fendrich, Laurie. (2008c). You Need Judgment to See Art. <http://chronicle.com/blogPost/You-Need-Judgment-to-See-Art/5911/>. (03 Ağustos 2009).
- Fendrich, Laurie. (2008). The Problem of Aesthetic Taste. <http://chronicle.com/blogPost/the-problem-of-aesthetic-taste/5905/>. (27 Temmuz 2009).
- Geiger, Moritz. (1985). **Estetik Anlayış**. Çev.Tomris MENGÜŞOĞLU, İstanbul:Remzi Kitapevi.
- Gökay (Yılmaz), Melek. (1998). Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamağında Sanat Eleştirinin Uygulanması Ve Sonuçları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gökay(Yılmaz), Melek ve Demir, Ahmet. (2006), Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni.http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Melek%20GÖKAY%20%20Ahmet%20DEMİR/GÖKAY,%20Melek%20vd..pdf. (03 Nisan 2007)
- Hançerlioğlu, Orhan. (2002). **Felsefe Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Haynes, Fendrich. (1999). Aesthetic Education.http://www.ffst.hr/ENCYCLOPAEDIA/doku.php?id=aesthetic_education. (19 Ağustos 2008).
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=estetik&ayn=tam>. (22 Kasım 2009).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Stokholm#M.C3.BCzeler>
http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'deki_m%C3%BCzeler_listesi
<http://www.istatistikmerkezi.com/>
<http://www.privatesozluk.com/show.asp?m=%40+32551&page=2>(02 Kasım 2009)
<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>.(03 Kasım 2009).(28.06.2006).
http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=101481.
- Hünler, Hakkı. (1998). Kültürde Modern/Postmodern Uğraklar Çerçevesinde Estetik'in Konumu. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnce, Bekir. (2007). Türkiye'de Sanat (Resim) Eğitimcisi Yetiştirme Sürecinde Sanat Eleştirisi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları - Öğretim Etkinlikleri Ve Sanat Etkinliklerini İzleme Edimi İlişkileri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jimenez, Marc. (2008). **Estetik Nedir?** İstanbul: Doruk Yayımcılık.
- John Morreall and Jessica Loy. (1989) Kitsch and Aesthetic Education
<http://www.jstor.org/pss/3333032> (24 Temmuz 2009) Journal of Aesthetic Education, Vol_ 23, No_ 4 (Winter, 1989).
- Kagan, Moissej. (1993). **Estetik ve Sanat Dersleri**. Çev.Aziz Çalışlar, Ankara:İmge Yayınları.
- Kahraman, Hasan Bülent. Hayatlarımız Hep Kiç. **Radikal Gazetesi**. (10 Kasım 2009).
- Kandinsky, Vasily. (1981). **Sanatta Manevîlik Üzerine**. Çev. Ahmet Necati Bigalı, İzmir:Klişe.

- Kant, Schopenhauer, Heidegger. (2008). **Düşüncenin Çağrısı**. İstanbul: Say Yayınları.
- Kaptan, Saim. (1993). **Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri**. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karasar, Niyazi. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karayağmurlar, Bedri. (1990). Sanatta Yaratıcılık Ve Eğitim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. D. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karayağmurlar, Bedri. (1993). Sanatsal Yaratıcılıkta Soyutlama Ve Günümüz Sanatındaki Yeri (12 Adet Tual Resmi).Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. D. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavuran, Tamer. (2002). Sanat Ve Bilim’de Gerçek Kavramı . **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 15 (Şubat 2003).
- Keser, Nimet. (2005). **Sanat Sözlüğü**. Ankara:Ütopya Yayınları.
- Keskinok, H.Çağatay. (2007) KENT ESTETİĞİ:Türkiye Estetik Kongresi’nde “Çevre, Kent ve Mimarlık” Üzerine, Kentsel Estetik Üzerine. **MİMARLIK Dergisi**. Sayı 334. (Mart-Nisan 2007)..
- Kıratlı, A.Dilek. (2005), Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programındaki Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin. (1991). Sanatta Eğitim. Ankara: Demircioğlu Matbaası.
- Küçükkaragöz, Hadiye. (1998). İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerinin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lenoir, Beatrice. (2004). **Sanat Yapıtı**, Çev:Aykut Derman, İstanbul: YKY.
- Leath, Colin. (1996). The Aesthetic Experience.<<http://e-a.freehostia.com/cleath/docs/asexp113.htm> > (03 Ağustos 2009).
- Lizardo, Omar. (2009). The Cognitive Origins of Bourdieu's Habitus. <http://www.nd.edu/~olizardo/papers/jtsb-habitus.pdf> (22 Ağustos 2009)

- Madra, Beral. (2008). Sorun Anlamamak İçin Direnmekte!<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazarYazisi&Date=04.10.2008&ArticleID=90158>. (25 Temmuz 2009).
- Madra, Beral. (2009). Estetik Direnişe Direnenler Ne İle Hesaplaşıyor? *Artist Dergisi*. Sayı 18. (Ocak 2009).
- Mercin, Levent. (2002). Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat (Resim) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici Ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Morris, Desmond. (1981). **İnsanat Bahçesi**. Çev. Engin Darıca. İstanbul: Sander Yayınları.
- Omay, Umut. (belirtilmemiş).Tüccar Sınıfın Protestan Hareketi Desteklemesinin Maslow’ın İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi. <Http://İibf.Kocaeli.Edu.Tr/Ceko/Ssk/Kitap52/7.Doc> (22 Eylül 2009).
- Özbek, Yılmaz. (2005). **Postmodernizm ve Alımlama Estetiği**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Püsküllüoğlu, Ali. (1997). **Arkadaş Türkçe Sözlük**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Read, Herberd. 1981). **Sanat ve Toplum**. Çev.Selçuk Mülayim, Ankara:Umran yayınları.
- Read, Herberd. (1974). **Sanatın Anlamı**. Çev.Güner İNAL, Nuşin ASGARİ, İstanbul:İmge yayınları.
- Rosenthal, M. ve Yudin, P. (1972). **Materyalist Felsefe Sözlüğü**. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Schiller, Johann Christoph Friedrich. (1990). **İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup**. Çev.Melahat Özgü, İstanbul:MEB Yay.
- Selvi, Engin. (2008). Kitsch Olgusunun Lise Öğrencilerinin Estetik Algı Ve Beğenilerine Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tanilli, Server. (1988). **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz**. Amaç Yayıncılık.
- Tavşancıl, Ezel. (2005). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Nobel Yay.

- Tel, Mikayil ve Köksalan, Bahadır. (2009). Günümüzde Yeni Bir Boş Zaman Aktivitesi Olarak İnternet: Öğretim Üyeleri Örneği.
- Timuçin, Afşar. (1976). **Aristoteles Felsefesi**. İstanbul: Kavram Yayınları.
- Timuçin, Afşar. (1993). **Estetik**. BDS yayınları.
- Timuçin, Afşar. (2005). **Estetik Bakış**. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Timuçin, Afşar. (2009). **Sorularla Estetik Elkitabı**. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tunalı, İsmail. (1979). **Marksist Estetik**. İstanbul: Altın Yayınlar Kitabevi.
- Tunalı, İsmail. (1983). **Estetik Beğeni**. İstanbul: Say Kitap Pazarlama.
- Tunalı, İsmail. (1989). **Felsefenin Işığında Modern Resim**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tunalı, İsmail. (1998). **Estetik**. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Tunalı, İsmail. (2002). **Sanat Ontolojisi**, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Tunç, Müberra. (2006). Sanat eğitiminde kitle iletişim araçlarının rolü ve önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Turani, Adnan. (1974). **Çağdaş Sanat Felsefesi**. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Turani, Adnan. (1993). **Sanat Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan. (2005). **Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yay.
- YKY. Sanat (1999). **Modernizmin Serüveni**. Hazırlayan: Enis Batur, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ziss, Avner. (1984). **Estetik**. İstanbul. De yayınevi.

EKLER

Ek-1- Denemelik Tutum Ölçeğinin Madde-Test Korelasyonları ve Faktör Yükleri

Sıra	No	Maddeler	Madde-Test Korelasyonu	Faktör Yüğü
1	1	Atölye derslerinde kendimi başarılı hissederim.	,4772	,547
2	2	Atölye derslerinde çalışmaktan zevk duyarım.	,7326	,789
3	3	Atölye derslerini kaçırırsam üzülürüm.	,5907	,635
4	4	Atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrenirim.	,5412	,593
5	5	Atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrenirim.	,4144	,456
6	6	Atölye dersleri sıkıcıdır.	,6002	,641
7	7	Atölye derslerinin bana çok şey katar.	,6491	,703
8	8	Atölye derslerinin süresi artırılmalı.	,5564	,622
9	9	Atölye derslerinde kendimi geliştirme isteğimi canlı tutarım.	,6368	,691
10	10	Atölye dersleri sanatsal duyarlılığımı geliştirir.	,5838	,637
11	12	Atölye dersleri bana bir şey vermiyor.	,5724	,618
12	13	Atölye derslerinde gördüğümüz eğitimi anlamsız bulurum.	,5689	,631
13	14	Kendimi sanat yapıtlarına karşı yabancı buluyorum.	,3810	,431
14	17	Atölye derslerinde yaptığım çalışmalardan gurur duyarım.	,5047	,579
15	18	Uygulama atölye dersleri zevklidir.	,6012	,669
16	20	Atölye dersleri bana önemli olduğumu hissettirir.	,7115	,760
17	21	Atölye dersleri bana çalışma şevki verir.	,7673	,810
18	22	Sanat eğitimi, atölye dersleri sayesinde amacına ulaşır.	,6616	,719

Ek-2- Sevgili Öğrenci,

Bu anket, Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında okuyan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerine ilişkin veriler elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Anketten elde edilen veriler, *Estetik Beğeni eğitimi* ile ilgili bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Başka hiçbir amaçla kullanılması söz konusu değildir. Adınızı yazmayınız.

Araştırmanın başarısı, eksiksiz ve içtenlikle vereceğiniz yanıtlara bağlıdır. Yanıtlama süresi yaklaşık 20 dakikadır. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Mustafa HAYKIR

Dokuz Eylül Ün. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğt. Doktora Programı Öğrencisi
Edirne Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Öğrt.
Tel: 0 284 235 39 99 GSM: 0505 792 19 96
e-mail: mustafahaykir@hotmail.com

A-Kişisel Bilgi Formu

Uygun bulduğunuz kutulara lütfen (X) işareti koyunuz.

Yaşınız	18- 21.....	22-25....	26- 29.....	30 ve üstü.....
Cinsiyetiniz	Kadın		Erkek	
Sınıfınız	1. sınıf...	2.sınıf...	3.sınıf...	4.sınıf..
Fakülte Kayıt Yılı	2005...	2006...	2007...	2008... Diğer (Belirtiniz).....
Mezun Olduğunuz Lise Türü	1. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi.....			
	2. Kız Meslek – Anadolu Kız Meslek Lisesi (Sanat Alanları).....			
	3. Anadolu Öğretmen Lisesi.....			
	4. Anadolu Lisesi.....			
	5. Meslek – Anadolu Meslek ve Teknik Liseler.....			
	6. Süper Lise.....			
	7. Lise.....			
	8. İmam-Hatip Lisesi.....			
	9. Diğer (Belirtiniz).....			
Ailenizi yaşadığı yer	Köy...	İlçe...	100.000'den küçük....	100.000'den büyük....
Ailenizin aylık geliri	1000 ytl'den az ..	1001-3000...	3001-5000.	5001-7000.. 7001 ve üstü..
Sanata ilginiz ne zaman başladı?	0-7 yaş	8-11 yaş..	12-15 yaş.	16-18 yaş.. 18 yaşından sonra..
Anasanat Atölyeniz:	1.Resim...	2.Grafik Tas.....	3.Heykel.....	4.Tekstil Tasarım..
	5.Seramik..	6.Özgün Baskı....	7.Fotoğraf...	8.Diğer(belirtiniz).

Ek-3-B-Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri Formu

1	Düzenli olarak takip etme olanağı bulduğunuz sanat dergisi var mı? Varsa Belirtiniz. 1.....2.....3.....	Evet	Hayır
2	İnternet üzerinden takip ettiğiniz sanat siteleri var mı? Varsa Belirtiniz. 1.....2.....3.....	Evet	Hayır
3	Son 3 yıl içinde sanatla ilgili kitap okudunuz mu? Yanıtınız “evet” ise aşağıda belirtiniz. 1.....2.....3.....	Evet	Hayır
4	Televizyonda yayımlanan kültür-sanat ağırlıklı programları izler misiniz? 1.....2.....3.....	Evet	Hayır
5	İstanbul Sanat Bienallerinden birini gezdiniz mi? 1999... 2001... 2003... 2005... 2007...	Evet	Hayır
6	Resim, heykel, baskı resim, fotoğraf gibi plastik sanat sergilerini gezme sıklığınızı işaretleyiniz? Haftada 1-2 kez Ayda 1-2 kez Yarıyıl boyunca 1-2 kez Yılda 1-2 kez Bu güne kadar 1-2 kez Hiç		
7	Görsel sanatlar ile ilgili Müze gezme sıklığınızı işaretleyiniz? Haftada 1-2 kez Ayda 1-2 kez Yarıyıl boyunca 1-2 kez Yılda 1-2 kez Bu güne kadar 1-2 kez Hiç		
8	Sanatla ilgili konferans, panel, söyleşi türünden etkinliğe katılma sıklığınızı işaretleyiniz? Haftada 1-2 kez Ayda 1-2 kez Yarıyıl boyunca 1-2 kez Yılda 1-2 kez Bu güne kadar 1-2 kez Hiç		
9	Sanat etkinlikleriyle ilgili duyuruları en çok hangi yolla öğreniyorsunuz? Tek sık işaretleyiniz. Arkadaş. Okul panosu. Günlük gazete. Dergi. Şehir ilan panoları. televizyon. İnternet. Diğer. . (belirtiniz).....		

Sanat etkinlikleri izleme ile ilgili eklemek istedikleriniz varsa, sayfanın arka yüzünü kullanabilirsiniz.

Ek-4-C- Anasanat Atölye Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra, ne ölçüde katıldığınızı yanındaki kutucuklara (X) işareti koyarak belirtiniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kasrızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
		1	2	3	4	5
1.	Atölye derslerinde kendimi başarılı hissedirim.					
2.	Atölye derslerinde çalışmaktan zevk duyarım.					
3.	Atölye derslerini kaçırsam üzülürüm.					
4.	Atölye derslerinde sanatı tanımayı öğrenirim.					
5.	Atölye derslerinde sanatı sevmeyi öğrenirim.					
6.	Atölye dersleri sıkıcıdır.					
7.	Atölye derslerinin bana çok şey katar.					
8.	Atölye derslerinin süresi artırılmalı.					
9.	Atölye derslerinde kendimi geliştirme isteğimi hep canlı tutarım.					
10.	Atölye dersleri sanatsal duyarlılığımı geliştirir.					
11.	Atölye dersleri bana bir şey vermiyor.					
12.	Atölye derslerinde gördüğümüz eğitimi anlamsız bulurum.					
13.	Kendimi sanat yapıtlarına karşı yabancı buluyorum.					
14.	Atölye derslerinde yaptığım çalışmalardan gurur duyarım.					
15.	Uygulama atölye dersleri zevklidir.					
16.	Atölye dersleri bana önemli olduğumu hissettirir.					
17.	Atölye derslerinde bana çalışma şevki verir.					
18.	Sanat eğitimi, atölye dersleri sayesinde amacına ulaşır.					

Ek-5-D-Öğrencilerin Beğeni Düzeyine İlişkin Veri Toplama Formu -I

Resim No	Kesinlikle Beğenmiyorum	Beğenmiyorum	Kasarsızım	Beğeniyorum	Çok Beğeniyorum	Resimlerin her birini dikkatlice inceledikten sonra, ne ölçüde beğendiğinizi altındaki kutucuklara (X) işareti koyarak belirtiniz. Neden beğenip beğenmediğinizi kısaca, resmin ait olduğu numaranın karşısındaki boş satıra belirtiniz.
	1	2	3	4	5	
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						

Ek-6-Sayın Öğretim Elemanı,

Görsel sanat eğitiminde beğeni oluşumu açısından eğitsel bir disiplin olarak estetik, konulu doktora tezi hazırlamaktayım. Bu anket, sanat eğitiminin estetik beğeniye etkisi hakkında görüşlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edeceğimiz bulguların, sanat eğitimi programının yapılandırılmasına katkı sağlayacağı inancındayım. Ankete vereceğiniz cevapların tümü, araştırmacı dışında herhangi birisinin görmesi mümkün değildir ve isminiz araştırma raporuna (teze) yansıtılmayacaktır

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Mustafa HAYKIR

Dokuz Eylül Ün. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğt. Doktora Programı Öğrencisi
Edirne Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Öğrt.
Tel: 0 284 235 39 99 GSM: 0505 792 19 96
e-mail: mustafahaykir@hotmail.com

Öğretim Elemanı Görüş Formu

Görüşmeci Öğretim Elemanının Adı-Soyadı .....

Ünvanı:.....

e-posta adresi:.....

Üniversite Adı:.....

Girdiğiniz Dersler:.....

Aşağıdaki ifadelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra, ne ölçüde katıldığınızı yanındaki kutucuklara (X) işareti koyarak belirtiniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
		1	2	3	4	5
1.	Birinci sınıfa başlayan öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri yüksektir.					
2.	Son sınıf öğrencilerinin estetik beğeni düzeyleri yüksektir.					
3.	Öğrencilerin beğenileri her sınıfta aşama aşama gelişir.					
4.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Anasanat Atölye dersleri geliştirir.					
5.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Sanat Eleştirisi dersi geliştirir.					
6.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Sanat Felsefesi geliştirir.					
7.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Temel Tasarım dersi geliştirir.					
8.	Öğrencilerin estetik beğenilerini Sanat Tarihi dersi geliştirir.					
9.	Öğrenciler estetik beğenilerini, sanat etkinliklerini izleyerek (Sergi ve müze gezerek, kaynak kitap ve röprodüksiyon inceleyerek) geliştirebilir					
10	Öğrencilerin estetik beğenilerini Desen dersi geliştirir.					
11	Öğrencilerin estetik beğenilerini Seçmeli Sanat Atölye dersi geliştirir.					
12	Öğrencilerin estetik beğenilerini Çağdaş Sanat dersi geliştirir.					
13	Görsel sanat eğitiminde estetik beğenin gelişmesi, atölye, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi alan derslerin koordinasyonu ile gelişebilir.					
14	Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Resim Bölümlerinde, görsel sanat eğitimi, öğrencilerin estetik beğenilerinin gelişimi açısından yeterlidir.					
15	Öğrencilerin sanat etkinliklerini izleme edimleri, estetik bir beğeni oluşturma açısından yeterlidir.					
16	Öğrencilerin estetik beğenilerini oluşturacak nitelikli sergiler, bulunduğumuz					

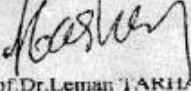

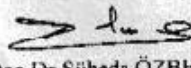

	çevrede yeterlidir.					
17	Popüler kültür, öğrencilerin beğenilerini olumsuz yönde etkiliyor.					
18	Öğrencilerin sanat etkinliklerine karşı ilgisi yüksektir.					
19	Popüler kültür, öğrencilerin estetik beğenisini geliştirme yönündeki Üniversitenin eğitsel çabalarını olumsuz yönde etkilemektedir.					

Öğrencilerin beğeni düzeyleri ve oluşumu ile ilgili vurgulamak istedikleriniz varsa, sayfanın arka yüzünü kullanabilirsiniz.

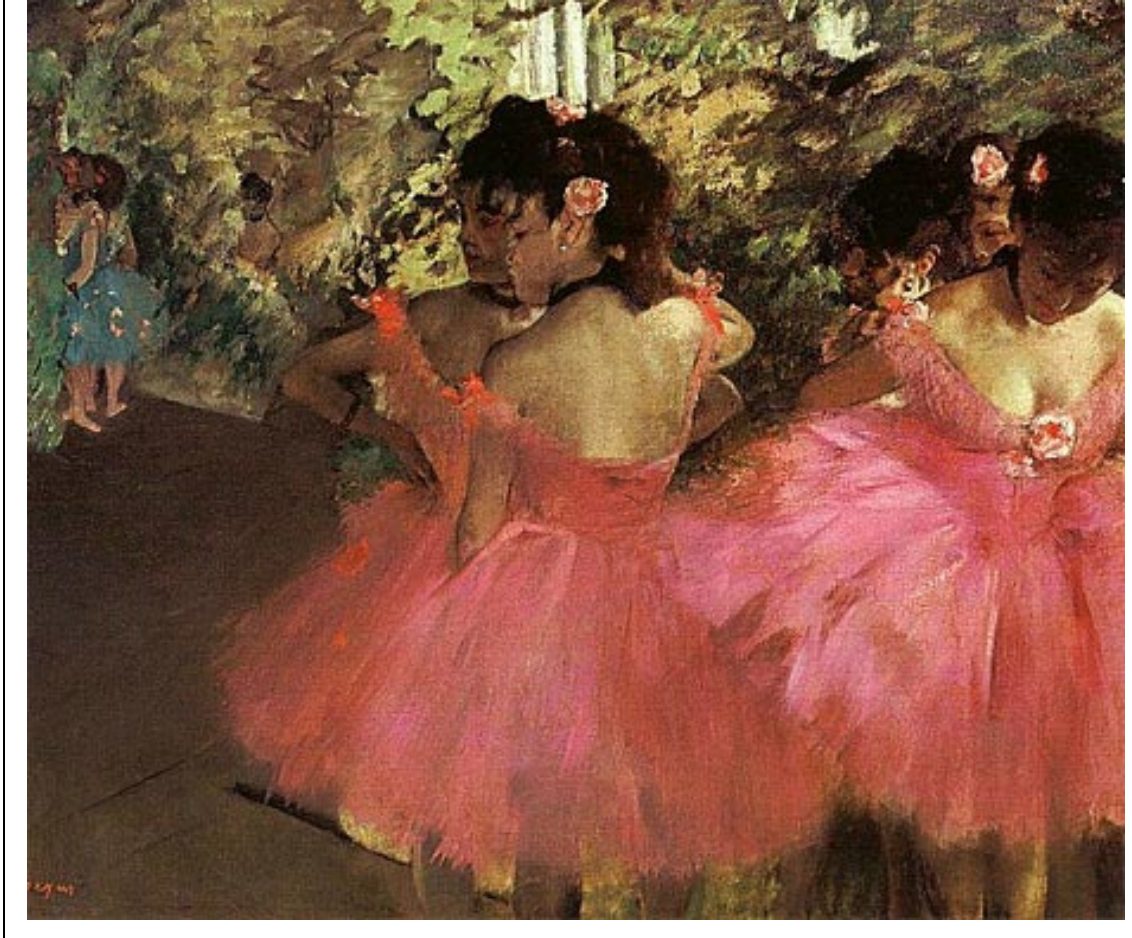
Ek-7- Beğeni Düzeyi Belirleme Aracı Eser ve Sanatçı Listesi

Gruplar	No	Eser	Sanatçı
Klasik Dönem Resimler	2	The Forge Of Vulcan	Diego Velazques
	19	Woman With A Balance	Johannes Vermeer Van Delft
	16	Aristotle With A Bust Of Homer	Rembrandt Harmensz Van Rijn
	21	Middelharnis Yolu	Meindert Hobbema
	6	The Death Of Sardanapal	Eugène Delacroix
	8	Dance of Nymphs	Antonio Watteau
İzlenimci Resimler	1	Dancers In Pink	Edgar Degas
	15	Montagne Sainte Victoire	Paul Cézanne
	22	A Field Of Poppies	Claude Monet
	13	Races At Longchamp	Édouard Manet
	3	Willage Street In Winter	Alfred Sisley
Çağdaş Sanat Yapıtları	18	The Luncheon Of The Boating Party	Augusto Renoir
	5	Girlfriends	Gustav Klimt
	24	Mit Und Gegen	Wassily Kandinsky
	12	Girl Before A Mirror By Pablo	Pablo Picasso
	10	Death And Fire	Paul Klee
	14	Number 8	Jackson Pollock
Sanat Değeri Taşımaya n Ve Kiç Resimler	7	Cityscape I	Richard Diebenkorn
	4	Kartpostal Bir Manzara	
	9	Ağır Duygusal Konulu Amatör Ve Kartpostal Niteliğinde Bir Resim.	
	11	“Resim Sevinci” Programında Yapılan Türden Bir Manzara	
	17	Yılbaşı Kartı Niteliğinde Karlı Bir Manzara	
	20	Amatör Bir Röprodüksiyon	
	23	Balık Burcunu Temsil Eden Fantastik Bir Resim	

Ek-8-Etik Kurul Kararı

 <p style="text-align: center;">T.C. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ ETİK KURULU KARARI</p> 	
TOPLANTI TARİHİ	: 15/01/2009
TOPLANTI SAYISI	: 1
<p>KARAR-6-: Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Doktora Programından Prof.Bedri KARAYAĞMURLAR danışmanlığında 2003950175 numaralı öğrencisi Mustafa HAYKIR'ın tezi kapsamında gerçekleştireceği uygulamalara yönelik 05/01/2009 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.</p> <p>Yapılan görüşmeler sonucunda, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Doktora Programından Prof.Bedri KARAYAĞMURLAR danışmanlığında 2003950175 numaralı öğrencisi Mustafa HAYKIR'ın <i>Eğitim Fakülteleri Resim Bölümü Öğrencilerinin Anasanat Atölye Derslerine Karşı Tutumlarının, Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri ile Beğeni Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi</i> konulu tez çalışması kapsamında yapmak istediği ölçek ve test uygulamalarının etik açıdan uygunluğuna, bulunanların oy birliği ile karar verildi.</p>	
 Prof.Dr.Leylan TARKHAN (BAŞKAN)	
 Yrd. Doç. Dr. Ali Sunay BALIM (ÜYE)	 Yrd. Doç. Dr. Şüheda ÖZREN (ÜYE)
(KATILMADI) Yrd. Doç. Dr. İrfan YURDABAKAN (ÜYE)	 Yrd. Doç. Dr. Emine HALIÇINARLI (ÜYE)
Adres : Uğur Mumcu Caddesi 135 Sokak No:5 35150 Buca / İZMİR	

Ek-9 – Beğeni Düzeyi Belirleme Aracı Eser ve Resimleri
(Anket Sırasına göre)

1- Edgar Degas, "Dancers In Pink"

2. Resim - Diego Velázquez, "The Forge Of Vulcan"

3. Resim - Alfred Sisley, "Willage Street In Winter"

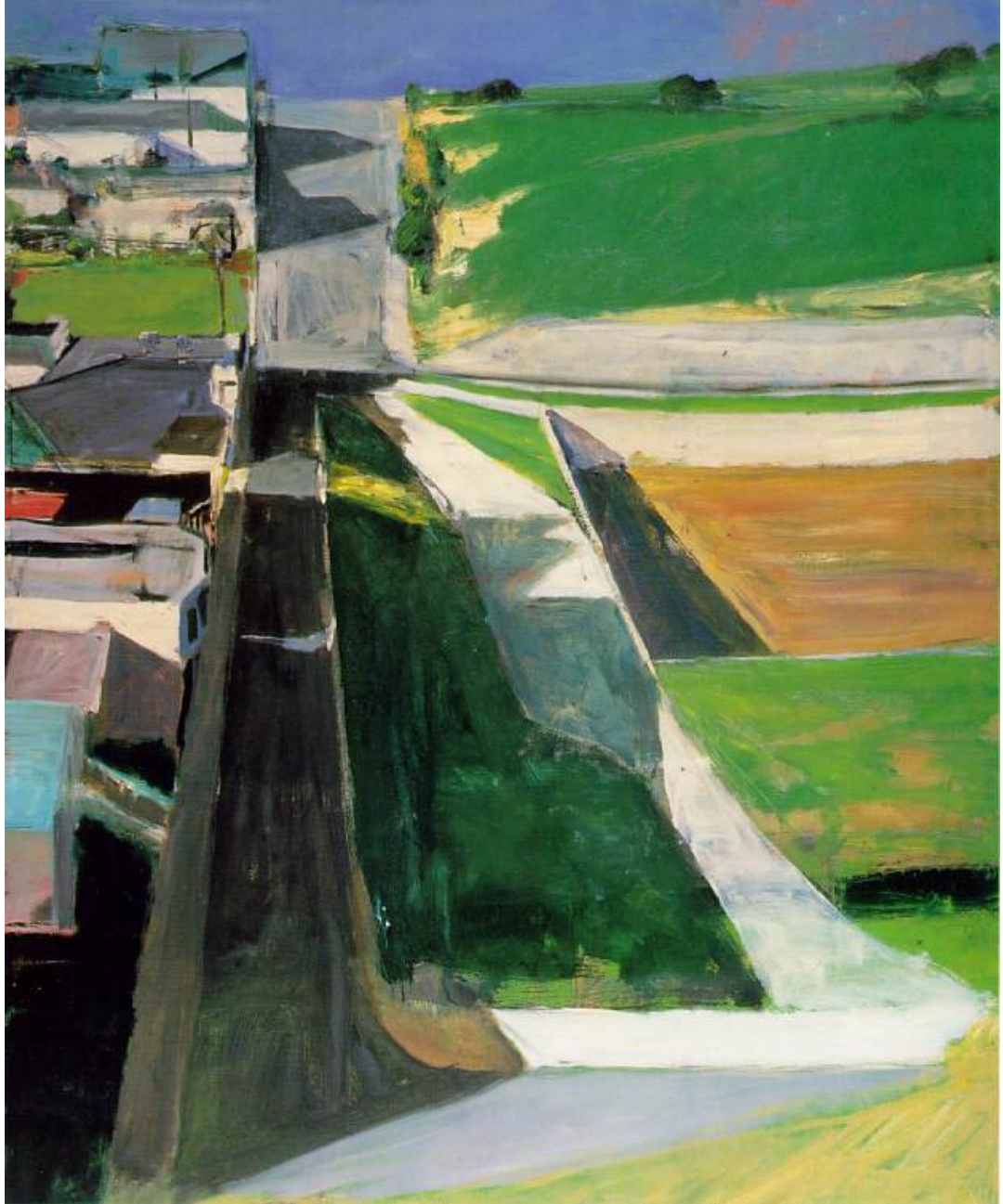
4. Resim - Kartpostal Bir Manzara

5. Resim - Gustav Klimt, "Girlfriends"

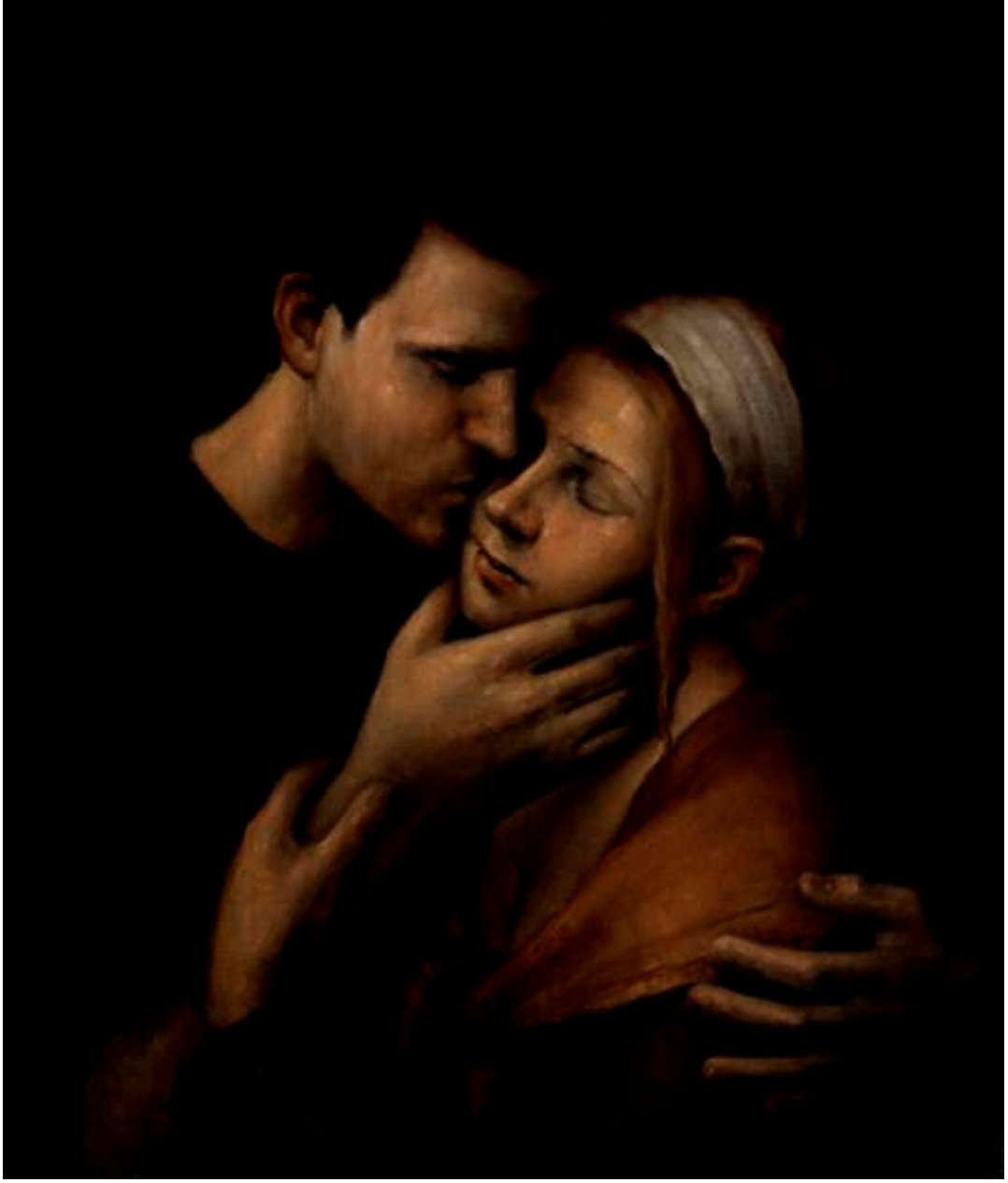
6. Resim -Eugène Delacroix, “The Death Of Sardanapal”

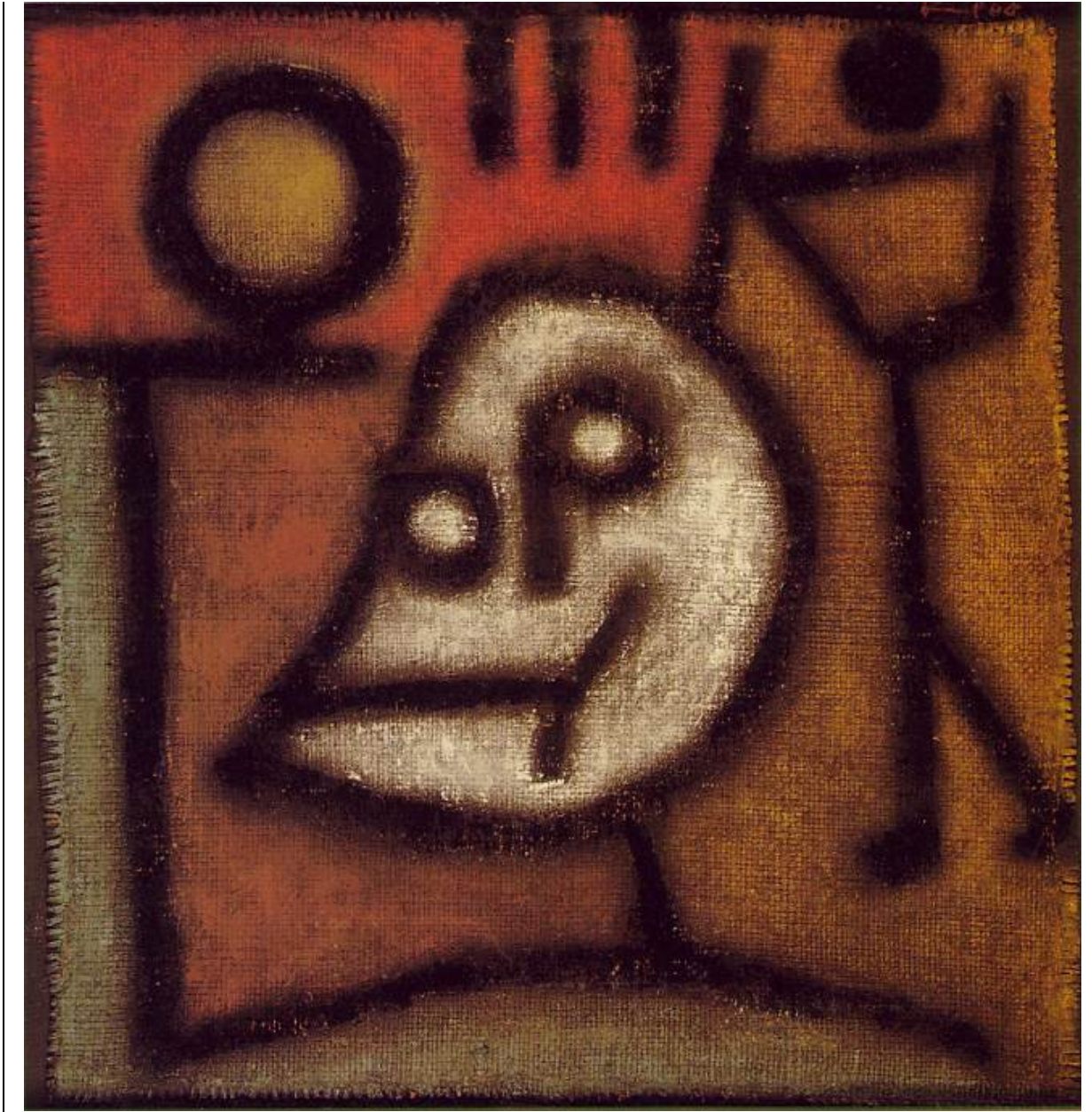
7. Resim - Richard Diebenkorn, "Cityscape I"

8. Resim - Antonio Watteau, "Dance of Nymphs"

9. Resim - Ağır Duygusal Konulu Amatör Ve Kartpostal Niteliğinde Bir Resim.

10 . Resim -Paul Klee, "Death And Fire"

11. Resim - Bob Ross, “Manzara”, “Resim Sevinci” Programında Yapılan Türden Bir Manzara

12. Resim - Pablo Picasso, "Girl Before A Mirror By Pablo"

13. Resim -Édouard Manet, "Races At Longchamp"

14 . Resim - Jackson Pollock, "Number 8"

15. Resim - Paul Cézanne, "Montagne Sainte Victoire"

16. Resim - Rembrandt Harmensz Van Rijn, "Aristotle With A Bust Of Homer"

17. Resim - Yılbaşı Kartı Niteliğinde Karlı Bir Manzara

18 . Resim – AugustoRenoir, “The Luncheon Of The Boating Party”

19 . Resim - Johannes Vermeer Van Delft, "Woman With A Balance"

20. Resim - Amatör Bir Röprodüksiyon

21. Resim - Meindert Hobbema, "Middelharnis Yolu"

22. Resim - Claude Monet, "A Field Of Poppies"

23. Resim - Balık Burcunu Temsil Eden Fantastik Bir Resim

24. Resim - Wassily Kandinsky, "Mit Und Gegen"